

Влада Републике Србије

TIM
ЗА SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I
SMANJENJE SIROMASTVA

INSTITUT
EKONOMSKIH
NAUKA

SILC У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ: МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР И АНАЛИЗА ИЗАБРАНИХ ПОКАЗАТЕЉА СИРОМАШТВА И НЕЈЕДНАКОСТИ

Косовка Огњеновић
Дејана Павловић

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

**SILC У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ:
МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР И АНАЛИЗА
ИЗАБРАНИХ ПОКАЗАТЕЉА
СИРОМАШТВА И НЕЈЕДНАКОСТИ**

Косовка Огњеновић
Дејана Павловић

*Издавање ове монографије финансирало је Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије.*

ПОДРШКА: Израду ове публикације омогућила је Влада Швајцарске у оквиру пројекта „Подршка унапређењу социјалног укључивања у Републици Србији“ који реализује Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије.

НАПОМЕНА: Ова публикација не представља званичан став Владе Републике Србије, као ни Владе Швајцарске. Сви појмови употребљени у публикацији у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе.

© 2021 - Сва права задржана. Ниједан део ове публикације не може бити репродукован у било ком виду и путем било ког медија, у деловима или целини без сагласности аутора и издавача.

Аутори

др Косовка Огњеновић
др Дејана Павловић

Назив публикације

*SILC у Републици Србији: методолошки оквир и анализа изабраних
показатеља сиромаштва и неједнакости*

Издавачи

Институт економских наука

Змај Јовина 12, Београд
Тел. +381 11 2622 357, 2623 055
www.ien.bg.ac.rs
office@ien.bg.ac.rs

Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије

Бул. Милутина Миланковића 106, Београд
Тел. +381 11 3111421
www.socijalnoukljucivanje.gov.rs
sipru@gov.rs

За издавача

др Јован Зубовић, директор
Драгана Јовановић Аријас, менаџерка

Рецензенти

проф. др Гордана Матковић
др Јелена Миновић
др Бојана Радовановић

ISBN 978-86-89465-62-4

ПРЕДГОВОР

Ова монографија је резултат холистичког приступа анализи вишегодишње примене Анкете о приходима и условима живота која се у Србији користи као основна за прикупљање података о изворима укупног дохотка домаћинства на начин на који се користи и у европским земљама, тако да представља упоредиву основу за мерење монетарног сиромаштва и доходовне неједнакости. У монографији се не посматра само изолована слика примене овог концепта у Србији, већ се она фокусира и на питања од значаја и утицаја на статистику Европске уније о приходима и условима живота која је јединствен извор података о доходу, сиромаштву, социјалној искључености и условима живота европских народа. На самом почетку монографије овој теми се приступа са критичког и развојног становишта, тиме што се бележе, анализирају и пажљиво образлажу промене у методолошком концепту ове статистике.

Примену овог истраживања у Србији такође су пратиле методолошке промене, како у структури инструмената за прикупљање података о изворима укупног дохотка домаћинства, тако и у интерпретацији и третману нестандартних опсервација које могу да утичу на вредности компоненти дохотка. Посебна пажња је посвећена значају вредности производње за сопствену потрошњу и доходу од samozапослености, као изворима дохотка који могу значајно да утичу на променљивост укупног дохотка, нарочито у нижим децилима који обухватају најсиромашнију популацију. Резултати методологије примењене у монографији показују да је била оправдана полазна претпоставка да ће укључивање вредности производње за сопствену потрошњу у укупан доходак, као и интервенције на негативним и екстремним опсервацијама кључних извора дохотка, утицати на вредност прага ризика од сиромаштва, стопе ризика од сиромаштва, релативног јаза ризика од сиромаштва и мера неједнакости дохотка.

Монографија је подељена у шест повезаних целина. После уводног дела, у другом и трећем поглављу је представљен концепт статистике Европске уније о приходима и условима живота, дат је целовит осврт на инструменте прикупљања података, прихватање овог концепта од

стране појединачних земаља, методолошка усклађивања и њихов утицај на упоредивост и кретање основних показатеља монетарног сиромаштва и неједнакости дохотка у Европи. У трећем и четвртом поглављу додатно се продубљују методолошки изазови мерења сиромаштва и неједнакости, у фокус се ставља компаративна перспектива, квалитет података и грешке у мерењу. Применом одговарајућих статистичких техника, у петом поглављу се на подацима за Србију показује како се промене у мерењу појединих извора дохотка, а полазећи од хипотезе о опсегу значајности ових утицаја, одражавају на вредности показатеља монетарног сиромаштва и неједнакости дохотка. Шесто поглавље се детаљно бави дохотком од samozапослености, кога карактерише нестабилност и потцењеност. У последњем делу монографије износе се закључци и препоруке и даје преглед коришћене литературе.

Методолошки концепт и подаци Анкете о приходима и условима живота до сада нису на овај начин обрађивани у домаћој литератури, а посебно не са фокусом на анализу монетарног сиромаштва, социјалне искључености и неједнакости дохотка у дужем временском периоду. Стога, монографија представља допринос научној литератури у области економије благостања и статистичке анализе микроподатака анкетних истраживања. Ауторке се надају да ће она наћи своје читаоце како међу научном заједницом тако и међу практичарима, као и да ће потакнути друге истраживаче да наставе да се баве анализом социјалне укључености, сиромаштва и неједнакости дохотка у Србији, али и да буду својврстан контролор квалитета спровођења сличних истраживања који ће откривати простор за унапређење методолошког концепта анкете, те самим тим и података.

Ауторке посебну захвалност дугују Тиму за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије којим предводи менаџерка Драгана Јовановић Аријас, као и колегама Биљани Младеновић и Лазару Муждалу који су својим знањем и сугестијама допринели унапређењу квалитета целокупног истраживања. Републички завод за статистику, дајући на располагање базе података Анкете о приходима и условима живота од 2013. до 2017. године, омогућио је да се спроведе дубинско емпиријско истраживање. Стога се ауторке посебно захваљују Наташи Мијаковац, која руководи Одсеком за статистику животног стандарда, и осталим колегама из Републичког завода за статистику Николи Крижнику, Јелени Сузић, Милицы Бјелобрк и Гордани Цветиновић, као и Снежани Лакчевић, помоћници директора за Сектор друштвених статистика и Душану Гавриловићу, помоћнику

директора за Сектор националних рачуна, цена и пољопривреде, на дељењу свих релевантних информација које су у великој мери олакшале рад са подацима и допринеле прецизности закључака. На несебичној подршци коју су добијале, готово током целе израде монографије, ауторке се захваљују рецензенткињама проф. др Гордани Матковић, др Јелени Миновић и др Бојани Радовановић. Оне су својим проницљивим коментарима наводиле ауторке да преиспитују своје закључке и унапређују текст монографије. Осим тога, ауторке посебно желе да се захвале др Катарини Станић која је, на бази свог богатог истраживачког искуства, ауторкама дала сугестије како да, водећи рачуна о историјском развоју концепта европске статистике о приходима и условима живота, и с тим у вези хармонизовањем терминолошких одредница и дефиниција, додатно унапреде текст своје монографије. На крају је битно истаћи и то да су ауторке прелиминарне резултате свог истраживања, које је саставни део ове монографије, представиле ширем аудиторијуму, кога су чинили представници научне заједнице, владиних организација, невладиних организација, као и независних стручњака. На корисним сугестијама посебно желе да се захвале др Јовану Зубовићу, др Витомиру Јовановићу, Данијели Бобић, Павлу Медићу, као и другим учесницима округлог стола који је одржан у Институту економских наука у фебруару 2020. године.

На крају, али не и најмање важно, ауторке желе да се захвале свим колегама Института економских наука које су их несебично бодриле како би овај комплексан задатак привеле крају. Велику захвалност дугују колегиници Зорици Божић која је припремила монографију за штампу. Такође, несебичност чланова породице и кућних љубимаца подстрекивала је и мотивисала ауторке да истрају на путу до завршетка ове монографије.

Део финансијске подршке за спровођење истраживања, објављеног у монографији, обезбедили су Влада Републике Србије и Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва у оквиру програма који финансира Швајцарска агенција за развој и сарадњу. Преостали део финансијске подршке који укључује и штампање монографије обезбедили су Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Институт економских наука.

Ова монографија представља искључиви допринос ауторки и настала је у оквиру научноистраживачке делатности Института економских наука.

Монографија је припремљена у складу са важећим Правилником о стицању истраживачких и научних звања, задовољавајући критеријуме обима, начина цитирања и предвиђене употребе библиографских референци.

Монографија је подвргнута контроли оригиналности употребом програма *iThenticate*, те је прошла тест за утврђивање плагијата.

У Београду, јун 2021. године.

Ауторке
др Косовка Огњеновић и др Дејана Павловић

ПРЕДГОВОР	1
УВОД.....	13
1. КОНЦЕПТ АНКЕТЕ О ПРИХОДИМА И УСЛОВИМА ЖИВОТА.	19
1.1. НАЧЕЛО ФЛЕКСИБИЛНОСТИ КАО ОСНОВА КОНЦЕПТА.....	21
1.2. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР <i>SILC-A</i>	22
1.3. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА <i>SILC-A</i> У ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ	25
2. МЕТОДОЛОШКЕ ИЗМЕНЕ АНКЕТЕ О ПРИХОДИМА И УСЛОВИМА ЖИВОТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	29
2.1. АНАЛИЗА УПИТНИКА, МЕТОДОЛОГИЈЕ И ИЗВЕШТАЈА КВАЛИТЕТА	29
2.2. УТИЦАЈ МЕТОДОЛОШКИХ ИЗМЕНА НА ФОРМИРАЊЕ РЕЛЕВАНТНИХ ИНДИКАТОРА	42
2.2.1. Индикатори сиромаштва.	46
2.2.2. Индикатори неједнакости	47
2.2.3. Утицај методолошких промена на индикаторе.	48
3. ОДГОВОРИ ЗЕМАЉА ЕУ И РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ НА СПЕЦИФИЧНЕ МЕТОДОЛОШКЕ ИЗАЗОВЕ СПРОВОЂЕЊА ИСТРАЖИВАЊА	51
3.1. НЕГАТИВНЕ ВРЕДНОСТИ И ЕКСТРЕМНЕ ВРЕДНОСТИ ДОХОТКА	51
3.2. ПОТЦЕЊЕНЕ И НЕПРИЈАВЉЕНЕ ВРЕДНОСТИ ДОХОТКА	53
3.3. МОГУЋНОСТИ КОМБИНОВАЊА АНКЕТЕ СА ПОДАЦИМА РЕГИСТРА ...	54
4. ТРЕТМАН ДОХОТКА ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ И ВРЕДНОСТИ ПРОИЗВОДЊЕ ЗА СОПСТВЕНУ ПОТРОШЊУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ	59
4.1. СТРУКТУРА ПИТАЊА КОЈИМА СЕ ОБУХВАТА ДОХОДАК ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	61
4.2. ЗНАЧАЈ ДОХОТКА ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ ЗА СТРУКТУРУ РАСПОЛОЖИВОГ ДОХОТКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ.....	65
4.3. ЗНАЧАЈ ПРОИЗВОДЊЕ ЗА СОПСТВЕНУ ПОТРОШЊУ У ФОРМИРАЊУ РАСПОЛОЖИВОГ ДОХОТКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ	71

4.4. УПОРЕДИВОСТ ДОХОТКА ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ИЗ SILC-A, АПД-А И НР	75
4.4.1. Доходак од пољопривреде из <i>SILC</i> -а и НР	75
4.4.2. ВПСП према <i>SILC</i> -у и АПД-у	79
5. УТИЦАЈ МЕТОДОЛОШКИХ ПРОМЕНА НА ВРЕДНОСТИ ОСНОВНИХ ИНДИКАТОРА СИРОМАШТВА И НЕЈЕДНАКОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	81
5.1. СТАТИСТИЧКА АНАЛИЗА ПРОМЕНЉИВИХ РАСПОЛОЖИВОГ ДОХОТКА .	81
5.2. АНАЛИЗА ИНДИКАТОРА СИРОМАШТВА	83
5.3. АНАЛИЗА ИНДИКАТОРА НЕЈЕДНАКОСТИ	125
5.4. МАТЕРИЈАЛНА УСКРАЋЕНОСТ	136
6. ДОХОДАК И СИРОМАШТВО САМОЗАПОСЛЕНИХ	139
6.1. КАРАКТЕРИСТИКЕ САМОЗАПОСЛЕНИХ	139
6.1.1. Запослени за плату и самозапослени	139
6.1.2. Занимање и сектор ангажовања самозапослених	142
6.1.3. Самозапослени носиоци домаћинства	147
6.2. ДОХОДАК ОД САМОЗАПОСЛЕНОСТИ	150
6.2.1. Структура дохотка од самозапослености према изворима	150
6.2.2. Структура дохотка од самозапослености према карактеристикама домаћинства	151
6.2.3. Стабилност дохотка од самозапослености	158
6.3. ПОКАЗАТЕЉИ СИРОМАШТВА САМОЗАПОСЛЕНИХ	160
6.3.1. Стопа ризика од сиромаштва	160
6.3.2. Стопа материјалне ускраћености	164
6.3.3. Структура самозапослених према плаћеним доприносима	169
7. ЗАКЉУЧАК	173
8. СТАТИСТИЧКИ ДОДАТАК	179
8.1. ДОДАТАК СТАТИСТИЧКОЈ МЕТОДОЛОГИЈИ	179
8.1.1. Стандардне грешке	179
8.1.2. Интервал поверења	180
8.1.3. Тестирање значајности оцена параметара	180
8.1.4. Маргинална грешка	181

8.2. ПРЕГЛЕД ТАБЕЛА	182
8.2.1. Табеле уз поглавље 4	182
8.2.2. Табеле уз поглавље 5	183
8.2.3. Табеле уз поглавље 6	219
9. ЛИТЕРАТУРА	225
БИОГРАФИЈЕ АУТОРА	235

ЛИСТА ТАБЕЛА

Табела 1. Регулативе имплементације <i>EU-SILC</i> -а	20
Табела 2. Увођење <i>SILC</i> -а по државама и годинама	26
Табела 3. Методолошке измене везане за имплементацију	33
упитника у Србији	33
Табела 4. Начин прикупљања података	36
Табела 5. Одлуке земаља о коришћењу административних извора за доходак	37
Табела 6. Структура извештаја квалитета	39
Табела 7. Узорак	41
Табела 8. Формирање укупног и расположивог дохотка	43
Табела 9. Обухват дохотка од пољопривреде и ВПСП упитником <i>EU-SILC</i> (2017)	68
Табела 10. Обухват и третман ВПСП као дела дохотка	73
Табела 11. Упоредивост података о расположивом дохотку из <i>SILC</i> -а и НР по земљама	77
Табела 12. Удео ВПСП у расположивом дохотку из <i>SILC</i> -а и АПД-а	80
Табела 13. Праг ризика од сиромаштва према типу домаћинства (у РСД на месечном нивоу), 2013-2017	90
Табела 14. Стопа ризика од сиромаштва укупно, према полу и старости, 2013-2017	97
Табела 15. Стопа ризика од сиромаштва према типу домаћинства, 2013-2017	101
Табела 16. Стопа ризика од сиромаштва према најчешћем статусу на тржишту рада за лица стара 18 и више година, 2013-2017.	114
Табела 17. Релативни јаз ризика од сиромаштва укупно, према полу и старости, 2013-2017	120

Табела 18. Неједнакост расподеле еквивалентног расположивог дохотка, 2013-2017.	128
Табела 19. Расподела еквивалентног расположивог дохотка по квинтилима (у РСД), 2013-2017.	130
Табела 20. Просечан месечни еквивалентан расположиви доходак по квинтилима, 2013-2017.	134
Табела 21. Материјална ускраћеност лица која живе у домаћинству (у %)	137
Табела 22. Материјална ускраћеност (у %), 2013-2017.	138
Табела 23. Структура запослених за плату и samozaposlenih према полу (2015–2017) у %	140
Табела 24. Структура запослених за плату и samozaposlenih према старости (2015–2017) у %	141
Табела 25. Структура запослених за плату и samozaposlenih према образовању (2015–2017) у %	142
Табела 26. Структура запослених за плату и samozaposlenih према регионалној заступљености (2015–2017) у %	142
Табела 27. Структура samozaposlenih према занимању и старости (2015–2017) у %	144
Табела 28. Структура samozaposlenih према занимању и образовању (2015–2017) у %	145
Табела 29. Структура samozaposlenih према делатности и старости (2015–2017) у %	146
Табела 30. Структура samozaposlenih према делатности и образовању (2015–2017) у %	147
Табела 31. Карактеристике носилаца и осталих samozaposlenih чланова домаћинства (2015–2017) у %	149
Табела 32. Структура дохотка од samozaposlenosti по изворима (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	151
Табела 33. Структура дохотка од samozaposlenosti по изворима и полу (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	152
Табела 34. Структура дохотка од samozaposlenosti по изворима и типу насеља (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	152
Табела 35. Структура дохотка од samozaposlenosti по изворима и региону (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	153
Табела 36. Структура дохотка од samozaposlenosti по изворима и носиоцу домаћинства (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	154

Табела 37. Структура дохотка од самозапослености према носиоцу домаћинства и полу (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	155
Табела 38. Структура дохотка од самозапослености према носиоцу домаћинства и региону (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	156
Табела 39. Структура дохотка од самозапослености према носиоцу домаћинства и типу насеља (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %	157
Табела 40. Структура дохотка од самозапослености по интервалима (лица стара 18 и више година) (2015–2017) у %	159
Табела 41. Стабилност дохотка од самозапослености по изворима (2015–2017) у %	160
Табела 42. Стопа ризика од сиромаштва самозапослених према полу (2015–2017) у %	161
Табела 43. Стопа ризика од сиромаштва, самозапослених (18 и више година старости) (2015–2017) у %	163
Табела 44. Стопа материјалне ускраћености међу самозапосленима, према старости и образовању (2015–2017) у %	164
Табела 45. Стопа материјалне ускраћености – самозапослени у домаћинству (2015–2017) у %	166
Табела 46. Стопа материјалне ускраћености – носилац домаћинства према старости и образовању (2015–2017) у %	167
Табела 47. Стопа материјалне ускраћености – носилац домаћинства (2015–2017) у %	168
Табела 48. Структура самозапослених према плаћеним доприносима обавезног социјалног осигурања према полу (2015–2017) у %	169
Табела 49. Структура самозапослених према плаћеним доприносима обавезног социјалног осигурања и занимању (2015–2017) у %	171
Табела 50. Структура самозапослених према плаћеним доприносима обавезног социјалног осигурања и делатности (2015–2017) у %	172
Табела 1П4. Одлуке земаља о прикупљању података о ВПСП	182
Табела 1П5. Статистичка анализа променљивих	183
Табела 2П5. Домаћинства са нултим, негативним и екстремним опсервацијама променљивих НУ170 и РУ050	188
Табела 3П5. Расподела домаћинстава са нултим, негативним и екстремним вредностима променљивих НУ170 и РУ050 по квинтилима	189

Табела 4П5. Расподела домаћинства са ВПСП по децилима (у %). . .	191
Табела 5П5. Расподела домаћинства са дохотком од samozапослености по децилима (у %)	192
Табела 6П5. Извори дохотка домаћинства у Србији, <i>SILC</i> 2013-2017. година, у 10 ⁶ РСД	193
Табела 7П5. Утицај екстремних и негативних вредности на праг ризика од сиромаштва, 2013-2017.	195
Табела 8П5. Утицај екстремних и негативних вредности на стопу ризика од сиромаштва, 2013-2017.	197
Табела 9П5. Утицај екстремних и негативних вредности на стопу ризика од сиромаштва према типу домаћинства, 2013-2017.	202
Табела 10П5. Утицај екстремних и негативних вредности на стопу ризика од сиромаштва према статусу на тржишту рада, 2013-2017. .	208
Табела 11П5. Утицај екстремних и негативних вредности на релативни јаз ризика од сиромаштва, 2013-2017.	211
Табела 12П5. Утицај екстремних и негативних вредности на <i>Gini</i> коефицијент, 2013-2017.	215
Табела 13П5. Утицај екстремних и негативних вредности на квинтилни однос S80/S20, 2013-2017.	216
Табела 14П5. Промене у материјалној ускраћености између 2013. и 2017. године	218
Табела 1П6. Стопа ризика од сиромаштва запослених, samozапослених и незапослених (18 и више година) (2015–2017) у %.	219
Табела 2П6. Стопе изразите и екстремне материјалне ускраћености – сви samozапослени према старости и образовању (2015–2017) у %. .	221
Табела 3П6. Стопа материјалне ускраћености према полу – сви samozапослени (2015–2017) у %	222
Табела 4П6. Стопа изразите и екстремне материјалне ускраћености – носилац домаћинства према старости и образовању (2015–2017) у %	223
Табела 5П6. Стопа материјалне ускраћености према полу – носилац домаћинства (2015–2017) у %	224

ЛИСТА БОКСОВА

Бокс 1. <i>Ad hoc</i> модули <i>SILC</i> истраживања 2013-2017. година	34
Бокс 2. Структура питања о пољопривредној производњи домаћинства	63
Бокс 3. Методолошки концепт мерења дохотка од самозапослености у <i>SILC</i> -у и НР	78

ЛИСТА ГРАФИКОНА

Графикон 1. Удео домаћинства без РД и са негативним РД у првом децилу (у %)	86
Графикон 2. Удео домаћинства без РД и са негативним РД у првом децилу, кориговане вредности променљивих НУ170 и РУ050 (у %) . . .	87
Графикон 3. Расподела домаћинства и ВПСП по децилима (у %)	88
Графикон 4. Расподела домаћинства и дохотка од самозапослености по децилима (у %)	89
Графикон 5. Просечан месечни еквивалентан расположиви доходак у прва три децила (у РСД), 2013-2017.	135
Графикон 6. Структура запослених лица старих 18 и више година (2015–2017) у %	140
Графикон 7. Носиоци домаћинства и остали самозапослени чланови (2015–2017) у %	148
Графикон 8. Структура самозапослених према динамици дохотка (лица стара 18 и више година) (2015-2017) у %	158
Графикон 9. Стопа ризика од сиромаштва запослених, самозапослених и незапослених (2015–2017) у %	162
Графикон 10. Стопа материјалне ускраћености међу самозапосленим лицима (2015–2017) у %	165
Графикон 11. Стопа материјалне ускраћености међу носиоцима домаћинства (2015–2017) у %	166

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

АПД	Анкета о потрошњи домаћинстава
АРС	Анкета о радној снази
ВПСП	Вредност производње за сопствену потрошњу
ЕУ	Европска унија
НР	Национални рачуни
РД	Расположиви доходак
РЗС	Републички завод за статистику
РС	Република Србија
РСД	Ознака за динар Републике Србије
ECHP	European Community Household Panel
ESS	European Social Survey
EUROSTAT	European Statistical Office
EU-SILC	European Union Statistics on Income and Living Conditions
CAPI	Computer-Assisted Personal Interview
CATI	Computer-Assisted Telephone Interview
CAWI	Computer-Assisted Web Interview
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
PAPI	Paper-Assisted Personal Interview
PPP	Purchasing Power Parity
SILC	Анкета о приходима и условима живота
UNDP	United Nations Development Programme

Статистика о приходима и условима живота Европске Уније (енг. *European Union Statistics on Income and Living Conditions – EU-SILC*) је упоредиви извор података на годишњем нивоу о дохоцима, сиромаштву, социјалној искључености и условима живота (Atkinson, Guio, 2010; Atkinson et al., 2017). Поред тренутних 27 чланица ЕУ, подаци *EU-SILC*-а доступни су за Велику Британију¹, Исланд, Норвешку и Швајцарску, као и за Турску и остале земље кандидате и потенцијалне кандидате за чланство у ЕУ.² Инструмент за прикупљање ових податка у Републици Србији (РС) јесте Анкета о приходима и условима живота (енг. *Survey on Income and Living Conditions – SILC*) коју је национална статистика први пут применила 2013. године, од када се спроводи као редовно годишње истраживање (Републички завод за статистику, 2013а, 2013б). Спровођење *SILC*-а у Србији су пратиле методолошке промене, како у структури упитника, на бази којих се прикупљају подаци о кључним изворима дохотка, тако и у интерпретацији и третману негативних и нестандартних опсервација које чине вредности компоненти дохотка. Методолошке промене које су пратиле спровођење *SILC*-а у Србији од почетка његове примене су предмет анализе у овој монографији.

На нивоу европских земаља *EU-SILC* примарно служи за праћење структурних индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка (*European Commission*, 2010), али и да осигура релевантне податке за спровођење јавних политика у оквиру два метода отворене координације који се тичу области социјалне укључености и пензија (*European Commission*, 2003). Праћење социјалне укључености и неједнакости, у циљу њеног смањења и тежње ка постизању веће социјалне кохезије, приоритетне су области деловања доносиоца одлука у Србији од почетка структурних реформи. С једне стране, праћење монетарног сиромаштва и социјалне укључености је важно за доношење јавних политика, усмерених ка решавању социјалних и економских питања у земљи, док је, с друге стране, праћење напретка у области социјалне укључености и смањења

1 Будући да се анализа у овој монографији фокусира на период примене *SILC*-а у Србији од 2013. до 2017. године, Велика Британија се посматра у групи земаља ЕУ.
2 Босна и Херцеговина је једина земља у којој *SILC* истраживање још није имплементирано. Видети: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/203647/203704/EU-SILC-implementation+by+country.pdf>

неједнакости дохотка обавеза земаља укључених у процес европских интеграција, која намеће изградњу социјалног модела заснованог на моделу ЕУ.

Србија спада у европске земље са прилично неуједначеном расподелом дохотка. У 2017. години са *Gini* коефицијентом неједнакости еквивалентног расположивог дохотка од 37,8, Србија је одступала од просека ЕУ за 7,2 поена. Већу доходовну неједнакост од Србије имала је само Бугарска. Мање равномерну расподелу дохотка, у односу на просек ЕУ, имају и бивше балтичке републике, затим Грчка, Кипар, Италија, Португал и Шпанија, као и Румунија и Велика Британија (*Eurostat*, 2018a). Како је неједнакост поларизација становништва на оне који теже задовољавају основне животне потребе и на најбогатије слојеве, то је, осим социјалног, ово једнако важно и политичко питање за све европске земље. У 2017. години, праг ризика од сиромаштва изражен у *PPP* је у Србији био нижи него у свакој од 28 земаља ЕУ, али и нижи него у било којој другој земљи Западног Балкана, осим Албаније. Стопа ризика од сиромаштва, као основни показатељ монетарне депривације, у 2017. години је била највиша у Србији и износила је 25,7%, што је чинило одступање од 8,8 процентних поена у односу на просек ЕУ.³ Уколико се Србија стави у раван са другим земљама, само поређењем ова два основна индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка, није тешко закључити да се налази у незавидној позицији. Одатле питања социјалне укључености и неједнакости представљају неисцрпан извор тема за бројна истраживања.

Подаци *SILC*-а или других упоредивих извора података, са фокусом на социјалну искљученост или неједнакост дохотка, до сада нису обрађивани у значајнијем броју студија и научних публикација у Србији. Издваја се тек неколико публикација, које на целовит начин, или фокусирајући се на одређене социјалне сегменте, анализирају податке *SILC*-а од 2013. године (Матковић и др., 2015; Петрушевић, Вукмировић, 2015; Крстић, 2016; Арандаренко и др., 2017; UNDP, 2018; Огњеновић, Павловић, 2020). Надаље, анализом дохотка најсиромашнијих слојева становништва, коришћењем података *SILC*-а, са посебним освртом на доходак од пољопривреде, до сада се бавио изнимно мали број истраживача у Србији (Бобић, Медић, 2020). Остале студије, које се баве анализом сиромаштва, примера ради, коришћењем Анкете о потрошњи домаћинства (АПД), фокусирају се само на концепт мерења сиромаштва

3 Подаци су преузети са *Eurostat*-овог портала (приступљено 02.06.2021.):
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

заснован на потрошњи (Младеновић, 2017). Увидом у рецентну литературу такође се долази до спознаје да се у анализи тржишта рада најчешће користе подаци Анкете о радној снази (APC), на бази које се сагледава стање и прате промене на одређеним сегментима тржишта рада, коришћењем међународно упоредивих индикатора (Зубовић и др., 2015; Павловић и др., 2016; Павловић и др., 2019). Све нас је то, у доброј мери, мотивисало да се посветимо овим темама и да покушамо да расветлимо нека од питања која произлазе из примене постојећег методолошког оквира у спровођењу *SILC*-а и формирању структуре укупног дохотка, као монетарне основе за мерење нивоa сиромаштва и доходовне неједнакости.

Имајући у виду важност *SILC*-а за Србију, анализа изложена у овој монографији има за основни циљ да приказ методолошких промена које су пратиле спровођење анкете, али представља и својеврстан искорак који показује како се промене у подацима кључних извора дохотка одражавају на изабране показатеље сиромаштва и неједнакости дохотка. Циљ је овог истраживања да укаже и на то у ком правцу је могуће даље унапређивати методологију анкете, као и да допринесе информисању истраживачима и доносиоцима одлука о значају *SILC*-а у Србији.

У овој монографији су примењена два методолошка приступа. Један методолошки приступ обухвата дубинску компаративну анализу инструмената за прикупљање података о дохоцима између земаља укључених у европски *SILC* и Србије. Други методолошки приступ се спроводи путем примене статистичких метода тестирања значајности разлика у вредностима основних *SILC* индикатора израчунатих на подацима за Србију, у зависности од примењеног концепта мерења дохотка. Обухваћен је временски период од 2013. до 2017. године. За потребе овог дела истраживања, базу података Анкете о приходима и условима живота за Србију је обезбедио Републички завод за статистику (РЗС).

Први методолошки приступ је подразумевао увид у упитнике, извештаје квалитета и структуру доходака на изабраном скупу земаља (*Eurostat*, 2016a, 2016b; *Eurostat*, 2017). Истовремено је дата и генеза спровођења *SILC*-а у Србији са фокусом на промене у упитницима које се тичу дефинисања појединих компоненти дохотка, као и критички осврт на то да ли су те промене утицале на тачније мерење укупног дохотка домаћинстава у Србији. Посебан акценат је стављен на две важне

компоненте дохотка, вредност производње за сопствену потрошњу, која је, према *Eurostat*-овој методологији (*Eurostat*, 2013-2016б, 2014), искључена из податка на бази којих се израчунавају упоредиви *SILC* индикатори, и доходак од samozапослености. Разлог томе је што су и највеће промене у упитницима учињене на прикупљању података за ове две променљиве. Ове компоненте дохотка су такође важне и због тога што прикупљање податка упитником генерише негативне вредности, а неретко и екстремне вредности, чијем третману земље укључене у *SILC* истраживање приступају различито. Да би се сагледао утицај квалитета података, на бази којих се формирају променљиве укупног дохотка, примењене су статистичке методе, које истовремено са израчунавањем *SILC* индикатора, омогућавају да се оцени и њихова варијанса (*Osier*, 2009; *Osier et al.*, 2013).

Резултати примењене методологије показују да је била оправдана полазна претпоставка да ће укључивање вредности производње за сопствену потрошњу у укупан доходак, као и интервенције на негативним и екстремним опсервацијама кључних извора дохотка, утицати на вредности основних *SILC* индикатора.

Монографија је сачињена од шест поглавља. У прва два поглавља излаже се концепт *EU-SILC*-а и указује на методолошке измене које су га пратиле од 2013. године, када је Анкета о приходима и условима живота први пут спроведена у Србији. Посебан фокус је стављен на компарацију спровођења овог истраживања у изабраним европским земљама и у Србији. Последишно, указано је и на ограничења која произлазе из примене *SILC*-а у Србији.

У трећем поглављу је дат изворни приказ методолошких промена које се везују за *EU-SILC*, а које се, пре свега, тичу података прикупљених анкетом, као што су негативне и екстремне вредности или потцењене и непријављене вредности у променљивим које чине изворе укупног дохотка. У наставку поглавља се указује на примере добре праксе третирања проблема у подацима извора дохотка у земљама које користе *EU-SILC*. Такође, у последњем делу трећег поглавља приказују се технике комбиновања анкете са регистрима. *EU-SILC* даје могућност земљама да комбинују више техника прикупљања података. Услед правних ограничења и административне природе самих извора података, само неке од земаља које користе *EU-SILC* прешле су на преузимање података из административних регистара, док се већи број земаља још није определио за овакав начин преузимања података о

изворима дохотка домаћинства, или га примењује парцијално. Тежња је да се овакав вид преузимања података о дохотку примењује у већини земаља укључених у *EU-SILC*, док Србији тек предстоји стварање услова за његову пуну примену.

Четврто и пето поглавље оријентисани су на емпиријске проблеме везане за дефинисање појединих извора дохотка. Тако се ова поглавља баве могућношћу процене дохотка од пољопривреде поређењем података *SILC*-а са подацима АПД-а и националним рачунима. При томе, полазна идеја је да се сагледа структура питања у упитницима *SILC*-а у Србији како би се утврдио начин формирања вредности производње за сопствену потрошњу, с једне стране, и дао обухват дохотка оствареног у пољопривреди, с друге стране, како за лица којима је то основна делатност, тако и за лица која се пољопривредом баве из хобија, или им је то секундарни извор дохотка. У петом поглављу се спроводи анализа утицаја методолошких промена везаних за третирање негативних и нестандартних опсервација у променљивим које чине структуру укупног дохотка на кретање вредности изабраних индикатора сиромаштва и неједнакости. Такође, указује се и на то како додавање вредности производње за сопствену потрошњу у структуру укупног дохотка утиче на сиромаштво и неједнакост, нарочито оних слојева становништва којима је то значајан део дохотка.

У шестом поглављу се анализира доходак и сиромаштво samozапослених. Први део поглавља је посвећен анализи карактеристика samozапослених како би се указало на разлике између лица која се опредељују да самостално обављају своју делатност и оних који раде за плату. Приказује се структура извора дохотка од samozапослености и анализирају промене по годинама. При томе, тежиште је на праћењу стабилности дохотка од samozапослености чланова домаћинства који су у анкету били укључени у периоду од 2015. до 2017. године. Ово поглавље се завршава анализом изабраних показатеља монетарног сиромаштва и материјалне ускраћености.

У последњем поглављу су дати закључци анализе и препоруке за наредна истраживања. Овај део анализе је значајан како за унапређење методологије спровођења *SILC*-а у Србији, тако и за научно-истраживачки сектор у оном сегменту у којем ће наставити да се бави истраживања неједнакости дохотка и социјалне искључености у Србији.

КОНЦЕПТ АНКЕТЕ О ПРИХОДИМА И УСЛОВИМА ЖИВОТА

Анкета о приходима и условима живота (у наставку текста *SILC*)⁴, која је први пут спроведена 2004. године, пружа податке о приходима и условима живота, као и о сиромаштву и социјалној искључености (Републички завод за статистику, 2013а). *SILC* је важан инструмент за анализу економских и социјалних питања земаља ЕУ, али и све већег броја земаља које нису чланице ЕУ, с обзиром да праћење сиромаштва, према методологији *SILC-a*, представља једну од обавеза на путу европских интеграција.

SILC је статистички инструмент којим се прикупљају "упоредиви подаци" о расподели дохотка и социјалној искључености у контексту заједничког деловања држава у борби против социјалне искључености на глобалном нивоу (Републички завод за статистику, 2014). Праћење показатеља социјалног укључивања је тема која је присутна већ дуже време у ЕУ земљама. Историјски посматрано, одређене земље су податке о приходима и условима живота прикупљале од деведесетих година прошлог века, спровођењем истраживања под називом Панел домаћинстава европске заједнице (*European Community Household Panel - ECHP*). Од 1994. године, поменута анкета имплементирана је у 14 земаља ЕУ (од тадашњих 15 држава, све су биле део истраживања сем Шведске), али упркос виском нивоу хармонизације, анкету су пратили одређени недостаци као што је варијација стопе одговора од земље до земље, недовољна упоредивост података и немогућност прикупљања података у истом тренутку. Након тога је одлучено да се истраживање Панел домаћинстава европске заједнице (*European Community Household Panel*) обустави и покрене *SILC*.

Правни акт *SILC* представио је 2000. године директор за Друштвену статистику, Европске комисије. Пројекат је покренут у оквиру споразума

⁴ *SILC* у Србији је скраћеница за Анкету о приходима и условима живота, док у ЕУ оквирима представља скраћеницу за Статистику о приходима и условима живота (*European Union Statistics on Income and Living Conditions*).

који је потписало шест држава чланица ЕУ (Белгија, Данска, Грчка, Ирска, Луксембург и Аустрија) и Норвешка. Од стране Савета и Европског парламента, под бројем уредбе *EC n° 1177/2003*, акт је прихваћен у јуну 2003. године, а публикован у јулу исте године на званичном сајту (*Eurostat, 2007; Atkinson, Marlier, 2010*). Званично после проглашења уредбе, *EU-SILC* је 2004. године обухватио 15 земаља, а 2005. свих 25 земаља које су тада биле чланице ЕУ, као и Норвешку и Исланд.

Табела 1. Регулative имплементације *EU-SILC*-а

Назив и број
<i>Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council of 16 June 2003 concerning Community statistics on income and living conditions (SILC)</i>
<i>Commission Regulation (EC) No 1980/2003 of 21 October 2003 - updated by Commission Regulation (EC) No 676/2006 - implementing Regulation (EC) No 1177/2003 as regards definitions and updated definitions</i>
<i>Commission Regulation (EC) No 1981/2003 of 21 October 2003 implementing Regulation (EC) No 1177/2003 as regards the fieldwork aspects and the imputation procedures</i>
<i>Commission Regulation (EC) No 1982/2003 of 21 October 2003 implementing Regulation (EC) No 1 177/2003 as regards the sampling and tracing rules</i>
<i>Commission Regulation (EC) No 1983/2003 of 7 November 2003 implementing Regulation (EC) No 1 177/2003 as regards the list of target primary variables</i>
<i>Commission Regulation (EC) No 28/2004 of 5 January 2004 implementing Regulation (EC) No 1 177/2003 as regards the detailed content of intermediate and final quality reports</i>
<i>Regulation N°1553/2005 of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 amending Regulation (EC) No 1 177/2003 concerning Community statistics on income and living conditions (EU- SILC)</i>
<i>Council Regulation (EC) No 1791/2006 of 20 November 2006 adapting certain Regulations and Decisions by reason of the accession of Bulgaria and Romania</i>

Извор: Eurostat, 2014.

Између *Eurostat*-а и националних институција, задужених за имплементацију *SILC*-а на националном нивоу, дефинисане су законске регулативе, које обезбеђују заједничке процедуре и концепте. Давање

заједничких смерница у истраживању омогућује да се унапреди прикупљање и упоредивост података на глобалном нивоу. О основама концепта и методологији *SILC*-а говорићемо више у наставку монографије.

1.1. НАЧЕЛО ФЛЕКСИБИЛНОСТИ КАО ОСНОВА КОНЦЕПТА

Битна карактеристика инструмента је флексибилност на националном нивоу са системским праћењем квалитета података и степеном упоредивости. Индикатори које су осмислиле државе чланице ЕУ и *Eurostat* значајни су за праћење процеса социјалне заштите, али флексибилност у истраживању даје могућност да земље интегришу индикаторе који су важни за њихов национални систем (*Di Meglio et al., 2017*).

Као два битна начела флексибилности *SILC*-а издвајају се достављање и прикупљање података, као и израда упитника (за земље које користе упитник у *SILC*-у).

Важно је имати на уму да се за потребе добијања структурних социјалних индикатора подаци прикупљају на бази упитника, али и из различитих административних извора, при чему је у истраживању могућа флексибилност у погледу извора података и дизајна узорковања. Земље чланице европског *SILC*-а имају слободу прикупљања података из различитих извора, као и слободу дефинисања узорка и упитника, све док су уједначени са основним методолошким оквирима (*Atkinson et al., 2017*).

Испорука података о материјалној ускраћености и сличним променљивим спроводи се одмах након године прикупљања. Међутим, приликом испоруке података могу се послати подаци са привременим или недостајућим вредностима, док се у другом финалном слању лонгитудиналних података допуњују вредности које недостају.

Дизајн анкете (уколико се спроводи посебна анкета) је флексибилан како би се државама омогућило да уклопе *SILC* у оквиру својих националних статистичких система. Извори података не морају бити повезани. Земљама је дозвољено да микроподатке прикупљају на различите начине, али свакако да се у истраживању тежи да све земље имају интегрисани дизајн који подразумева да се подаци прикупљају на бази

репрезентативног узорка или из административних извора, чиме се избегавају непотребна дуплирања или појава грешака (*Atkinson, Marlier, 2010; Eurostat, 2014*). Иако се флексибилност сматра као предност *EU-SILC*-а, има и одређене негативне стране, као што је недостатак хармонизације која утиче на упоредивост података између земаља (*Eurostat, 2014*) (више о томе у поглављу 3).

1.2. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР SILC-A

Оквир *SILC-a*, са једне стране даје могућност примене различитих техника прикупљања података на националном нивоу, док са друге стране захтева системско заједничко надгледање квалитета података и упоредивости (*Törmälehto, 2017*).

SILC представља заједнички оквир, под којим се подразумева да земље *SILC*-а имају заједничке процедуре, концепте и класификације, укључујући хармонизоване листе променљивих које достављају Eurostat-у (*Atkinson et al., 2017*). Прецизније, заједнички оквир за све земље чланице обухвата следеће:

1. хармонизацију примарних и секундарних компоненти;
2. хармонизоване процедуре за обраду података;
3. уједначене дефиниције;
4. стандардизоване класификације у циљу остваривања упоредивости података (*Antkinson, Marlier, 2010*).

SILC је дизајниран према одређеним статистичким принципима за мерење расподеле дохотка, степена сиромаштва и социјалне укључености, односно представља статистички информациони систем заснован на уједначеним променљивим (Републички завод за статистику, 2013). Тачније, две врсте променљивих које се деле на примарне (годишње) и секундарне (које подразумевају *ad hoc* модуле). Примарне циљане променљиве односе се на податке о домаћинству или појединцу (за особе старије од 16 година). Заступљено је пет области које се односе на појединце и домаћинства. На нивоу домаћинства то су: основни подаци, подаци о приходу, месту становања, социјалној искључености и статусу на тржишту рада, а на нивоу појединца – основни/демографски подаци, подаци о приходу, степену образовања, статусу на тржишту рада и здрављу (*Eurostat, 2014*).

Секундарне циљне променљиве прикупљају се сваке пете године или ређе, само у оквиру компоненте пресека стања (*cross-sectional component*). У оквиру ових променљивих поред основног модула, од 2005. године уводе се на годишњем нивоу различити *ad hoc* тематски модули, који пружају ажурирање информација у циљу добијања потпуније слике о проблемима у области социјалне искључености. Од 2005. године имплементирани су следећи модули:

- 2005. године: пренос међугенерациског сиромаштва;
- 2006. и 2015. године: модул о друштвеном и културном активизму и материјалној ускраћености;
- 2007. и 2012. године: услови становања;
- 2008. године: презадуженост и финансијска искљученост;
- 2009. и 2014. године: модул о материјалној депривацији;
- 2010. године: подела ресурса унутар домаћинства;
- 2011. године: међугенерациски пренос сиромаштва;
- 2013. године: модул о условима живота;
- 2016. године: модул о приступу услугама;
- 2017. године: модул о здрављу одраслих чланова домаћинства и деце (*Di Meglio et al., 2017*).

На годишњем нивоу обезбеђују се две врсте података: подаци пресека стања (енг. *Cross-sectional data*) и лонгитудинални подаци (енг. *Longitudinal data*). Подаци пресека стања односе се на одређено време или одређени период, укључујући индикаторе о приходима, сиромаштву, социјалној искључености и друге индикаторе о условима живота.

Подаци пресека стања прикупљају се у две фазе. Прва фаза формирања променљивих јесте "рани подскуп", на основу које се добијају првобитне информације о стању сиромаштва. Друга фаза је скуп променљивих који се доставља уз лонгитудиналне податке у циљу добијања кључних показатеља о социјалној кохезији (Републички завод за статистику, 2013). Лонгитудинални подаци односе се на промене на нивоу појединаца посматраних у периоду од четири године како би се идентификовала учесталост и динамички процеси постојаности сиромаштва и социјалне искључености међу подгрупама у популацији. За разлику од података пресека стања, лонгитудинална димензија је ограничена узорком и

временом праћења промена на четири године. Подаци се достављају *Eurostat*-у, са следећом динамиком:

- подаци пресека стања за анкету за годину H треба да се доставе *Eurostat*-у до новембра наредне године ($H + 1$);
- лонгитудинални подаци који се односе на промене током времена на индивидуалном нивоу посматрају се периодично током четворогодишњег периода.

Лонгитудинални подаци су ограничени на доходак и на мањи број променљивих материјалне ускраћености. Дугорочни подаци који се односе на период између године ($H-3$) и године H , достављају се *Eurostat*-у до марта године ($H + 2$).

Прикупљени подаци се користе за добијање структурних социјалних индикатора по стандардизованој методологији. Међутим, важно је имати на уму да приликом статистичке анализе и тумачење индикатора, како унутар одређене земље тако и између земаља, прикупљени подаци о приходима односе на приходе у претходној календарској години, а референтни период за податке о материјалној депривацији је тренутак анкетања (*Eurostat*, 2014; Републички завод за статистику, 2018). На упоредивост података и на праћење сиромаштва и неједнакости негативно утиче кашњење неких од земаља чланица *SILC*-а приликом достављања и публикувања података о дохотку (Тим за социјално укључивање и смањење од сиромаштва, 2018).

Треба имати на уму да *SILC* обухвата само особе које живе у приватним домаћинствима⁵. Као недостатак истраживања истиче се да *SILC* не обухвата колективна (институционална) домаћинства па тако нпр. не покрива особе које живе у установама (стара лица, бескућнике и др.), лица која живе у студентским домовима, интернатима, војним објектима и друге угрожене групе, а заправо су оне највише изложене ризику од сиромаштва и социјалне искључености, али степен њихове социјалне искључености се разликује од земље до земље (Републички завод за статистику, 2013а; *Atkinson, Marlier*, 2010).

⁵ Домаћинства, према плану узорка, су једночлана или вишечлана домаћинства. Домаћинство чини породица или заједница лица која заједно станују и троше средства за подмиривање основних потреба (више породица, више чланова који нису у средству или једночлано домаћинство) (Републички завод за статистику, 2013).

Истраживање обухвата репрезентативни и случајни узорак домаћинстава (Републички завод за статистику, 2013). Величина узорка је правно дефинисана од стране Европске комисије. За компоненту пресека, минимална величина узорка у целој ЕУ је око 131.000 домаћинстава, или 273.000 појединаца старости од 16 и више година. Међутим, за лонгитудиналну компоненту за целу ЕУ узорак чини око 98.000 домаћинстава и 204.000 појединаца (Atkinson, Marlier, 2010).

1.3. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА SILC-А У ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ

Од 2003. године, започет је процес увођења истраживања по земаља. Имплементацији *SILC-a* међу првима приступиле су земље ЕУ (Белгија, Данска, Ирска, Грчка, Луксембург и Аустрија) и Норвешка. Затим, 2005. године, Немачка, Холандија, Велика Британија и девет од тада десет нових држава чланица (све осим Естоније) постају део *SILC-a*.

Бугарска и Турска започеле су пуну имплементацију *SILC-a* 2006. године, док су Румунија и Швајцарска почеле имплементирати *SILC* од 2007. године. Хрватска је започела спровођење Анкете о приходима и условима живота 2011. године, а Србија у 2013. години. У 2019. години Црна Гора је приступила *SILC-у*, а Албанији и Босни и Херцеговини тек предстоји увођење ове анкете.

Мале површине територија, које припадају европским земљама и обухватају око 2% популације, искључене су из истраживања, а то су: одређене територије Француске (прекоморска острва), Данске (Западна Фризијска острва са изузетком Текела), острва Сили и одређени делови Ирске (*Achill, Bull, Cruit, Gorumna, Inishnee, Lettermore, Lettermullan* и *Valentia*) (Antkinson, Marlier, 2010).

Од земаља Балкана, **Словенија** је прва приступила истраживању *SILC-a* 2005. године, али је претходно имала два таласа пилот истраживања 2003. и 2004. године. Анкетирање на бази *SILC-a* у Словенији се спроводи на основу *CATI* и *CAPI*⁶ методе.

6 Постоји неколико начина спровођења интервјуа а то су:

PAPI – интервју „лицем у лице“ попуњавањем папирног упитника [енг. *Paper-Assisted Personal Interview*]

CAPI – интервју „лицем у лице“ уз коришћење компјутера [енг. *Computer-Assisted Personal Interview*]

CATI – телефонски интервју уз коришћење компјутера [енг. *Computer-Assisted Telephone Interview*]

CAWI – попуњавање упитника онлајн [енг. *Computer-Assisted Web Interview*]

Обично се примењује принцип телефонског контактирања испитаника али уколико домаћинства не поседују телефон или нису доставила податке о телефонском броју, онда се примењује *CAP* систем (Inglič, 2013). У Словенији се подаци о доходу и социјалној укључености прикупљају на два начина, теренским истраживањем и из административних извора. Подаци из административних извора се прикупљају од Завода за статистику, пореских органа, Министарства рада, Националне службе запошљавања, Фонда за пензионо и инвалидско осигурање, као и Министарства за пољопривреду и Министарства за спољне послове Словеније. Међутим, као главни проблем који настаје при прикупљању информација из различитих административних извора је обезбеђење да се подаци добију ”на време” (Inglič, 2013).

Табела 2. Увођење *SILC*-а по државама и годинама

Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2003. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2004. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2005. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2006. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2007. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2011. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2013. године	Земље које спроводе <i>SILC</i> од 2019. године
Белгија	Штанија	Чешка	Бугарска	Швајцарска	Хрватска	Србија	Црна Гора
Данска	Француска	Немачка	Турска	Румунија			
Ирска	Италија	Кипар					
Грчка	Португалија	Летонија					
Луксембург	Финска	Литванија					
Аустрија	Шведска	Мађарска					
Норвешка	Исланд	Малта					
	Естонија	Пољска					
		Словачка					
		Велика Британија					
		Словенија					

Извор: Antkinson, Marlier, 2010.

У **Хрватској** је пробно истраживање спроведено по први пут 2008. године. Хрватска је званично ушла у *SILC* мрежу 2011. године. За разлику од Словеније, у Хрватској се не користе регистри за прикупљање података. Подаци се прикупљају анкетирањем лица и домаћинстава, као и у **Бугарској** и Словенији⁷. У **Србији** се анкетирање спроводи такође на нивоу лица и домаћинстава, а такво решење се примењује и у **Румунији** (Републички завод за статистику, 2018; *Di Meglio, Montaigne, 2013*).

Поређење методологије *SILC-a* у Србији са земљама као што су Хрватска, Словенија, Румунија и Бугарска, биће детаљно приказано у наставку монографије.

7 У Словенији у оквиру упитника имају и питања о појединцима у домаћинству.

МЕТОДОЛОШКЕ ИЗМЕНЕ АНКЕТЕ О ПРИХОДИМА И УСЛОВИМА ЖИВОТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Од увођења *SILC*-а у статистички систем Србије 2013. године извршено је неколико методолошких измена. Ове измене пратиле су препоруке *Eurostat*-а за унапређење методологије спровођења *EU-SILC*-а по земљама укљученим у истраживање. Сва релевантна методолошка упутства и препоруке за имплементацију *EU-SILC*-а доступна су *online* на посебној страници *Eurostat*-а у публикацијама под насловом *Methodological Guidelines and Description of EU-SILC Target Variables*. Републички завод за статистику (РЗС) је за потребе истраживања у Србији извршио прилагођавања величине узорка у односу на иницијално истраживање, метода прикупљања података, као и измене упитника са циљем увођења нових променљивих и *ad hoc* модула или ревизије постојећих модула, али и због постизања једноставности и недвосмислености питања укључених у упитник и сл. Методолошке измене које прате спровођење *SILC*-а у Србији ће бити додатно објашњене у наставку анализе.

2.1. АНАЛИЗА УПИТНИКА, МЕТОДОЛОГИЈЕ И ИЗВЕШТАЈА КВАЛИТЕТА

Eurostat припрема компаративне годишње извештаје квалитета који укључују само ЕУ-28, Исланд, Норвешку и Швајцарску. Земље попут Турске, Северне Македоније, Србије и Црне Горе нису приказане у компаративној перспективи, што у извесној мери умањује могућност поређења и праћења достигнутог нивоа квалитета, нарочито уколико земље теже да увођењем промена унапреде сопствено истраживање. Њихови индивидуални извештаји квалитета заостају,

како у садржинском тако и у смислу приказа релевантних индикатора, за извештајима поменуте групе европских земаља. Упитници *SILC*-а за Србију расположиви су *online* на порталу *Eurostat*-а само за 2013. годину.⁸ Међутим, извештаји квалитета за Србију, иако се редовно припремају, нису доступни *online* на *Eurostat*-овом порталу *EU-SILC*-а, као ни за Турску, Северну Македонију и Црну Гору.

Анализа упитника. *SILC* се у Србији спроводи коришћењем два упитника: за домаћинство илице. На веб-сајту РЗС-а налази се документ Анкета о приходима и условима живота– скраћена методологија⁹ који садржи основне методолошке смернице истраживања спроведеног 2013. године (РЗС, 2013б). За наредне године нису објављени слични документи који би указивали на значајнија одступања од иницијално усвојене методологије по којој РЗС спроводи истраживање у Србији. Стога ће се закључци заснивати на анализи инструмената и метода истраживања за сваку појединачну годину из извештаја квалитета и пратећих прилога.¹⁰

Табела 3 садржи основне методолошке измене везане за имплементацију самих упитника и попуњена је на бази информација расположивих у годишњим извештајима квалитета и анкетним упитницима за Србију. Из табеле се види да су основ за развијање упитника за *SILC* истраживање у Србији смернице и методолошка упутства дата у документима *Eurostat*-а који се објављују сваке године за наредно истраживање.¹¹ На нивоу сваке појединачне земље дозвољене су одређене ревизије упитника. Упитници се разликују од земље до земље, међутим, свака земља мора да обезбеди

8 Видети: <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>. Уз скраћено упутство, расположив је и необјављени документ Анкета о приходима и условима живота: Методолошко и организационо упутство за анкетаре, вође тима и контролоре са детаљним описом методологије прикупљања података (РЗС, 2013а).

9 Видети: <http://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201320057.pdf>.

10 Уз скраћено упутство, расположив је и необјављени документ Анкета о приходима и условима живота: Методолошко и организационо упутство за анкетаре, вођетима и контролоре са детаљним описом методологије прикупљања података (РЗС, 2013а).

11 https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp?_FormPrincipal:_idcl=FormPrincipal:_id1&FormPrincipal_SUBMIT=1&id=334d943f-6f71-4f4b-9c7e-a6767a3fe164&javax.faces.ViewState=3a68aM9b%2FtvMk%2Fo-QmS7NSngRSalzp2MlgezrHadSvT7KpjQSje%2BBa%2FEld0GhXqUIQeYNT6Zd5uX-s2oC8%2BWUiKJIHqRVqOARQecj1Rd2GGpxfu5DpW72ms5Q3pN2xFfb2sN%2BW-CKKib0nt5Lny4ro0NiUHZs%3D

прикупљање свих података који су дати у методолошком упутству да би се дефинисале кључне променљиве. Такође, треба нагласити да се подаци не прикупљају само анкетом, већ се преузимају и из других релевантних извора. Питања у упитницима треба да буду недвосмислена и разумљива и анкетарима и испитаницима. Поједини модули упитника не треба да буду оптерећени питањима која нису значајна због тога што одређена пракса (нпр. вид трошења или приходавања) или инструмент (нпр. врста пореза) не постоји у тој земљи. Конкретно, у *SILC*-у Србије извршена су одређена прилагођавања текста, као што су шифрирање питања, напомене и објашњења која су намењена праћењу тока попуњавања упитника. Увођење *SILC*-а у статистички систем Србије пратио је широк саветодавни процес током којег су релевантни учесници дали своје препоруке како да се унапреди термилошка формулација одређених питања.

Обрасци упитника за обе категорије (домаћинство и лице) су мењани током времена. Ове промене се огледају у томе да је упитник значајно проширен додавањем нових питања у постојеће модуле (што је резултовало повећањем броја страна упитника, али не и просечним временом трајања интервјуа), премештањем питања, или увођењем *ad hoc* модула (видети Бокс 1). Међутим, у делу који се односи на прикупљање података о основним компонентама дохотка није било великих измена, тако да су изворне дефиниције из *EU-SILC*-а остале упоредиве.

У петогодишњем периоду спровођена *SILC*-а у Србији, који је обухваћен овом евалуацијом, значајније промене упитника везују се за анкете које су спровођене у периоду од 2013. до 2014. године (табела 3). Најпре је 2014. године ревидиран Упитник за домаћинство, када је искључен модул који се односио на пољопривредну активност домаћинстава у години која је претходила анкети. Детаљна питања о производњи сточарских и биљних производа за сопствену потрошњу, израженој у мерним јединицама, као и висини зараде остварене продајом свих пољопривредних производа, из претходног упитника, замењена су питањима о процени тржишне вредности и цене производње пољопривредних производа за сопствену потрошњу, у упитнику који је спроведен 2014. године. Истовремено, у Упитник за лице додата су питања о samozапосленима у пољопривреди, тако да је обухват зараде (профита) или губитака проширен у односу на првобитни упитник који се односио само на предузетнике, ортаке у ортачкој предузетничкој радњи и власнике пословних субјеката. Од 2014. године, само једно

питање у упитнику који попуњава члан домаћинства, односи се на процену вредности производње за сопствену потрошњу (ВПСП) производа који су били намењени тржишту али су потрошени за потребе чланова домаћинства. У делу прикупљања података о активности samozапослених додата су и питања о заради (профиту) или губитку од продаје занатских производа или бављења другим хобијем који подразумева гајење ситних животиња, лов, риболов и сл. Промене упитника значе, с једне стране, да је процена на нивоу домаћинства ВПСП производа који нису били намењени за комерцијалне сврхе поједностављена, с обзиром на то да је значајно смањен број питања којима се обухвата ова компонента. У првобитној форми у којој су се од испитаника тражили само одговори о количинама потрошених производа, процена укупне ВПСП је захтевала да се цене, по којима се ти производи могу купити на локалном тржишту, импутирају из других статистичких истраживања. С друге стране, обухват samozапослених лица је шири будући да је зарада односно губитак домаћинства која се баве пољоприведном производњом укључен у укупан доходак од samozапослености.

Питање о коришћењу службеног возила у приватне сврхе било је укључено само у анкету 2013. године, али није улазило у процену укупног дохотка. Од 2014. године подаци се не прикупљају, будући да је то ретка појава у Србији, те је ова компонента искључена из обрачуна агрегата дохотка.¹²

У Србији се *SILC* у потпуности ослања на *CAPI* метод прикупљања података од 2014. године (табела 3). *CAPI* метод прикупљања података у РЗС-у спроводе обучени анкетари. У првим годинама имплементације истраживања док је још коришћен *PAPI* метод извршено је тестирање *CAPI* метода и настављено његово успешно спровођење. Такође, временом је унапређена апликација уноса података како би се избегао настанак логичких грешака које могу да се јаве током спровођења интервјуа. У истраживањима која се спроводе анкетом неодговор на анкету или недавање одговора на поједина питања су редовна појава, стога је битно обезбедити висок квалитет истраживања које се односи на теренски рад, због каснијих калибрација, пондерисања и имутирања недостајућих података. Ова компонента представља један од кључних делова за оцену квалитета *SILC* истраживања у националним извештајима квалитета.

12 Видети анексе уз национални извештај квалитета за 2014. годину.

**Табела 3. Методолошке измене везане за имплементацију
упитника у Србији**

SILC	Основ за развијање упитника	Ревизије упитника		Технике прикупљања података
		Имплементација SILC -а	Измене упитника, прилагођавање контексту земље и <i>ad hoc</i> модули	
2013	EU-SILC 065 operations 2013	У потпуности имплементиран SILC 2013	Саветодавни процес Промена формулације појединих питања и понуђених модалитета <i>Ad hoc</i> модул Услови живота	<i>RAP</i> метод Пилот-тестирање метода
2014	EU-SILC 065 operations 2014	У потпуности имплементиран SILC 2014	Ревизија Упитника за домаћинство: - Ревидиран Модул који укључује пољопривредну производњу за сопствену потрошњу Ревизија Упитника за лице: - Допуњен Модул о примањима запослених код послодавца (друга врста уговора) и искључено питање о коришћењу службеног возила у приватне сврхе - Допуњен Модул о samozапослености додавањем зараде (профита) или губитка од бављења пољопривредном производњом и процењене вредности производње за сопствену потрошњу Допуњен Модул о samozапослености додавањем питања о заради (профиту) или губитку од продаје занатских производа и бављења другим хобијем <i>Ad hoc</i> модул Материјална ускраћеност	<i>CAP</i> метод
2015	EU-SILC 065 operations 2015	У потпуности имплементиран SILC 2015	Није било значајних измена Упитника за домаћинство Није било значајних измена Упитника за лице <i>Ad hoc</i> модул Друштвени и културни активизам и материјална ускраћеност	<i>CAP</i> метод Унапређена апликација за унос података у делу логичке контроле
2016	EU-SILC 065 operations 2016	У потпуности имплементиран SILC 2016	Није било значајних измена Упитника за домаћинство Није било значајних измена Упитника за лице <i>Ad hoc</i> модул Приступ услугама	<i>CAP</i> метод
2017	EU-SILC operations 2017	У потпуности имплементиран SILC 2017	Није било значајних измена Упитника за домаћинство Није било значајних измена Упитника за лице <i>Ad hoc</i> модул Здравље одраслих чланова домаћинства и деце	<i>CAP</i> метод

Извор: Упитници Анкете о приходима и условима живота и извештаји квалитета за период 2013–2017. година и извештаји квалитета, РЗС.

Пракса *SILC*-а јесте да се сваке године уводе *ad hoc* модули који имају за циљ да допуне број питања у упитницима како би се добила потпунија слика о одређеном проблему и директан су одговор на потребе спровођења политика у области запошљавања, социјалне заштите, здравства и заштите потрошача. У Боксу 1 је дат преглед додаваних модула из којег се види којим проблемима је било потребно посветити додатну пажњу. У првом реду, то су додатна питања посвећена материјалној ускраћености како за одрасле чланове домаћинства тако и за децу. Њиховим укључивањем шири се база индикатора о социјалној укључености и листа променљивих за потпуније сагледавање материјалне ускраћености. У фокусу додатне анализе је било здравствено стање опште популације и деце, укључујући и приступ услугама, здравственим, образовним и професионалне неге, као и приступ културним догађајима или манифестацијама и друштвени активизам. *SILC* у Србији је укључивао све *ad hoc* модуле (видети табелу 3). Додатна питања, укључена у истраживање увођењем ових модула, у највећој мери су субјективна и не улазе у структуру променљивих које формирају агрегате дохотка, тако да не утичу на вредност изабраних индикатора сиромаштва и неједнакости који се анализирају у наставку монографије.

Бокс 1. *Ad hoc* модули *SILC* истраживања 2013-2017. година

2013 - Модул о условима живота

Скуп питања о субјективној процени задовољства условима живота додат је упитнику за лице и односи се на одрасле чланове домаћинства (*European Commission, 2012, Regulation no. 62/2012*).

2014 - Модул о материјалној ускраћености

На нивоу домаћинства испитиван је интензитет финансијског стреса у погледу могућности замене старог намештаја новим. На нивоу одраслог члана домаћинства додата су питања о основним потребама за одећом и обућом, рекреацији и друштвеној активности, коришћењу трајних добара, тј. Интернета и мобилности у смислу коришћења јавног превоза. За децу до 16 година старости прикупљени су додатни подаци о основним потребама за одећом, обућом и храном, али и о образовању и забави (*European Commission, 2013, Regulation no. 112/2013*).

2015 - Модул о друштвеном и културном активизму и материјалној ускраћености

Питања о друштвеном и културном активизму имплементирана су на нивоу члана домаћинства кроз посећеност културних и спортских догађаја, везе са рођацима, пријатељима и суседима и формални и неформални друштвени

активизам (волонтирање, друштвено користан рад у заједници и сл.). На нивоу домаћинства поновљено је питање о могућности замене старог намештаја новим које би указало на подложност домаћинства додатном финансијском стресу. Материјална ускраћеност за одраслог члана обухваћена је додатним питањима о задовољењу основних потреба, рекреацији и друштвеној активности, као и трајним потрошним добрима, тј. прикључку на Интернет (European Commission, 2014, Regulation no. 67/2014).

2016 - Модул о приступу услугама (здравственим, образовним и професионалној кућној нези)

На нивоу домаћинства скупом питања за децу до 16 година испитивана је доступност здравственим услуга и образовању. За остале чланове, у упитнику за лице, додат је скуп питања о приступу здравственим услугама, образовању одраслих и коришћењу професионалних услуга кућне неге (European Commission, 2015, Regulation no. 245/2015).

2017 - Модул о здрављу одраслих чланова домаћинства и деце

Овај модул спроводио се укључивањем додатних променљивих здравственог статуса одраслих чланова да би се прикупили подаци о финансијском оптерећењу, броју посета здравственим службама, као и о телесној маси и физичкој активности. У упитнику за домаћинство додате су променљиве здравственог статуса деце до 16 година које се односе на опште здравствено стање, ограничену активност због здравствених проблема и незадовољене потребе за неопходним лекарским прегледима (European Commission, 2016, Regulation no. 114/2016).

Методологија прикупљања података. Тенденција *EU-SILC*-а јесте комбиновање више техника прикупљања података. Од укупног броја земаља које су укључене у *EU-SILC* (ЕУ-28, Исланд, Норвешка и Швајцарска)¹³, чак њих 30 комбинује *CAPI* метод прикупљања података интервјуисањем испитаника „лицем у лице“ уз компјутерску подршку или компјутерски подржану телефонску анкету, тј. *CATI* метод, са барем још једном техником. Циљ је да се постигне што бољи обухват узорком планираних домаћинстава и њихових чланова. Исланд, Норвешка, Швајцарска, Шведска и Финска готово су потпуно оријентисане ка примени *CATI* метода, а Данска и Холандија опредељују се за *CAWI* метод *online* анкета. Немачка у највећој мери примењује особно попуњавање упитника (енг. *self-administered survey*), где испитаници сами без присуства анкетара попуњавају упитнике. Само Исланд и Норвешка, а претходно и Велика Британија, током анкетавања нису користиле замену изабраног члана са неким другим чланом домаћинства (енг. *proxy*). То

13 Поред Србије, ни подаци за остале земље (Северну Македонију, Турску и Црну Гору) нису расположиви.

указује на чињеницу да је веома раширена пракса да се анкетирање обави са лицем које је замена изабраном члану истог домаћинства због његове спречености да присуствује анкетирању, а да то не утиче на стопе реализације анкете (Eurostat, 2013-2016a).

На примеру SILC-а види се да електронски методи прикупљања података као што су CAPI, CATI и CAWI, постепено истискују традиционалне методе прикупљања података анкетом који при томе троше више времена и људских ресурса.

Табела 4. Начин прикупљања података

Година /	Технике прикупљања података					
Земља	RPI	CAPI	CATI	CAWI	Лично попуњавање	Интервју са другим чланом домаћинства
2013						
Број земаља	8	23	16	2	8	Све земље осим Велике Британије, Исланда и Норвешке
Србија	X					
2016						
Број земаља	8	24	17	7	4	Све земље осим Исланда и Норвешке
Србија		X				

Извор: Компаративни извештаји квалитета за SILC 2013. и 2016. године, Eurostat¹⁴ и Извештаји квалитета за Србију, РЗС.

Напомена: Србија није укључена у компаративне евалуационе извештаје о квалитету SILC-а за период 2013–2016.

RPI – интервју „лицем у лице“ попуњавањем папирног упитника

CAPI – интервју „лицем у лице“ уз коришћење компјутера

CATI – телефонски интервју уз коришћење компјутера

CAWI – попуњавање упитника online

Табела 5 даје приказ земаља које поред анкете, као метода прикупљања података о изворима дохотка, користе и административне изворе података. Шест земаља (Данска, Финска, Ирска, Холандија, Шведска и Словенија), готово искључиво користе регистре за преузимање података о компонентама дохотка. То су подаци пореске администрације, служби социјалног осигурања, надлежних министарстава, и сличних

¹⁴ Доступно на:

<https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

владиних агенција. Приступ овим изворима омогућен је на бази протокола којима је дозвољено да се идентификациони подаци о члановима домаћинства повезују са подацима регистара. Међутим, у највећем броју земаља (укупно 11) коришћење регистара је ограничено само на преузимање појединих извора дохотка, а то су најчешће подаци пореске администрације или различитих социјалних служби. Преостали подаци се прикупљају упитником, тако да се агрегати дохотка добијају комбиновањем статистичких и административних података. Бугарска и Литванија, податке регистара користе само да би надоместиле недостајуће податке у појединим компонентама дохотка или да би едитовале екстремне вредности. Анкету као једини метод прикупљања података о изворима дохотка користи 11 земаља.

Табела 5. Одлуке земаља о коришћењу административних извора за доходак

Преузимају готово све компоненте дохотка	Преузимају поједине компоненте дохотка	Користе само за недостајуће и екстремне вредности дохотка	Не користе	Није расположив податак
Данска	Аустрија	Бугарска	Белгија	Португал
Финска	Кипар	Литванија	Чешка	
Ирска	Естонија		Немачка	
Холандија	Шпанија		Грчка	
Шведска	Француска		Хрватска	
Словенија	Италија		Мађарска	
	Летонија		Луксембург	
	Малта		Пољска	
	Норвешка		Румунија	
	Швајцарска		Словачка	
	Исланд		Велика Британија	
6	11	2	11	1

Извор: Извештаји квалитета, последња расположива година, (Eurostat, 2016a).

Показатељи квалитета. Структура извештаја квалитета за *EU-SILC* је стандардна (Eurostat, 2018в). Елементи којима је посвећена највећа пажња у националном извештају квалитета за Србију укључују (видети табелу 6):

- *статистичку презентацију* у чијем су фокусу променљиве које формирају доходак, а за које се наводе извори и процедуре прикупљања података (анкета, регистри или оба извора), ниво на којем су подаци прикупљени (нето или бруто) као и метод који се користи за добијање кључних променљивих које чине структуру дохотка (метод конверзије нето у бруто вредности),
- *статистичко процесуирање* података које претходи имплементацији анкете, а састоји се од дефинисања узорачког оквира, избора узорачких јединица, дефинисања обима узорка, описа процедуре пондерисања узорка, оцењивања и импутације недостајућих података,
- *тачност и поузданост* у којем се дају методи на бази којих су израчунате узорачке и неузорачке грешке, грешке у обухвату узорачких јединица, као и грешке у мерењу променљивих,
- *кохерентност и упоредивост* података анкете током времена, као и упоредивост са другим изворима података; упоређује се само укупан расположиви доходак (без поређења по изворима) са *SILC*-ом из претходне године и са Анкетом о потрошњи домаћинстава (АПД) и даје расположиви доходак сектора домаћинства из националних рачуна (НР) само у Извештајима квалитета за 2013. и 2014. годину.¹⁵

¹⁵ Видети анексе уз Извештаје квалитета за 2013. и 2014. годину (*Statistical Office of Serbia*, 2013-2016).

Табела 6. Структура извештаја квалитета

Елементи извештаја	Опис
Контакт	РЗС
Статистичка презентација	Акценат на статистичком концепту и дефиницијама променљивих
Статистичко процесуирање	Приказ информација које се користе за израчунавање мера узорачке прецизности
Управљање квалитетом	Позива се на примену регулативе Европске комисије
Релевантност	Национални корисници података и међународне организације
Тачност	Опис статистичке прецизности оцена израчунатих на бази узорка
Правовременост и поузданост	Подаци се публикују крајем марта месеца
Кохерентност и упоредивост	Као извори упоредивости података наводе се АПД и НР
Приступ подацима и јасност	Саопштења, микро подаци
Трошкови и издаци	...
Поверљивост	Примена правних процедура заштите статистичких података
Коментари	...

Извор: РЗС, Извештаји квалитета за период 2013-2016. година.

Уколико би се извештаји квалитета упоређивали по земљама, могло би се закључити да обим и расположивост информација у националним извештајима квалитета зависи од појединачног приступа *SILC*-у. Добар део извештаја даје детаљне информације са описом променљивих и извора података, уколико се подаци о компонентама дохотка прикупљају и из административних извора (примери се односе на Аустрију, Белгију, Ирску, Словенију и сл.). Исто тако, ако се манипулише са подацима, детаљно се објашњавају процедуре и методи, у зависности од тога да ли се користе статистички методи импутације или оцене регресионим методима (као нпр. Холандија и Бугарска). Сличан пример је директна импутација других статистичких података у базу *SILC*-а, као нпр. код Румуније која ВПСП преузима из АПД-а, или Бугарске, Данске и Чешке које импутирају ренту из националних рачуна. Коначно, у извештајима квалитета по земљама наводи се неколико других статистичких извора

са којима се упоређују подаци укупног расположивог дохотка и његових компоненти, као што су АПД и у мањем броју случајева национални рачуни (видети табелу 11 у наставку анализе). У овом делу монографије се анализирају само неки од сегмената извештаја квалитета, а анализа осталих значајних делова из структуре извештаја, који описују податке које садржи *SILC*, дата је кроз остатак монографије.

Дакле, извештаји квалитета суштински говоре о томе да ли је примењен методолошки концепт *SILC*-а, у погледу дефинисања кључних елемената истраживања, као што су обухват свих релевантних питања упитником, узорковање, технике прикупљања података и временски оквир спровођења анкете. Сва даља објашњења примењене методологије морају дати потпуну информацију о томе да ли су подаци *SILC*-а комбиновани са другим статистичким или административним подацима, како се поступа са неодговором домаћинстава на анкету, недостајућим подацима на нивоу одређене променљиве, екстремним или негативним вредностима променљивих које се мере у новцу, као и да ли је истраживање одступило од методолошких препорука, зато што одређена питања нису релевантна за неку земљу (као што је нпр. питање о порезу на богатство или коришћењу службеног возила у приватне сврхе у *SILC*-у Србије).

За *SILC* истраживање у Србији карактеристично је смањење обима планираног узорка на годишњем нивоу (што је у извесној мери последица прилагођавања кретању основног скупа домаћинстава). Број анкетираних домаћинстава који кореспондира броју домаћинстава која су укључена у базу података такође се постепено смањује (табела 7). Међутим, однос између броја планираних и анкетираних домаћинстава не мења се значајније по годинама, те стога само смањење величине узорка, уколико се изузме обим недостајућих података на нивоу појединачних променљивих и други видови неузорачких грешака, не може значајније да утиче на квалитет статистичких показатеља. Извештаји квалитета *SILC*-а у Србији, за показатеље као што су стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености, стопа ризика од сиромаштва, стопа материјалне ускраћености и низак интензитет рада, израчунате за укупну популацију, према родној припадности и старости, садрже стандардне грешке $[\sigma]$ и половину 95-процентног интервала поверења $[0,5 \cdot CI_{95\%}]$, на бази којих се може закључивати о утицају узорачких грешака на вредности оцењених показатеља.

Табела 7. Узорак

Показатељ	2013	2014	2015	2016	2017
Планирани узорак домаћинства	8008	6987	6663	6366	6322
Број анкетираних домаћинства	6501	6055	5680	5554	5263
Однос анкетираних према планираном броју домаћинства, %	81,18	86,66	85,25	87,24	83,25

Извор: РЗС, Саопштење ПД10 – Анкета о приходима и условима живота 2013–2017. година.

Показатељи реализације истраживања у компаративним извештајима *SILC*-а по земљама, укључују нпр. стопе неодговора за домаћинства и појединце и просечно време трајања анкете. У извештајима квалитета за Србију дата су оба показатеља. Општи показатељ реализације анкете, као што је стопа неодговора за домаћинства израчунава се на бази корекције односа између броја комплетно анкетираних домаћинства која улазе у базу и домаћинства која су пронађена на адресама становања (R_H) са односом између броја успешно контактираних домаћинства и броја домаћинства на адресама изабраним у узорак (R_A), тј. $NR_{\%} = [1 - (R_A / R_H)] \times 100$. У истраживању за Србију, стопа неодговора на нивоу домаћинства смањена је са 16,4% у 2013. на 11,4% у 2016. години, а просечно време трајања интервјуа са нешто више од 50 на 40 минута (*Statistical Office of Serbia*, 2013-2016). На нивоу европског *SILC*-а, према подацима за 2016. годину,¹⁶ за више од три петине земаља стопа неодговора се креће између 10% и 30%, за седам земаља ова стопа превазилази 30%, а у свега четири земље мање од 10% домаћинства не одговори на анкету. У истој години, просечно време трајања интервјуа за половину земаља износи између 20 и 50 минута, у само три земље попуњавање упитника траје дужи од 50 мин., а у осам земаља интервју се заврши за време краће од 20 мин. Наравно, просечно време попуњавања упитника у великој мери зависи од метода који се користи за прикупљање података о изворима дохотка, као и тога да ли се сви подаци прикупљају само упитницима или се један део података преузима из административних извора или регистара.

16 Видети: Eurostat, *Comparative EU-SILC Quality Report* за 2016. годину: <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

2.2. УТИЦАЈ МЕТОДОЛОШКИХ ИЗМЕНА НА ФОРМИРАЊЕ РЕЛЕВАНТНИХ ИНДИКАТОРА

На почетку је потребно утврдити које променљиве су биле саставни део (у години спровођења анкете – Н), а које су модификовањем упитника (у наредним истраживањима Н+1), укључене односно искључене из обрачуна основних индикатора сиромаштва и неједнакости. Ово пре свега зависи од варијација у дефинисању укупног (тржишног) и расположивог дохотка.¹⁷ Да би се боље разумео концепт дефинисања ових променљивих, повлачиће се паралеле са заједничким оквиром *EU-SILC*-а и извршити поређење са променама које су пратиле спровођење *SILC*-а у Србији, у мери у којој могу да утичу на вредности статистичких показатеља.

У погледу примене методологије, први корак у израчунавању изабраних индикатора сиромаштва и неједнакости јесте идентификовање променљивих које чине структуру дохотка. Променљиве које улазе у структуру дохотка добијене су из питања у упитницима за лице и домаћинство. Самим тим, одбијање домаћинстава да одговоре на анкету, као и недавање одговора на поједина питања из упитника могу утицати на вредности израчунатих индикатора (у смислу њихове потцењености или прецењености у односу на стварне величине). На ове проблеме посебно ћемо скренути пажњу у делу анализе који се бави упоређивањем вредности индикатора коришћењем дозвољених корекција да би се постигла усклађеност са методолошким препорукама за *EU-SILC*.

У табели 8 дата је структура укупног и расположивог дохотка према методолошком концепту *EU-SILC*-а и њено поређење са структуром *SILC*-а у Србији. Ови агрегати могу да се израчунају на идентичан начин у Србији. Једина разлика произлази из обухвата или искључености појединих ставки на нивоу домаћинства односно лица.

17 Две велике методолошке измене у структури променљивих укључених у агрегат дохотка догодиле су се 2007. и 2011. године, када је у укупан доходак лица, респективно, укључено коришћење службеног возила у приватне сврхе (PY021) и пензије из приватних пензионих шема (PY080). Ове пензије имају третман дохотка од власништва, а препорука је да се од 2011. године укључују у агрегате дохотка. Односе се на исплате у виду камате или дивиденде на доходак по основу индивидуалних планова осигурања из приватних пензионих шема (*Eu-rostat*, 2013-20166).

На нивоу лица, разлике се огледају у:

- примањима по основу коришћења службеног возила у приватне сврхе, ова ставка се у Србији не прикупља од 2014. године;
- од 2014. године *SILC*-ом у Србији је посебно обухваћена зарада односно губици по основу samozапослености у пољопривреди, што представља промену у односу на *SILC* (2013); у претходним таласима подаци су се прикупљали само за предузетнике, ортаке у ортачкој предузетничкој радњи и власнике пословних субјеката.

На нивоу домаћинства, разлике у односу на *EU-SILC* су следеће:

- податак о импутираној ренти се прикупља упитником, али се не укључује у агрегате дохотка;
- редовни порези на богатство¹⁸ који се односе на нето порезе на богатство и друге драгоцености не постоје у домаћем пореском систему тако да се ови подаци не прикупљају упитником.

Табела 8. Формирање укупног и расположивог дохотка

Ставка	Ознака – EU- SILC	SILC у Србији				
		2013	2014	2015	2016	2017
I. УКУПАН (ТРЖИШНИ) ДОХОДАК	HY010					
<i>На нивоу лица:</i>						
Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу	PY010G					
Службено возило	PY021G	Да	Не	Не	Не	Не
Укупан доходак или губитак у новцу од samozапослености, укључујући хонораре	PY050G	Не	Да	Да	Да	Да
Приватне пензије	PY080G					
Накнаде за случај незапослености	PY090G					
Старосне пензије	PY100G					
Породичне пензије	PY110G					

18 Редовни порези на богатство (HY120) се односе на порезе који се плаћају периодично на имовину или коришћење земље или зграда, као и на текуће порезе на нето богатство и друге драгоцености (накит и остали предмети који указују на богатство лица које их поседује), а чине их порези плаћени у референтном периоду прикупљања података о дохотку (*Eurostat*, 2013-20166).

Ставка	Ознака – EU- SILC	SILC у Србији				
		2013	2014	2015	2016	2017
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G					
Инвалидска пензија	PY130G					
Помоћ у вези са образовањем	PY140G					
На нивоу домаћинства:						
Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом	HY040G					
Социјална примања и породични додаци	HY050G					
Остала примања по основу социјалне угрожености, неразврстана	HY060G					
Накнаде за становање	HY070G					
Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G					
Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G					
Примања лица млађих од 16 година	HY110G					
II. РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК	HY020					
УКУПАН (ТРЖИШНИ) ДОХОДАК						
умањен за:						
Порез на богатство	HY120G	He	He	He	He	He
Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G					
Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G					
III. РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК ПРЕ СОЦИЈАЛНИХ ТРАНСФЕРА СА СТАРОСНИМ И ПОРОДИЧНИМ ПЕНЗИЈАМА	HY022					
РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК						
умањен за:						
Накнаде за случај незапослености	PY090G					
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G					
Инвалидска пензија	PY130G					
Помоћ у вези са образовањем	PY140G					
Социјална примања и породични додаци	HY050G					
Остала примања по основу социјалне угрожености, неразврстана	HY060G					
Накнаде за становање	HY070G					

Ставка	Ознака – EU- SILC	SILC у Србији				
		2013	2014	2015	2016	2017
IV. РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК ПРЕ СОЦИЈАЛНИХ ТРАНСФЕРА БЕЗ СТАРОСНИХ И ПОРОДИЧНИХ ПЕНЗИЈА	HY023					
РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК						
умањен за:						
Накнаде за случај незапослености	PY090G					
Старосне пензије	PY100G					
Породичне пензије	PY110G					
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G					
Инвалидска пензија	PY130G					
Помоћ у вези са образовањем	PY140G					
Социјална примања и породични додаци	HY050G					
Остала примања по основу социјалне угрожености, неразврстана	HY060G					
Накнаде за становање	HY070G					

Извор: Eurostat, *Methodological Guidelines and Description of EU-SILC Target Variables*; РЗС, Анкета о приходима и условима живота – упитници за домаћинство и лица.

Напомена: Све празне ћелије се односе на Да, тј. подаци се прикупљају упитницима, при чему није било промена током посматраних година. У расположиви доходак у Србији укључује се и променљива „остала примања у новцу“, а подаци се прикупљају SILC-ом на нивоу лица.

Четири основна агрегата дохотка, на бази методолошког оквира *EU-SILC*-а, формирају се на следећи начин:

- Укупан (тржишни или бруто) доходак (TINi) једнак је збиру укупног бруто дохотка сваког члана домаћинства и укупног дохотка свих чланова оствареног на нивоу датог домаћинства.
- Распоживи доходак (DINi) представља укупан доходак умањен за порезе на богатство и доходак, доприносе обавезног социјалног осигурања, као и трансфере у новцу између домаћинстава плаћене рођацима или другим лицима и плаћене алиментације.
- Распоживи доходак пре социјалних трансфера, са старосним и породичним пензијама (DI'Ni), једнак је расположивом дохотку умањеном за накнаде (незапосленост, боловање и становање), инвалидску пензију, помоћ у вези са образовањем и социјална примања.

- Распожовиви доходак пре социјалних трансфера, без старосних и породичних пензија (DI''Hi), добија се уколико се у суму одбитак додају и пензије, старосне и породичне.

2.2.1. ИНДИКАТОРИ СИРОМАШТВА

У контексту анализе основних показатеља сиромаштва и утицаја методолошких промена, као и варијација у квалитету прикупљених података, биће разматрани следећи индикатори¹⁹:

- Праг ризика од сиромаштва или релативна линија сиромаштва (енг. *at-risk of poverty threshold*) изражава се као 60% медијане националног еквивалентног расположивог дохотка израженог у динарима.
- Стопа ризика од сиромаштва (енг. *at-risk of poverty rate-AROP*) је проценат популације са еквивалентним расположивим дохотком испод прага ризика од сиромаштва и не показује нужно да су ова лица сиромашна нити да имају низак животни стандард, већ да су у већем ризику да западну у сиромаштво.
- Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености (енг. *at-risk of poverty or social exclusion-AROPE*) изражава проценат популације која се налази под ризиком од сиромаштва или социјалне искључености.²⁰ Другим речима, ова стопа мери проценат популације која се налази у ризику од сиромаштва или је изразито материјално ускраћена или живи у домаћинствима са веома ниским интензитетом рада. Под изразитом материјалном ускраћеношћу подразумева се немогућност домаћинства да приушти најмање четири од девет ставки које су показатељ материјалних услова живота, док се под ниским интензитетом рада подразумева да су радно способни чланови домаћинства радили мање од 20% од укупног броја месеци током којих су могли да буду ангажовани у референтном периоду.
- Релативни јаз ризика од сиромаштва (енг. *relative median at-risk-of-poverty rate gap*) је разлика између прага ризика од

19 Дефиниције кључних статистичких индикатора сиромаштва и неједнакости на бази SILC-а преузете су са линка: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Glossary>. Исте показатеље користи РЗС у годишњем извештавању о кретању сиромаштва и неједнакости у Србији.

20 Пошто се монографија претежно бави доходовним сиромаштвом, акценат је стављен само на стопу ризика од сиромаштва.

сиромаштва и медијане еквивалентног расположивог дохотка лица која се налазе испод прага ризика од сиромаштва, изражена као проценат прага ризика од сиромаштва.

При томе, еквивалентни расположиви доходак или доходак по еквивалентном одраслом лицу једнак је укупном доходу домаћинства, након пореза и других одбитака, који је расположив за потрошњу или штедњу, подељен бројем чланова домаћинства изражених као еквивалентни одрасли. Модификована *OECD*-ова скала еквиваленције²¹ користи пондерациону шему према којој се свим члановима домаћинства додељују пондери (w) у зависности од старости:

- $w_i=1$ за прво одрасло лице (главу домаћинства),
- $w_i=0,5$ за другог и сваког наредног члана старог 14 и више година и
- $w_i=0,3$ за свако дете млађе од 14 година.

Изабрани показатељи ће бити анализирани по квинтилима (и/или децилима) расподеле еквивалентног расположивог дохотка, као и према основним карактеристикама популације.

2.2.2. ИНДИКАТОРИ НЕЈЕДНАКОСТИ

SILC се фокусира на два основна индикатора неједнакости дохотка:²²

- **Gini** коефицијент (еквивалентног расположивог дохотка) којим се изражава колико расподела дохотка одступа од савршено егалитарне расподеле. Узима вредности у интервалу [0-100], при чему доња граница значи апсолутну једнакост доходака међу појединцима, а горња потпуну неједнакост када би један појединац присвојио читав доходак.
- **(Интер)квинтилни однос**, изражен количником ($S80/S20$) еквивалентног расположивог дохотка, представља однос дохотка 20% најбогатијих према доходу који остварује 20% најсиромашнијих појединаца.

21 Видети *OECD* (2011): <http://www.oecd.org/els/soc/OECD-Note-EquivalenceScales.pdf>.

22 Дефиниције кључних статистичких индикатора *Eurostat*-а дате су на: <https://ec.europa.eu/Eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Glossary>.

Ови показатељи су саставни део скупа основних индикатора на бази којих се прати имплементација циљева Стратегије Европа 2020 везаних за праћење сиромаштва (*European Commission, 2010*). На бази података *SILC*-а у Србији ови показатељи такође представљају основ за праћење сиромаштва и неједнакости дохотка, али и основ за формулисање мера социјалне политике. У анализи која следи биће показано како варијације у скупу података *SILC*-а – као што су обухват истраживањем и дефинисање променљивих или третман приликом њиховог (не) укључивања у основне агрегате кроз године – утичу на кретање ових показатеља. Слично томе, поређење изабраних индикатора *SILC*-а врши се и у односу на исте показатеље прорачунате на бази других извора података, као што су Анкета о потрошњи домаћинстава или национални рачуни.²³

2.2.3. УТИЦАЈ МЕТОДОЛОШКИХ ПРОМЕНА НА ИНДИКАТОРЕ

Свака методолошка промена која се односи на обухват и квалитет података директно утиче на вредност индикатора *EU-SILC*-а. Методолошке промене, које ће овде бити разматране, углавном се тичу променљивих које чине ставке укупног и расположивог дохотка. Најчешћи разлог настанка методолошких промена јесте мењање дефиниција самих променљивих али и обухвата ставки које чине изворе дохотка. Други карактер промена огледа се у квалитету података који може да варира због тога што се одређене променљиве дохотка прикупљају анкетом а остатак преузима из постојећих регистара. Треба имати у виду да се подаци о дохотку прикупљени анкетом добијају изјашњавањем испитаника, који теже да потцене доходак, било да припадају самом врху или дну расподеле дохотка (*Atkinson, Marlier, 2010*). Зато се сматра пожељним да се подаци анкета комбинују са подацима регистара.

Када су у фокусу индикатори сиромаштва и неједнакости тада посебну пажњу треба посветити томе какав третман имају негативне вредности које се налазе у дохотку samozапослених. *Manero (2017)* наглашава да формула за декомпозицију *Gini*-јеве мере неједнакости може да се примени под условом да вредности дохотка нису негативне.

23 Видети извештаје квалитета појединачних земаља за европски *SILC* (*Eurostat, 2016a*), или студије у којима се анализирају подаци *SILC*-а и упоређују са другим изворима података у Србији (Арандаренко и др., 2019, 2017; Младеновић, 2017; UNDP, 2018).

С друге стране, без обзира да ли је реч о малим предузетницима или пољопривредним домаћинствима, већина ове популације концентрисана је у нижим квинтилима расподеле дохотка, те је потребно да буде пропорционално заступљена у подацима да би се добила јаснија слика о структури сиромаштва и неједнакости. Доходак од samozапослености смањује неједнакост у Србији и такође је чешћи извор дохотка сиромашнијих слојева становништва (Арандаренко и др., 2017).

Filauro (2018) је показао да промена дефиниције расположивог дохотка која укључује и импутирану ренту мења вредности *Gini* коефицијента. Укључивањем импутиране ренте смањује се неједнакост на нивоу ЕУ-28 за четири индексна поена. *Paats* и *Tiit* (2010) су додали вредност производње за сопствену потрошњу у доходак. То је резултовало повећањем линије сиромаштва. Међутим, за ЕУ-27 смањена је хармонизована стопа ризика од сиромаштва за 0,4 процентна поена. На нивоу појединачних земаља, највећи пад стопе ризика од сиромаштва, у износу већем од једног процентног поена, израчунат је за Румунију, Бугарску, Литванију и Летонију. Истовремено, укључивање ВПСП у доходак повећало је висину дохотка сиромашних домаћинстава и смањило неједнакост изражену квинтилиним односом удела у доходу 20% најбогатијих према 20% најсиромашнијих. Ефекат промене концепта дохотка на смањење неједнакости је био најизраженији за земље са највећим учешћем ВПСП у расположивом доходу, Румунију, Литванију и Летонију.

За сва даља истраживања у Србији добру полазну основу представља хармонизовани извештај о условима живота у европским земљама (*Eurostat*, 2018a). Резултати тог извештаја су показали да Србија, заједно са Бугарском и Литванијом, спада у земље у којима се неједнакост дохотка мери *Gini* коефицијентом већим од 35. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености износи 38,8% за домаћинство са децом и нижа је у односу на исте показатеље само за Румунију, Бугарску, Северну Македонију и Турску, просек на нивоу ЕУ-28 износи 24,6%.

Иако нису укључени у структуру расположивог дохотка, трошковима становања се придаје велика пажња, будући да због свог значаја могу да утичу на показатеље монетарног сиромаштва. Уколико би се трошкови становања одузели од расположивог дохотка, стопа ризика од сиромаштва за ЕУ-28 би се скоро дуплирала. Међутим, показало

се да за земље југоисточне Европе трошкови становања имају мали утицај на индикаторе сиромаштва уз објашњење да је то резултат нижих цена станова, комуналних трошкова и пореза на некретнине и нарочито високог удела власништва над стамбеним објектима који нису оптерећени хипотеком. Овај извештај је сачињен на бази податка *SILC*-а за 2016. годину према концепту дохотка који укључује само изворе дохотка у новцу (*Eurostat*, 2018а, стр. 140).

3.

ОДГОВОРИ ЗЕМАЉА ЕУ И РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ НА СПЕЦИФИЧНЕ МЕТОДОЛОШКЕ ИЗАЗОВЕ СПРОВОЂЕЊА ИСТРАЖИВАЊА

После скоро две деценије од имплементације истраживања, постоји тежња ка постизању хармонизованих истраживања у будућности и отклањању недостатка *SILC-a* који га прате због специфичних методолошких оквира. Недостатке, који се појављују у истраживању није могуће повезати с појединачним извором прикупљања података из разлога што се за потребе формирања дохотка користе различити извори података²⁴ (*Atkinson, Marlier, 2010; Atkinson et al., 2017*).

3.1. НЕГАТИВНЕ ВРЕДНОСТИ И ЕКСТРЕМНЕ ВРЕДНОСТИ ДОХОТКА

Досадашњи методолошки концепт *SILC-a* омогућује бележење негативне, нулте и екстремно велике вредности у расподели дохотка домаћинства. Међутим, начин прикупљања података о доходу разликује се од земље до земље (*Atkinson, Marlier, 2010*). Али, с обзиром да одређени број земаља дозвољава бележење негативних вредности дохотка за самозапослене, а други не дозвољава и анулира негативне вредности, такав третман негативно утиче на упоредивост података (*Di Meglio et al., 2017*).

Негативне и нулте вредности су обично карактеристичне за самозапослене или за укупна примања домаћинства. Доходак

24 Анкета и административни извори (као што смо већ помињали у претходном поглављу монографије).

од самозапошљавања може бити негативан због губитка. Удео самозапослених са негативним доходком је мали у већини земаља, док је знатно висок у земљама као што су у Данска, Шведска, Норвешка, Холандија, Естонија, Шпанија, и Мађарска (*Törmälehto*, 2019). У Србији, истраживање и начин прикупљања расположивог дохода у *SILC*-у није исти као у појединим земаља ЕУ где се негативне вредности преводе у нулу (*Di Meglio et al.*, 2017)²⁵.

Међутим, истраживања која су се бавила негативним у *SILC*-у дошла су до закључка да овакав принцип прикупљања података о доходу неповољно утиче на мерење благостања (*UNDP*, 2018; *Atkinson, Marlier*, 2010). У студији *UNDP*-а (2018) наводи се да би искључивање негативне вредности из расположивог дохода утицало на индикаторе неједнакости. Али с друге стране, такође и бележење екстремних вредности на горњем крају расподеле дохода негативно утиче на приказ благостања, али на супротан начин. Екстремне вредности у расподели могу утицати на индикаторе неједнакости, као што су Gini коефицијент и квинтилни однос S80/S20, из разлога што процене могу бити веће од стварних вредности.

На основу анализе микро података *SILC*-а 2013-2017., са фокусом на променљиве које се односе на укупан и расположиви доходак, установљено је да је у Републици Србији од 2014. године укупан доходак од самозапослености, укључујући и хонораре, бележио и губитке (негативне вредности), док је за остале променљиве минимална вредност нула. РЗС у обрачун доходака од самозапослености укључује негативне и позитивне вредности, али и оне које екстремно одступају.

Уколико *SILC* упоредимо са Анкетом о потрошњи домаћинстава (у даљем тексту АПД), која прикупља податке о приходима и потрошњи домаћинстава, односно податке о основним елементима личне потрошње (Републички завод за статистику, 2018), и која извештава о индикаторима неједнакости, за разлику од *SILC*-а у АПД-у негативни доходак се анулира. Овакав третман доходака утиче да се доходак за први и други децил становништва разликује при поређењу података АПД-а и *SILC*-а.

25 Међутим, јако је тешко дефинисати које од земаља анулирају негативне вредности и/или ограничавају екстремне вредности, из разлога што информације овог типа нису доступне у извештајима квалитета.

Према Студији о хуманом развоју (UNDP, 2018) доходак првог децила према АПД-у је неколико пута већи него према подацима *SILC*-а. Аутори Студије о хуманом развоју навели су три значајна разлога која доводе до високе неједнакости, и јављају се услед недостатка стандардизованих процедура и методолошких неједначености: 1. бележење губитака и екстремних вредности; 2. нерегистровање произведених добара за сопствену потрошњу; 3. потцењивање броја корисника новчане социјалне помоћи.

Као што смо навели горе, у Србији се за процену укупног доходак од samozапослености, укључују и негативне вредности. Међутим, у којој би мери анулирање негативних вредности довело до промена у индикаторима сиромаштва, биће приказано у петом поглављу.

3.2. ПОТЦЕЊЕНЕ И НЕПРИЈАВЉЕНЕ ВРЕДНОСТИ ДОХОТКА

SILC обично прати велики број непопуњених питања о подацима о доходу (који су у Србији приказани у нето износу), или подаци о доходу могу бити пријављени, делимично или потпуно, без пореза и социјалних трансфера, и стога долази до импутирања података. На пример, земље које немају приступ административним подацима о доходу или им је он ограничен, имају велики проблем око импутације података о доходу (*Eurostat*, 2014). С друге стране, земље које су прешле на регистре (више о преласку на регистре у поглављима 2.1. и 3.3.) немају у упитнику питања о доходу и одговоре који се односе на пријављене или непријављене приходе, те немају потребу за импутацијом. Крстић (2016) је у свом истраживању, које се бави неједнакостима у Србији користећи микро податке *SILC*-а из 2013. године, приказала да је доходак нешто нижи од стварног због недовољно пријављених социјалних трансфера. Док земље које су прешле на регистре, и преузимају податке од социјалних служби, не суочавају се са оваквим недостацима истраживања.

У *SILC*-у приход у натури није обухваћен за домаћинства која се не баве пољопривредом, а за домаћинства која имају приход од пољопривреде, приход у натури улази у расположиви доходак. То значи да је у доходак за samozапослене укључена и вредност добара која је била намењена тржишту, али је потрошена за сопствене потребе. Приход од производње за сопствене потребе који подразумева пиће и храну коју

домаћинство само произведе и потроши, тешко је измерити. Приликом давања одговора на ово питање јавља се пристрасност из разлога што је испитанику тешко да се сети и још теже да пребаци у новчану вредност колико је таквих добара произвео у току претходне године. Док за оне коју нису samozапослени, постоји питање у упитнику (HY170-*Value of goods produced for own consumption* - вредност робе произведене за сопствену употребу), али добра која производе за сопствене потребе не третирају као доходак²⁶ (Петрушевић, Вукмировић, 2015). С тога, пољопривредници потцењују свој приход од samozапослености, с обзиром да им представља потешкоћу да изразе у новцу колико су добара утрошили за сопствене потребе.

Анализом извештаја квалитета²⁷ (детално у поглављу 4 и табели 1П4) могуће је установити да Белгија, Немачка, Данска, Финска, Малта, Шведска и Исланд не прикупљају податке о вредности добара која производе и утроше за сопствене потребе, док шеснаест земаља прикупља податке о вредности ових добара.

Државама је остављено да саме одлуче да ли ће SILC-ом прикупљати податке о вредности добара (хране и пића) која произведу и потроше за сопствене потребе. Таква одлука произлази из сазнања о томе да ли ВПСП чини значајну компоненту укупног дохотка на националном нивоу, или одређених категорија домаћинства (Eurostat, 2013/2016b).

3.3. МОГУЋНОСТИ КОМБИНОВАЊА АНКЕТЕ СА ПОДАЦИМА РЕГИСТРА

У последњих неколико година Европска статистика све више подржава употребу административних података у истраживању - прикупљање података о дохотку из административних извора. Међутим, нису све земље прешле на овакав принцип прикупљања података. Тако да, у појединим земљама, прикупљање података се врши помоћу анкете, док у неким земљама електронском разменом административних података (Törmälehto et al., 2013). Кључни предуслов за коришћење регистара у SILC-у јесте то да постојеће законодавство не спречава

26 Погледати табелу 8. које компоненте утичу на формирање укупног и расположивог дохотка.

27 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

њихову употребу. Као сродни предуслов, у анкетама је обично потребна сагласност испитаника како би се подаци на нивоу јединице повезали са регистрима података. Достављање микро података *SILC-a Eurostat*-у и дистрибуција трећим странама регулисана је законодавством ЕУ, и прелазак на регистре захтева и дозволу националног законодавства.

Међу првим земљама које су прешле на регистре налазе се Данка, Финска, Норвешка, Исланд, Холандија, Словенија, Шведска, а данас је овај број знатно већи, док процес преласка осталих земаља, које спроводе *SILC*, на регистре, још увек траје. Према студији случаја коју је објавио *Eurostat* (2013), као и према ауторима *Atkinson и Marlier* (2010), земље су подељене у две групе: оне које су прешле на регистре и оне које нису. У земљама које су прешле на регистре, спровођење истраживања знатно је другачије него у земљама које то још нису учиниле. Те разлике се огледају у следећем: у земљама које су прешле на регистре подаци о доходу прикупљају се углавном из регистра, упитници су краћи и фокусирани на квалитативна питања, користе се телефонски интервјуи (*CATI*) за прикупљање података и примењује дизајн одабраног испитаника²⁸. Принцип је такав да се лични подаци чланова домаћинства повезују са подацима регистра.

Међутим, прегледом новије литературе, подела земља је класификована према техникама прикупљања података, тако да *Törmälehto, Jäntti и Marlier* (2017) земље деле у три групе.

1. "Старе" земље регистра: Данска, Исланд, Норвешка, Финска, Словенија и Шведска;
2. "Нове" земље регистра: Италија, Француска, Аустрија, Шпанија, Малта, Швајцарска, Кипар, Естонија, Финска, Француска, Летонија;
3. Остале земље *SILC*-а које добијају податке о доходу путем анкета домаћинства и интервјуа са члановима домаћинства.

Разлика између "старих земаља" и "нових земаља" регистра је у томе што код "нових земаља" компоненте дохотка и демографски подаци се добијају из административних регистара, а друге променљиве се добијају путем упитника (само један члан домаћинства даје одговоре).

28 Дизајн одабраног испитаника представља унапред дефинисан скуп променљивих које се прикупљају за репрезентативан под узорак особа старијих од 16 година, уместо свих одраслих.

Тачније, старе земље регистра користе регистре само за преузимање података о компонентама дохотка (као што су подаци пореске службе, социјалног осигурања, подаци министарстава и др.). Нове земље регистра користе регистре за преузимање појединих података о дохотку (најчешће подаци пореске администрације или различитих социјалних служби) (више о овоме у табели 5.), а остале податке прикупљају упитником. *Törmälehto, Jäntti* и *Marlier* (2013) су на Међународној конференцији на тему примене регистра у контексту *SILC*-а истакли да државе треба да се ослањају на прикупљање података о дохотку из регистра, али да и због одређених питања треба да спроводе анкете и како би добили прецизнији одговор на нека субјективна питања о животним условима и расподели дохотка.

Прикупљање података из административних извора обухвата податке социјалних служби, пореских служби, министарства и др. Скоро све земље (старе и нове земље регистра) користе регистре за преузимање података из пореских и социјалних служби. До повећања броја земаља које прелазе на регистре долази услед потреба за прикупљањем компонената дохотка као што су нето и бруто плате, пензије и социјална давања (*Törmälehto et al., 2017*, стр. 499). Међутим, неке земље регистре користе како би дефинисале само екстремне вредности компонената дохотка или како би попуниле недостајуће податке (Бугарска и Литванија) (Извештаји квалитета, *Eurostat database*). Земље које нису прешле на регистре вероватно имају правну баријеру за приступ подацима за процену квалитета одговора (*Törmälehto et al., 2017*, стр. 499).

Прелазак на коришћење података из регистра има своје предности и недостатке. Као прво, предности држава које су прешле на прикупљање података из регистра огледа се у поједностављивању упитника *SILC*-а. Као разлози увођења података о дохотку из регистра наводе се побољшање квалитета добијених информација и смањивање трошкова истраживања (*Törmälehto, Jäntti, 2013*). С обзиром да не обухватају питања о дохотку, упитници су краћи, имају већу стопу одговора и поједностављен је начин мерења дохотка. Друго, регистри имају тенденцију да бележе и најмање вредности дохотка, веома детаљно, док је лични интервју склон идентификовању већих вредност дохотка (*Eurostat, 2014*). Према *Burricand* (2013) комбиновање прикупљених података из регистра је позитивна методолошка промена која нема значајан утицај на стопу сиромаштва, али има утицај на лонгитудиналне анализе. Такође, уколико су подаци о дохотку приказани у нето износу, неопходно је да се пребаце у бруто износ. Предност држава које су прешле на регистре

је у томе да су подаци о доходу увек приказани у бруто износу. С друге стране, установљено да је висина дохода већа код појединих земаља које користе податке из регистра него код земаља које користе податке добијене путем анкете (*Atkinson et al., 2017*).

Међутим, постоје подељена мишљења о томе колико регистар доприноси прецизности података. Неке земље су прешле на регистре, док друге нису, што утиче на упоредивост међу земљама, али и прелазак на прикупљање података о доходу из регистра. Комбинована употреба података (из анкете и административних података) утиче на појаву грешака у узорку (као што су различите дефиниције домаћинства) и мерењу променљивих (као што су недовољно пријављени приходи) у *SILC*-у (*Zhang, 2012*).

Преузимање података из регистра је далеко од идеалног решења. Велики је изазов осигурати квалитет података из регистра на међународном нивоу, услед тога што постоје разлике у изворима података од земље до земље (*Bakker, 2011*).

ТРЕТМАН ДОХОТКА ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ И ВРЕДНОСТИ ПРОИЗВОДЊЕ ЗА СОПСТВЕНУ ПОТРОШЊУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ

Два важна питања која се намећу приликом прикупљања података о доходу који се остварује ангажовањем домаћинстава у пољопривреди и вредности производње за сопствену потрошњу јесу: каква је структура упитника на бази које се ове две величине могу измерити и какав третман оне имају приликом обрачуна укупног и расположивог дохотка домаћинстава, узимајући у обзир и чињеницу да одређене земље податке прикупљене *EU-SILC*-ом комбинују са административним подацима, као и са подацима других анкета.

Стога је задатак да у овом делу монографије утврдимо каква је структура питања у упитницима *SILC*-а у Србији како би се обрадили, с једне стране, вредност производње за сопствену потрошњу, а с друге, обухват дохотка оствареног у пољопривреди, са посебним акцентом на samozапослена лица у пољопривреди (тј. индивидуалне пољопривреднике), као и на лица која се одређеним видовима пољопривредне активности баве из хобија или им је то секундарни извор дохотка. Анализирајући значај и третман ових величина у Србији, приликом обрачуна агрегата дохотка, извршиће се упоредни приказ њиховог третмана у изабраним земљама које су укључене у *EU-SILC*.

Поједине земље, укључене у *EU-SILC*, из обухвата података, који се прикупљају анкетом, искључују одређене величине, као што је ВПСП, руководећи се њиховим ниским учешћем у структури расположивог дохотка односно у укупној потрошњи према подацима АПД-а (одређивањем пропорције која се сматра граничном вредношћу значајности учешћа),²⁹ као и чињеницом да их је тешко прикупити (домаћинстава се устручавају да одговоре на питања из упитника или не дају прецизне податке). Неке земље експлицитно наводе у извештајима квалитета да је ВПСП занемарљиво мала те да се из тог разлога не прикупља анкетом, као нпр. Холандија и Велика Британија. С друге стране, Норвешка то поткрепљује учешћем вредности добара за сопствену потрошњу од 0,13% у структури укупне потрошње из АПД-а, док Швајцарска удео ове вредности процењује на 0,10%.³⁰ Поред ове четири, до 2016. године изјаснило се још седам земаља да *SILC*-ом не прикупља податке о ВПСП.

Према методологији *Eurostat*-а³¹ вредност пољопривредних производа (хране и пића) који се произведу и потроше у оквиру истог домаћинства (променљива НУ170) треба да се укључи у укупни и расположиви доходак ако је та компонента значајна на националном нивоу или чини значајан извор дохотка за одређене категорије становништва (*Eurostat*, 2017, стр. 233). Међутим, ако се домаћинство бави пољопривредном производњом и класификовано је као „неинкорпорирано предузеће“,³² вредност пољопривредних производа који су били намењени тржишту, али су повучени из продаје и употребљени за сопствену потрошњу, укључена је у доходак од samozапослености, у оквиру ставке PY050. Према томе, тај део вредности пољопривредних производа није укључен у НУ170. Уколико се одређено домаћинство производњом хране и пића не бави ради продаје, већ искључиво за сопствене потребе, тј. има врт, башту или окућницу, вредност те натуралне потрошње се класификује као компонента дохотка НУ170. О томе сведоче и извештаји на

29 *Paats и Tiit* (2010) предлажу да ВПСП изнад 0,1% треба да се уврсти у структуру дохотка.

30 Видети извештаје квалитета за наведене земље: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>.

31 Више о методологији и дефинисању кључних променљивих дохотка потражити на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1012329/8658951/Household+-data+-+Income.pdf/b2ec94dd-4929-4220-94a8-0dd4b87c8cac>.

32 Према терминологији националних рачуна (*Eurostat*, 20186).

нивоу појединачних земаља, па тако нпр. Ирска³³ и Румунија³⁴ при израчунавању *SILC* индикатора о сиромаштву и неједнакости у расположиви доходак домаћинства укључују и ВПСП. Међутим, када се израчунавају хармонизовани *EU-SILC* индикатори, из ставки укупног и расположивог дохотка искључује се ВПСП, као и импутирана рента, и други извори дохотка који нису директно изражени у новцу (социјални трансфери у роби и примања запосленог у натури, изузев коришћења службеног возила за приватне сврхе) (*Eurostat*, 2018а, стр. 139).

Важност поменутих питања произлази из значаја који ови извори дохотка имају за поједине категорије становништва (груписане у нижим квинтилима расподеле дохотка), нарочито имајући у виду да се вредност еквивалентног расположивог дохотка користи као основа за израчунавање показатеља социјалне укључености, сиромаштва и неједнакости.

4.1. СТРУКТУРА ПИТАЊА КОЈИМА СЕ ОБУХВАТА ДОХОДАК ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Прво *SILC* истраживање у Србији из 2013. године, укључивало је модул о пољопривредној производњи из претходне године на нивоу домаћинства (РЗС, 2013-2017в). Питање на основу којег је домаћинство идентификовано као домаћинство које се бави пољопривредном производњом (сточарством, воћарством, повртарством и сл. активностима) или сакупљањем шумских плодова (печурака, воћа, биљака, и сл.) и остварује доходак, гранало се на два потпитања. Прво се односило на производњу сточарских производа, а друго на производњу биљних производа. Уколико је домаћинство учествовало у производњи ових производа имало је могућност да процени вредност остварене пољопривредне производње. Овако исказана самопроцена вредности производње била је изражена у бруто износу, тј. без умањења могућих трошкова који настају током производње.

33 Вредност добара произведених за сопствену потрошњу је укључена у ставку коју чине други извори директног дохотка домаћинства (*Central Statistics Office of Ireland*, 2018, стр. 22).

34 *Domnisoru* (2014, стр. 14) показује да највећи део дохотка румунских домаћинства у нижим децилима представља импутирана вредност производње за сопствену потрошњу. ВПСП је импутирана коришћењем локалних тржишних цена производа чија потрошња се води у дневницима АПД-а.

Додатак питањима у овом модулу представљала је процена вредности пољопривредне производње за сопствену потрошњу, која се од 2010. године прикупља само на нивоу домаћинства³⁵. Овај део упитника се састојао у следећем:

- Навођењу појединачних прехрамбених производа, животињског и биљног порекла;
- Навођењу потрошене количине у јединицама мере;
- Уколико домаћинство није у стању да искаже тачну количину, даје интервалну процену потрошене количине.

Од 2014. године прикупљање података о вредности пољопривредне производње за сопствену потрошњу спроводи се на бази значајно смањеног броја питања у Упитнику за домаћинство. Процена ВПСП се добија као разлика између укупне тржишне вредности и трошкова производње пољопривредних производа за сопствену потрошњу.

Истовремено, од 2014. године прикупљање података о доходу од пољопривреде налази се у Упитнику за лице. Примања од пољопривреде на нивоу члана домаћинства обухватају се скупом питања о (РЗС, 2013-2017г):

- Заради (профиту) или губитку samozапослених који се баве пољопривредном производњом као главном делатношћу, укључујући и лица којима је то секундарни извор дохода;
- Прoцени вредности пољопривредних производа који су били намењени тржишту, али су повучени из продаје и искоришћени за сопствену потрошњу у домаћинству.

У периоду од 2014. до 2017. године питања на бази којих се процењује ВПСП на нивоу домаћинства су остала непромењена у упитнику.

Такође, доходак од пољопривреде samozапослених лица прикупљао се на основу истог скупа питања у *SILC*-у (2014-2017) која су се односила на процену зараде (губитка) од продаје пољопривредних производа, укључујући и процену вредности пољопривредних производа који су, уместо продаје, били намењени сопственој потрошњи. Од *SILC*-а (2014), у Упитник за лице је укључен и хоби који,

³⁵ Видети фусноту 1 на стр. 233 Методолошког упутства DocSILC065 (2016 operation) (*Eurostat*, 2017).

пored продаје занатских производа, подразумева узгајање кuniћа и зечева, лов и риболов и сл. активности. За ове видове ангажовања такође се процењује новчана зарада или губитак. Хоби се дефинише као облик повремене самозапослености, тако да се остварена зарада или губитак сматра резултатом ове активности и део је дохотка самозапослених (*Eurostat*, 2013-20166).

У *SILC*-у (2019) извршене су значајне промене у питањима на бази којих се прикупљају подаци о ВПСП и доходу самозапослених ангажованих у пољопривреди. У Упитнику за домаћинство који је коришћен у *SILC*-у (2019), модул о пољопривредној производњи је проширен додатним питањима о: (а) процени вредности потрошње производа који су искоришћени у домаћинству из производње која је била намењена продаји и (б) вредности потрошње производа који су узгајани у врту, башти или окућници и намењени су искључиво потрошњи у сопственом домаћинству, те се ова вредност разликује од претходно исказаног дела вредности пољопривредне производње намењене продаји (видети бокс 2).

Бокс 2. Структура питања о пољопривредној производњи домаћинства

На нивоу домаћинства ВПСП је обухваћена следећим питањима у упитницима *SILC*-а у Србији за 2017. годину:

- Да ли се ваше домаћинство у 2016. години бавило пољопривредном производњом искључиво за потребе вашег домаћинства (сточарство, воћарство, виноградарство)?
- Молимо вас да процените тржишну вредност пољопривредних производа (тј. колико би вас коштало да сте наведене производе купили) искоришћених од стране чланова вашег домаћинства?
- Молимо вас да процените произвођачу цену пољопривредних производа искоришћених од стране чланова вашег домаћинства?

Дакле, домаћинство само процењује укупну тржишну вредност свих производа и цену њихове производње, не наводећи о којим производима је реч. Имајући у виду само ова три питања, закључује се да домаћинство даје грубу процену вредности ових величина. Вредност производње за сопствену потрошњу израчуната је као разлика између *тржишне вредности и трошкова производње* (*Statistical Office of Serbia*, 2016, стр. 27). У *SILC*-у за 2017. годину, нису биле дозвољене негативне вредности као разлика између ових двеју величина, а у *SILC*-у за 2018. годину за процену ВПСП узимана је само тржишна вредност пољопривредних производа. Овако израчуната ВПСП представља променљиву НУ170 и према *Eurostat*-овом

Методолошком упутству (Eurostat, 2017, стр. 233) није укључена у структуру дохотка израчунатог из података SILC-а (видети табелу 8).

У SILC истраживању за 2019. годину, модул о пољопривредној делатности у Упитнику за домаћинства је проширен, тако да је питањима поново обухваћена процена укупне вредности пољопривредне производње, броја чланова који су ангажовани у пољопривреди и укупног броја часова рада, као и процена ВПСП (Републички завод за статистику, 2019).

Домаћинствима која се баве пољопривредном производњом намењеној продаји се постављају следећа питања о процени ВПСП (односи се на домаћинства у којима се барем један члан бави пољопривредном производњом):

- *Да ли сте током 2018. године неке од производа намењених за продају искористили за сопствене потребе домаћинства?*
- *Колика је процењена годишња вредност производа које сте искористили за сопствене потребе домаћинства, у динарима?*
- *Да ли сте се током 2018. године, поред производње за тржиште, бавили и производњом за сопствене потребе у башти, врту, окућници?*
- *Колика је укупна годишња вредност производа које сте произвели за сопствене потребе, у динарима?*

Поред ових питања, додата су и два питања за остала домаћинства на бази којих се процењује вредност производње која је намењена искључиво за сопствену потрошњу (односи се на домаћинства која се не баве производњом за тржиште, већ за сопствену потрошњу):

- *Да ли се Ваше домаћинство током 2018. године бавило пољопривредном производњом искључиво за сопствене потребе (сточарство, воћарство, виноградарство)?*
- *Молимо Вас да процените годишњу тржишну вредност пољопривредних производа искоришћених од стране чланова вашег домаћинства, односно колико би Вас коштало да сте наведене производе куповали?*

Дакле, ни у ревидираном упитнику испитаници не наводе врсте пољопривредних производа, већ процењују вредност потрошених производа које су сами произвели. У првом реду, *пољопривредно домаћинство* процењује укупан доходак, а затим и део вредности производње који је потрошен у домаћинству. Ова променљива заједно са вредношћу пољопривредне производње намењене продаји на тржишту формира укупан доходак од samozапослености (променљива PY050). Осим тога, пољопривредно домаћинство које се бави производњом за тржиште, али и производњом која је намењена искључиво за сопствене потребе у башти, врту, или окућници, процењује вредност ове производње. На крају, и *остала домаћинства* процењују тржишну вредност пољопривредних производа искоришћених искључиво за сопствене потребе. Од SILC-а (2019) ова два последња износа се сабирају да би се добила процена укупне ВПСП за сва домаћинства (променљива HY170).

У наставку монографије ће бити анализирано какав методолошки оквир користе изабране земље које спроводе *SILC* за прикупљање података о доходу од пољопривреде и ВПСП. Вредно је поново нагласити да земље саме одлучују да ли ће анкетом да прикупљају податке о ВПСП (*Eurostat*, 2017). Међутим ти подаци се не укључују у расположиви доходак при израчунавању хармонизованих *EU-SILC* индикатора, будући да земље не би биле упоредиве.

4.2. ЗНАЧАЈ ДОХОТКА ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ ЗА СТРУКТУРУ РАСПОЛОЖИВОГ ДОХОТКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ

У циљу поређења методолошких решења која се примењују на нивоу појединачних земаља које су укључене у *EU-SILC*, а полазећи од инструмената за прикупљање података и формирања дохотка од пољопривреде и вредности производње за сопствену потрошњу домаћинства, изабрано је неколико примера добре праксе. Анализа доступних квалитативних информација сачињена је на бази извештаја квалитета и упитника. Србија се упоређује са Хрватском, Словенијом, Бугарском, Румунијом и Ирском. Избор ових земаља је извршен имајући у виду доступност докумената на енглеском језику, сличан институционални контекст, као и значај пољопривреде у националним оквирима и степен ангажованости домаћинства у овој делатности.

Искуства земаља су различита у погледу прикупљања података и третмана дохотка од пољопривреде (видети табелу 9). На бази упитника за *SILC* (2017), Србија³⁶ је убрајана међу земље које су податке о доходу од пољопривреде анкетом прикупљале на нивоу лица, слично као Румунија, док су Бугарска и Ирска *Упитником за лице* прикупљале (или процењивале) податак о доходу самозапосленог у пољопривреди, водећи рачуна о томе да дохоци за чланове домаћинства морају бити усаглашени са укупним доходком од пољопривреде на нивоу домаћинства. Словенија и Хрватска су ове податке прикупљале на нивоу домаћинства. Земље се такође разликују и у погледу скупа питања на бази којих се евидентирају приходи од пољопривреде (*Eurostat*, 2016б). Тако би се могло закључити да један број земаља, укључених у *EU-*

36 Од *SILC*-а (2019) у Србији се подаци о доходу од пољопривреде, укључујући и ВПСП прикупљају само на нивоу домаћинства (видети Бокс 2).

SILC, од испитаника који је самозапослен тражи да процени вредност продаје пољопривредних производа (Србија и Румунија), док друге земље доходак од пољопривреде процењују заједничким коришћењем података анкете и административних извора (Ирска и Словенија). Те земље, углавном, траже од испитаника да наведе детаљну листу производа, сведену само на врсту и количину, али не и тржишну вредност производње по ставкама (видети табелу 9). Словенија нпр. податке о укупном доходу од пољопривреде прикупља анкетом, док истовремено од пореске администрације преузима податке о опорезивом доходу самозапослених, а од министарства надлежног за пољопривреду о субвенцијама (*Statistical Office of the Republic of Slovenia, 2016*). Ирска, с друге стране, доходак од пољопривреде процењује полазећи од следећих елемената: листе производа обухваћених анкетом, доходовног коефицијента који обезбеђује национална Агенција за развој пољопривреде и хране (енг. *Agriculture and Food Development Authority*) и субвенција директно исплаћених од стране Владиног одељења за пољопривреду, храну и поморство (енг. *Department of Agriculture, Food and the Marine*) пољопривредним домаћинствима (*Central Statistics Office of Ireland, 2018*). Пољопривредна активност као секундарни извор дохотка је слабије обухваћена питањима у упитницима и може да се издвоји на бази питања која садрже листу производа за лица која поред главног имају и додатни посао.

Исказивање зараде (профита) или губитка за она лица која самостално обављају делатност пољопривреде није предвиђено у упитницима за све земље. Земље које исказују зараду односно губитак као резултат бављења пољопривредном производњом су Србија, Ирска и Румунија, док Хрватска и Словенија не прикупљају те вредности. У извештајима квалитета за изабране земље *SILC*-а углавном недостају информације о томе да ли се негативне вредности укључују у агрегате дохотка или не (*Eurostat, 2016a*). Одређени закључци свакако могу да се изведу из тога што нпр. Словенија и Ирска спадају у земље регистра, те се у укупан доходак пољопривредног домаћинства убрајају и субвенције (које су нарочито издашне у Ирској).³⁷ Интересантно је запазити да је у Хрватској, где субвенције у пољопривреди такође представљају значајан додатак укупним примањима пољопривредних домаћинстава, ова ставка изостављена из упитника. Румунија не спада у земље регистра, али од испитаника тражи да наведу примања која им трансферишу пољопривредна

37 Упитником у Србији нису предвиђена посебна питања на бази којих би се прикупили подаци о примљеним субвенцијама.

удружења, док Бугарска прикупља податке о износима примљених субвенција пољопривредних домаћинстава. У Словенији, где се доста интервенише у базама података, интервенише се и код негативних и екстремних вредности (*Statistical Office of the Republic of Slovenia*, 2016). Бугарска податке регистра користи само селективно приликом интервенција у појединачним опсервацијама (*National Statistical Institute of Bulgaria*, 2016).

У *Eurostat*-овом методолошком упутству које садржи опис кључних променљивих *EU-SILC*-а наводи се да је „доходак од samozапослености један од најпроблематичнијих извора дохотка домаћинства како у погледу дефинисања тако и прецизног мерења“ (*Eurostat*, 2017, стр. 322). Додаје се и да тешкоће са мерењем овог извора дохотка резултују не само мањом прецизношћу података, већ и недостацима који се тичу упоредивости овог извора дохотка кроз време и земље. Разлог томе је свакако разноликост samozапослености као облика радног ангажовања чланова домаћинства. С једне стране, то могу бити лица која воде посао, где се убрајају и samozапослени у пољопривреди, или лица која су самостално радно ангажована (ови послови се крећу од ниско плаћених у сектору услуга, до високо плаћених у сектору финансијског консалтинга и информационо- комуникационих технологија), па уместо зараде (профита) или губитка остварују плату. На основу тога се извлачи закључак да примања samozапослених остају највећи изазов за праћење, и то не само у смислу обима евиденције већ и прецизности одговора испитаника. Наглашава се да су сва примања која подлежу опорезивању осетљива за праћење, без обзира да ли је samozапосленост основни посао или је то избор лица, која се поред главног посла, пољопривредном производњом баве као додатном активношћу. Последишно, најчешћи проблеми се јављају у виду „неодговора испитаника“ на питања која се односе на доходак од samozапослености или „потцењености“ ове компоненте као извора дохотка домаћинства (*Eurostat*, 2017, стр. 322). Нема сумње да се *SILC* истраживање у Србији такође сусреће са истим проблемима.

Дакле, земље које се налазе у транзицији ка потпуном прелазу на регистре, услед тога што се подаци о ВПСП и неформалној економији могу обухватити анкетом, као што су Ирска и Словенија, паралелно са прикупљањем података упитником, податке о доходу од пољопривреде преузимању и из административних извора. Иако регистри не садрже све потребне податке, већ се надопуњују са подацима из анкета, могућност њиховог коришћења је значајна

било да је реч о накнадним интервенцијама због недостајућих или некомплетних података или су ти подаци прецизнији (нпр. субвенције) и користе се као замена за одређене променљиве у формирању агрегата дохотка (*Jäntti et al.*, 2013). Неформална економија није у фокусу *SILC* истраживања. Међутим, када је реч о дохотку од samozапослености, анкетом може да се обухвати део непријављеног дохотка и да се тако допуне административни подаци о дохотку. То може да буде пример и другим земљама како да добију прецизније податке о дохотку који се остварује у пољопривреди. Поменуће земље могу да се ослоне на административне податке, будући да су samozапослена лица у доброј мери обухваћена регистрима, нпр. пореске администрације или других органа.

Табела 9. Обухват дохотка од пољопривреде и ВПСП упитником *EU-SILC* (2017)

Земља	Елементи прикупљања података о пољопривредној производњи
Србија	Ниво прикупљања података: лице³⁸ - Зарада (профит) од продаје пољопривредних производа - Губитак настао бавећи се пољопривредном производњом - Процена вредности пољопривредних производа који су били намењени тржишту, али су повучени из продаје и искоришћени за сопствену потрошњу Ниво прикупљања података: домаћинство - Процена тржишне вредности производа употребљених за сопствену потрошњу који нису били намењени за комерцијалне сврхе - Процена произвођачке цене производа употребљених за сопствену потрошњу који нису били намењени за комерцијалне сврхе <i>ВПСП је израчуната од стране статистике као разлика између тржишне вредности и трошкова производње, а у <i>SILC</i>-у (2017) није било дозвољено исказивање негативних вредности</i> Подаци регистра - Не

38 Упитником за лице у *SILC*-у (2017) дата су питања на бази којих је испитаник сам одговорио да ли је у референтном периоду плаћао порезе и доприносе. Подаци о заради односно губитку анкетом су прикупљени у нето износу.

Земља	Елементи прикупљања података о пољопривредној производњи
Бугарска	Ниво прикупљања података: лице - Доходак од рада у бруто и нето износу са припадајућим порезима и доприносима за сваког члана старог 16 и више година укљученог у пољопривредну производњу на фарми; износи за чланове морају бити усаглашени са укупним дохотком на нивоу домаћинства Ниво прикупљања података: домаћинство - Процена вредности укупне пољопривредне производње - Процена тржишне вредности производа употребљених за сопствену потрошњу који нису били намењени за комерцијалне сврхе - Доходак од продаје пољопривредних производа, укупно и по групама производа - Процена вредности пољопривредних производа који су били намењени тржишту, али су повучени из продаје и искоришћени за сопствену потрошњу - Процена вредности пољопривредних производа који су били намењени тржишту, али су поклоњени лицима изван домаћинства - Субвенције за пољопривредну производњу Подаци регистра - Селективно
Ирска	Ниво прикупљања података: лице - Не - Доходак од пољопривреде се користи да би се добила процена дохотка од рада за сваког члана старог 16 и више година укљученог у пољопривредну производњу на фарми Ниво прикупљања података: домаћинство - Укупна пољопривредна производња детаљно по врстама и количинама производа (уз навођење квота), изнајмљивање механизације, земљишта и сл. - Субвенције за пољопривредну производњу (шумарство) или друга примања по основу учешћа у програмским шемама за пољопривреднике (заштита животне средине,

Земља	Елементи прикупљања података о пољопривредној производњи
Ирска	подршка младим произвођачима, програм основне помоћи фармерима и сл.) • Очекивани порез на остварени доходак од пољопривреде • Зарада (профит) од продаје пољопривредних производа • Губитак настао бавећи се пољопривредном производњом • Процена вредности пољопривредних производа који су потрошени за сопствене потребе Подаци регистра • <i>Доходак од пољопривреде израчунава статистика коришћењем неколико административних извора података, а на бази доходовног коефицијента и листе пољопривредних производа обухваћених анкетом</i>
Румунија	Ниво прикупљања података: лице • Субвенције за пољопривредну производњу • Зарада (профит) од продаје пољопривредних производа • Губитак настао бавећи се пољопривредном производњом Ниво прикупљања података: домаћинство • Не • <i>Процена ВПСП из АПД-а</i> Подаци регистра • Не
Словенија	Ниво прикупљања података: лице • Не Ниво прикупљања података: домаћинство • Детаљна листа производа произведених у домаћинству за сопствену потрошњу • Процена укупне вредности производа произведених у домаћинству за сопствену потрошњу • Доходак од пољопривреде (укупно и вредност у интервалу) Подаци регистра • <i>Подаци пореске администрације о опорезивом доходу самозапослених и министарства надлежног за пољопривреду о субвенцијама</i>

Земља	Елементи прикупљања података о пољопривредној производњи
Хрватска	Ниво прикупљања података: лице • Не Ниво прикупљања података: домаћинство • Доходак од пољопривреде (рибарства, лова или шумарства) • Процена вредности пољопривредних производа који су били намењени тржишту, али су повучени из продаје и искоришћени за сопствену потрошњу • Порез на остварени доходак од пољопривреде • Доприноси за све чланове домаћинства који се баве пољопривредом • Процена тржишне вредности производа потрошених за сопствене потребе који нису били намењени за комерцијалне сврхе Подаци регистра • Не

Извор: Упитници SILC-а за Србију (P3C, 2013-2017в,г), Бугарску, Ирску, Румунију, Словенију и Хрватску (Eurostat, 2016б). Анализиран су последњи доступни упитници за земље.

4.3. ЗНАЧАЈ ПРОИЗВОДЊЕ ЗА СОПСТВЕНУ ПОТРОШЊУ У ФОРМИРАЊУ РАСПОЛОЖИВОГ ДОХОТКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА ЕУ

ВПСП се процењује на бази „тржишне вредности роба и услуга произведених у домаћинству из које су изузети сви трошкови који настају током производње“ (Eurostat, 2017, стр. 233). Земљама укљученим у EU-SILC препоручује се да податке о ВПСП прикупљају анкетом, уколико представљају важну компоненту економског благостања (Paats, Tiit, 2010), и оставља да саме процене „емпиријски значај ове компоненте на бази података АПД-а или националних рачуна“ (Eurostat, 2017, стр. 234). У наставку Eurostat-овог методолошког упутства се наглашава да „земље у којима је ова компонента занемарива немају обавезу да податке прикупљају упитником и да ВПСП исказују као променљиву EU-SILC-a“ (стр. 234). Из тог разлога, поређење међу земљама, примера ради, у циљу праћења имплементације стратегије Европа 2020 и других стратешких политика, није упоредиво. Стога се ова компонента искључује из ЕУ дефиниције укупног и расположивог дохотка (Eurostat,

2018а, стр. 139). Могло би се рећи да је један од разлога зашто се неке земље опредељују за изостављање ове компоненте из истраживања комплексност да се у новцу процени вредност добара и услуга произведених и потрошених у оквиру домаћинства или занемариво мали значај као извора дохотка. Стога се, када је то неопходно, спроводи метод импутације, под претпоставком да је део дохотка који потиче од ВПСП из *SILC*-а упоредив са „натуралном“ потрошњом домаћинстава из АПД-а (*National Institute of Statistics of Romania*, 2017). Дакле, предуслов је да је дефиниција „сопствене потрошње“ упоредива у *SILC*-у и АПД-у, будући да се ова анкета најчешће користи за апроксимацију сопствене потрошње. Из тог разлога, све већи број земаља ради на хармонизацији различитих извора података [Европског друштвеног истраживања (енг. *European Social Survey* – ESS), АПД-а и Анкете о радној снази – APC] која се огледа у усаглашавању питања у упитницима, избегавању дуплих питања у оквиру исте анкете, дефинисању структуре узорка, примени униформних класификација и сл.

ВПСП би требало да се укључи у мерење агрегата дохотка уколико „превазилази 0,1% укупних издатака или потрошње домаћинстава“ (*Paats, Tiit*, 2010, стр. 183). Међу земљама које упоређујемо са Србијом, Бугарска, Ирска, Словенија и Хрватска податке о ВПСП прикупљају упитницима за домаћинство. С друге стране, Румунија податке о ВПСП не прикупља *SILC*-ом, већ их преузима из АПД-а. Од укупног броја земаља укључених у *EU-SILC*, њих једанаест (Белгија, Немачка, Данска, Финска, Малта, Холандија, Шведска, Велика Британија, Норвешка, Швајцарска и Исланд) не прикупља податке о производњи добара за сопствену потрошњу (видети табелу 1П4).³⁹ Основни разлог је занемарљива вредност производње за сопствену потрошњу и чињеница да може бити негативна када се у обзир узму трошкови производње (*UK Office for National Statistics*, 2016).

Табела 10 даје приказ обухвата и третмана ВПСП приликом формирања укупног и расположивог дохотка и сачињена је на бази извештаја квалитета изабраних земаља. У структури укупног дохотка, ВПСП се убраја у остале изворе директног дохотка, заједно са приватним пензијама, дохотком од изнајмљивања, капитала, примљеним трансферима између домаћинстава и примањима лица млађих од 16 година.⁴⁰

39 Подаци за Португал нису доступни.

40 ВПСП је искључена из табеле 8, будући да се на нивоу хармонизованог *EU-SILC*-а не укључује у формирање укупног и расположивог дохотка.

Табела 10. Обухват и третман ВПСП као дела дохотка

Земља	Процена ВПСП		Интервенције у подацима
	Упитник	Други извор	
Србија	Податак се прикупља на нивоу домаћинства	Не	Не
Бугарска	Податак се прикупља на нивоу домаћинства	Није познато	Да
Ирска	Податак се прикупља на нивоу домаћинства	Није познато	Да
Румунија	Не прикупља се	Импутација из АПД-а	Није познато
Словенија	Податак се прикупља на нивоу домаћинства	Није познато	Да
Хрватска	Податак се прикупља на нивоу домаћинства	Не	Не

Извор: Извештаји квалитета за Србију (Statistical Office of Serbia, 2013-2016), Бугарску, Ирску, Румунију, Словенију и Хрватску (Eurostat, 2016a). Анализирани су последњи доступни извештаји за земље.

Румунија је земља која у свом извештају квалитета експлицитно наводи да ВПСП преузима директно из АПД-а⁴¹, те се из тога може закључити да Румунија укључује ову компоненту за потребе обрачуна националних агрегата дохотка (Domnisoru, 2014). Остале земље то директно не наводе у својим извештајима. Хрватска је једина земља која не упоређује индикаторе сиромаштва и неједнакости израчунате на бази SILC-а и АПД-а, већ кохерентност података (везано за активности радни статус лица) утврђује на бази поређења са АРС-ом. Бугарска упоређује индикаторе социјалне искључености са АПД-ом, а радни статус са АРС-ом. Бугарска, Ирска и Словенија јасно наводе да интервенишу у базама података, укључујући чак и мануелно исправљање података, уколико су уочене логичке грешке, или елиминисање екстремних и негативних вредности.⁴² То је вероватно услед тога што Ирска и Словенија, директно преузимају одређене податке из административних извора, док Бугарска податке регистра користи само за проверу и преузимање појединачних опсервација. Остале земље користе стандардне (статистичке) методе импутације недостајућих података (како за квантитативне тако и за квалитативне променљиве).

41 Поред ње, то још чине Естонија и Летонија.

42 Видети националне извештаје квалитета: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>.

Eurostat прикупља и објављује податке АПД-а у интервалима од пет година, а свака земља појединачно одлучује о учесталости спровођења ове анкете. У земљама, попут Бугарске, Румуније и Словеније, АПД спада у редовно годишње истраживање, док се у Хрватској од 2011. године спроводи у интервалима од три године (*Eurostat*, 2016a). Уколико подаци АПД-а нису ажурни, због петогодишње динамике публикувања података за земље, подаци о потрошњи домаћинства се преузимају из статистике националних рачуна (*Eurostat*, 2018a). Вредно је још једном нагласити да је АПД основ за поређење индикатора сиромаштва и неједнакости процењиваних на бази доходовног концепта из *EU-SILC*-а, јер се и потрошња такође сматра показатељем благостања становништва (*Paats, Tiit*, 2010).

У Србији, ВПСП није укључена у мерење укупног и расположивог дохотка.⁴³ Међутим, у неколико студија ова компонента је укључена у изворе дохотка [видети анализу Младеновић (2017) на подацима АПД-а или Петрушевић и Вукмировић (2015) на подацима *SILC*-а]. Илустрације ради, на бази података АПД-а, уочава се да се значај ВПСП, изражен као проценат укупних прихода, смањује кроз време. На нивоу просека Србије, удео ВПСП у АПД-у опао је са 4,6% у 2013. на 3,4% у 2018. години. Истовремено, однос натуралне потрошње према укупним издацима домаћинства смањено се са 4,8% у 2013. на 3,2% у 2018. години. Ова компонента је мање значајна у структури прихода урбаних домаћинства у односу на домаћинства у осталим срединама, што имплицира да би ипак требало сагледати колико би ВПСП утицала на промену вредности дохотка за одређене категорије становништва, пре свега, у нижим децилима расподеле дохотка, а самим тим и на показатеље социјалног статуса према *SILC* истраживању. Иако опада значај ВПСП, њено укључивање у мерење агрегата дохотка може да утиче на смањење показатеља сиромаштва. Анализирајући податке АПД-а у периоду 2006-2016. година, Младеновић (2017, стр. 22) показује да би стопа (апсолутног) сиромаштва била за 1,4 процентна поена већа у 2016. години и износила би 8,7%, уколико би се занемарио значај ВПСП.

43 При израчунавању агрегата дохотка полази се од методолошких препорука *Eurostat*-а које предвиђају да се променљива *HY170* не укључује у изворе дохотка процењене из података *SILC*-а (*Eurostat*, 2017, *cmp.* 233).

4.4. УПОРЕДИВОСТ ДОХОТКА ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ИЗ SILC-A, АПД-А И НР

Будући да је расположиви доходак домаћинства важан не само са микро аспекта анализе индикатора благостања, већ и са макро аспекта који у фокусу има анализу понуде и потражње за добрима и услугама, све чешће се јављају захтеви за упоређивањем и консолидацијом података о агрегатима дохотка добијем из различитих извора. Дакле, реч је о поређењу расположивог дохотка из *SILC*-а који се формира на микро нивоу и расположивог дохотка сектора домаћинства на макро нивоу из НР. У ту сврху развијено је неколико методолошких упутстава која објашњавају приступе којима се могу постићи најбољи резултати консолидације, имајући у виду да између ова два извора података постоје разлике у концепту дефинисања дохотка, па тако и у чиниоцима који утичу на разлике у висини дохотка (*Törmälehto, 2019; Eurostat, 2018b; Consolini, 2018*). Како је тежиште анализе у овој монографији, пре свега, на микро подацима *SILC*-а у Србији, то је битно нагласити које су добре стране поређења података анкете са другим изворима, било да је реч о укупном расположивом доходу или појединим компонентама дохотка, као нпр. делу дохотка од samozапослености који стварају домаћинства која се баве пољопривредном производњом. *Consolini (2018)* истиче да поређење микро података *SILC*-а са макро подацима НР омогућује кохерентност података, те представља проверу валидности података добијених анкетом, омогућује анализу потцењености оних извора дохотка који се прикупљају директно од испитаника, као и анализу одступања која би показала како да се подаци анкете побољшају применом одговарајућих техника калибрације и импутације.

4.4.1. ДОХОДАК ОД ПОЉОПРИВРЕДЕ ИЗ SILC-A И НР

Србија не упоређује висину расположивог дохотка из *SILC*-а са подацима из НР (*Statistical Office of Serbia, 2013-2016*). Међутим, у извештајима квалитета *SILC*-а у Србији дати су подаци о нето расположивом доходу по изворима само за 2012. и 2013. годину. Имајући у виду да су концепти мерења дохотка различити, расположиви доходак из *SILC*-а вишеструко је мањи од овог макро агрегата из НР. Исто се односи и на пословни вишак и нето мешовити доходак, ставку из НР која би могла да се упоређи са дохотком од samozапослености из *SILC*-а. Другим речима,

није могуће урадити директно поређење извора дохотка из *SILC*-а и НР. Штавише, студије показују да доходак од имовине и доходак од samozапослености највише утичу на дискрепанцу између два извора података о расположивом доходу, а као основни разлози наводе се грешке у мерењу и разлике у дефиницијама дохотка (*Törmälehto*, 2019).

У табели 11 земље укључене у *EU-SILC* су разврстане према томе да ли податке о расположивом доходу упоређују са НР или не. Од земаља које су укључене у *EU-SILC* њих 15, закључно са 2016. или 2017. годином, не упоређује податке о расположивом доходу. За сада, 13 земаља податке НР користи за проверу кохерентности са подацима анкете, а Чешка, Немачка, Италија, Словенија и Словачка то раде само на нивоу појединих извора расположивог дохотка, нпр. зараде запослених, доходак samozапослених, социјални трансфери и сл. С друге стране, Бугарска и Данска укључују импутирану ренту у расположиви доходак коју преузимају из НР. Дакле, може се закључити да је процес консолидовања података анкете са подацима НР за већину земаља тек на почетку. То се може илустровати и подацима. Тек неколико земаља у својим извештајима квалитета наводи колики је јаз у расположивом доходу процењеном из ова два извора. Подаци за Пољску показују да је расположиви доходак из *SILC*-а нижи за 36,0% у односу на НР, док та разлика за Чешку и Аустрију износи 15,7% и 7,1%, респективно (Eurostat, 2016a). Пре поређења података, дефиниција расположивог дохотка према концепту НР је приближена концепту *SILC*-а.⁴⁴ Међутим, Финска даје процену расположивог дохотка из *SILC*-а која је приближна податку из НР, јаз износи свега 1,8% (*Statistics Finland*, 2017). Поред уједначавања дефиниција расположивог дохотка по изворима, зарад процене овог агрегата из података *SILC*-а искључена је импутирана рента и камате на хипотеку, а негативне вредности променљивих замењене су нулом. Сличне резултате за Финску добио је и *Törmälehto* (2019), који је показао да су одступања мања и за остале нордијске земље (Данску и Норвешку), захваљујући томе што ове земље податке о дохоцима прикупљају готово искључиво из административних извора, чиме се елиминишу грешке у мерењу и пристрасност услед неодговора испитаника.

44 Видети нпр. извештај квалитета за Аустрију (*Statistics Austria*, 2017).

Табела 11. Упоредивост података о расположивом доходу из *SILC*-а и *HP* по земљама

Не упоређују <i>SILC</i> са <i>HP</i>	Упоређују <i>SILC</i> са <i>HP</i>	<i>HP</i> користе за импутацију ренте	Није расположив податак
Кипар	Аустрија	Бугарска	Португал
Естонија	Белгија	Данска	
Грчка	Чешка*		
Хрватска	Немачка*		
Мађарска	Шпанија		
Литванија	Финска		
Луксембург	Француска		
Летонија	Ирска		
Холандија	Италија*		
Румунија	Малта		
Шведска	Пољска		
Велика Британија	Словенија*		
Норвешка	Словачка*		
Швајцарска			
Исланд			
15	13	2	1

Извор: Извештаји квалитета, последња расположива година (Eurostat, 2016a).

*Напомена: * Означава земље које упоређују расположиви доходак из *SILC*-а и *HP* само по изворима доходака.*

Дакле, подаци *HP* се користе како би се показало колика су одступања по изворима укупног расположивог доходака у односу на податке *SILC*-а, будући да подаци анкете неретко потцењују поједине компоненте доходака (Consolini, 2018). Стога се накнадно примењују захтевни статистички методи калибрације и импутације да би се смањио јаз у подацима анкета и *HP* [као што је Парето метод импутације на одређеним сегментима расподеле доходака (видети Törmälehto, 2019, тачка 3.3)]. Један од предуслова за бољу упоредивост података о доходу из *SILC*-а и *HP* јесте да се земље оријентишу ка коришћењу административних података из регистара, јер се тиме постиже већи степен уједначености података из ова два извора. Наиме, и *HP* и *SILC* користе исте податке за креирање променљивих доходака, међутим, и даље остају разлике у концептима мерења доходака као микро или макро величине.

Бокс 3. Методолошки концепт мерења дохотка од самозапослености у *SILC*-у и НР

Доходак од самозапослености из *SILC*-а, у НР приближно је једнак накнади за рад власника или чланова његове породице укључујући и његов профит као предузетника. За потребе израде НР ови подаци се преузимају из регистра или се процењују на бази анкета о пословним субјектима. „Подаци НР се додатно увећавају за процену непријављеног дела дохотка од самозапослености“, што није случај и са проценом ове компоненте дохотка из *SILC*-а (Törmälehto, 2019, стр. 18).

Табела 12а. Концепт дохотка од самозапослености из *SILC*-а и НР

<i>SILC</i>	НР
Доходак од самозапослености, бруто	Доходак од самозапослености, бруто
Зарада (профит) у новцу или губитак (НУ050G)	Мешовити доходак и пословни вишак
Процена ВПСП (НУ170G)	Непријављени доходак од самозапослености
Зарада од закупа ствари или земље (НУ040G)	
Импутирана рента (НУ030G)	

Извор: Eurostat (2018б)

Доходак од самозапослености из *SILC*-а укључује и део дохотка од власништва у вези са финансијском и другом имовином неинкорпорираног предузећа. Умањен је за камате на пословне кредите, ренте плаћене за узимање земље у закуп и друге непроизведене имовине, као и потрошњу основних средстава (амортизацију) и субвенције; ове ставке су укључене у доходак из НР. Упоредивост података о дохотку из *SILC*-а и НР била би могућа тек након што се ове ставке укључе у доходак самозапослених према концепту *SILC*-а. Међутим, концепт дохотка према НР садржи и непријављени део дохотка од самозапослености који није обухваћен *SILC*-ом (Törmälehto, 2019; Eurostat, 2018б).

Доходак од пољопривреде представља зараду или профит неинкорпорираног предузећа у домаћинству које се бави пољопривредном производњом за тржиште и део је дохотка од самозапослености. Уједначавање овог дела дохотка, процењеног на бази *SILC*-а, са мешовитим дохотком из НР, може да се спроведе на начин који је описан у боксу 3 (табела 12а). Међутим, за процену дохотка од пољопривреде потребно је из НР обезбедити податке о мешовитом дохотку сектора домаћинстава који је остварен од пољопривреде, као и одговарајућу процену непријављеног дела дохотка. Због разлика

у концепту мерења дохотка од самозапослености, па самим тим и дела дохотка од пољопривреде, до сада нису вршена поређења ове компоненте расположивог дохотка из *SILC*-а и НР. Јаз који би настао упоређивањем дохотка од самозапослености из два извора свакако би био резултат концептуалних разлика у дефиницијама дохотка (видети табелу 12), разлика у обухвату популације из *SILC*-а која је прималац таквог дохотка, као и чињенице да је у овом сектору учешће непријављеног дохотка високо, нарочито у земљама југоисточне Европе. Колико је то комплексно говори и чињеница да је за поједине земље које користе податке из административних извора, обухват дохотка од самозапослености *SILC*-ом веома низак, када се упореди са НР. Наводе се примери Словеније и Шведске, где јаз у мерењу дохотка између *SILC*-а и НР износи 30% и 45%, респективно. За земље југоисточне Европе, упоредивост дохотка од самозапослености из *SILC*-а и НР је веома ниска, нпр. у Естонији и Румунији креће се на нивоу од око 10% (Törmälehto, 2019).

4.4.2. ВПСП ПРЕМА *SILC*-У И АПД-У

Табела 12 даје приказ учешћа ВПСП у расположивом дохотку (РД) према подацима *SILC*-а и АПД-а.⁴⁵ У циљу поређења величина коришћени су подаци АПД-а за текућу годину и подаци *SILC*-а за наредну годину, будући да се овом анкетом подаци о изворима дохотка прикупљају за годину која претходи истраживању. Да би се разумеле разлике које су присутне у обухвату ВПСП према *SILC*-у и АПД-у потребно је осврнути се на питања у упитницима који се користе у истраживању. У тачки 4.1 (бокс 2) исцрпно су анализирана питања на бази којих домаћинства процењују ВПСП у *SILC*-у. У АПД-у, с друге стране, домаћинства користе дневник потрошње у који се бележе и подаци о потрошњи производа из сопствене производње по ценама по којима би те производе купили на локалном тржишту. Методолошки, током посматраног периода, у *SILC*-у се ВПСП добијала као разлика тржишне и цене производње, а у АПД-у се бележила само тржишна вредност производа потрошених за сопствене потребе. Домаћинства која се баве пољопривредом, ловом и риболовом у упитнике АПД-а уписују податке о „натуралној потрошњи и продаји производа домаће радиности и занатских производа (одећа, обућа,

45 Ради упоредивости података *SILC*-а и АПД-а у РД је додата процењена вредност производње за сопствену потрошњу домаћинства. Другим речима, овим агрегатом је обухваћена и процена дела дохотка у натури по основу ВПСП.

везови, ћилими и сл.)“ (Републички завод за статистику, 2017). Дакле, у АПД-у натурална потрошња хране и пића увећана је за део производа који су ручно израђени у домаћинству. Зарада (или губитак) од продаје занатских производа или бављења другим хобијем који подразумева гајење ситних животиња, лов, риболов и сл., у *SILC*-у је обухваћена посебним питањем и део је дохотка од samozапослености (видети тачку 4.1). Међутим, део дохотка од продаје занатских производа у АПД-у је занемарљиво мали у односу на натуралну потрошњу хране и пића, па су те две ставке сажете у једном износу.

Табела 12. Удео ВПСП у расположивом дохотку из *SILC*-а и АПД-а

	2013	2014	2015	2016
<i>SILC</i>				
Удео ВПСП у РД, у%	0,9	1,0	1,0	1,1
<i>АПД</i>				
Удео ВПСП у РД, у%	4,5	4,3	4,5	4,3
Јаз као % ВПСП из АПД-а	82,7	79,6	79,9	76,2

*Извор: РЗС, *SILC* и АПД (2013-2016. година).*

*Напомена: ВПСП одговара НУ170 компоненти дохотка из *SILC*-а, односно натуралној потрошњи из АПД-а.*

Посматрано на годишњем нивоу, удео ВПСП у РД је стабилан према подацима АПД-а. Међутим, када се анализирају подаци *SILC*-а уочава се благи пораст удела ВПСП у РД (табела 13). Будући да је начин прикупљања података о потрошњи производа из сопствене производње различит у два истраживања, али и боље обухваћен у случају АПД-а, мање учешће ВПСП у РД из *SILC*-а резултује потцењеношћу ове компоненте дохотка. Последишно, разлике у мерењу ВПСП указују на велики јаз у проценама из АПД-а и *SILC*-а. У 2016. години, процењена ВПСП према *SILC*-у износила је тек једну четвртину вредности процењене из АПД-а. Поред разлика у начину прикупљања података, један део објашњења може да се потражи и у броју домаћинстава која су регистровала ВПСП. У *SILC*-у је тек око 20% анкетираних домаћинстава дало податке о ВПСП, док је у АПД-у то учешће готово дупло веће. Оба истраживања показују да се смањује учешће домаћинстава која дају податке о ВПСП, што указује на смањење значаја ове компоненте као могућег извора дохотка.

УТИЦАЈ МЕТОДОЛОШКИХ ПРОМЕНА НА ВРЕДНОСТИ ОСНОВНИХ ИНДИКАТОРА СИРОМАШТВА И НЕЈЕДНАКОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

5.1. СТАТИСТИЧКА АНАЛИЗА ПРОМЕНЉИВИХ РАСПОЛОЖИВОГ ДОХОТКА

За потребе анализе методолошких промена на вредност основних индикатора сиромаштва и неједнакости, користили смо хармонизовану базу података Анкете о приходима и условима живота, за период од 2013. до 2017. године⁴⁶, добијену од Републичког завода за статистику.

Према анализи одговора, највећи број одговора испитаници су дали на питање о порезу на доходак и доприносе социјалног осигурања (од 6.501 испитаника, добијено је 5.708 одговора), док је најмање испитаника одговорило на питања о приватној пензији, примањима од финансијских трансакција и улагања, примањима лица млађих од 16 година и помоћи у вези са образовањем. На питање о укупном доходу или губитку у новцу од samozапослености, укључујући хонораре, у анкети 2017. године је од 14.155 испитаника одговоре дало њих 1.792, док је 4.219 испитаника одговорило на питање о укупним примањима запосленог у новцу и другим примањима која имају еквивалент у новцу (подаци *SILC* 2017).

46 Тачније, посматрајући вредност дохотка од 2012. године, с обзиром на то да се подаци о доходу у истраживању прикупљају у претходној години (тако нпр. *SILC* 2016. приказује податке о доходу из 2015. године).

У наставку смо анализирали поједине компоненте дохотка, док се целокупна анализа компоненти налази у табели 1П5:

- Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу;
- Службено возило;
- Укупан доходак или губитак у новцу од samozапослености, укључујући хонораре;
- Приватне пензије;
- Накнаде за случај незапослености;
- Старосне пензије;
- Породичне пензије;
- Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање);
- Инвалидска пензија;
- Помоћ у вези са образовањем;
- Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом;
- Социјална давања и породични додаци;
- Остала примања по основу социјалне угрожености; неразврстана;
- Накнаде за становање;
- Трансфери између домаћинства – примљени;
- Примања од финансијских трансакција и улагања;
- Примања лица млађих од 16 година;
- Трансфери између домаћинства – плаћени;
- Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања.

Могуће је идентификовати разлике на нивоу лица и нивоу домаћинства. На нивоу лица, разлике се огледају у примањима по основу коришћења службеног возила у приватне сврхе – ова ставка се у Србији не прикупља од 2014. године. Такође, битно је напоменути да су губици од прихода регистровани само код дохотка од samozапослености, док се у осталим посматраним променљивим (које се односе на доходак) губитак не региструје.

Обрадом података можемо установити да је максимална вредност компоненте Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу регистрована у 2015. години и према подацима *SILC* 2016 износила је 9.999.999,00 динара, док је у претходним годинама, тачније од 2012. до 2014. године, била скоро непромењена, износивши 6.921.963,00; 6.902.280,00 и 6.902.280,00,

респективно. Минимална вредност се креће око 1.000 динара, ако изоставимо 2015. годину, када је регистрован 1 динар.

Укупан доходак или губитак у новцу од samozапослености, укључујући хонораре од 2014. године, бележи и негативне вредности – губитке од samozапослености. Најнижа негативна вредност (губитак) забележена је 2015. године, и износила је 3.800.000,00 динара, док је 2014. године минимални губитак био 1.030.000,00 динара. У периоду од 2013. до 2017. године максимална вредност дохотка од samozапослености износила је 12.050.000,00 динара за доходак из 2014. године, док је у наредним годинама максимална вредност ове променљиве била 4.480.000,00, а у 2016. години 6.000.000,00 динара.

Најнижа вредност прихода оствареног од приватних пензија регистрована је у *SILC*-у из 2017. године – 30.400,00 динара док је највиша максимална вредност забележена према *SILC*-у 2015. године, када је износила 486.000,00 динара. Према *SILC*-у 2016. и 2017. максимална вредност прихода оствареног од приватних пензија била је око 300.000,00 динара. Максимална вредност дохотка породичне пензије регистрована је 2016. године, као и у случају боловања (накнаде због привремене онеспособљености за рад), а минимална вредност остварена је 2012. године – око 1.000,00 динара.

5.2. АНАЛИЗА ИНДИКАТОРА СИРОМАШТВА

У првом и другом поглављу је анализирана важност *SILC*-а као инструмента за праћење напретка у остваривању стратешких циљева у областима социјалне укључености и борбе против сиромаштва и стављен је нагласак на основне индикаторе који се користе у том процесу. Да би се добила што потпунија слика током извештавања према доносиоцима јавних политика, сваки индикатор треба да буде робустан, а његова прецизност статистички валидирана (*Atkinson, Marlier, 2010*). Стога је за одабране индикаторе стања сиромаштва у Србији израчуната стандардна грешка, 95% интервал поверења, и тестирана статистичка значајност разлике у вредностима индикатора.⁴⁷ Тестиране су разлике између вредности индикатора израчунатих на основу података *SILC*-а који у обрачун укупног и расположивог дохотка не укључују

47 Методолошки приступ је дат у поглављу 8.

ВПСП,⁴⁸ према методологији *Eurostat-a* коју користи РЗС, и вредности индикатора израчунатих према методолошки модификованом концепту.⁴⁹ Овај концепт обрачуна дохотка домаћинства укључује ВПСП, и неутралише утицај негативних и екстремних вредности компоненти ВПСП (НУ170) и дохотка од samozапослености (РУ050) које у највећој мери генеришу негативне вредности (видети поглавље 4). Структура формирања укупног и расположивог дохотка, према изворима, у Србији, а на основу прикупљених података од *SILC-a* (2013) до *SILC-a* (2017), приказана је у табели 6П5.⁵⁰

У фокусу даље анализе су две компоненте дохотка - ВПСП (НУ170) и доходак од samozапослености (РУ050) - будући да ова два извора, због комплексности прикупљања података и чињенице да се израчунавају комбиновањем неколико питања у упитницима *SILC-a*, веома често генеришу негативне или екстремне вредности. У тачки 4.2 је објашњен методолошки концепт прикупљања података о ВПСП (НУ170). У овом делу анализе под компонентом дохотка НУ170 подразумева се процењена вредност разлике између тржишне и произвођачке цене пољопривредних производа које је домаћинство произвело искључиво за сопствене потребе. Према методологији *Eurostat-a* (2017) ова компонента је искључена из обрачуна укупног и расположивог дохотка, тако да су базични индикатори сиромаштва и неједнакости израчунати на основу еквивалентног расположивог дохотка који не укључује ВПСП (НУ170). Међутим, у укупан доходак samozапослених (РУ050), који се односи на процену зараде или губитка лица ангажованих у пољопривреди, укључује се онај део пољопривредних производа који су били намењени тржишту, а потрошени су за сопствене потребе. Другим речима, компонента НУ170, која је у фокусу наше анализе, део је дохотка за који се подаци прикупљају на нивоу домаћинства, а односи се на процењену вредност пољопривредних производа потрошених у домаћинству који нису били намењени тржишту. Вредност пољопривредних производа који су повучени из продаје и потрошени од стране чланова истог домаћинства, саставни је део компоненте РУ050.

48 Видети табеле од 7П5 до 14П5.

49 Више студија и академских радова баве се анализом значаја компоненти дохотка за сагледавање стања сиромаштва и неједнакости у Србији (UNDP, 2018; Петрушевић, Вукмировић, 2015; Огњеновић, 2014 и др.).

50 Дефиниције формирања компоненти укупног дохотка домаћинства НУ170 и РУ050 у *SILC-y* (2013) разликују се од *SILC-a* за преостале године, тако да индикатори стања сиромаштва и неједнакости нису у потпуности упоредиви кроз године (видети табелу 3). Међутим, целокупна анализа се базира на упоредним подацима, те је стога дат целовит приказ индикатора по годинама.

У овој анализи је примењена једна од метода које се користе у раду са негативним и екстремним вредностима. Наиме, негативне вредности ових компоненти дохотка изједначавају се са нулом, као и вредности испод (изнад) 1% (99%) расподеле дате компоненте дохотка. На овај начин домаћинства са негативним и екстремним вредностима се не искључују из узорка, будући да су НУ170 и РУ050 само део скупа променљивих које чине структуру укупног дохотка. Ова метода се примењује у статистичким системима неких земаља које су укључене у *EU-SILC* и погодна је за примену у случајевима када број домаћинстава са негативним или екстремним вредностима не представља значајну пропорцију у укупном реализованом узорку домаћинстава (видети поглавље 3).

Табеле 2П5 и 3П5 дају преглед кретања броја домаћинстава са негативним расположивим дохотком и без расположивог дохотка кроз године и дециле. Истовремено, дат је и приказ броја домаћинстава, на нивоу појединачних променљивих НУ170 и РУ050, код којих је забележена негативна вредност, екстремна вредност, као и код којих су опсервације ових променљивих биле једнаке нули. На бази анализе резултата изложених у овим табелама долазимо до неколико значајних закључака.

1. Пре укључивања ВПСП у укупан доходак, удео домаћинстава са негативним расположивим дохотком (НУ020) је значајно испод 1% реализованог узорка домаћинстава и благо се смањује након *SILC*-а (2015). Сва ова домаћинства се налазе у првом децилу. Проценат домаћинства са негативним расположивим дохотком у првом децилу се благо повећавао до *SILC*-а (2015), када је износио 6,9%, а након тога се смањује (видети графикон 1).

Удео домаћинстава са расположивим дохотком једнаким нули (пре укључивања ВПСП) је стабилан, а након *SILC*-а (2015) чини око 2%. И ова домаћинства су распоређена у првом децилу. Међутим, домаћинства без расположивог дохотка у првом децилу су била најзаступљенија у *SILC*-у (2016), када је њихов удео износио 21,3% од укупног броја домаћинстава овог децила (видети графикон 1).

Графикон 1. Удео домаћинстава без РД и са негативним РД у првом децилу (у %)

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

2. Иако се апсолутна фреквенција домаћинстава, након укључивања ВПСП (НУ170) у доходак у виду негативне разлике између тржишне и произвођачке цене пољопривредних производа, смањује током посматраног периода, удео ових домаћинстава је стабилан и нешто нижи од 2% у укупном реализованом узорку домаћинстава.

С друге стране, број домаћинстава са нестандартним вредностима производње за сопствену потрошњу се повећава током времена. На бази SILC-а (2017) процењено је да износи 0,9% од укупног броја домаћинстава.

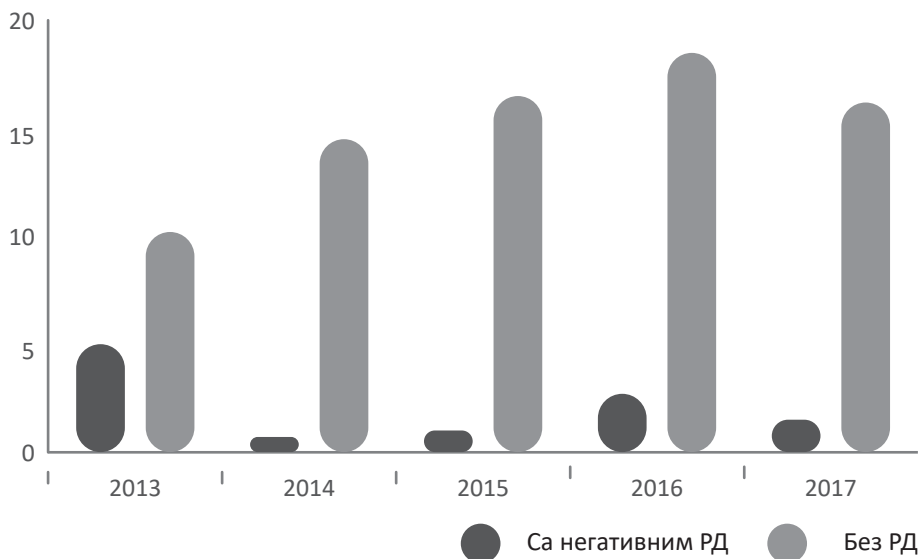
Према подацима SILC-а (2017) број домаћинстава са негативним дохотком од samozапослености (PY050) се више него дупло смањило у односу на SILC (2015), међутим удео домаћинстава са екстремним вредностима компоненте PY050 је стабилан и креће се око 0,5% од укупног броја домаћинстава.

3. Уколико се у НУ020 укључе НУ170 и PY050 без негативних и екстремних вредности, удео домаћинстава са негативним расположивим дохотком

се смањује на око 0,1% (или за 0,3 процентна поена), док се удео домаћинстава без расположивог дохотка смањује на 1,6% у *SILC*-у (2017).

Графикон 2 приказује удео домаћинстава без расположивог дохотка и са расположивим дохотком у првом децилу, након што су из променљивих *HY170* и *PY050* искључене негативне и екстремне вредности.

Графикон 2. Удео домаћинстава без РД и са негативним РД у првом децилу, кориговане вредности променљивих *HY170* и *PY050* (у %)

Извор: *РЗС, SILC 2013-2017. година.*

Број домаћинстава са негативним расположивим дохотком је вишеструко смањен, у поређењу са подацима приказаним на графикону 1. Уколико се искључи *SILC* (2013), због тога што је методолошки концепт прикупљања података о променљивим *HY170* и *PY050* промењен од *SILC-a* (2014),⁵¹ у преосталим годинама удео домаћинстава је био мањи од 1%. Изузетак је *SILC* (2016) када је удео домаћинстава са негативним дохотком износио 2,5% од укупног броја домаћинстава у првом децилу.

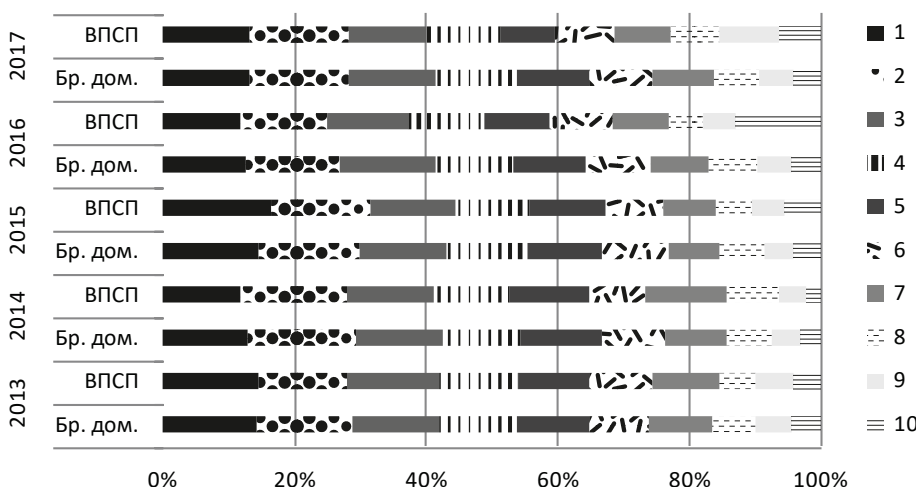
Такође, и број домаћинстава без расположивог дохотка се смањује у првом децилу након корекције променљивих *HY170* и *PY050*. Иако је удео ових домаћинстава у првом децилу био највећи у *SILC*-у (2016),

⁵¹ Променљиве *HY170* и *PY050* нису имале опсервације мање од нуле (видети тачку 4.1).

када је износио 18,6%, ове корекције су допринеле томе да се њихов број смањи за 2,7 процентних поена у односу на вредност дохотка која је израчуната пре кориговања ових променљивих.

Анализом утицаја промена у подацима само двеју компоненти дохотка (НУ170 и РУ050) које у највећој мери генеришу негативне и екстремне вредности, на бази податка *SILC-a* (2017) долазимо до закључка да се удео домаћинстава без и са негативним дохотком смањује у распону од 0,3 до 0,4 процентна поена. Слична динамика карактеристична је и за преостале године.

Графикон 3. Расподела домаћинстава и ВПСП по децилима (у %)

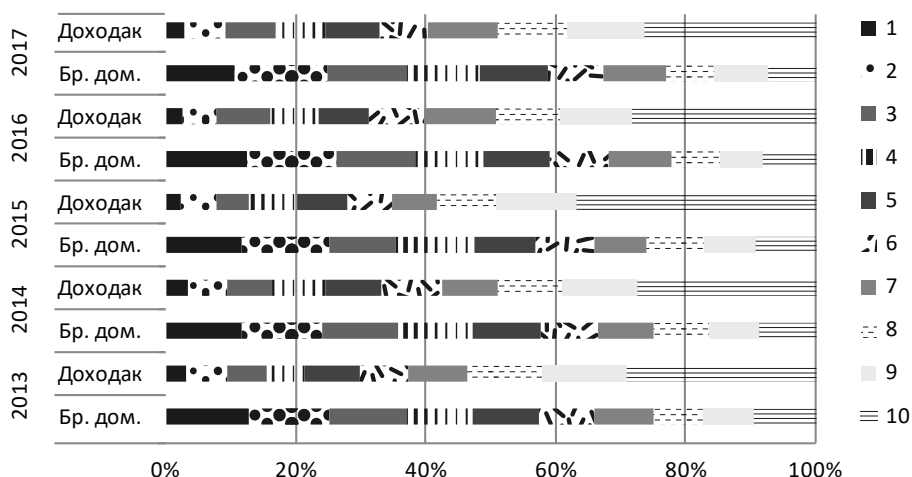

Извор: РЗС, *SILC* 2013-2017. година.

Децилна расподела броја домаћинстава код којих је забележена потрошња пољопривредних производа из сопствене производње, као и оних која су остварила доходак од samozапослености приказана је у табелама 4П5 и 5П5. Графикон 3 показује да се расподела броја домаћинстава код којих је евидентирана потрошња из сопствене производње и саме ВПСП по децилима није значајније мењала током посматраног периода. Значајно је нагласити да је структура броја домаћинстава и ВПСП уједначена по децилима. На најсиромашније отпада и до 15% укупне ВПСП, а у прва три децила ВПСП чини преко 40% укупне производње за сопствену потрошњу. С друге стране, на десном краку расподеле, међу најбогатијим ВПСП је далеко мање заступљена.

Графикон 4 показује каква је расподела броја домаћинстава и дохотка од samozапослености по децилима. У првом децилу, број домаћинстава са дохотком од samozапослености износи око 12% од укупног броја домаћинстава тог децила, док доходак ових домаћинстава, од *SILC-a* (2015) на даље, не превазилази 3% укупног дохотка од samozапослености. Од осмог децила значајно се смањује број домаћинстава која остварују доходак од samozапослености, међутим, у десетом децилу, међу најбогатијим, остварује се готово 30% укупног дохотка од samozапослености. Дакле, доходак од samozапослености представља значајан извор дохотка домаћинстава са највећим примањима.

Графикон 4. Расподела домаћинстава и дохотка од samozапослености по децилима (у %)

Извор: РЗС, *SILC* 2013-2017. година.

Табела 13. Праг ризика од сиромаштва према типу домаћинства (у РСД на месечном нивоу), 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених																		
Једночлано домаћинство	13680	63,3	13556	13804	124,0	0,9	13725	118,0	13494	13956	231,3	1,7	13973	113,1	13751	14195	221,6	1,6
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	24624	...	24401	24847	...	...	24705	...	24289	25121	...	...	25151	...	24752	25550	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	28728	...	28468	28988	...	...	28823	...	28337	29308	...	...	29343	...	28878	29809	...	...
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком самозапослених																		
Једночлано домаћинство	14230	91,0	14051	14408	178,4	1,3	13909	98,5	13716	14102	193,0	1,4	14240	126,6	13992	14488	248,1	1,7
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	25614	...	25293	25935	...	...	25036	...	24689	25384	...	...	25632	...	25185	26079	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	29883	...	29508	30257	...	...	29209	...	28804	29614	...	...	29904	...	29383	30425	...	...

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Једночлано домаћинство	14230	91,0	14051	14408	178,4	1,3	13931	96,8	13741	14120	189,7	1,4	14284	118,3	14052	14515	231,9	1,6
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	25614	...	25293	25935	...	...	25075	...	24734	25416	...	...	25710	...	25293	26128	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	29883	...	29508	30257	...	...	29254	...	28856	29652	...	...	29996	...	29509	30482	...	...
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Једночлано домаћинство	14087	88,2	13914	14260	172,9	1,2	13888	104,7	13682	14093	205,2	1,5	14100	131,6	13842	14358	257,9	1,8
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	25357	...	25045	25668	...	...	24998	...	24628	25367	...	...	25380	...	24916	25844	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	29583	...	29220	29946	...	...	29164	...	28733	29595	...	...	29610	...	29068	30152	...	...

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори												
Без ВПСР / Са негативним дохотком самозапослених												
Једночлано домаћинство	14680	118,9	14447	14913	233,1	1,6	15600	104,3	15396	15804	204,4	1,3
Двочлано домаћинство са једним деттом до 14 година	26424	...	26004	26844	...	...	28080	...	27712	28448	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	30828	...	30339	31317	...	...	32760	...	32331	33189	...	...
Са ВПСР												
Са негативним дохотком самозапослених												
Једночлано домаћинство	14804	118,3	14572	15036	231,9	1,6	15714	120,8	15478	15951	236,7	1,5
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	26648	...	26230	27065	...	...	28286	...	27860	28712	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	31089	...	30602	31576	...	...	33000	...	32503	33497	...	...
Без негативних вредности ВПСР и дохотка самозапослених												
Једночлано домаћинство	14817	119,1	14583	15050	233,4	1,6	15750	123,6	15508	15992	242,2	1,5

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Износ	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	26670	...	26250	27090	...	...	28350	...	27914	28786	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	31115	...	30625	31605	...	...	33075	...	32566	33584	...	...
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Једночлано домаћинство	14800	117,3	14570	15030	229,8	1,6	15652	117,3	15422	15882	229,8	1,5
Двочлано домаћинство са једним дететом до 14 година	26640	...	26226	27054	...	...	28174	...	27760	28588	...	...
Двочлано домаћинство са двоје деце до 14 година	31080	...	30597	31563	...	...	32870	...	32387	33352	...	...

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања. Праг ризика од сиромаштва за двочлано домаћинство са једним, односно двоје деце до 14 година, добијен је множењем прага ризика од сиромаштва за једночлано домаћинство са 1,8 и 2,1, респективно.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

Ови закључци представљају инпуте за разумевање наставка анализе, у којој се мењала дефиниција обрачуна поменутих компоненти дохотка, да би се видело да ли методолошке промене у подацима имају и колики је њихов утицај на промену основних индикатора стања сиромаштва у Србији.

Укључивање ВПСП у укупан доходак одражава се на висину еквивалентног расположивог дохотка,⁵² те стога утиче на промене у висини прага и стопе ризика од сиромаштва. Праг ризика од сиромаштва, који износи 60% медијалног дохотка свих домаћинстава, за једночлано домаћинство благо расте, не само додавањем ВПСП у укупан доходак, већ и искључивањем негативних и екстремних вредности из компоненти HY170 и PY050 (видети табелу 13). Ефекат промена у подацима ових променљивих огледа се и у подизању прага ризика од сиромаштва за двочлано домаћинство са децом, као и за остале типове домаћинстава.⁵³ Међутим, тестирање значајности разлика у висини прага ризика од сиромаштва са додавањем ових променљивих, тј. извора дохотка, на нивоу од 95% поузданости није потврдило да су те разлике и статистички значајне. Јединствени закључци су изведени на подацима *SILC*-а за свих пет година (видети табелу 7П5).

Подизање прага ризика од сиромаштва је обрнуто пропорционално расту стопе ризика од сиромаштва. У табели 14 је приказана стопа ризика од сиромаштва за укупну популацију, према полу и старосним групама. Само додавање ВПСП у укупан доходак смањује стопу ризика од сиромаштва, при чему је то смањење најизразитије у подацима *SILC*-а (2017) и износи 0,8 процентних поена. Промена у вредности индикатора оцењена на подацима *SILC*-а (2015) је без значајнијег утицаја и износи свега 0,1 процентни поен. Искључивање негативних и екстремних опсервација из променљивих HY170 и PY050 је имало највећи утицај на стопу ризика од сиромаштва израчунату према *SILC*-у из 2014. и 2017. године. Након што су негативне и екстремне вредности искључене, стопа ризика од сиромаштва према *SILC*-у (2014) је смањена са 25% на 24,3%, а према *SILC*-у (2017) са 25,7% на 24,8%.

52 Еквивалентни расположиви доходак (EDI_{hi}) је израчунат применом модификоване *OECD*-ове скале еквиваленције, на начин: $EDI_{hi} = \sum w_i * DI_{hi}$, где је DI_{hi} расположиви доходак домаћинства, а $w_i = 1, 0,5$ или $0,3$ за главу домаћинства, сваког наредног члана старог 14 и више година, односно дете млађе од 14 година, респективно.

53 Праг ризика од сиромаштва за домаћинства различите структуре израчунава се као умножак релативне линије сиромаштва и суме пондера израчунате према модификованој *OECD*-овој скали еквиваленције.

Према подацима *SILC*-а (2015) смањује се проценат популације који је у ризику од сиромаштва. Тенденција уочена након укључивања измењених компоненти *HY170* и *PY050* у структуру доходака показује да, при вишим стопама ризика од сиромаштва, интервенције у подацима доводе до већих промена у односу на првобитно израчунате индикаторе. Статистички значајне разлике између стопе ризика од сиромаштва израчунате без укључивања ВПСП у расположиви доходак и истог индикатора израчунатог на бази доходака домаћинства који укључује ВПСП, и неутралише утицај негативних и екстремних вредности компоненти ВПСП и доходака од samozапослености, добијене су само на подацима *SILC*-а за 2013. годину. Вредности 95% интервала поверења износе $CI_{95\%}=[0,3; 2]$ за испитивање значајности разлике између објављеног индикатора без ВПСП и индикатора који укључује ВПСП, као и $CI_{95\%}=[0,2; 1,8]$ уколико се тестира значајност разлике између објављеног индикатора и индикатора који искључује екстремне вредности из ВПСП и доходака од samozапослености при обрачуна расположивог доходака (видети табелу 8П5).⁵⁴

Мушкарци су у већем ризику од сиромаштва у односу на жене, изузев у *SILC*-у (2017), када је стопа ризика од сиромаштва жена била већа за 0,6 процентних поена у односу на индикатор који мери сиромаштво мушкараца.⁵⁵ Укључивање ВПСП у анализу продубљује јаз у основним индикаторима за 0,8 процентних поена, док искључивање негативних и екстремних вредности компоненти *HY170* и *PY050* доприноси да разлика у стопама износи 0,7 процентних поена. Спровођењем процедуре тестирања значајности разлика у вредностима индикатора нису потврђене статистички значајне разлике. Анализирајући сиромаштво мушкараца и жена у Србији на бази података *SILC*-а (2018), Павловић и Огњеновић (2020) закључују да се разлике у стопама ризика од сиромаштва рема полу могу делом објаснити старењем становништва, разликама у животном веку и родним јазом у стопи запослености, која дугорочно доприноси нижим породичним пензијама чланова домаћинства који их наслеђују од својих супружника.

54 Као што је већ објашњено, методолошки концепт прикупљања података о променљивим *HY170* и *PY050* је промењен од *SILC*-а (2014), Другим речима, у *SILC*-у (2013), ове две променљиве немају негативне вредности, будући да такве вредности нису могле да се бележе у упитнику.

55 Веће доходовно сиромаштво мушкараца последица је разлика у структури извора примања домаћинства. Мушкарци су склонији томе да преузму ризик вођења сопственог бизниса што може да генерише и негативан приход, док на примања жена секторски јаз може да има значајан утицај (Огњеновић, 2016).

Стопа ризика од сиромаштва се значајно разликује према старосној структури. Највећи ризик од сиромаштва је присутан у популацији деце и младих. То на изврстан начин потврђују и друге анализе које се баве социјалном укљученошћу деце школског узраста, а које су показале да се сиромашнија деца слабије укључују у активности које су оријентисане нпр. предузетничком учењу као мери превенције (Динкић и др., 2011, Павловић, Љумовић, 2016). С друге стране, ризик да западну сиромаштво је најмањи код лица старијих од 55, односно 65 година. Анализирајући стање сиромаштва у Србији на бази података *SILC*-а из 2013. године, Матковић и др. (2015) закључују да постоје изражене разлике у стопама ризика од сиромаштва између мушкараца и жена старосне доби од 55 до 64 године. Жене су у мањем ризику од сиромаштва због ранијег одласка у пензију. Обрнуто, у доби изнад 65 година, мушкарци су у мањем ризику од сиромаштва, зато што је већи број мушкараца био радно ангажован, те су жене због дужег животног века наслеђивале породичне пензије које су обезбеђивале скромнија примања. Међутим, подаци указују на неповољан развој стања сиромаштва код старијег становништва, пошто стопе ризика од сиромаштва благо расту од *SILC*-а (2013) надаље. Ни методолошке промене у израчунавању базичног индикатора који мери стање сиромаштва ове категорије становништва не успоравају значајно такву динамику. С обзиром да је реч о становништву чији су основни извор примања пензије, оваква динамика се може довести у везу са умањеним пензијама које су биле последица мера фискалне консолидације из 2014. године.

Иако постоје разлике у вредностима индикатора, у зависности од тога који статистички концепт расположивог дохотка је примењен – без ВПСП, или са укљученом ВПСП, као и са искљученим утицајем негативних и екстремних вредности из ВПСП и дохотка од samozапослености – а које су највише изражене баш у групи лица старијих од 65 година, није потврђена и њихова статистичка значајност. Један од разлога може да буде чињеница да је вредност овог индикатора израчуната на малом подзору лица, или да значајан број ових лица припада само једној категорији, нпр. samozапосленима у пољопривреди који имају низак укупан доходак.

Табела 14. Стопа ризика од сиромаштва укупно, према полу и старости, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених																		
Укупно	24,5	0,3	23,9	25,1	0,6	2,6	25,0	0,3	24,3	25,7	0,7	2,7	26,7	0,4	26,0	27,4	0,7	2,8
Пол																		
Мушки	24,9	0,5	24,0	25,8	0,9	3,6	25,6	0,5	24,6	26,5	1,0	3,8	27,5	0,5	26,4	28,6	1,1	3,9
Женски	24,1	0,4	23,2	24,9	0,9	3,6	24,4	0,5	23,5	25,4	1,0	3,9	26,0	0,5	25,0	27,1	1,0	3,9
Старост																		
0-17	29,7	0,8	28,1	31,4	1,6	5,4	29,3	0,9	27,6	31,1	1,8	6,0	31,1	1,0	29,1	33,0	1,9	6,2
18-24	27,0	1,2	24,8	29,3	2,3	8,3	27,8	1,2	25,4	30,2	2,4	8,6	31,3	1,4	28,6	34,0	2,7	8,6
25-54	24,8	0,5	23,8	25,8	1,0	4,0	25,1	0,6	24,1	26,2	1,1	4,3	27,0	0,6	25,9	28,2	1,2	4,4
55-64	21,8	0,8	20,3	23,3	1,5	6,9	23,4	0,8	21,7	25,0	1,6	7,0	25,7	0,9	23,9	27,6	1,8	7,1
65 и више	19,4	0,7	18,1	20,8	1,4	7,0	20,4	0,8	18,9	21,9	1,5	7,4	20,8	0,8	19,3	22,3	1,5	7,2
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком самозапослених																		
Укупно	23,4	0,3	22,8	24,0	0,6	2,7	24,5	0,3	23,8	25,2	0,7	2,8	26,6	0,4	25,9	27,4	0,7	2,8
Пол																		
Мушки	23,6	0,5	22,7	24,5	0,9	3,8	25,2	0,5	24,2	26,1	1,0	3,9	27,2	0,5	26,1	28,2	1,1	4,0
Женски	23,1	0,4	22,3	24,0	0,9	3,7	23,9	0,5	23,0	24,9	1,0	4,0	26,1	0,5	25,1	27,1	1,0	3,9
Старост																		
0-17	29,6	0,8	28,0	31,2	1,6	5,5	29,0	0,9	27,2	30,7	1,7	6,0	31,5	1,0	29,5	33,4	1,9	6,1
18-24	26,1	1,1	23,9	28,4	2,2	8,6	27,5	1,2	25,1	29,9	2,4	8,7	31,6	1,4	28,9	34,3	2,7	8,6
25-54	23,8	0,5	22,8	24,8	1,0	4,1	24,7	0,6	23,7	25,8	1,1	4,4	26,8	0,6	25,6	28,0	1,2	4,4
55-64	19,7	0,7	18,2	21,1	1,4	7,3	23,1	0,8	21,5	24,8	1,6	7,1	25,5	0,9	23,7	27,4	1,8	7,2

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
65 и више	18,0	0,7	16,7	19,4	1,3	7,3	19,6	0,8	18,1	21,0	1,5	7,6	20,3	0,8	18,8	21,8	1,5	7,3
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Укупно	23,4	0,3	22,8	24,0	0,6	2,7	24,3	0,3	23,6	25,0	0,7	2,8	26,4	0,4	25,6	27,1	0,7	2,8
Пол																		
Мушки	23,6	0,5	22,7	24,5	0,9	3,8	24,9	0,5	23,9	25,8	1,0	3,9	26,9	0,5	25,9	28,0	1,1	4,0
Женски	23,1	0,4	22,3	24,0	0,9	3,7	23,7	0,5	22,8	24,7	0,9	4,0	25,9	0,5	24,8	26,9	1,0	4,0
Старост																		
0-17	29,6	0,8	28,0	31,2	1,6	5,5	28,8	0,9	27,1	30,5	1,7	6,1	31,1	1,0	29,2	33,0	1,9	6,2
18-24	26,1	1,1	23,9	28,4	2,2	8,6	27,3	1,2	24,9	29,6	2,4	8,7	31,3	1,4	28,6	34,0	2,7	8,6
25-54	23,8	0,5	22,8	24,8	1,0	4,1	24,5	0,5	23,4	25,6	1,1	4,4	26,6	0,6	25,4	27,8	1,2	4,4
55-64	19,7	0,7	18,2	21,1	1,4	7,3	22,7	0,8	21,1	24,3	1,6	7,2	25,4	0,9	23,5	27,2	1,8	7,2
65 и више	18,0	0,7	16,7	19,4	1,3	7,3	19,4	0,8	17,9	20,9	1,5	7,6	20,1	0,8	18,7	21,6	1,5	7,4
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Укупно	23,5	0,3	22,9	24,1	0,6	2,7	24,3	0,3	23,7	25,0	0,7	2,8	26,2	0,4	25,4	26,9	0,7	2,8
Пол																		
Мушки	23,8	0,5	22,9	24,7	0,9	3,8	25,0	0,5	24,0	26,0	1,0	3,9	26,8	0,5	25,7	27,8	1,1	4,0
Женски	23,2	0,4	22,3	24,1	0,9	3,7	23,7	0,5	22,8	24,7	0,9	4,0	25,6	0,5	24,6	26,6	1,0	4,0
Старост																		
0-17	29,6	0,8	28,0	31,2	1,6	5,5	28,7	0,9	27,0	30,4	1,7	6,1	30,7	1,0	28,8	32,6	1,9	6,2
18-24	26,4	1,1	24,1	28,6	2,2	8,5	27,2	1,2	24,8	29,6	2,4	8,7	31,4	1,4	28,6	34,1	2,7	8,6
25-54	24,1	0,5	23,1	25,1	1,0	4,1	24,6	0,6	23,5	25,7	1,1	4,4	26,4	0,6	25,2	27,6	1,2	4,5
55-64	20,0	0,7	18,5	21,4	1,5	7,3	22,8	0,8	21,2	24,4	1,6	7,2	25,3	0,9	23,4	27,1	1,8	7,3
65 и више	17,8	0,7	16,5	19,1	1,3	7,4	19,5	0,8	18,0	20,9	1,5	7,6	19,8	0,8	18,3	21,3	1,5	7,5

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори												
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених												
Укупно	25,9	0,4	25,1	26,7	0,8	3,0	25,7	0,4	24,9	26,5	0,8	3,0
Пол												
Мушки	26,3	0,6	25,2	27,4	1,1	4,2	25,4	0,6	24,3	26,5	1,1	4,4
Женски	25,5	0,5	24,5	26,6	1,1	4,2	26,0	0,6	24,9	27,1	1,1	4,2
Старост												
0-17	30,2	1,0	28,2	32,2	2,0	6,5	30,5	1,1	28,4	32,6	2,1	6,8
18-24	32,6	1,5	29,7	35,5	2,9	8,9	29,7	1,5	26,8	32,6	2,9	9,7
25-54	25,4	0,6	24,2	26,6	1,2	4,8	24,9	0,6	23,6	26,1	1,3	5,0
55-64	25,4	1,0	23,4	27,3	1,9	7,7	25,8	0,9	23,9	27,6	1,9	7,2
65 и више	20,5	0,8	19,0	22,0	1,5	7,2	21,3	0,8	19,8	22,9	1,6	7,3
Са ВПСП												
Са негативним дохотком самозапослених												
Укупно	25,5	0,4	24,7	26,2	0,8	3,0	24,9	0,4	24,2	25,7	0,8	3,1
Пол												
Мушки	25,8	0,6	24,7	27,0	1,1	4,3	24,6	0,6	23,5	25,7	1,1	4,5
Женски	25,1	0,5	24,1	26,2	1,1	4,2	25,3	0,6	24,2	26,4	1,1	4,3
Старост												
0-17	30,0	1,0	28,0	32,0	2,0	6,6	29,9	1,0	27,8	31,9	2,1	6,9
18-24	32,4	1,5	29,5	35,4	2,9	9,0	28,9	1,5	26,1	31,8	2,9	9,9
25-54	25,3	0,6	24,0	26,5	1,2	4,8	24,2	0,6	23,0	25,5	1,2	5,1
55-64	24,6	1,0	22,7	26,5	1,9	7,9	25,0	0,9	23,2	26,9	1,8	7,3
65 и више	19,4	0,7	18,0	20,9	1,5	7,5	20,4	0,8	18,9	22,0	1,5	7,5

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Укупно	25,3	0,4	24,5	26,0	0,8	3,0	24,7	0,4	24,0	25,5	0,8	3,1
Пол												
Мушки	25,6	0,6	24,5	26,7	1,1	4,3	24,3	0,6	23,2	25,4	1,1	4,5
Женски	24,9	0,5	23,9	26,0	1,1	4,2	25,1	0,6	24,0	26,2	1,1	4,3
Старост												
0-17	29,7	1,0	27,7	31,7	2,0	6,6	29,4	1,0	27,4	31,5	2,0	7,0
18-24	32,3	1,5	29,4	35,2	2,9	9,0	28,8	1,5	26,0	31,7	2,9	9,9
25-54	25,0	0,6	23,8	26,2	1,2	4,9	24,0	0,6	22,7	25,2	1,2	5,2
55-64	24,3	1,0	22,3	26,2	1,9	8,0	24,9	0,9	23,1	26,7	1,8	7,4
65 и више	19,3	0,7	17,9	20,8	1,4	7,5	20,4	0,8	18,8	21,9	1,5	7,5
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Укупно	25,4	0,4	24,6	26,1	0,8	3,0	24,8	0,4	24,0	25,5	0,8	3,1
Пол												
Мушки	25,7	0,6	24,6	26,8	1,1	4,3	24,4	0,6	23,3	25,5	1,1	4,5
Женски	25,0	0,5	24,0	26,1	1,1	4,2	25,1	0,6	24,0	26,2	1,1	4,3
Старост												
0-17	29,9	1,0	27,9	31,9	2,0	6,6	29,6	1,0	27,6	31,7	2,1	6,9
18-24	32,4	1,5	29,5	35,3	2,9	9,0	29,1	1,5	26,2	31,9	2,9	9,9
25-54	25,1	0,6	23,9	26,4	1,2	4,9	24,0	0,6	22,8	25,3	1,2	5,2
55-64	24,5	1,0	22,5	26,4	1,9	7,9	25,0	0,9	23,1	26,8	1,8	7,4
65 и више	19,4	0,7	17,9	20,8	1,4	7,5	20,2	0,8	18,7	21,7	1,5	7,6

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

Табела 15. Стопа ризика од сиромаштва према типу домаћинства, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком samozапослених																		
Сва домаћинства без издржаване деце	21,3	0,5	20,4	22,2	0,9	4,3	22,4	0,5	21,4	23,4	1,0	4,5	23,7	0,6	22,6	24,7	1,1	4,6
Једночлано домаћинство без издржаване деце	26,3	1,2	23,9	28,7	2,4	9,1	28,4	1,5	25,6	31,3	2,9	10,1	31,2	1,6	28,0	34,3	3,2	10,2
Мушко	29,5	2,1	25,3	33,6	4,1	14,0	31,7	2,3	27,1	36,3	4,6	14,5	37,5	2,9	31,9	43,1	5,6	15,0
Женско	24,4	1,5	21,5	27,3	2,9	12,1	26,4	1,9	22,7	30,1	3,7	14,1	27,2	1,9	23,4	30,9	3,7	13,8
До 65 година старости	28,1	1,9	24,3	31,9	3,8	13,5	32,0	2,2	27,6	36,3	4,4	13,7	37,1	2,9	31,5	42,7	5,6	15,1
65 година старости и више	24,9	1,6	21,8	28,0	3,1	12,4	25,7	2,0	21,8	29,5	3,8	15,0	26,8	1,8	23,2	30,4	3,6	13,4
Двочлано домаћинство без издржаване деце	21,4	0,8	19,9	22,9	1,5	7,0	21,0	0,8	19,4	22,6	1,6	7,6	22,8	0,9	21,0	24,6	1,8	7,9
Остала домаћинства без издржаване деце	19,2	0,6	17,9	20,5	1,3	6,6	21,2	0,7	19,8	22,6	1,4	6,5	21,4	0,7	20,0	22,9	1,4	6,7
Сва домаћинства са издржаваном децом	26,9	0,4	26,1	27,8	0,9	3,2	27,0	0,5	26,1	27,9	0,9	3,4	29,1	0,5	28,1	30,1	1,0	3,5

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	34,2	2,5	29,2	39,2	5,0	14,5	33,8	2,9	28,1	39,4	5,7	16,8	37,5	3,2	31,2	43,8	6,3	16,8
Два члана са једним издржава- ним дететом	24,9	1,2	22,4	27,3	2,4	9,8	19,4	1,3	16,8	22,0	2,6	13,3	22,6	1,5	19,7	25,6	3,0	13,2
Два члана са двоје издржаване деце	24,6	1,0	22,7	26,4	1,9	7,6	26,4	1,1	24,3	28,6	2,1	8,1	28,2	1,2	25,8	30,5	2,4	8,3
Два члана са троје и више издржаване деце	44,4	2,0	40,4	48,3	3,9	8,8	35,2	2,1	31,1	39,3	4,1	11,6	34,2	2,3	29,8	38,7	4,4	13,0
Остала домаћин- ства са издржа- ваном децом	25,8	0,6	24,7	26,9	1,1	4,2	27,7	0,6	26,6	28,9	1,1	4,1	29,9	0,6	28,7	31,1	1,2	4,0
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком самозапослених																		
Сва домаћинства без издржаване деце	19,2	0,4	18,4	20,1	0,9	4,5	21,9	0,5	20,9	22,9	1,0	4,6	23,3	0,6	22,3	24,4	1,1	4,6
Једночлано домаћинство без издржаване деце	25,6	1,2	23,2	27,9	2,4	9,3	27,9	1,5	25,0	30,7	2,9	10,3	33,0	1,7	29,8	36,3	3,2	9,8
Мушко	28,8	2,1	24,7	32,9	4,1	14,3	31,9	2,3	27,3	36,5	4,6	14,4	39,2	2,9	33,5	44,9	5,7	14,5
Женско	23,6	1,5	20,7	26,6	2,9	12,3	25,4	1,9	21,7	29,1	3,7	14,5	29,1	2,0	25,3	33,0	3,8	13,2

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
До 65 година старости	26,3	1,9	22,6	30,0	3,7	14,1	32,0	2,2	27,6	36,3	4,4	13,7	38,3	2,9	32,6	44,0	5,7	14,8
65 година старости и више	25,0	1,6	21,9	28,1	3,1	12,4	24,7	1,9	20,9	28,5	3,8	15,5	29,2	1,9	25,5	33,0	3,7	12,8
Двочлано домаћинство без издржаване деце	19,0	0,7	17,6	20,4	1,4	7,5	20,1	0,8	18,6	21,7	1,6	7,8	21,6	0,9	19,8	23,4	1,8	8,2
Остала домаћинства без издржаване деце	16,9	0,6	15,7	18,1	1,2	7,2	20,9	0,7	19,5	22,3	1,4	6,6	21,0	0,7	19,6	22,4	1,4	6,8
Сва домаћинства са издржаваном децом	26,6	0,4	25,7	27,5	0,9	3,3	26,6	0,5	25,7	27,6	0,9	3,5	29,2	0,5	28,1	30,2	1,0	3,5
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	35,5	2,6	30,5	40,5	5,0	14,1	36,8	3,0	31,0	42,6	5,8	15,8	38,6	3,2	32,3	44,9	6,3	16,4
Два члана са једним издржава- ним дететом	24,8	1,2	22,4	27,3	2,4	9,8	18,9	1,3	16,3	21,4	2,6	13,5	22,6	1,5	19,6	25,6	3,0	13,2
Два члана са двоје издржаване деце	25,7	1,0	23,8	27,6	1,9	7,4	26,2	1,1	24,0	28,3	2,1	8,2	27,9	1,2	25,6	30,3	2,3	8,4
Два члана са троје и више издржаване деце	44,0	2,0	40,1	47,9	3,9	8,9	35,2	2,1	31,1	39,3	4,1	11,6	36,0	2,3	31,4	40,5	4,6	12,7

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
<i>Остала домаћинства са издржаваном децом</i>	24,6	0,6	23,5	25,7	1,1	4,4	27,1	0,6	25,9	28,2	1,1	4,2	29,8	0,6	28,6	31,0	1,2	4,0
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
<i>Сва домаћинства без издржаване деце</i>	19,2	0,4	18,4	20,1	0,9	4,5	21,6	0,5	20,6	22,6	1,0	4,6	23,1	0,6	22,1	24,2	1,1	4,7
<i>Једночлано домаћинство без издржаване деце</i>	25,6	1,2	23,2	27,9	2,4	9,3	27,9	1,5	25,0	30,7	2,9	10,3	33,1	1,7	29,9	36,3	3,2	9,8
Мушко	28,8	2,1	24,7	32,9	4,1	14,3	31,9	2,3	27,3	36,5	4,6	14,4	39,4	2,9	33,7	45,1	5,7	14,5
Женско	23,6	1,5	20,7	26,6	2,9	12,3	25,4	1,9	21,7	29,1	3,7	14,5	29,1	2,0	25,3	33,0	3,8	13,2
До 65 година старости	26,3	1,9	22,6	30,0	3,7	14,1	32,0	2,2	27,6	36,3	4,4	13,7	38,3	2,9	32,6	44,0	5,7	14,8
65 година старости и више	25,0	1,6	21,9	28,1	3,1	12,4	24,7	1,9	20,9	28,5	3,8	15,5	29,3	1,9	25,6	33,0	3,7	12,8
<i>Двочлано домаћинство без издржаване деце</i>	19,0	0,7	17,6	20,4	1,4	7,5	19,8	0,8	18,2	21,3	1,6	7,9	21,2	0,9	19,5	23,0	1,8	8,3
<i>Остала домаћинства без издржаване деце</i>	16,9	0,6	15,7	18,1	1,2	7,2	20,7	0,7	19,4	22,1	1,4	6,7	20,8	0,7	19,4	22,2	1,4	6,8
<i>Сва домаћинства са издржаваном децом</i>	26,6	0,4	25,7	27,5	0,9	3,3	26,4	0,5	25,4	27,3	0,9	3,5	28,9	0,5	27,9	29,9	1,0	3,5

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	35,5	2,6	30,5	40,5	5,0	14,1	36,8	3,0	31,0	42,6	5,8	15,8	38,6	3,2	32,3	44,9	6,3	16,4
Два члана са једним издржаваним дететом	24,8	1,2	22,4	27,3	2,4	9,8	18,7	1,3	16,2	21,3	2,6	13,6	22,9	1,5	19,9	26,0	3,0	13,1
Два члана са двоје издржаване деце	25,7	1,0	23,8	27,6	1,9	7,4	26,2	1,1	24,0	28,3	2,1	8,2	27,9	1,2	25,6	30,3	2,3	8,4
Два члана са троје и више издржаване деце	44,0	2,0	40,1	47,9	3,9	8,9	35,2	2,1	31,1	39,3	4,1	11,6	34,8	2,3	30,3	39,3	4,5	13,0
Остала домаћинства са издржаваном децом	24,6	0,6	23,5	25,7	1,1	4,4	26,6	0,6	25,5	27,7	1,1	4,2	29,4	0,6	28,2	30,5	1,2	4,1
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Сва домаћинства без издржаване деце	19,3	0,4	18,4	20,2	0,9	4,5	21,7	0,5	20,7	22,7	1,0	4,6	23,0	0,6	21,9	24,0	1,1	4,7
Једночлано домаћинство без издржаване деце	25,3	1,2	22,9	27,7	2,4	9,4	27,9	1,5	25,0	30,7	2,9	10,3	32,8	1,6	29,5	36,0	3,2	9,9
Мушко	28,8	2,1	24,7	32,9	4,1	14,3	31,9	2,3	27,3	36,5	4,6	14,4	38,8	2,9	33,1	44,5	5,7	14,7
Женско	23,3	1,5	20,4	26,2	2,9	12,5	25,4	1,9	21,7	29,1	3,7	14,5	28,9	2,0	25,1	32,7	3,8	13,3

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
До 65 година старости	26,0	1,9	22,3	29,7	3,7	14,3	32,0	2,2	27,6	36,3	4,4	13,7	37,9	2,9	32,3	43,6	5,6	14,9
65 година старости и више	24,8	1,6	21,7	27,9	3,1	12,5	24,7	1,9	20,9	28,5	3,8	15,5	29,0	1,9	25,2	32,7	3,7	12,9
<i>Двочлано домаћинство без издржаване деце</i>	19,1	0,7	17,6	20,5	1,4	7,5	19,7	0,8	18,1	21,2	1,6	7,9	21,1	0,9	19,4	22,9	1,8	8,3
<i>Остала домаћинства без издржаване деце</i>	17,1	0,6	15,9	18,3	1,2	7,1	21,1	0,7	19,7	22,5	1,4	6,6	20,6	0,7	19,2	22,0	1,4	6,8
<i>Сва домаћинства са издржаваном децом</i>	26,8	0,4	25,9	27,7	0,9	3,2	26,4	0,5	25,4	27,3	0,9	3,5	28,7	0,5	27,7	29,7	1,0	3,5
<i>Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце</i>	34,8	2,5	29,8	39,7	5,0	14,3	34,2	2,9	28,5	39,9	5,7	16,6	38,0	3,2	31,7	44,3	6,3	16,6
<i>Два члана са једним издржава- ним дететом</i>	25,1	1,2	22,6	27,5	2,4	9,7	18,7	1,3	16,1	21,2	2,6	13,8	22,6	1,5	19,6	25,6	3,0	13,2
<i>Два члана са двоје издржаване деце</i>	25,6	1,0	23,7	27,5	1,9	7,4	25,9	1,1	23,8	28,0	2,1	8,2	28,3	1,2	26,0	30,7	2,4	8,3
<i>Два члана са троје и више издржаване деце</i>	44,7	2,0	40,7	48,6	3,9	8,8	35,2	2,1	31,1	39,3	4,1	11,6	33,0	2,2	28,6	37,4	4,4	13,3

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Остала домаћинства са издржаваном децом	25,0	0,6	23,9	26,1	1,1	4,4	26,9	0,6	25,8	28,1	1,1	4,2	29,0	0,6	27,8	30,2	1,2	4,1

- наставак -

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори												
Без ВПСР / Са негативним дохотком samozапослених												
Сва домаћинства без издржаване деце	22,9	0,6	21,7	24,0	1,1	4,9	22,8	0,6	21,7	23,9	1,1	4,9
Једночлано домаћинство без издржаване деце	34,4	1,8	30,8	37,9	3,5	10,3	33,0	1,7	29,8	36,3	3,3	10,0
Мушко	38,1	3,1	31,9	44,2	6,2	16,2	31,1	2,7	25,9	36,4	5,2	16,7
Женско	31,8	2,1	27,6	36,0	4,2	13,1	34,4	2,2	30,1	38,6	4,2	12,3

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
До 65 година старости	41,2	3,3	34,7	47,6	6,4	15,6	39,6	3,1	33,5	45,7	6,1	15,4
65 година старости и више	29,6	1,9	25,9	33,3	3,7	12,6	29,1	1,9	25,4	32,9	3,7	12,9
Двочлано домаћинство без издржаване деце	20,6	0,9	18,9	22,4	1,8	8,5	22,7	0,9	20,9	24,5	1,8	8,0
Остала домаћинства без издржаване деце	20,1	0,7	18,7	21,6	1,4	7,1	19,0	0,7	17,6	20,5	1,4	7,6
Са домаћинства са издржаваном децом	28,2	0,5	27,2	29,3	1,0	3,7	28,0	0,6	26,9	29,1	1,1	3,9
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	40,8	3,5	33,9	47,7	6,9	17,0	30,6	3,6	23,7	37,6	7,0	22,7
Два члана са једним издржаваним дететом	21,5	1,5	18,6	24,5	2,9	13,5	26,4	1,8	22,8	29,9	3,5	13,4
Два члана са двоје издржаване деце	24,2	1,2	21,9	26,5	2,3	9,4	24,8	1,3	22,3	27,2	2,5	9,9
Два члана са троје и више издржаване деце	53,1	2,5	48,2	58,0	4,9	9,3	55,8	2,3	51,3	60,3	4,5	8,1
Остала домаћинства са издржаваном децом	28,2	0,6	27,0	29,4	1,2	4,3	26,1	0,6	24,9	27,3	1,2	4,7
Са ВПСР												
Са негативним доходком samozапослених												
Са домаћинства без издржаване деце	22,1	0,6	21,0	23,3	1,1	5,0	22,1	0,6	21,0	23,2	1,1	5,0
Једночлано домаћинство без издржаване деце	34,0	1,8	30,5	37,6	3,5	10,4	32,2	1,7	29,0	35,5	3,3	10,1
Мушко	38,5	3,1	32,3	44,6	6,2	16,1	30,5	2,6	25,3	35,7	5,2	17,0

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Женско	31,0	2,1	26,8	35,1	4,2	13,4	33,4	2,1	29,2	37,6	4,2	12,6
До 65 година старости	41,5	3,3	35,0	47,9	6,4	15,5	38,6	3,1	32,6	44,7	6,1	15,7
65 година старости и више	28,8	1,9	25,1	32,4	3,7	12,8	28,4	1,9	24,7	32,1	3,7	13,1
Двочлано домаћинство без издржаване деце	19,6	0,9	17,9	21,4	1,7	8,8	21,9	0,9	20,1	23,7	1,8	8,2
Остала домаћинства без издржаване деце	19,5	0,7	18,1	20,9	1,4	7,3	18,4	0,7	17,0	19,9	1,4	7,7
Сва домаћинства са издржаваном децом	28,1	0,5	27,0	29,1	1,0	3,7	27,3	0,6	26,2	28,4	1,1	4,0
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	40,8	3,5	33,9	47,7	6,9	17,0	31,8	3,6	24,8	38,8	7,0	22,1
Два члана са једним издржаваним дететом	22,1	1,5	19,2	25,1	3,0	13,5	25,7	1,8	22,2	29,2	3,5	13,7
Два члана са двоје издржаване деце	24,4	1,2	22,1	26,7	2,3	9,4	24,6	1,3	22,1	27,0	2,5	10,0
Два члана са троје и више издржаване деце	52,7	2,5	47,7	57,6	4,9	9,4	53,7	2,3	49,2	58,3	4,5	8,4
Остала домаћинства са издржаваном децом	27,7	0,6	26,5	28,9	1,2	4,4	25,1	0,6	23,9	26,3	1,2	4,8
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Сва домаћинства без издржаване деце	21,9	0,6	20,8	23,0	1,1	5,1	22,0	0,6	20,9	23,1	1,1	5,0
Једночлано домаћинство без издржаване деце	33,9	1,8	30,3	37,4	3,5	10,4	32,2	1,7	28,9	35,4	3,3	10,2

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Мушко	38,3	3,1	32,1	44,5	6,2	16,1	30,4	2,6	25,2	35,6	5,2	17,0
Женско	30,8	2,1	26,7	35,0	4,1	13,5	33,4	2,1	29,2	37,6	4,2	12,6
До 65 година старости	41,1	3,3	34,7	47,6	6,4	15,7	38,6	3,1	32,6	44,7	6,1	15,7
65 година старости и више	28,8	1,9	25,1	32,4	3,7	12,8	28,3	1,9	24,6	32,0	3,7	13,1
Двочлано домаћинство без издржаване деце	19,6	0,9	17,8	21,3	1,7	8,8	21,9	0,9	20,1	23,7	1,8	8,2
Остала домаћинства без издржаване деце	19,2	0,7	17,8	20,6	1,4	7,3	18,1	0,7	16,7	19,6	1,4	7,8
Сва домаћинства са издржаваном децом	27,8	0,5	26,8	28,9	1,0	3,7	27,0	0,5	25,9	28,1	1,1	4,0
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	40,8	3,5	33,9	47,7	6,9	17,0	31,8	3,6	24,8	38,8	7,0	22,1
Два члана са једним издржаваним дететом	22,1	1,5	19,2	25,1	3,0	13,5	25,4	1,8	21,9	28,9	3,5	13,8
Два члана са двоје издржаване деце	23,7	1,2	21,4	25,9	2,3	9,6	24,3	1,2	21,9	26,8	2,4	10,1
Два члана са троје и више издржаване деце	52,7	2,5	47,7	57,6	4,9	9,4	52,4	2,3	47,8	57,0	4,6	8,7
Остала домаћинства са издржаваном децом	27,6	0,6	26,3	28,8	1,2	4,4	24,9	0,6	23,7	26,1	1,2	4,8
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Сва домаћинства без издржаване деце	22,0	0,6	20,9	23,1	1,1	5,1	21,9	0,6	20,8	23,0	1,1	5,0
Једночлано домаћинство без издржаване деце	33,9	1,8	30,3	37,4	3,5	10,4	32,1	1,7	28,8	35,3	3,3	10,2

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Мушко	38,3	3,1	32,1	44,5	6,2	16,1	30,4	2,6	25,2	35,6	5,2	17,0
Женско	30,8	2,1	26,7	35,0	4,1	13,5	33,3	2,1	29,1	37,4	4,2	12,6
До 65 година старости	41,1	3,3	34,7	47,6	6,4	15,7	38,6	3,1	32,6	44,7	6,1	15,7
65 година старости и више	28,8	1,9	25,1	32,4	3,7	12,8	28,1	1,9	24,4	31,9	3,7	13,2
Двочлано домаћинство без издржаване деце	19,6	0,9	17,9	21,4	1,7	8,8	21,8	0,9	20,0	23,6	1,8	8,3
Остала домаћинства без издржаване деце	19,2	0,7	17,8	20,6	1,4	7,3	18,1	0,7	16,7	19,5	1,4	7,8
Сва домаћинства са издржаваном децом	28,0	0,5	27,0	29,1	1,0	3,7	27,2	0,5	26,1	28,2	1,1	4,0
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	40,8	3,5	33,9	47,7	6,9	17,0	31,8	3,6	24,8	38,8	7,0	22,1
Два члана са једним издржаваним дететом	22,6	1,5	19,6	25,6	3,0	13,2	25,8	1,8	22,3	29,3	3,5	13,7
Два члана са двоје издржаване деце	23,7	1,2	21,4	25,9	2,3	9,6	24,4	1,2	22,0	26,9	2,4	10,0
Два члана са троје и више издржаване деце	52,7	2,5	47,7	57,6	4,9	9,4	52,4	2,3	47,8	57,0	4,6	8,7
Остала домаћинства са издржаваном децом	27,8	0,6	26,6	29,0	1,2	4,4	25,1	0,6	23,9	26,3	1,2	4,8

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

Састав домаћинства је једно од кључних обележја уколико желимо да сагледамо потенцијалне узроке, стање и динамику сиромаштва у укупној популацији. Табела 15 приказује како се промене у подацима одражавају на стопу ризика од сиромаштва у зависности од структуре домаћинства у Србији. Посматрају се домаћинства без издржаване деце, као и домаћинства са децом. У групи домаћинства без деце, самачка су под већим ризиком од сиромаштва у односу на вишечлана домаћинства без деце. С друге стране, у структури домаћинства са децом најмање су угрожена двочлана домаћинства са једним дететом, а сиромаштво је најизраженије код самохраних родитеља и двочланих домаћинства са троје и више деце. Двочлана домаћинства са троје и више деце нису само под већим ризиком од сиромаштва у односу на остала домаћинства са децом, већ се сиромаштво ових домаћинства трајно повећава. Илустрације ради, уколико се упореде стопе ризика од сиромаштва према *SILC*-у из 2017. и 2013. године, за двочлана домаћинства с троје и више деце стопа је већа за 11,4 процентних поена. Истовремено, ризик од сиромаштва самохраних родитеља смањен је за 3,6 процентних поена.

Укључивање ВПСП у структуру укупног дохотка највише утиче на промену стопе ризика од сиромаштва код домаћинства без деце, и то подједнако, без обзира да ли је реч о самачким или вишечланим домаћинствима (табела 15). Разлика од два процентна поена, која је израчуната на подацима *SILC*-а за 2013. годину, је и статистички значајна $CI_{95\%}=[0,8; 3,3]$, а највише су угрожена трочлана и остала домаћинства без издржаване деце. За ову категорију домаћинства, значајност разлике од 2,3 процентна поена потврђена је на нивоу поузданости од 95%, $CI_{95\%}=[0,3; 4,3]$. Искључивање екстремних вредности из ВПСП и из дохотка самозапослених при обрачуна расположивог дохотка, статистички значајно смањује стопу ризика од сиромаштва за два процентна поена, $CI_{95\%}=[0,7; 3,3]$. Код домаћинства са децом, ВПСП највише доприноси смањењу стопе ризика од сиромаштва двочланих домаћинства са троје и више деце, и то за два процентна поена. Међутим, то није довољно да би се значајније смањио ризик од сиромаштва, будући да са укључивањем ВПСП у структуру дохотка, више од половине ових домаћинства остаје у ризику од сиромаштва. Елиминисање негативних опсервација променљивих ВПСП и дохотка од самозапослености, као и искључивање вредности на првом и 99-перцентилу расподеле еквивалентног расположивог дохотка, утиче на смањење стопе ризика од сиромаштва двочланих домаћинства са троје и више деце, и то за 3,4 процентна

поена.⁵⁶ Међутим, ова домаћинства, због неповољне структуре извора дохотка, и даље су под највећим ризиком од сиромаштва. У подацима *SILC*-а из 2017. године, израчунате разлике у вредностима стопе ризика од сиромаштва према типу домаћинства и измењеном концепту мерења расположивог дохотка нису статистички потврђене (видети табелу 9П5).

Ризик од сиромаштва код запослених се смањује, док се код неактивних лица повећава. Поређење стопа ризика од сиромаштва израчунатих на бази података *SILC*-а (2017) и *SILC*-а (2013) показује да се вредност овог индикатора смањила на 10,8% (или за 4,1 процентних поена) у групи лица која раде, док се код неактивних повећала за 3,3 процентна поена и износи 32,3% (видети табелу 16). Посматрајући исти период, Огњеновић, Павловић и Бодрожа (2021) показују да се карактеристике сиромашних мењају када се посматрају запослена лица. Смањује се удео самозапослених и запослених старости од 25-54 године, у структури сиромашних, а повећава удео помажућих чланова домаћинства, које углавном чине жене, млади до 24 и лица старија од 65 година.

ВПСП има далеко већи значај у структури дохотка лица старијих од 18 година која нису економски активна у поређењу са лицима која раде. На пример, према *SILC*-у (2017) укључивање ове компоненте у доходак смањује стопу ризика од сиромаштва за 0,9 процентних поена, док се утицај за запослена лица мери смањењем стопе за 0,4 процентна поена. Иако је ефекат умањења уједначен, ипак су незапослена лица у благој предности у односу на пензионере и остала неактивна лица. Очекивано, ВПСП нема једнак ефекат на стопу ризика од сиромаштва лица запослених код послодаваца и самозапослених. Много већи значај ова компонента има у структури укупног дохотка самозапослених, а према подацима *SILC*-а (2017) мери се смањењем стопе ризика од сиромаштва за 0,7 процентних поена. Уколико се искључе негативне вредности и вредности које падају испод и изнад првог и 99-перцентила расподеле компоненти НУ170 и РУ050, добија се уједначен ефекат смањења стопа ризика од сиромаштва од 0,5 процентних поена. Међутим, стопа ризика од сиромаштва самозапослених и даље остаје прилично висока (35,1%) у поређењу са лицима запосленим код послодавца (6,3%).

56 Искључивање екстремних вредности није утицало на промену стопе ризика од сиромаштва код ове категорије домаћинстава.

Табела 16. Стопа ризика од сиромаштва према најчешћем статусу на тржишту рада за лица стара 18 и више година, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених																		
Раде	14,9	0,5	14,0	15,8	0,9	6,0	14,0	0,5	13,0	15,0	1,0	7,0	13,3	0,5	12,3	14,4	1,0	7,8
Код послодавца	6,4	0,4	5,7	7,2	0,7	11,4	7,0	0,4	6,2	7,8	0,8	11,9	8,0	0,5	7,1	9,0	0,9	11,7
Самозапослени	38,3	1,2	36,0	40,7	2,4	6,2	37,9	1,4	35,1	40,7	2,8	7,4	38,9	1,7	35,5	42,3	3,4	8,8
Не раде	29,0	0,5	28,1	29,9	0,9	3,3	29,9	0,5	28,9	30,9	1,0	3,4	32,7	0,5	31,6	33,8	1,1	3,3
Незапослени	48,4	1,0	46,4	50,4	2,0	4,1	46,8	1,0	44,9	48,7	1,9	4,1	50,1	1,0	48,1	52,1	2,0	4,0
Пензионери	14,4	0,5	13,3	15,5	1,1	7,5	15,6	0,6	14,4	16,8	1,2	7,8	16,7	0,6	15,5	18,0	1,2	7,4
Остали неактивни	32,5	1,0	30,6	34,4	1,9	5,9	33,1	1,1	31,0	35,2	2,1	6,3	37,7	1,2	35,3	40,0	2,3	6,2
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком самозапослених																		
Раде	13,2	0,4	12,3	14,0	0,9	6,5	13,7	0,5	12,7	14,6	1,0	7,1	13,3	0,5	12,3	14,4	1,0	7,8
Код послодавца	6,5	0,4	5,7	7,2	0,7	11,5	6,8	0,4	6,0	7,6	0,8	12,3	8,1	0,5	7,2	9,1	1,0	11,7
Самозапослени	31,7	1,2	29,5	34,0	2,3	7,1	37,0	1,4	34,2	39,8	2,8	7,6	38,4	1,7	35,0	41,8	3,4	8,9
Не раде	27,9	0,5	27,0	28,9	0,9	3,4	29,4	0,5	28,4	30,4	1,0	3,4	32,4	0,5	31,3	33,4	1,1	3,3
Незапослени	47,3	1,0	45,4	49,3	2,0	4,2	46,4	1,0	44,5	48,4	1,9	4,2	50,0	1,0	48,0	52,0	2,0	4,0
Пензионери	13,4	0,5	12,4	14,5	1,1	7,8	14,9	0,6	13,7	16,1	1,2	8,1	16,6	0,6	15,3	17,8	1,2	7,5
Остали неактивни	31,4	1,0	29,5	33,3	1,9	6,1	32,6	1,1	30,5	34,7	2,1	6,4	36,6	1,2	34,3	38,9	2,3	6,4
Без негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених																		
Раде	13,2	0,4	12,3	14,0	0,9	6,5	13,4	0,5	12,4	14,3	1,0	7,2	13,1	0,5	12,0	14,1	1,0	7,9
Код послодавца	6,5	0,4	5,7	7,2	0,7	11,5	6,6	0,4	5,8	7,4	0,8	12,5	8,0	0,5	7,0	8,9	0,9	11,9

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Самозапослени	31,7	1,2	29,5	34,0	2,3	7,1	36,5	1,4	33,7	39,2	2,8	7,6	37,7	1,7	34,3	41,1	3,4	9,0
Не раде	27,9	0,5	27,0	28,9	0,9	3,4	29,1	0,5	28,1	30,1	1,0	3,4	32,2	0,5	31,1	33,3	1,1	3,3
Незапослени	47,3	1,0	45,4	49,3	2,0	4,2	46,2	1,0	44,2	48,1	1,9	4,2	49,9	1,0	47,9	51,9	2,0	4,0
Пензионери	13,4	0,5	12,4	14,5	1,1	7,8	14,7	0,6	13,5	15,9	1,2	8,2	16,3	0,6	15,1	17,6	1,2	7,5
Остали неактивни	31,4	1,0	29,5	33,3	1,9	6,1	32,4	1,1	30,3	34,5	2,1	6,4	36,5	1,2	34,1	38,8	2,3	6,4
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених																		
Раде	13,6	0,4	12,7	14,5	0,9	6,4	13,5	0,5	12,5	14,5	1,0	7,2	13,0	0,5	12,0	14,0	1,0	7,9
Код послодавца	6,6	0,4	5,9	7,4	0,8	11,3	6,5	0,4	5,7	7,3	0,8	12,6	7,8	0,5	6,9	8,7	0,9	12,0
Самозапослени	33,0	1,2	30,7	35,3	2,3	6,9	37,2	1,4	34,4	40,0	2,8	7,5	38,2	1,7	34,8	41,7	3,4	8,9
Не раде	27,9	0,5	27,0	28,8	0,9	3,4	29,2	0,5	28,2	30,2	1,0	3,4	31,9	0,5	30,9	33,0	1,1	3,3
Незапослени	47,2	1,0	45,2	49,1	2,0	4,2	46,2	1,0	44,3	48,2	1,9	4,2	49,3	1,0	47,3	51,3	2,0	4,0
Пензионери	13,3	0,5	12,3	14,4	1,0	7,9	14,7	0,6	13,5	15,9	1,2	8,2	16,1	0,6	14,8	17,3	1,2	7,6
Остали неактивни	31,7	1,0	29,8	33,6	1,9	6,0	32,5	1,1	30,4	34,6	2,1	6,4	36,7	1,2	34,4	39,1	2,3	6,3

- наставка -

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори												
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених												
Раде	11,9	0,6	10,8	13,0	1,1	9,2	10,8	0,5	9,8	11,8	1,0	9,5
Код послодавца	7,8	0,5	6,8	8,8	1,0	12,5	6,8	0,5	5,9	7,7	0,9	13,6
Самозапослени	34,4	2,1	30,4	38,5	4,0	11,7	35,5	2,1	31,5	39,6	4,0	11,3
Не раде	32,1	0,6	31,0	33,2	1,1	3,4	32,3	0,6	31,2	33,4	1,1	3,5
Незапослени	49,6	1,0	47,6	51,6	2,0	4,1	50,7	1,0	48,6	52,7	2,1	4,1
Пензионери	16,6	0,6	15,4	17,8	1,2	7,5	17,5	0,7	16,2	18,8	1,3	7,5
Остали неактивни	35,3	1,3	32,8	37,8	2,5	7,1	33,4	1,3	30,8	36,0	2,6	7,8
Са ВПСП												
Са негативним дохотком самозапослених												
Раде	11,7	0,6	10,6	12,8	1,1	9,4	10,4	0,5	9,4	11,4	1,0	9,7
Код послодавца	7,8	0,5	6,8	8,8	1,0	12,6	6,4	0,5	5,5	7,3	0,9	13,9
Самозапослени	33,1	2,0	29,1	37,1	4,0	12,1	34,8	2,0	30,8	38,8	4,0	11,5
Не раде	31,5	0,6	30,4	32,6	1,1	3,5	31,4	0,6	30,3	32,6	1,1	3,6
Незапослени	49,3	1,0	47,3	51,3	2,0	4,1	49,7	1,0	47,6	51,7	2,1	4,1
Пензионери	15,7	0,6	14,5	16,9	1,2	7,7	16,6	0,7	15,3	17,9	1,3	7,8
Остали неактивни	35,0	1,3	32,4	37,5	2,5	7,2	32,6	1,3	30,0	35,2	2,6	8,0
Без негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених												
Раде	11,5	0,6	10,4	12,6	1,1	9,5	10,2	0,5	9,2	11,2	1,0	9,8
Код послодавца	7,7	0,5	6,7	8,7	1,0	12,8	6,3	0,5	5,4	7,2	0,9	14,1
Самозапослени	32,8	2,0	28,8	36,9	4,0	12,2	33,9	2,0	29,9	37,9	4,0	11,7

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Не раде	31,3	0,6	30,2	32,4	1,1	3,5	31,3	0,6	30,2	32,4	1,1	3,6
Незапослени	48,8	1,0	46,8	50,9	2,0	4,1	49,5	1,0	47,5	51,6	2,1	4,1
Пензионери	15,6	0,6	14,4	16,8	1,2	7,8	16,5	0,7	15,2	17,7	1,3	7,8
Остали неактивни	34,7	1,3	32,2	37,2	2,5	7,2	32,4	1,3	29,8	35,0	2,6	8,0
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Раде	11,7	0,6	10,6	12,8	1,1	9,4	10,4	0,5	9,4	11,4	1,0	9,7
Код послодавца	7,7	0,6	6,6	8,8	1,1	14,2	6,3	0,5	5,4	7,2	0,9	14,1
Самозапослени	33,9	2,1	29,9	37,9	4,0	11,9	35,1	2,0	31,1	39,1	4,0	11,4
Не раде	31,3	0,6	30,2	32,4	1,1	3,5	31,2	0,6	30,1	32,4	1,1	3,6
Незапослени	48,9	1,0	46,9	51,0	2,0	4,1	49,5	1,0	47,5	51,6	2,1	4,1
Пензионери	15,6	0,6	14,4	16,8	1,2	7,8	16,3	0,7	15,1	17,6	1,3	7,8
Остали неактивни	34,9	1,3	32,4	37,4	2,5	7,2	32,5	1,3	29,9	35,1	2,6	8,0

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

Тестирање разлика у стопи ризика од сиромаштва након укључивања ВПСП у расположиви доходак и искључивања екстремних вредности из променљивих ВПСП и дохотка од самозапослености, указује на значајност ових разлика само на подацима *SILC*-а (2013). Укључивање ВПСП у расположиви доходак смањује стопу ризика од сиромаштва свих запослених за 1,7 процентних поена. На нивоу од 95% поузданости, ова разлика је статистички значајна, $CI_{95\%}=[0,5; 3,0]$. Сличан закључак доноси се и за самозапослена лица, с тим да је ефекат смањења стопе ризика од сиромаштва далеко већи. Разлика од 6,6 процентних поена је такође статистички значајна, $CI_{95\%}=[1,6; 11,6]$. Искључивање екстремних вредности их ВПСП и дохотка од самозапослености, такође доприноси разлици у висини стопе ризика од сиромаштва, те она за сва запослена лица износи 1,3 процентна поена, а за самозапослена лица 5,4 процента поена, и статистички је значајна на 95% нивоу поузданости, за интервале поверења $CI_{95\%}=[0,01; 1,3]$ и $CI_{95\%}=[0,3; 10,4]$, респективно (видети табелу 10П5).

Релативни јаз ризика од сиромаштва је индикатор који мери разлику између прага ризика од сиромаштва и медијане еквивалентног расположивог дохотка лица која се налазе у ризику од сиромаштва. Како се смањује стопа ризика од сиромаштва тако се смањује и релативни јаз ризика од сиромаштва који је према подацима *SILC*-а (2017) износио 38,8% и био је мањи за 0,5 процентних поена у односу на *SILC* (2014) (видети табелу 17).

Као и код тестирања разлика у стопи ризика од сиромаштва, додавањем ВПСП и искључивањем негативних вредности из ВПСП и дохотка од самозапослености, након укључивања ових променљивих у укупан доходак домаћинстава, а при израчунавању релативног јаз ризика од сиромаштва, процедура тестирања указује на значајност разлика у индикаторима само у подацима *SILC* (2013). При томе, разлика од 2,7 процентних поена у стопи релативног јаз ризика од сиромаштва за укупну популацију, без укључених негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених, статистички је значајна на 95% нивоу поузданости, $CI_{95\%}=[0,5; 4,9]$. Искључивање екстремних вредности из ВПСП и дохотка самозапослених у подацима *SILC* (2013), резултовало је разликом од 2,1 процентних поена, међутим, није потврђена и статистичка значајност ове разлике, $CI_{95\%}=[-0,3; 4,4]$. Тестирање значајности разлика у стопи релативног јаз ризика од сиромаштва према полу и годинама старости, није статистички потврђено у подацима *SILC*-а (2013-2017) (видети табелу 11П5).

Укључивање ВПСП у структуру укупног дохотка има мањи ефекат на смањење релативног јаз ризика од сиромаштва него што има на саму стопу ризика од сиромаштва. Према подацима *SILC*-а (2017), ефекат смањења износи 0,3 процентних поена. За све посматране године, релативни јаз ризика од сиромаштва је већи у популацији мушкараца. Уколико се посматра старосна структура, закључује се да је код младих и лица која су закорачила у последњу декаду радне активности релативни јаз ризика од сиромаштва већи, док је најмањи код лица старијих од 64 године. Уколико се искључе негативне и екстремне вредности из компоненти дохотка НУ170 и РУ050, релативни јаз ризика од сиромаштва се додатно смањује за 0,6 процентних поена у односу са основни индикатор.

Табела 17. Релативни јаз ризика од сиромаштва укупно, према полу и старости, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком samozапослених																		
Укупно	36,6	0,6	35,4	37,8	1,2	3,4	39,3	1,0	37,3	41,3	2,0	5,2	37,5	0,9	35,7	39,3	1,8	4,9
Пол																		
Мушки	37,9	1,1	35,8	40,0	2,1	5,6	41,0	1,3	38,5	43,5	2,5	6,1	38,6	1,2	36,3	40,9	2,3	6,0
Женски	35,7	0,8	34,0	37,4	1,7	4,6	37,5	1,5	34,6	40,4	2,9	7,7	36,3	1,2	33,9	38,7	2,4	6,6
Старост																		
0-17	40,6	1,4	38,0	43,2	2,6	6,5	39,3	1,6	36,2	42,4	3,1	7,8	40,4	1,7	37,1	43,7	3,3	8,2
18-24	39,1	2,5	34,2	44,0	4,9	12,6	41,7	3,0	35,9	47,5	5,8	14,0	37,0	2,6	31,9	42,1	5,1	13,7
25-54	36,8	1,1	34,5	38,7	2,1	5,7	43,2	1,1	41,1	45,3	2,1	5,0	39,9	1,1	37,6	42,2	2,3	5,6
55-64	39,1	1,6	36,0	42,2	3,1	7,9	41,7	2,3	37,2	46,2	4,5	10,8	39,9	1,9	36,2	43,6	3,7	9,3
65 и више	26,9	1,0	24,8	29,0	2,1	7,6	25,7	1,3	23,2	28,2	2,5	9,7	26,7	1,1	24,5	28,9	2,2	8,3
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком samozапослених																		
Укупно	33,9	0,7	32,6	35,3	1,4	4,0	37,7	0,9	35,9	39,5	1,8	4,8	35,9	0,7	34,5	37,4	1,5	4,0
Пол																		
Мушки	34,8	1,0	32,9	36,7	1,9	5,5	39,1	1,4	36,3	41,9	2,8	7,1	37,6	1,3	35,1	40,0	2,5	6,5
Женски	32,4	1,1	31,1	35,4	2,1	6,4	37,1	1,3	34,5	39,7	2,6	7,0	34,9	1,0	32,9	36,9	2,0	5,7
Старост																		
0-17	36,7	1,4	35,8	41,5	2,8	7,3	37,8	1,7	34,4	41,2	3,4	8,9	39,0	2,0	35,1	42,9	3,9	10,0

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
18-24	34,0	2,5	31,3	41,1	4,9	13,5	41,0	3,1	35,0	47,0	6,0	14,7	35,2	2,0	31,3	39,1	3,9	11,1
25-54	34,0	1,0	32,3	36,2	2,0	5,8	42,5	1,3	40,0	45,0	2,5	5,9	39,1	1,5	36,2	42,0	2,9	7,4
55-64	36,7	1,5	34,4	40,0	2,8	7,6	40,1	2,1	35,9	44,3	4,2	10,4	39,1	1,9	35,5	42,8	3,6	9,3
65 и више	25,0	1,2	22,7	27,4	2,3	9,3	24,5	1,2	22,2	26,9	2,4	9,6	26,8	1,4	24,1	29,6	2,7	10,1
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Укупно	33,9	0,7	32,6	35,3	1,4	4,0	36,7	0,8	35,1	38,4	1,6	4,4	35,8	0,7	34,5	37,1	1,3	3,6
Пол																		
Мушки	34,8	1,0	32,9	36,7	1,9	5,5	37,6	1,3	35,0	40,2	2,6	6,8	36,8	1,1	34,6	39,0	2,2	6,0
Женски	32,4	1,1	31,1	35,4	2,1	6,4	35,5	1,3	33,0	37,9	2,5	6,9	34,7	1,0	32,8	36,5	1,9	5,4
Старост																		
0-17	36,7	1,4	35,8	41,5	2,8	7,3	37,7	1,6	34,6	40,9	3,1	8,2	37,8	2,0	33,8	41,8	4,0	10,5
18-24	34,0	2,5	31,3	41,1	4,9	13,5	37,3	3,2	31,1	43,6	6,2	16,7	35,2	1,8	31,8	38,7	3,5	9,8
25-54	34,0	1,0	32,3	36,2	2,0	5,8	41,8	1,7	38,4	45,1	3,3	8,0	38,4	1,5	35,4	41,4	3,0	7,8
55-64	36,7	1,5	34,4	40,0	2,8	7,6	39,2	2,5	34,3	44,1	4,9	12,6	38,4	2,0	34,5	42,3	3,9	10,2
65 и више	25,0	1,2	22,7	27,4	2,3	9,3	24,6	1,1	22,5	26,8	2,2	8,7	26,5	1,5	23,6	29,4	2,9	11,0
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених																		
Укупно	34,5	0,8	33,1	36,0	1,5	4,3	37,0	0,8	35,3	38,6	1,6	4,5	35,7	0,7	34,4	37,0	1,3	3,7
Пол																		
Мушки	35,8	1,1	33,7	37,8	2,1	5,8	37,7	1,5	34,8	40,6	2,9	7,7	37,0	1,2	34,7	39,3	2,3	6,2
Женски	33,3	1,1	31,1	35,5	2,2	6,5	36,0	1,2	33,6	38,4	2,4	6,6	35,0	0,9	33,1	36,8	1,8	5,2
Старост																		

- наставак -

Објављени индикатори
Без ВПСП / Са негативним дохотком samozапослених

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
0-17	44,3	2,6	39,2	49,4	5,1	11,4	41,2	2,2	37,0	45,4	4,2	10,3
18-24	40,2	2,9	34,5	45,9	5,7	14,3	46,2	3,0	40,3	52,1	5,9	12,7
25-54	42,1	1,5	39,2	45,0	2,9	6,8	41,0	1,5	38,1	43,9	2,9	7,1
55-64	44,8	2,8	39,4	50,2	5,4	12,1	42,3	2,4	37,5	47,1	4,8	11,3
65 и више	29,2	1,0	27,3	31,1	1,9	6,6	28,1	1,6	25,0	31,2	3,1	11,0
Са ВПСР												
<i>Са негативним дохотком samozaposlenih</i>												
Укупно	38,5	1,0	36,6	40,4	1,9	4,9	38,5	0,9	36,8	40,2	1,7	4,3
Пол												
Мушки	39,8	1,3	37,2	42,3	2,5	6,3	39,7	1,1	37,5	41,8	2,2	5,4
Женски	37,3	1,4	34,5	40,1	2,8	7,5	36,4	1,0	34,4	38,3	1,9	5,3
Старост												
0-17	43,3	2,7	37,9	48,6	5,3	12,3	41,0	2,0	37,0	45,0	4,0	9,8
18-24	38,5	3,2	32,2	44,7	6,2	16,1	47,0	2,5	42,0	51,9	4,9	10,5
25-54	40,7	1,5	37,7	43,7	3,0	7,3	40,6	1,4	37,9	43,3	2,7	6,7
55-64	43,3	3,1	37,1	49,4	6,2	14,2	40,6	2,2	36,2	45,0	4,4	10,9
65 и више	29,6	1,0	27,7	31,6	2,0	6,6	27,9	1,6	24,7	31,0	3,2	11,4
Без негативних вредности ВПСР и дохотка samozaposlenih												
Укупно	37,9	1,0	35,9	39,9	2,0	5,2	37,8	0,9	36,1	39,4	1,7	4,5
Пол												
Мушки	39,3	1,3	36,8	41,8	2,5	6,4	39,4	1,1	37,3	41,6	2,2	5,5
Женски	37,0	1,4	34,2	39,7	2,7	7,4	36,5	0,9	34,7	38,4	1,9	5,1
Старост												

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
0-17	43,1	2,4	38,3	47,8	4,8	11,1	40,2	1,9	36,5	44,0	3,7	9,2
18-24	37,8	2,9	32,1	43,5	5,7	15,1	47,1	2,9	41,4	52,8	5,7	12,0
25-54	40,2	1,4	37,5	43,0	2,8	6,9	40,3	1,3	37,7	42,9	2,6	6,4
55-64	42,6	2,8	37,2	48,1	5,4	12,7	40,7	2,3	36,3	45,2	4,5	10,9
65 и више	29,1	1,1	26,9	31,2	2,2	7,4	27,6	1,7	24,2	31,0	3,4	12,2
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Укупно	38,1	0,9	36,3	39,9	1,8	4,7	38,2	0,8	36,7	39,8	1,6	4,1
Пол												
Мушки	39,2	1,2	36,7	41,6	2,4	6,2	39,5	1,1	37,3	41,6	2,2	5,5
Женски	37,2	1,3	34,7	39,7	2,5	6,8	36,3	1,0	34,4	38,3	2,0	5,4
Старост												
0-17	43,0	2,4	38,3	47,7	4,7	10,9	40,4	2,0	36,5	44,2	3,8	9,5
18-24	37,8	2,9	32,1	43,4	5,7	15,0	46,8	2,8	41,3	52,3	5,5	11,8
25-54	40,5	1,4	37,8	43,3	2,8	6,9	40,5	1,4	37,8	43,2	2,7	6,7
55-64	43,1	3,1	37,0	49,1	6,0	13,9	40,8	2,3	36,4	45,3	4,4	10,9
65 и више	29,1	1,0	27,0	31,1	2,1	7,1	27,6	1,6	24,4	30,8	3,2	11,5

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

5.3. АНАЛИЗА ИНДИКАТОРА НЕЈЕДНАКОСТИ

Индикатори неједнакости расподеле еквивалентног расположивог дохотка су такође осетљиви на методолошке промене у дефиницији појединих компоненти дохотка. Њихов значај превасходно произлази из сврхе коју имају приликом доношења одлука у области социјалне политике. Стога и не чуди што је велики број академских радова и истраживачких студија посвећен проблему неједнакости као глобалном феномену (*Alvaredo et al.*, 2017; *Filauro*, 2018; Милановић, 2016; *Piketty*, 2016; *Atkinson*, 2015 и многи други). Скорашње студије у Србији укључују доприносе Арандаренка и др., (2019), Крстић (2016), Матковић и др. (2015), Динкић и Огњеновић (2003) и друге анализе. Утицај методолошких промена које могу да се одразе на расподелу еквивалентног расположивог дохотка у Србији анализиран је за два основна индикатора неједнакости: *Gini* коефицијент и квинтилни однос ($S80/S20$).⁵⁷

У табели 18 су дате вредности *Gini* коефицијента израчунате за различите вредности еквивалентног расположивог дохотка. Ширење базе компоненти дохотка које формирају укупан (и расположиви) доходак, као и третман негативних и екстремних вредности објашњени су у претходној тачки (тачка 5.2). Закључци на бази ових резултата, такође могу да се изводе у два смера. Први показује динамику неједнакости по годинама, а други мењање вредности *Gini* коефицијента у зависности од тога какав приступ се примењује у погледу укључивања ВПСП,⁵⁸ као и какав третман у анализи имају негативне и екстремне опсервације променљивих ВПСП и дохотка од samozапослености. Први ред у табели 18 приказује вредности *Gini* коефицијента када у структуру дохотка није укључена компонента ВПСП. Према подацима *SILC*-а (2015) неједнакост еквивалентног расположивог дохотка се благо повећавала, а потом је наставила да се смањује. Укључивање ВПСП у укупан доходак утиче на смањење неједнакости за све посматране године. Међутим,

57 Ови индикатори су део прве групе тзв. *Laeken*-ових статистичких индикатора за праћење социјалне укључености и сиромаштва у ЕУ, а усвојени су још крајем 2001. године (*Eurostat*, 2018a).

58 У *SILC*-у (2013) ВПСП је процењивана на бази умношка количина пољопривредних производа потрошених за сопствене потребе и цена на локалним тржиштима, док се доходак samozапослених прикупљао само на основу примања лица која самостално обављају одређени посао. Стога, *SILC* (2013) не укључује негативне вредности.

разлика у *Gini* коефицијенту, статистички је значајна само у подацима *SILC*-а (2013), $CI_{95\%}=[1,1; 2,3]$. Смањење *Gini* коефицијента је највеће у *SILC*-у (2013) и *SILC*-у (2015) и респективно износи 1,7 и 0,6 поена. У оба случаја, доходак од samozапослености је укључивао и негативне вредности које су резултат већих процењених губитака у односу на добит остварену по основу samozапослености. Уколико се негативне разлике између тржишне и произвођачке цене при обрачуна ВПСП, као и негативан доходак од samozапослености, замене нулом, вредности *Gini* коефицијента се додатно смањују за неколико поена. Искључивање екстремних вредности дохотка на првом и 99-перцентилу расподеле додатно смањује вредности *Gini* коефицијента. У *SILC*-у (2015) та разлика износи 2,5 поена, а са смањењем неједнакости смањује се и разлика у вредности израчунатих коефицијента. Управо су и разлике у вредностима *Gini* коефицијента највеће у подацима *SILC*-а (2015). Тако је разлика у *Gini* коефицијенту од 1,2 поена, након искључивања негативних вредности ВПСП и дохотка од samozапослености, статистички значајна, $CI_{95\%}=[0,8; 1,6]$, као и разлика од 2,5 поена, уколико се из ових променљивих искључе и екстремне вредности, $CI_{95\%}=[1,3; 3,8]$. У подацима *SILC*-а (2017), разлике у *Gini* коефицијенту износе респективно 0,9 $\{CI_{95\%}=[0,7; 1,1]\}$ и 1,4 $\{CI_{95\%}=[0,5; 2,3]\}$ поена, и статистички су значајне на 95% нивоу поузданости (видети табелу 12П5).

Слично кретање неједнакости добија се и уколико се стање процењује односом између еквивалентног расположивог дохотка 80% (пети квинтил) најбогатијих и 20% (први квинтил) најсиромашнијих појединаца. Међутим, за разлику од *Gini* коефицијента који показује да је највећа неједнакост расподеле еквивалентног расположивог дохотка измерена *SILC*-ом (2015), квинтилни однос ($S80/S20$) показује да је највећи јаз између петог и првог квинтила израчунат на основу *SILC*-а (2016). Нема сумње да *Gini* коефицијент прецизније мери неједнакост, узимајући у обзир расподелу дохотка свих појединаца, у односу на квинтилни однос ($S80/S20$) који представља распон доходака две граничне групе појединаца.

Оправданост укључивања ВПСП у укупан доходак управо се сагледава кроз расподелу еквивалентног расположивог дохотка по квинтилима, која показује да је додавањем ове компоненте највише порастао укупан доходак најсиромашнијих прималаца у првом квинтилу (видети табелу 18). Уколико изузмемо *SILC* (2013), због методолошких разлика у прикупљању података о ВПСП, највећи пораст еквивалентног расположивог дохотка првог квинтила од 6% остварен је *SILC*-ом

(2016), док је за преостале године пораст износио између 4,1% и 4,7%. Додавањем ВПСП, номинални раст дохотка се смањивао од првог ка последњем квинтилу, где се кретао између 0,2% у *SILC*-у (2014) и 0,5% према подацима *SILC*-а (2017). С друге стране, далеко већи пораст дохотка у првом квинтилу утицао је на смањење квинтилног односа ($S80/S20$), с тим да је највећа разлика од 0,6 поена измерена у *SILC*-у (2015). Међутим, статистичка значајност ове разлике није потврђена на нивоу поузданости од 95% $\{CI_{95\%} = [-0,3; 1,5]\}$. Једина статистички значајна разлика у квинтилном односу ($S80/S20$), која је износила 1 поен, потврђена је на подацима *SILC*-а (2013) $\{CI_{95\%} = [0,8; 1,3]\}$. Уколико се негативне вредности компоненти ВПСП и дохотка samozапослених замене са нулом, ефекат на доходак првог квинтила, као и на сам квинтилни однос ($S80/S20$) још је видљивији. Највећа разлика је измерена у подацима *SILC*-а (2016), будући да је квинтилни однос ($S80/S20$) смањен са 11 на 9,4 или за 1,7 поена. Ова разлика је и статистички значајна на нивоу поузданости од 95%, $CI_{95\%} = [0,3; 3,0]$.

Од свих индикатора социјалне укључености, управо је квинтилни однос ($S80/S20$) најосетљивији на екстремне вредности дохотка. Поред изједначавања негативних вредности компоненти ВПСП и дохотка samozапослених са нулом, додатним искључивањем екстремних вредности, из тако формираног еквивалентног расположивог дохотка, на првом и 99-перцентилу расподеле благо се смањује квинтилни однос ($S80/S20$). Највећи утицај на промену вредности индикатора имало је искључивање екстремних вредности у подацима *SILC*-а (2015) и *SILC*-а (2016). Разлике у вредностима квинтилног односа ($S80/S20$) износе респективно 1,7 и 1,6 поена у подацима *SILC*-а (2015) и *SILC*-а (2016) и статистички су значајне на нивоу поузданости од 95% $\{CI_{95\%} = [0,8; 2,5]\}$ и $\{CI_{95\%} = [0,3; 3,0]\}$. У *SILC*-у (2015) квинтилни однос ($S80/S20$) је смањен са 10,7 на 9, односно са 11 на 9,4 у *SILC*-у (2016).

Резултати тестирања разлика у вредности квинтилног односа ($S80/S20$), у зависности од третмана ВПСП и дохотка од samozапослености у еквивалентном расположивом дохотку, по годинама *SILC* истраживања, приказани су у табели 13П5. Уколико упоредимо еквивалентни расположиви доходак без негативних вредности са доходком из којег су искључене и негативне и екстремне вредности, запажа се да искључивање негативних вредности, заједно са искључивањем екстремно високих или ниских вредности, утиче на смањење дохотка и доприноси уједначенијој расподели.

Табела 18. Неједнакост расподеле еквивалентног расположивог дохотка, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Индекс (% поена)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Индекс (% поена)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Индекс (% поена)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених	38,0	0,3	37,5	38,5	0,5	1,3	38,3	0,3	37,6	38,9	0,6	1,7	40,0	0,5	39,1	40,9	0,9	2,3
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком самозапослених	36,3	0,3	35,8	36,7	0,5	1,4	37,8	0,3	37,1	38,4	0,6	1,7	39,4	0,5	38,5	40,3	0,9	2,3
Без негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених	36,3	0,3	35,8	36,7	0,5	1,4	37,0	0,3	36,4	37,6	0,6	1,6	38,8	0,5	37,9	39,7	0,9	2,3
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених	34,9	0,3	34,3	35,5	0,6	1,7	36,3	0,3	35,7	36,9	0,6	1,6	37,5	0,4	36,6	38,3	0,8	2,2

– **наставак** –

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Индекс (% поена)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Индекс (% поена)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори												
Без ВПСП / Са негативним дохотком самозапослених	39,8	0,7	38,5	41,2	1,3	3,3	37,8	0,3	37,1	38,5	0,7	1,8
Са ВПСП												
Са негативним дохотком самозапослених	39,4	0,7	38,1	40,7	1,3	3,3	37,3	0,3	36,6	37,9	0,7	1,8
Без негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених	38,6	0,6	37,3	39,8	1,3	3,3	36,9	0,3	36,3	37,6	0,6	1,8
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених	38,1	0,6	36,9	39,4	1,3	3,3	36,4	0,3	35,7	37,0	0,6	1,8

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

Табела 19. Расподела еквивалентног расположивог дохотка по квинтилима (у РСД), 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница		
Објављени индикатори																		
Без ВПСП / Са негативним дохотком samozапослених																		
Први	117,6	...	...	...	...	...	105,2	...	...	...	...	...	97,2	...	...	...	...	...
Други	268,9	...	...	...	...	...	262,2	...	...	...	...	...	260,7	...	...	...	...	...
Трећи	391,2	...	...	...	...	...	390,4	...	...	...	...	...	399,7	...	...	...	...	...
Четврти	555,7	...	...	...	...	...	549,1	...	...	...	...	...	564,3	...	...	...	...	...
Пети	1009,6	...	...	...	...	...	980,2	...	...	...	...	...	1037,4	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	8,6	0,1	8,4	8,8	0,2	2,6	9,3	0,2	8,8	9,8	0,5	5,0	10,7	0,3	10,0	11,3	0,7	6,1
Са ВПСП																		
Са негативним дохотком samozапослених																		
Први	134,8	...	...	...	...	...	109,2	...	...	...	...	...	103,0	...	...	...	...	...
Други	287,1	...	...	...	...	...	267,8	...	...	...	...	...	265,9	...	...	...	...	...
Трећи	406,2	...	...	...	...	...	395,2	...	...	...	...	...	404,2	...	...	...	...	...
Четврти	569,2	...	...	...	...	...	553,0	...	...	...	...	...	568,9	...	...	...	...	...
Пети	1017,6	...	...	...	...	...	982,3	...	...	...	...	...	1040,1	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	7,6	0,1	7,3	7,8	0,2	2,8	9,0	0,2	8,6	9,4	0,4	4,7	10,1	0,4	9,4	10,8	0,7	6,9

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница					Горња граница	Доња граница		
Без негативних вредности ВПСП и доходак samozапослених																		
Први	134,8	...	...	...	...	...	119,5	...	...	...	...	...	109,7	...	...	...	...	...
Други	287,1	...	...	...	...	...	269,6	...	...	...	...	...	268,9	...	...	...	...	...
Трећи	406,2	...	...	...	...	...	397,3	...	...	...	...	...	405,5	...	...	...	...	...
Четврти	569,2	...	...	...	...	...	554,0	...	...	...	...	...	568,9	...	...	...	...	...
Пети	1017,6	...	...	...	...	...	982,8	...	...	...	...	...	1040,9	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	7,6	0,1	7,3	7,8	0,2	2,8	8,2	0,1	8,0	8,5	0,3	3,3	9,5	0,3	8,9	10,1	0,6	6,1
Без екстремних и негативних вредности ВПСП и доходак samozапослених																		
Први	108,8	...	...	...	...	...	117,9	...	...	...	...	...	109,9	...	...	...	...	...
Други	277,1	...	...	...	...	...	268,1	...	...	...	...	...	265,9	...	...	...	...	...
Трећи	410,2	...	...	...	...	...	394,9	...	...	...	...	...	401,8	...	...	...	...	...
Четврти	562,9	...	...	...	...	...	550,7	...	...	...	...	...	565,3	...	...	...	...	...
Пети	993,4	...	...	...	...	...	960,8	...	...	...	...	...	991,6	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	9,1	0,3	8,5	9,7	0,6	6,6	8,1	0,1	7,9	8,4	0,2	3,0	9,0	0,3	8,5	9,6	0,6	6,2

- наставак -

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Објављени индикатори												
Без ВПСП / Са негативним дохотком samozапослених												
Први	96,5	...	...	...	...	...	113,8	...	...	...	...	...
Други	278,7	...	...	...	...	...	295,0	...	...	...	...	...
Трећи	411,5	...	...	...	...	...	435,1	...	...	...	...	...
Четврти	570,8	...	...	...	...	...	601,9	...	...	...	...	...
Пети	1062,3	...	...	...	...	...	1065,0	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	11,0	0,6	9,9	12,1	1,1	10,2	9,4	0,2	9,0	9,7	0,4	4,0
Са ВПСП												
Са негативним дохотком samozапослених												
Први	101,0	...	...	...	...	...	119,0	...	...	...	...	...
Други	280,9	...	...	...	...	...	302,1	...	...	...	...	...
Трећи	417,8	...	...	...	...	...	439,9	...	...	...	...	...
Четврти	576,3	...	...	...	...	...	607,2	...	...	...	...	...
Пети	1067,0	...	...	...	...	...	1069,6	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	10,6	0,5	9,5	11,6	1,0	9,9	9,0	0,2	8,6	9,4	0,4	4,1
Без негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Први	114,2	...	...	...	...	...	123,8	...	...	...	...	...
Други	282,1	...	...	...	...	...	303,2	...	...	...	...	...

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Укупан доходак квинтила, 10 ⁹	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Трећи	419,0	...	...	...	...	...	440,0	...	...	...	...	...
Четврти	575,9	...	...	...	...	...	607,4	...	...	...	...	...
Пети	1068,1	...	...	...	...	...	1071,5	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	9,4	0,3	8,7	10,0	0,6	6,9	8,7	0,2	8,3	9,0	0,3	3,6
<i>Без екстремних и негативних вредности ВПСП и доходака samozапослених</i>												
Први	112,3	...	...	...	...	...	122,2	...	...	...	...	...
Други	280,7	...	...	...	...	...	304,0	...	...	...	...	...
Трећи	417,9	...	...	...	...	...	437,1	...	...	...	...	...
Четврти	573,1	...	...	...	...	...	603,1	...	...	...	...	...
Пети	1051,5	...	...	...	...	...	1051,6	...	...	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	9,4	0,4	8,7	10,1	0,7	7,4	8,6	0,2	8,3	8,9	0,3	3,6

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.

ВПСП = Тржишна - произвођачка цена производа потрошених за сопствене потребе.

Колико су се промене у методолошком приступу при дефинисању еквивалентног расположивог дохотка одразиле на износ просечног месечног дохотка по квинтилима показује табела 20. *SILC* (2013) се поново изузима из поређења са осталим годинама услед тога што променљиве *HY170* и *PY050* према начину прикупљања података нису могле имати негативне опсервације. Самим тим, искључивање екстремних опсервација ових променљивих одразило се само на смањење просечног еквивалентног расположивог дохотка у првом и последњем квинтилу. За преостале године, ефекти замене негативних вредности са нулом и искључивање екстремних опсервација из ВПСП и дохотка samozапослених огледају се у порасту просечног месечног еквивалентног расположивог дохотка прва четири квинтила, док је у последњем квинтилу измерен пад дохотка.

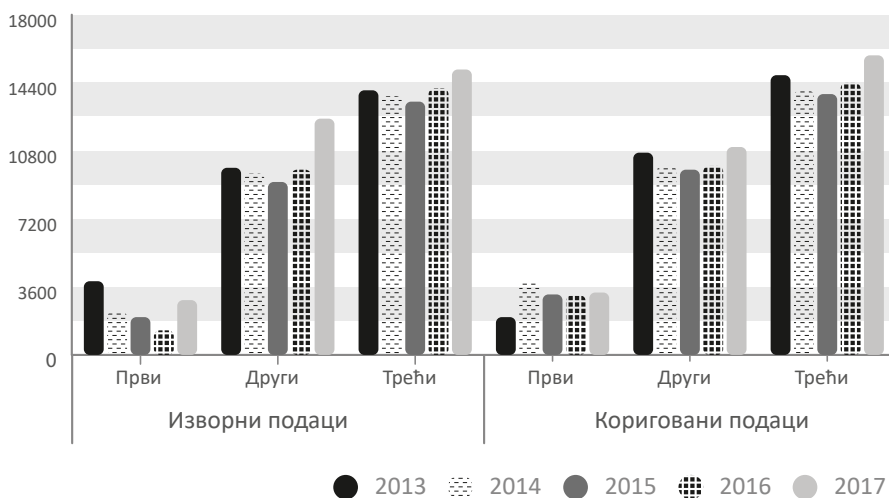
Табела 20. Просечан месечни еквивалентан расположиви доходак по квинтилима, 2013-2017.

	2013	2014	2015	2016	2017
Изворни подаци, у РСД					
<i>Први</i>	6856	6143	5716	5717	6778
<i>Други</i>	15659	15371	15325	16354	17575
<i>Трећи</i>	22808	22851	23476	24550	25919
<i>Четврти</i>	32367	32142	33217	33862	35826
<i>Пети</i>	58825	57375	61012	62976	63458
<i>Просек</i>	27304	26768	27745	28669	29909
Кориговани подаци, у РСД					
<i>Први</i>	6342	6912	6468	6652	7280
<i>Други</i>	16409	15667	15624	16639	17982
<i>Трећи</i>	23522	23096	23640	24723	26181
<i>Четврти</i>	32820	32234	33211	33959	35964
<i>Пети</i>	57820	56210	58328	62311	62630
<i>Просек</i>	27412	26829	27454	28855	29995
Разлика, Δ%					
<i>Први</i>	-7,5	12,5	13,2	16,3	7,4
<i>Други</i>	4,8	1,9	2,0	1,7	2,3
<i>Трећи</i>	3,1	1,1	0,7	0,7	1,0
<i>Четврти</i>	1,4	0,3	0,0	0,3	0,4
<i>Пети</i>	-1,7	-2,0	-4,4	-1,1	-1,3

Извор: РЗС, *SILC* 2013-2017. година.

И поред искључивања екстремних вредности расположивог дохотка на првом перцентилу расподеле, укључивање ВПСП у укупан доходак је имало највећи ефекат на раст просечног месечног еквивалентног расположивог дохотка првог квинтила. Пораст просечног месечног еквивалентног расположивог дохотка првог квинтила је био највећи у подацима *SILC-a* (2016) када је износио 16,3%, а најмањи у *SILC-y* (2017) од 7,4%. Уколико се вратимо на анализу изложену у тачки 5.2 можемо да закључимо да је ВПСП имала највећи ефекат на промене у просечном месечном еквивалентном расположивом доходу првог квинтила, а доходак од samozапослености у петом квинтилу, будући да ова два извора дохотка имају различит значај за формирање укупног дохотка сиромашних и богатих домаћинстава.

Графикон 5. Просечан месечни еквивалентан расположиви доходак у прва три децила (у РСД), 2013-2017.

Извор: РЗС, *SILC* 2013-2017. година.

У контексту анализе неједнакости и чињенице да је након интервенције у подацима променљивих НУ170 и РУ050 повећан доходак првог квинтила, од значаја је сагледати и то како су се ове промене одразиле на децилну расподелу дохотка. На графикону 5 приказано је кретање просечног месечног еквивалентног расположивог дохотка само у прва три децила. Додавање ВПСП у укупан доходак највише се одразило на раст просечног месечног еквивалентног расположивог дохотка првог децила. Илустрације ради, према *SILC-y* (2015), након корекције података, просечан месечни еквивалентни расположиви доходак

првог децила износио је 3.226 РСД, што представља пораст од 52,5% у поређењу са просечним доходком пре извршених корекција у подацима. Треба истаћи да уочене промене у висини дохода нису линеарне, већ зависе од износа ВПСП који се додаје укупном доходу, као и тога колико су НУ170 и РУ050 оптерећене нестандартним опсервацијама. Стога, у *SILC*-у (2017), након корекције података, просечан месечни еквивалентни расположиви доходак првог децила износи 3.546 РСД, што је свега 20,8% више у односу на просечан месечни доходак првог децила пре ових корекција.

5.4. МАТЕРИЈАЛНА УСКРАЋЕНОСТ

Подаци *SILC*-а из 2013-2017. године показују да је дошло до смањења броја домаћинстава која су материјално ускраћена, у смислу да не могу да приуште три и више ставки од наведених девет у табели 21. У 2017. години, 21,9% домаћинстава у Србији није могло да приушти аутомобил, док 13,1% није могло да приушти адекватно загревање стана.

Стопа изразите материјалне ускраћености (домаћинство не може да приушти пет и више ставки од наведених девет) је у периоду од 2013. до 2017. године пала са 14,2% на 8,1%.

Према подацима из 2017. године, у Србији 20,4% домаћинства касни са отплатом хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге или рате других кредита. Међутим, у периоду од 2013. до 2017. године, забележен је пад индикатора који показује кашњење у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита, и то за 18,5 процентних поена.

У поређењу са земљама ЕУ, више од половине домаћинстава у Србији су у неповољној ситуацији, с обзиром да не могу да приуште недељу дана одмора ван куће (56,9%), а 44,1% домаћинства не може да приушти неочекивани трошак у износу од 10.000 РСД, који би био плаћен из буџета домаћинства.

Табела 21. Материјална ускраћеност лица која живе у домаћинству (у %)

Индикатор	2013	2014	2015	2016	2017
Касни у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита	38,9	43,5	37,8	36,7	20,4
Не може да приушти недељу дана одмора ван куће	67,2	68,4	68,5	62,8	56,9
Не може да приушти месо или рибу у оброку сваког другог дана (или њихову вегетаријанску замену)	30,6	26,1	24,6	20,3	21,2
Не може да приушти неочекивани трошак у износу до 10000 динара, који би био плаћен из буџета домаћинства	50,1	50,7	47,3	48,3	44,1
Не може да приушти телефон (укључујући мобилни телефон)	0,7	0,8	0,7	0,6	0,6
Не може да приушти ТВ у боји	1,0	1,2	1,2	0,9	1,2
Не може да приушти машину за прање веша	4,2	4,2	4,3	3,2	3,2
Не може да приушти аутомобил	25,0	24,6	24,7	19,7	21,9
Не може да приушти адекватно загревање стана	18,3	17,1	15,2	13,3	13,1
Стопа материјалне ускраћености	44,3	44,1	40,9	37,4	30,7
(не може да приушти три и више ставки од наведених девет)					
Стопа изразите материјалне ускраћености	26,9	26,3	24,0	19,5	17,4
(не може да приушти четири и више ставки од наведених девет)					
Стопа екстремне материјалне ускраћености	14,2	13,1	11,8	9,6	8,1
(не може да приушти пет и више ставки од наведених девет)					

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Стопа материјалне ускраћености значајно је смањена 2017. у поређењу са 2013. годином (табела 22), а разлика у вредности ових стопа износи 13,6 процентних поена. Статистичка значајност ове разлике потврђена је на 95% нивоу поузданости, $CI_{95\%}=[12,5; 14,7]$. Такође, и стопе изразите и екстремне материјалне депривације су ниже 2017. у односу на 2013. годину. А, разлике од 9,4 и 6,1 процентних поена, статистички су значајне, што потврђују вредности интервала поверења, $CI_{95\%}=[8,5; 10,3]$ и $CI_{95\%}=[5,5; 6,7]$, респективно (видети табелу 14П5).

Табела 22. Материјална ускраћеност (у %), 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013						2014						2015					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Стопа материјалне ускраћености	44,3	0,4	43,6	45,1	0,7	1,7	44,1	0,4	43,3	44,9	0,8	1,8	40,9	0,4	40,1	41,8	0,8	2,0
Стопа изразите материјалне ускраћености	26,9	0,3	26,2	27,5	0,7	2,4	26,3	0,4	25,6	27,0	0,7	2,7	24,0	0,4	23,3	24,7	0,7	3,0
Стопа екстремне материјалне ускраћености	14,2	0,3	13,7	14,7	0,5	3,6	13,1	0,3	12,6	13,6	0,5	4,0	11,8	0,3	11,3	12,3	0,5	4,5

- наставак -

Индикатор (опис)	2016						2017					
	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)	Стопа (%)	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Маргина грешке	Релативна маргина грешке (%)
			Доња граница	Горња граница					Доња граница	Горња граница		
Стопа материјалне ускраћености	37,4	0,4	36,6	38,3	0,9	2,3	30,7	0,4	29,9	31,6	0,8	2,7
Стопа изразите материјалне ускраћености	19,5	0,3	18,9	20,2	0,7	3,5	17,4	0,3	16,8	18,1	0,7	3,9
Стопа екстремне материјалне ускраћености	9,6	0,3	9,1	10,1	0,5	5,1	8,1	0,2	7,6	8,6	0,5	6,0

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Израчунати су 95% интервали поверења. Стандардне грешке су израчунате bootstrap методом са 500 понављања.б.
Доходак и сиромаштво samozапослених

6.

ДОХОДАК И СИРОМАШТВО САМОЗАПОСЛЕНИХ

6.1. КАРАКТЕРИСТИКЕ САМОЗАПОСЛЕНИХ

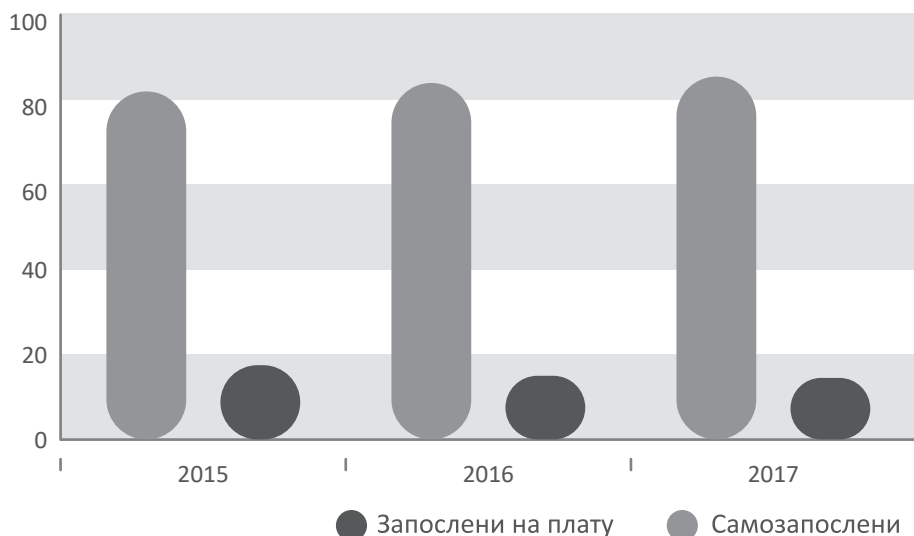
6.1.1. ЗАПОСЛЕНИ ЗА ПЛАТУ И САМОЗАПОСЛЕНИ

Према подацима *SILC*-а, статус запосленог може се пратити за лица запослена за плату и самозапослена лица.⁵⁹ У циљу идентификовања кључних карактеристика самозапослених, потреба је нагласити да се њихов статус у *SILC*-у може анализирати кроз две димензије: самопријављени статус на тржишту рада, чему ће бити посвећена пажња у овом делу поглавља, и значај дохотка од самозапослености, што ће се обрадити у другом делу поглавља.

Да би се сагледао значај самозапослености као вида ангажовања, корисно је упоредити кретање удела самозапослених у укупном броју запослених у посматране три године. За разлику од благог пораста броја лица која раде за плату, број самозапослених прати дивергентан тренд током трогодишњег периода од 2015. до 2017. године (графикон 6). Учешће запослених за плату повећало се за три процентна поена и у 2017. години износило је 85,9%, док се удео самозапослених смањио са 17,1% на 14,1%.

⁵⁹ Самопроценом статуса утврђује се тренутни економски статус лица старих 18 и више година. Конкретно, на бази питања „Који је по вашем мишљењу ваш главни статус у претходној години?“, лице само процењује свој статус на тржишту рада током 12 месеци претходне године. Запослени радник се идентификује са пуним и скраћеним радним временом, а самозапослени укључује и неплаћеног помажућег члана и такође се разликује у зависности од времена ангажовања, са пуним или скраћеним радним временом. Најчешћи статус на тржишту рада запосленог лица се изводи из одговора на ова питања и приказује збирно за лице које ради у сектору зарада и за самозапослено лице, без обзира да ли је лице ангажовано са пуним или скраћеним часовима рада.

Графикон 6. Структура запослених лица старих 18 и више година (2015–2017) у %

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

У периоду од 2015. до 2017. године нису уочене значајније промене у структури запослених за плату и самозапослених према полу. Међутим, однос између мушкараца и жена запослених за плату много је уједначенији него међу самозапосленима, где су жене заступљене са учешћем мањим од једне трећине (табела 23). Објашњење се може потражити у чињеници да жене бирају сигурније послове у сектору зарада, док су мушкарци склонији ризику, који подразумева и ризик од пословног неуспеха.

Табела 23. Структура запослених за плату и самозапослених према полу (2015–2017) у %

Пол	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	Запослени за плату			Самозапослени		
Мушкарци	52,6	52,7	52,7	70,9	70,4	70,3
Жене	47,4	47,3	47,3	29,1	29,6	29,7
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Старосна структура запослених за плату разликује се од старосне структуре samozапослених (табела 24). Посматрано по старосним групама, млади до 24 године ређе се опредељују за самостално обављање делатности, будући да су њихове преференције чешће усмерене ка сектору зарада. У примарној старосној групи, коју чине лица од 25 до 54 године, удео запослених за плату већи је у поређењу са samozапосленим лицима. Међутим, примећује се да је међу лицима старим 55 и више година, samozапосленост много чешћи избор, што може говорити и о томе да ова лица дуже раде у односу на запослене у сектору зарада, да је то избор из нужде, као и да су то чешће лица која се баве пољопривредом услед немогућности другачијег избора.

Табела 24. Структура запослених за плату и samozапослених према старости (2015–2017) у %

Старост	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	Запослени за плату			Samozапослени		
18–24	4,7	5,0	5,0	3,0	1,3	1,5
25–54	82,4	81,2	80,9	70,8	72,9	73,4
55–64	12,7	13,5	13,6	22,9	21,7	23,1
65 и више	0,3	0,3	0,5	3,3	4,2	2,0
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: PЗC, SILC 2015–2017.

Образовна структура samozапослених неповољнија је у односу на образовну структуру запослених за плату (табела 25). Иако је међу samozапосленим највећи удео лица са средњим образовањем, као и у сектору зарада, много је чешћи случај да немају никакво образовање или да имају завршену само основну школу. То их додатно сврстава у групу лица с већим ризиком од сиромаштва. Такође, лица с вишим и високим образовањем ређе су samozапослена. Међутим, у 2017. години уочава се благи раст samozапослених са вишим нивоом образовања, као и смањење удела лица нижег нивоа образовања, што говори и о томе да промена образовне структуре samozапослених корелира с померањем од примарних економских сектора ка софистицираним секторима услуга.

Табела 25. Структура запослених за плату и samozапослених према образовању (2015–2017) у %

Образовање	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	Запослени за плату			Samozапослени		
Основно и ниже	0,3	0,4	0,3	8,9	6,7	4,0
Средње	66,6	66,7	68,7	76,0	78,2	78,3
Више и високо	33,1	32,9	31,0	15,1	15,1	17,6
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Присутне су разлике у регионалној заступљености запослених за плату и samozапослених (табела 26). Док је запослених за плату више на богатијем северу, samozапослених је више на сиромашнијем југу земље, где је такође присутна и блага тенденција повећања удела samozапослених.

Табела 26. Структура запослених за плату и samozапослених према регионалној заступљености (2015–2017) у %

Регион	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	Запослени за плату			Samozапослени		
Север Србије	56,8	57,3	57,4	42,0	39,6	39,8
Југ Србије	43,2	42,7	42,6	58,0	60,4	60,2
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

6.1.2. ЗАНИМАЊЕ И СЕКТОР АНГАЖОВАЊА SAMOЗАПОСЛЕНИХ

Samozапосленалица сенајчешће могу пронаћи међу пољопривредницима, услужним и трговачким занимањима, менаџерима и занатлијама (табела 27). По годинама се уочавају блаже осцилације у структури занимања samozапослених, међутим, најизраженије промене везане су за смањење броја пољопривредника и једноставних занимања међу samozапосленима, које су праћене повећањем броја стручњака и слободних професија, као и инжењера, стручних сарадника и техничара. И поред чињенице да су пољопривредници доминантни кроз све старосне групе, њихов удео претеже међу лицима старијим од 55 година,

док се међу младима до 24 године старости полако издвајају менаџери, стручњаци и инжењери те сродна техничка занимања. У 2017. години, ова занимања су бројила готово две петине свих samozапослених лица у најмлађој старосној групи.

Изложени резултати су у директној корелацији са структуром занимања samozапослених према нивоу образовања (табела 28). Удео прве три групе занимања, које чине менаџери, стручњаци и инжењери, током посматраног периода превазилазио је три петине samozапослених са вишим и високим образовањем. Међу samozапослене без школе већином се убрајају пољопривредници. У групи са средњим образовањем такође доминирају пољопривредници, иза којих следе услужна и трговачка занимања, као и занатлије и сродна занимања.

Samozапослена лица су најчешће регистрована у делатностима пољопривреде и услуга (табела 29). Међутим, од 2016. године, услужни сектори преузимају водећу улогу, а 2017. године три петине samozапослених било је регистровано у овој делатности. Посматрано по старосним групама, од 2017. године такође се називу промене које указују да међу младим предузетницима доминирају они који раде у сектору услуга. У примарној старосној групи од 25 до 54 године, поред високог учешћа пољопривреде, услужни сектор добија све већи значај, док су samozапослена лица старије животне доби углавном регистрована за обављање делатности пољопривреде. Samozапослени у индустрији и грађевинарству веома су ретко заступљени, а 2017. године готово да их није било у подацима *SILC*-а. Ови резултати указују на веома неповољну секторску структуру samozапослених. У таквом окружењу веома се споро развија иновативно предузетништво, тако да све указује на то да доминира предузетништво из нужде, које је у директној вези с већим ризиком од сиромаштва и често се доводи у везу са приватним пословима који нису регистровани.

Табела 27. Структура samozaposlenih према занимању и старости (2015–2017) у %

Занимање	2015					2016					2017				
	18-24	25-54	55-64	65 и више	Укупно	18-24	25-54	55-64	65 и више	Укупно	18-24	25-54	55-64	65 и више	Укупно
Војна занимања	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Руководиоци (директори), функционери и законодавци	12,5	16,1	7,3	4,3	13,6	16,1	17,5	14,1	2,2	16,1	20,1	14,0	11,5	10,3	13,4
Стручњаци и уметници	3,0	6,6	3,6	0,0	5,6	17,8	7,0	2,9	0,0	6,0	6,2	7,7	5,0	0,0	6,9
Инжењери, стручни сарадници и техничари	4,8	2,4	0,7	0,0	2,0	0,1	2,6	2,8	0,0	2,5	11,3	4,0	2,2	0,0	3,6
Администра-тивни службеници	0,0	2,0	0,5	0,0	1,5	0,0	1,5	2,4	0,0	1,6	0,0	2,6	1,6	0,0	2,3
Услужна и трговачка занимања	3,3	13,2	6,6	0,0	11,0	10,0	14,2	5,1	5,2	11,8	9,8	15,4	10,1	0,0	13,8
Пољопривредници, шумари, рибари и сродни	35,6	37,6	66,4	87,8	45,8	56,1	33,6	59,0	87,1	41,7	27,2	32,1	51,2	79,1	37,4
Занатлије и сродни	2,1	11,7	6,6	2,8	10,0	0,0	15,8	5,4	4,2	12,8	19,4	13,2	9,9	0,0	12,3
Руковаоци машинама и постројењима, монтери и возачи	5,1	3,9	3,7	0,0	3,8	0,0	2,8	3,9	0,0	2,9	0,0	5,5	4,1	6,7	5,1
Једноставна занимања	33,5	6,4	4,7	5,1	6,7	0,0	4,7	4,4	1,3	4,5	6,0	5,5	4,5	3,9	5,2
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Табела 28. Структура samozапослених према занимању и образовању (2015–2017) у %

Занимање	2015				2016				2017			
	Основно и ниже	Средње	Више и високо	Укупно	Основно и ниже	Средње	Више и високо	Укупно	Основно и ниже	Средње	Више и високо	Укупно
Војна занимања	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Руководиоци (дирек- тори), функционери и законодавци	0,0	12,3	27,9	13,6	0,0	15,1	28,6	16,1	0,0	12,4	20,9	13,4
Стручњаци и уметници	0,0	1,3	30,7	5,6	0,0	1,1	33,5	6,0	0,0	1,5	32,4	6,9
Инжењери, стручни сарадници и техничари	0,0	1,4	6,3	2,0	0,0	1,5	8,9	2,5	0,0	2,1	11,0	3,6
Административни службеници	0,0	1,1	4,9	1,5	0,0	1,2	4,7	1,6	0,0	2,2	2,9	2,3
Услужна и трговачка занимања	0,0	12,4	9,9	11,0	0,0	12,9	11,1	11,8	0,0	14,5	13,8	13,8
Пољопривредници, шумари, рибари и сродни	90,2	47,9	9,4	45,8	94,4	44,0	6,6	41,7	88,7	42,1	5,3	37,4
Занатлије и сродни	1,0	11,4	7,8	10,0	0,0	15,4	5,2	12,8	0,0	13,7	8,9	12,3
Руковаоци машинама и постројењима, монтери и возачи	0,0	4,8	1,2	3,8	0,0	3,8	0,0	2,9	0,0	5,9	2,9	5,1
Једноставна занимања	8,8	7,5	1,9	6,7	5,6	4,9	1,5	4,5	11,3	5,7	1,8	5,2
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

**Табела 29. Структура самозапослених према делатности и старости
(2015–2017) у %**

Делатност	2015					2016					2017				
	18–24	25–54	55–64	65 и више	Укупно	18–24	25–54	55–64	65 и више	Укупно	18–24	25–54	55–64	65 и више	Укупно
Пољопривреда	54,8	42,2	70,8	96,3	50,8	44,1	37,3	64,0	95,4	45,6	29,9	34,3	55,5	87,0	40,0
Индустрија	4,1	0,3	0,0	0,0	0,4	12,0	0,8	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Услуге	41,1	57,5	29,2	3,7	48,8	43,9	61,9	36,0	4,6	53,6	70,1	65,7	44,5	13,0	60,0
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Поред чињенице да расте удео самозапослених који обављају своју делатност у сектору услуга, константно расте и удео лица са вишим и високим образовањем укључених у овај економски сектор. У 2017., у односу на 2015. годину, променила се структура самозапослених према нивоу образовања и избору сектора делатности. Број запослених у пољопривреди смањено се, а повећао се број запослених у услужним делатностима, посматрано кроз све нивое образовања. Структура самозапослених у пољопривреди мења се много спорије, када је реч о лицима без квалификација, док се структура самозапослених с високим нивоом образовања мења најбрже. Такође, примећује се да лица без школе и са основним образовањем полако напуштају пољопривреду и прелазе у сектор услуга. Удео самозапослених са средњим образовањем најспорије се мења по секторима, али се уочава пораст удела самозапослених у услужним делатностима и смањење удела пољопривреде (табела 30).

Табела 30. Структура самозапослених према делатности и образовању (2015–2017) у %

Делатност	2015				2016				2017			
	Основно и ниже	Средње	Више и високо	Укупно	Основно и ниже	Средње	Више и високо	Укупно	Основно и ниже	Средње	Више и високо	Укупно
Пољопривреда	96,3	52,5	14,5	50,8	97,8	48,6	8,5	45,6	89,9	44,8	6,6	40,0
Индустрија	0,0	0,4	0,4	0,4	0,0	0,9	0,4	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Услуге	3,7	47,1	85,2	48,8	2,2	50,6	91,2	53,6	10,1	55,1	93,4	60,0
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

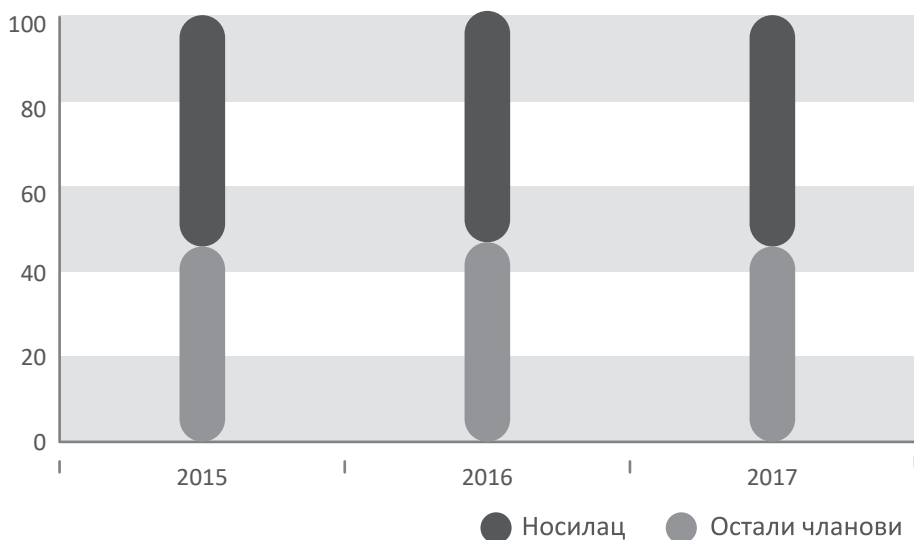
Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

6.1.3. САМОЗАПОСЛЕНИ НОСИОЦИ ДОМАЋИНСТВА

У периоду од 2015. до 2017. године, благо расте удео носилаца домаћинства међу самозапосленим лицима (графикон 7). Са порастом од 1,4 процентна поена, у односу на 2015. годину, удео самозапослених носилаца домаћинства износио је 52,1% у 2017. години. Ова структура нам говори и о томе да се домаћинства у којима је носилац самозапослени члан могу окарактерисати као домаћинства у којима су и остали одрасли

чланови ангажовани као самозапослени, што и не чуди, будући да су то углавном или пољопривредна домаћинства или домаћинства која су укључена у породични бизнис.

Графикон 7. Носиоци домаћинства и остали самозапослени чланови (2015–2017) у %

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Уколико бисмо се осврнули на личне карактеристике носилаца домаћинства (табела 31), увидели бисмо да су то мушкарци, мада се њихов удео благо смањује, затим лица примарне животне доби, која имају средње образовање, спадају међу занимања у пољопривреди, шумарству, рибарству, занатлије и сродне професије, као и менаџере, и претежно обављају делатност у сектору услуга. Такође, примећује се да се готово не мења старосна структура носилаца домаћинства – више од три петине чине лица примарне старосне доби. Међутим, благо расте удео носилаца домаћинства који имају високо образовање, смањује се удео пољопривредника и једноставних занимања који имају ниже нивое образовања, а расте удео стручњака, инжењера и услужних занимања, који претежно имају средње и високо образовање. Оваква слика је у директној вези са расподелом носилаца домаћинства по секторима делатности, указујући на константан раст и доминацију сектора услуга. Слична структура према старости, нивоу образовања, занимању и секторима делатности карактеристична је и за остале чланове домаћинства који раде као самозапослена лица.

**Табела 31. Карактеристике носилаца и осталих samozапослених
чланова домаћинства (2015–2017) у %**

Карактеристике	2015		2016		2017	
	Носилац	Остали чланови	Носилац	Остали чланови	Носилац	Остали чланови
<i>Пол</i>						
Мушко	92,0	49,2	88,8	48,9	88,8	50,2
Женско	8,0	50,8	11,2	51,1	11,2	49,8
<i>Старост</i>						
18–24	0,1	6,0	0,0	2,7	0,0	3,2
25–54	65,3	76,3	66,2	80,6	66,6	80,7
55–64	30,7	15,0	28,3	14,1	30,2	15,5
65 и више	3,9	2,7	5,6	2,6	3,2	0,6
<i>Образовање</i>						
Основно и ниже	7,9	10,0	7,5	5,9	5,2	2,8
Средње	76,5	75,6	76,6	80,0	74,5	82,5
Више и високо	15,7	14,4	16,0	14,1	20,3	14,7
<i>Занимање</i>						
Војна занимања	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Руководиоци (директори), функционери и законодавци	15,0	12,1	16,8	15,3	15,1	11,6
Стручњаци и уметници	5,8	5,4	6,7	5,0	6,9	6,9
Инжењери, стручни сарадници и техничари	1,1	2,9	2,6	2,4	4,4	2,7
Административни службеници	0,5	2,6	1,9	1,3	1,9	2,7
Услужна и трговачка занимања	7,8	14,2	7,6	16,6	9,3	18,7
Пољопривредници, шумари, рибари и сродни	45,3	46,4	39,6	44,1	35,7	39,2
Занатлије и сродни	13,4	6,4	17,4	7,6	12,9	11,5
Руководиоци машинама и постројењима, монтери и возачи	5,1	2,5	3,1	2,8	8,4	1,5
Једноставна занимања	6,0	7,5	4,1	4,9	5,4	5,1
<i>Делатност</i>						
Пољопривреда	48,5	53,1	43,3	48,2	37,2	43,0
Индустрија	0,3	0,5	0,7	0,7	0,0	0,0
Услуге	51,2	46,5	56,0	51,1	62,8	57,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

6.2. ДОХОДАК ОД САМОЗАПОСЛЕННОСТИ

6.2.1. СТРУКТУРА ДОХОТКА ОД САМОЗАПОСЛЕННОСТИ ПРЕМА ИЗВОРИМА

Анализирајући структуру дохотка од samozапослености према *SILC*-у (2017), приметан је скоро уједначен удео зарада пољопривредника и предузетника, ортака или власника пословних субјеката (табела 32).

У укупном дохотку samozапослених, зараде предузетника, ортака или власника пословног објекта износиле су 38,4% у 2017. години, што је пад од 6,1 п. п. у односу на 2015. годину. Насупрот томе, удео зарада пољопривредника износио је 36,1% у 2017. години, што је за око 3 п. п. више него 2015. године.

Међутим, удео зарада предузетника, ортака или власника пословног објекта већи је у северном делу Србије, где је у 2017. години износио 40,6%, у односу на југ са учешћем од 36,5%. Удео зарада пољопривредника већи је на југу земље и то за 6 п. п. него на северу.⁶⁰ Такође, вредно је поменути да се значај севера и југа земље у стварању дохотка од samozапослености мења по годинама. У 2015. години, више од три петине укупног дохотка samozапослених било је створено на северу, док је 2017. године, више од половине овог дохотка било резултат рада samozапослених на југу земље.

Према подацима *SILC*-а (2017), најмањи удео зарада међу samozапосленим лицима остварују продавци занатских производа (0,4%) и продавци купљене робе (1,1%). Затим следе зараде слободних професија, чији је удео у укупном дохотку samozапослених у паду, те је тако са 3,3% 2015., опао на 1,5% 2017. године.

⁶⁰ Детаљнија анализа регионалне структуре дохотка од samozапослености ће бити приказана у наставку монографије.

**Табела 32. Структура дохотка од samozапослености по изворима
(у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %**

Извори дохотка	2015	2016	2017
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	44,5	44,5	38,4
Зарада пољопривредника	33,0	30,9	36,1
Зарада слободних професија	3,3	2,5	1,5
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	3,9	4,5	5,3
Зарада од продаје занатских производа	0,2	1,0	0,4
Зарада од препродаје купљене робе	1,1	1,3	1,1
Зарада од пружања услуга	10,1	13,4	13,8
Други облици зараде	3,8	1,8	3,3
Укупно	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

6.2.2. СТРУКТУРА ДОХОТКА ОД САМОЗАПОСЛЕНОСТИ ПРЕМА КАРАКТЕРИСТИКАМА ДОМАЋИНСТАВА

Структура дохотка од samozапослености мења се у корист већег учешћа зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта код жена у поређењу са структуром дохотка мушкараца (учешће од 41,4% према 37,5% у 2017. години, табела 33). Међутим, жене предузетнице остваре тек нешто мање од једне трећине дохотка који остваре мушкарци предузетници, ортаци или власници пословног субјекта.

Исто тако, удео дохотка од пољопривреде већи је у структури укупног дохотка мушкараца него у структури укупног дохотка жена (однос 37,9% према 30,1% у 2017. години). Жене које се баве пољопривредом, могле су да остваре тек 23,3% дохотка мушкараца у 2017. години. Родни јаз у структури зарада од предузетништва најнижи је код примања слободних професија и пружаоца услуга и износи нешто више од 17%.

Зараде предузетника, ортака или власника пословног објекта већим делом су концентрисане у урбаним него у руралним срединама (табела 34). У руралним подручјима, доходак од пољопривреде доминантан је извор укупног дохотка samozапослених и чинио је 59,5% у 2017. години, а у периоду 2015–2017. година забележен је раст од 1,4 п. п.

Табела 33. Структура дохотка од самозапослености по изворима и полу (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

Извори дохотка	2015		2016		2017	
	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	42,2	53,2	41,3	56,8	37,5	41,4
Зарада пољопривредника	37,9	13,9	34,8	15,7	37,9	30,1
Зарада слободних професија	2,8	5,3	2,4	3,3	1,6	1,0
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	2,2	10,7	2,9	10,7	3,7	11,0
Зарада од продаје занатских производа	0,1	0,5	0,9	1,4	0,4	0,7
Зарада од препродаје купљене робе	1,0	1,7	1,1	2,0	1,0	1,5
Зарада од пружања услуга	10,5	8,7	14,8	8,1	15,2	9,2
Други облици зараде	3,3	6,0	1,8	2,1	2,7	5,2
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Табела 34. Структура дохотка од самозапослености по изворима и типу насеља (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

Извори дохотка	2015		2016		2017	
	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	61,2	23,7	69,8	20,3	57,8	20,9
Зарада пољопривредника	12,8	58,1	3,5	57,0	10,3	59,5
Зарада слободних професија	5,3	0,8	3,8	1,4	2,0	0,9
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	3,7	4,3	2,9	6,1	3,0	7,5
Зарада од продаје занатских производа	0,1	0,3	1,4	0,5	0,6	0,3
Зарада од препродаје купљене робе	1,5	0,7	1,8	0,9	1,8	0,5
Зарада од пружања услуга	11,2	8,7	14,4	12,6	19,4	8,7
Други облици зараде	4,2	3,3	2,4	1,2	5,2	1,6
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Зараде предузетника, ортака или власника пословног субјекта су чешћи извор дохотка у северном региону Србије, док су зараде

пољопривредника заступљеније на југу Србије. Иако је 2017. године, у односу на 2015. годину, дошло до прерасподеле у структури извора дохотка од samozапослености, зараде предузетника (40,6% наспрот 31,6%) и пољопривредника (36,5% наспрот 40,0%), како на северу тако и на југу земље, и даље имају највећи удео у структури укупног дохотка (табела 35).

Табела 35. Структура дохотка од samozапослености по изворима и региону (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

Извори дохотка	2015		2016		2017	
	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	47,5	39,9	57,2	35,8	40,6	36,5
Зарада пољопривредника	32,9	33,1	19,2	38,9	31,6	40,0
Зарада слободних професија	4,2	1,8	3,5	1,9	1,1	1,8
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	3,4	4,8	4,4	4,6	4,9	5,7
Зарада од продаје занатских производа	0,1	0,3	1,1	0,9	0,3	0,6
Зарада од препродаје купљене робе	1,1	1,2	1,6	1,2	1,7	0,7
Зарада од пружања услуга	8,1	13,3	11,0	15,1	15,1	12,6
Други облици зараде	2,6	5,6	2,1	1,6	4,7	2,1
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Структура извора дохотка samozапослених на северу земље је мање стабилна у односу на југ. У 2017. години, у односу на 2015. годину, осим смањења удела зарада предузетника (-6,1 п.п.) и пољопривредника (-1,3 п.п.), смањено се и удео зарада слободних професија (-3,1 п.п.) чија је делатност регистрована на северу земље. Међу samozапосленима овог региона, присутан је тренд пораста удела зарада од пружања услуга, и других извора дохотка. С друге стране, на југу земље смањује се удео зарада предузетника (3,4 п.п.), али се повећава удео зарада пољопривредника (6,9 п.п.). Зараде слободних професија, као и зараде од продаје занатских производа су мање заступљене у дохоцима samozапослених овог региона. Међутим, смањен је удео зарада од пружања услуга (-0,6 п.п.) и других извора дохотка (-3,6 п.п.) у 2017. години, у односу на 2015. годину, указујући на постојање разлика у структури дохотка samozапослених на северу и југу земље.

Без обзира да ли је реч о носиоцу домаћинства или осталим члановима, удео зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта има значајан пондер у структури укупног дохотка о samozапослености (табела 36). Заједно са дохотком од пољопривреде, чије учешће је нешто више код носиоца домаћинства (39,7% према 30,5% у 2017. години), учествује са преко четири петине у укупном дохотку од samozапослености носилаца домаћинства, односно са нешто мање од једне трећине код осталих чланова домаћинства.

Табела 36. Структура дохотка од samozапослености по изворима и носиоцу домаћинства (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

Извори дохотка	2015		2016		2017	
	Носилац	Остали чланови	Носилац	Остали чланови	Носилац	Остали чланови
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	42,1	48,8	43,0	46,7	37,4	39,9
Зарада пољопривредника	39,8	20,9	36,4	22,5	39,7	30,5
Зарада слободних професија	2,3	4,9	2,0	3,3	1,2	1,9
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	3,0	5,5	2,8	7,2	4,3	6,9
Зарада од продаје занатских производа	0,1	0,3	1,1	0,7	0,6	0,3
Зарада од препродаје купљене робе	1,1	1,3	1,2	1,5	1,5	0,6
Зарада од пружања услуга	7,9	14,0	11,7	16,1	12,7	15,6
Други облици зараде	3,6	4,1	1,8	1,9	2,6	4,4
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Уколико бисмо се осврнули на носиоце домаћинства, посматрајући их према полу, у табели 37 можемо видети да зараде жена предузетница, ортака или власница пословног субјекта имају већи удео у укупном дохотку у односу на мушки део популације. Мушкарци носиоци домаћинства, у знатној су предности када је реч о остваривању зарада у пољопривреди него жене пољопривреднице, што директно произлази из власничке структуре пољопривредних домаћинстава. Пољопривредна домаћинства у којима су жене носиоци остварују тек занемарљивих 5% дохотка домаћинстава у којима је глава мушкарац. Међутим, у дохоцима samozапослених носилаца домаћинства са женама на челу, доминантније учешће имају накнаде за помоћ другим домаћинствима или на фарми у односу на структуру дохотка мушких носиоца домаћинства.

Табела 37. Структура дохотка од самозапослености према носиоцу домаћинства и полу (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

Извори дохотка	2015				2016				2017			
	Носилац домаћинства		Остали самозапослени чланови		Носилац домаћинства		Остали самозапослени чланови		Носилац домаћинства		Остали самозапослени чланови	
	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	41,6	47,0	44,0	55,5	41,3	57,1	41,3	56,6	36,4	45,5	40,1	39,6
Зарада пољопривредника	42,8	7,8	24,4	16,0	38,8	16,4	26,5	15,3	42,4	18,3	27,4	35,1
Зарада слободних професија	1,8	8,1	5,4	4,3	1,2	9,2	4,8	0,6	1,3	0,5	2,4	1,1
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	2,0	14,9	2,9	9,2	2,3	6,6	4,3	12,6	2,9	15,4	5,4	9,1
Зарада од продаје занатских производа	0,1	0,2	0,1	0,7	1,3	0,0	0,0	2,0	0,4	2,0	0,4	0,1
Зарада од препродаје купљене робе	1,0	1,1	0,9	1,9	1,2	1,1	1,0	2,4	1,4	2,7	0,3	1,0
Зарада од пружања услуга	8,0	6,8	17,4	9,4	12,4	5,7	19,9	9,2	13,1	9,0	19,8	9,3
Други облици зараде	2,7	14,0	4,9	3,1	1,5	3,8	2,2	1,3	2,1	6,6	4,2	4,7
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Посматрајући структуру дохотка од самозапослености према носиоцу домаћинства и региону, из табеле 38 се види да је већи удео зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта на југу Србије (40,3% 2017. године) него на северу земље (34,2% 2017. године), док је удео ових зарада за остале самозапослене чланове домаћинства већи на северу (50,6% 2017.) него на југу (30,7% 2017.). Удео зарада од пољопривреде већи је у укупним дохоцима од самозапослености на југу, без обзира да ли се посматра глава или остали чланови домаћинства.

Табела 38. Структура дохотка од samozапослености према носиоцу домаћинства и региону (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

Извори дохотка	2015				2016				2017			
	Носилац домаћинства		Остали samozапослени чланови		Носилац домаћинства		Остали samozапослени чланови		Носилац домаћинства		Остали samozапослени чланови	
	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије	Север Србије	Југ Србије
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	44,8	37,1	53,0	43,7	53,8	37,2	60,8	33,0	34,2	40,3	50,6	30,7
Зарада пољо-привредника	39,9	39,7	18,3	24,0	26,9	41,4	10,8	34,0	38,8	40,6	20,4	39,2
Зарада слободних професија	3,2	0,7	6,3	3,3	2,4	1,9	4,8	1,9	1,0	1,3	1,2	2,5
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	2,5	4,0	5,2	5,9	3,1	2,6	5,8	8,6	5,0	3,7	4,6	8,8
Зарада од продаје занатских производа	0,1	0,2	0,3	0,4	1,6	0,9	0,5	0,9	0,3	0,8	0,3	0,2
Зарада од препродаје купљене робе	0,8	1,4	1,6	0,9	2,2	0,7	0,9	2,0	2,6	0,6	0,3	0,8
Зарада од пружања услуга	5,8	11,8	12,9	15,4	7,0	14,2	15,3	16,9	14,9	10,7	15,6	15,5
Други облици зараде	2,8	5,2	2,3	6,3	3,0	1,1	1,1	2,7	3,3	1,9	6,9	2,2
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Удео зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта присутнији је у урбаним деловима земље, где су чешће и регистровани предузетници (табела 39). Овај тип зараде је доминантан извор дохотка од предузетништва како носиоца (56,2% 2017. године) тако и осталих чланова домаћинства у овим срединама (60,2% 2017. године). Насупрот томе, у руралним домаћинствима претежни извор зараде потиче од бављења пољопривредом и има већи значај у структури дохотка носиоца домаћинства у односу на остале samozапослене чланове домаћинства.

Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми чешће је извор дохотка осталих самозапослених чланова домаћинства који живе у руралним срединама. Такође, примећује се да удео зарада од пружања услуга у укупном дохотку самозапослених расте, како код носилаца тако и код осталих чланова, међутим, овај извор дохотка је чешће присутан код урбаних домаћинстава.

Табела 39. Структура дохотка од самозапослености према носиоцу домаћинства и типу насеља (у сталним ценама 2015 = 100) (2015–2017) у %

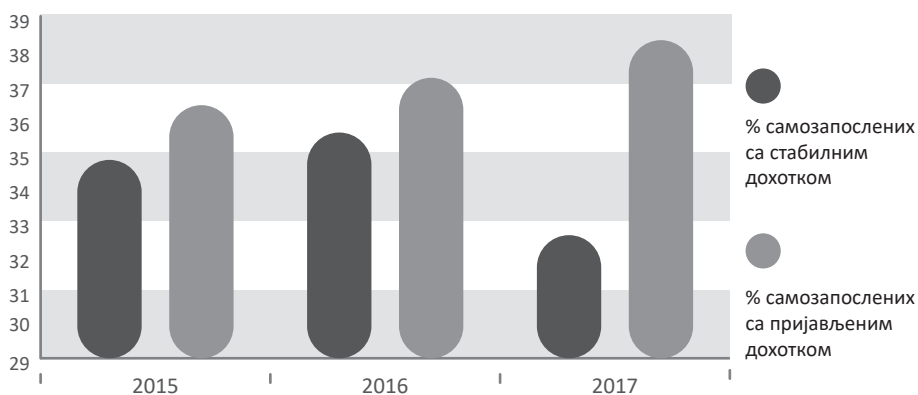
Извори дохотка	2015				2016				2017			
	Носилац домаћинства		Остали самозапослени чланови		Носилац домаћинства		Остали самозапослени чланови		Носилац домаћинства		Остали самозапослени чланови	
	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална	Урбана	Рурална
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	61,6	17,8	60,3	34,3	71,3	15,1	67,3	28,0	56,2	20,2	60,2	21,9
Зарада пољопривредника	16,7	68,4	5,9	39,8	6,1	66,1	-0,5	43,6	14,1	63,2	4,2	54,0
Зарада слободних професија	3,9	0,3	7,6	1,7	4,0	0,1	3,4	3,2	1,6	0,8	2,7	1,1
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	3,4	2,6	4,1	7,3	1,7	3,8	4,8	9,4	2,9	5,6	3,0	10,4
Зарада од продаје занат-ских производа	0,1	0,2	0,3	0,4	1,7	0,6	1,1	0,4	0,7	0,5	0,5	0,1
Зарада од препродаје купљене робе	1,2	0,9	2,0	0,5	1,7	0,8	1,9	1,1	2,3	0,8	1,0	0,2
Зарада од пружања услуга	8,2	7,6	16,6	10,8	11,0	12,5	19,8	12,7	18,5	7,4	20,8	10,8
Други облици зараде	4,8	2,2	3,2	5,3	2,6	1,0	2,2	1,6	3,6	1,6	7,6	1,5
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: P3C, SILC 2015–2017.

6.2.3. СТАБИЛНОСТ ДОХОТКА ОД САМОЗАПОСЛЕНОСТИ

Анализа стабилности дохода од самозапослености урађена је на бази панела лица која су била укључена у анкету од 2015. до 2017. године. Учешће самозапослених се повећало 2016., у односу на претходну годину, али се затим смањило и 2017. године је чинило једну трећину свих запослених лица (графикон 8). Међутим, упркос смањењу броја самозапослених лица, учешће самозапослених са стабилним доходом постепено расте током посматраног периода, те је 2017. године износило 38,4%.

Графикон 8. Структура самозапослених према динамици дохода (лица стар 18 и више година) (2015-2017) у %

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Табела 40 приказује структуру укупног месечног дохода самозапослених по доходовним интервалима. Упркос чињеници да се повећава удео самозапослених са стабилним доходом, примаоце стабилног дохода ређе налазимо међу лицима која зарађују испод 50.000 динара месечно. Током трогодишњег периода њихов број се смањивао за више од једне трећине. Најстабилнији доходак имају лица која зарађују између 50.000 и 70.000 динара месечно, а њихов број се креће око једне петине свих самозапослених са доходом. На другом крају дистрибуције, значајно расте број прималаца дохода од самозапослености, те се њихов број повећао готово у истој пропорцији (12,7%) у којој се смањивао број самозапослених са најнижим доходом (13,2%).

**Табела 40. Структура дохотка од самозапослености по интервалима
(лица стара 18 и више година) (2015-2017) у %**

Интервал	2015	2016	2017
До 30.000 РСД	21,7	12,4	10,5
30.001-50.000 РСД	12,5	14,3	10,6
50.001-70.000 РСД	8,4	11,6	10,9
70.001-100.000 РСД	10,2	6,6	8,2
100.001-200.000 РСД	19,7	21,9	25,2
Преко 200.000 РСД	27,5	33,3	34,7
Укупно	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Стабилност дохотка самозапослених по изворима настанка указује на благи тренд смањења зарада предузетника, ортака и власника пословних субјеката, док се истовремено повећава удео лица која обављају делатност пољопривреде (табела 41). Међутим, на нестабилност дохотка предузетника и пољопривредника указује и то да је зарада предузетника 2016. године била већа за 1,4%, а 2017. мања за 10,6%, у односу на 2015. годину. Зарада пољопривредника 2016. године се смањила за 11,7%, а 2017. године се повећала за 2,7% у поређењу са 2015. годином. Ови извори дохотка, као што је показано у претходној анализи, чине главнину укупног дохотка самозапослених. Међутим, осцилације у висини овог дохотка по годинама доказ су несигурности и ризика којој су изложена лица којима је то главни извор прихода. Изразите осцилације карактеристичне су за зараде слободних професија, зараде остварене продајом занатских производа, накнаде за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми, као и за зараде од пружања услуга. Висина ових примања може да се смањи и до једне половине вредности остварене у претходној години, али се исто тако наредне године може повећати. Осцилације које доприносе нестабилности дохотка самозапослених, једним делом, резултат су стварних тржишних услова, а, другим делом, производ су потцењености у приказивању стварног дохотка.

**Табела 41. Стабилност дохотка од самозапослености по изворима
(2015-2017) у %**

Извори дохотка	2015	2016	2017
Зарада предузетника, ортака или власника пословног субјекта	15,7	14,4	14,0
Зарада пољопривредника	36,8	41,9	42,3
Зарада слободних професија	3,5	2,5	2,2
Накнада за помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми	14,3	13,1	12,8
Зарада од продаје занатских производа	1,3	1,0	1,3
Зарада од препродаје купљене робе	2,1	2,7	2,0
Зарада од пружања услуга	19,9	20,7	21,8
Други облици зараде	6,6	3,8	3,6
Укупно	100,0	100,0	100,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Уколико се ова анализа допуни кретањем стопе материјалне ускраћености добара, оцењене на истом панел узорку, уочава се сличан образац, као и за укупну популацију самозапослених. Међутим, стопа материјалне ускраћености за лица панел узорка је виша (37,4% у 2015.) него када се израчуна на упоредном узорку самозапослених (29.5% у 2015.), али је динамика њеног смањења бржа код других, -8,3 п.п. и -16,1 п.п., у односу на 2017., респективно. На крају се може закључити да је стабилност кретања дохотка од самозапослености у директној корелацији са материјалном депривацијом. Оно што ову структуру самозапослених чини додатно вулнерабилном јесте чињеница да пропорција лица која члановима свог домаћинства не могу да приуште квалитетнију исхрану, покриће непредвиђених трошкова у висини од 10.000 динара, аутомобил или адекватно загревање простора за становање остаје готово непромењена, имплицирајући да просечно самозапослено лице не може значајно да унапреди свој положај у краћем временском периоду.

6.3. ПОКАЗАТЕЉИ СИРОМАШТВА САМОЗАПОСЛЕНИХ

6.3.1. СТОПА РИЗИКА ОД СИРОМАШТВА

У наставку анализе се сагледава стопа ризика од сиромаштва за сва самозапослена лица у домаћинству, као и за носиоце домаћинства

посебно, тј. за samozапослена лица која нису нужно сиромашна, већ само имају већи ризик да то буду.

У поређењу са 2015. годином, у 2017. години стопа ризика од сиромаштва забележила је пад од 3,4 п. п. у обе посматране групе – како међу свим samozапосленима тако и међу носиоцима домаћинства (табела 42).

Анализирајући кретање стопе ризика од сиромаштва према полу, приметан је пад ове стопе међу samozапосленим мушкарцима и женама. Тачније, стопа ризика од сиромаштва међу samozапосленим мушкарцима од 2015. до 2017. године пала је за 2,3 п. п., док је међу samozапосленим женама забележен пад од чак 5,4 п. п.

Поредећи 2015. са 2017. годином, стопа ризика од сиромаштва у категорији носилац домаћинства забележила је пад од 4,0 п. п. међу мушким делом популације, док је међу женама стопа ризика од сиромаштва повећана за 4,5 п. п.

Табела 42. Стопа ризика од сиромаштва samozапослених према полу (2015–2017) у %

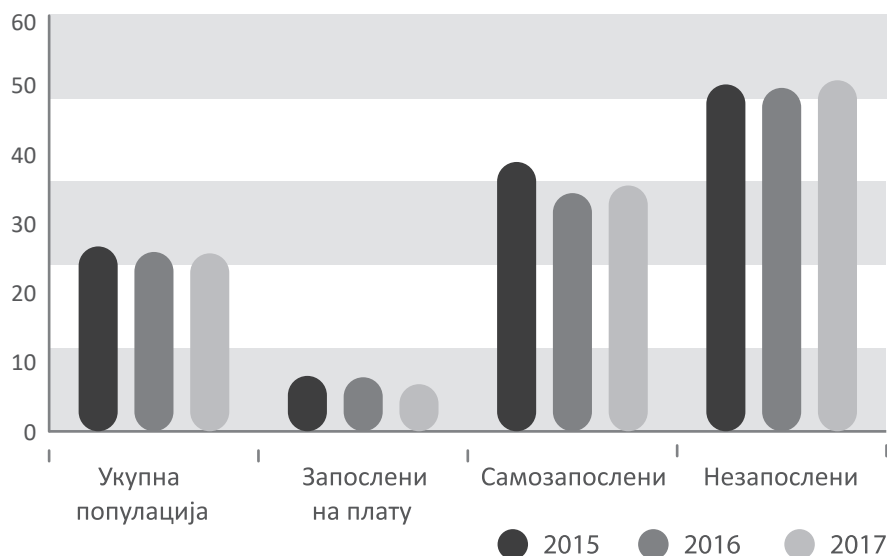
Пол	2015	2016	2017
Сви samozапослени	38,9	34,4	35,5
Мушкарци	40,7	35,0	38,4
Жене	34,3	33,1	28,6
Носилац домаћинства	44,9	39,3	41,5
Мушкарци	45,4	39,5	41,4
Жене	38,3	37,3	42,8

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

При поређењу запослених, samozапослених и незапослених лица уочава се значајна разлика у висини стопе ризика од сиромаштва (графикон 9). Стопа ризика од сиромаштва највећа је међу незапосленим лицима, и износила је 50,7% у 2017. години, што је незнатна промена у односу на 2015. годину. Стопа ризика од сиромаштва међу samozапосленима у 2017. години износила је 35,5% и благо је смањена у односу на 2015. годину. Најнижу стопу ризика од сиромаштва имају запослена лица – 6,8% у 2017. години, што представља побољшање од 1,2 п. п. у поређењу са 2015. годином. Уколико се упореде ове три категорије са укупном популацијом, само запослени имају нижу стопу ризика од сиромаштва од укупне популације.⁶¹

61 Према методологији праћења радног статуса на бази података SILC-а, анализом су обухваћена лица радног узраста стара 18 и више година.

Графикон 9. Стопа ризика од сиромаштва запослених, самозапослених и незапослених (2015–2017) у %

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Посматрајући структуру самозапослених према полу, мушкарци су више изложени сиромаштву од жена. Стопа ризика од сиромаштва међу самозапосленим мушкарцима износила је 38,4% 2017. године, док је међу самозапосленим женама, у поређењу са мушкарцима, била нижа за 9,8 п. п. Обе стопе су ниже у односу на 2015. годину, с тим да се сиромаштво брже смањује међу самозапосленим женама.⁶²

Старосна структура самозапослених указује на дивергентно кретање сиромаштва – међу млађим и средњим старосним групама стопа ризика од сиромаштва се смањује, али истовремено расте међу старијим становништвом. Тако су самозапослена лица старија од 65 година највише изложена сиромаштву, те је, према подацима за 2017. годину, стопа ризика од сиромаштва код ове старосне групе износила више од 56,2%, указујући на то да је више од половине старијих самозапослених у латентном ризику од сиромаштва. У ову категорију самозапослених у значајној мери спадају пољопривредници и лица која пружају помоћ другим домаћинствима у кући или на фарми.

62 У табели 1П6 је дат детаљан приказ стопа ризика од сиромаштва за укупну популацију старости 18 година и више, као и за запослене, самозапослене и незапослене према основним демографским карактеристикама.

Стопа ризика од сиромаштва међу samozапосленим младима старости од 18 до 24 године троструко је нижа од стопе ризика од сиромаштва лица старијих од 65 година.

У посматраном периоду, забележен је и највећи пад стопе ризика од сиромаштва samozапослених младих. Тачније, стопа ризика од сиромаштва смањена је са 43,3% (*SILC* 2015.) на 23,1% (*SILC* 2017.).

Стопа ризика од сиромаштва међу samozапосленим лицима старости од 25 до 54 године, износила је 33,5% у 2017. години, док је за лица старости од 55 до 64 године износила 41,1%.

Анализа сиромаштва према нивоу образовања, показује да су samozапослена лица са основном школом и без формалног образовања највише изложена ризику од сиромаштва. У 2017. години, стопа ризика од сиромаштва за ову категорију лица је износила 62,3%, док је стопа ризика од сиромаштва samozапослених са средњим, као и са вишим и високим образовањем износила 37% и 23%, респективно (табела 43).

Кретање стопе ризика од сиромаштва у трогодишњем периоду показује да је 2017., у поређењу са 2015. годином, дошло до пада ове стопе за лица са средњим и вишим и високим образовањем, док је за лица са основном школом и без школе измерен раст стопе за 7,3 п. п. (табела 43).

Табела 43. Стопа ризика од сиромаштва, samozапослених (18 и више година старости) (2015–2017) у %

Карактеристике	2015	2016	2017
Samozапослени	38,9	34,4	35,5
<i>Пол</i>			
Мушкарци	40,8	35,0	38,4
Жене	34,3	33,1	28,6
<i>Старост</i>			
18–24	43,3	34,9	23,1
25–54	36,5	33,0	33,5
55–64	45,5	36,5	41,1
65 и више	41,2	48,8	56,2
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	55,0	50,0	62,3
Средње	39,9	33,8	37,0
Више и високо	24,2	30,7	23,0

Извор: РЗС, *SILC* 2015–2017.

6.3.2. СТОПА МАТЕРИЈАЛНЕ УСКРАЋЕНОСТИ

Стопа материјалне ускраћености међу samozапосленим лицима, која показује финансијску немогућност домаћинства да приушти најмање три ставке од девет наведених у *SILC*-у, значајно се смањила 2017., у односу на 2015. годину. Стопа материјалне ускраћености међу samozапосленима износила је 13,4% у 2017. години, што је смањење од 16 п. п. у поређењу са 2015. годином.

Стопа материјалне ускраћености најнижа је међу samozапосленим лицима старости од 25 до 55 година, и износила је 10,8% у 2017. години. Код младих, стопа материјалне ускраћености износила је 26,2% у 2017. години, а међу samozапосленим лицима старости од 25 до 55 година 20,2%, док је међу samozапосленим лицима старијим од 65 година била 23%. Смањење стопе материјалне ускраћености код samozапослених, у периоду од 2015. до 2017. године, видљиво је у свим старосним категоријама, а највећи пад, од чак 23 п. п., регистрован је у категорији лица старости од 55 до 64 године (табела 44).

Табела 44. Стопа материјалне ускраћености међу samozапосленима, према старости и образовању (2015–2017) у %

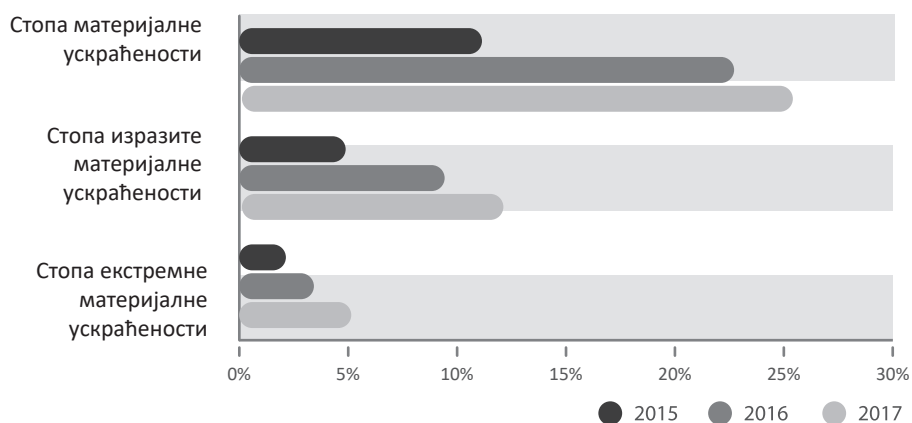
Карактеристике	2015	2016	2017
Сви	29,5	26,2	13,4
<i>Старост</i>			
18–24	21,4	18,8	26,2
25–54	24,9	22,9	10,8
55–64	43,4	31,9	20,2
65 и више	38,4	55,2	23,0
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	56,2	50,8	36,5
Средње	29,2	26,7	14,3
Више и високо	15,5	12,6	4,4

Извор: РЗС, *SILC* 2015–2017. година.

Стопа изразите материјалне ускраћености међу samozапосленим лицима, која је показатељ финансијске немогућности домаћинства да приушти најмање четири ставке од претходно наведених девет, у 2017. години износила је 5,7%, што је смањење од 8 п. п. у односу на 2015. годину.

Пад је забележен и у висини стопе екстремне материјалне ускраћености (домаћинство не може да приушти пет и више ставки од наведених девет), са 5,8% (2015) на 2,7% (2017) (графикон 10). Ови показатељи су усклађени са кретањем стопе ризика од сиромаштва код samozапослених и указују на благи тренд смањења сиромаштва ове категорије запослених.⁶³

Графикон 10. Стопа материјалне ускраћености међу samozапосленим лицима (2015–2017) у %

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

У поређењу са 2015. годином, када је 38,6% samozапослених каснило у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита, у 2017. години тај удео се смањио на 18%. Значајан пад учешћа, од 20,3 п. п. 2017., у поређењу са 2015. годином, забележен је код samozапослених који не могу да приуште недељу дана одмора ван куће. У 2017. години није било samozапослених лица која себи и члановима свог домаћинства не могу да приуште телефон и ТВ у боји. Међутим, још увек постоји једна четвртина samozапослених који не могу да поднесу изненадни трошак, у износу до 10.000 динара, а који би био плаћен из буџета домаћинства. Такође, примећује се да се најспорије смањује удео samozапослених који не могу себи да приуште аутомобил или адекватно загревање стана или куће. Удео ових лица износио је 6,4% и 7,2%, респективно, у 2017. години (табела 45).⁶⁴

63 Стопе изразите и екстремне материјалне ускраћености за све samozапослене према старости и образовању приказане су у табели 2П6.

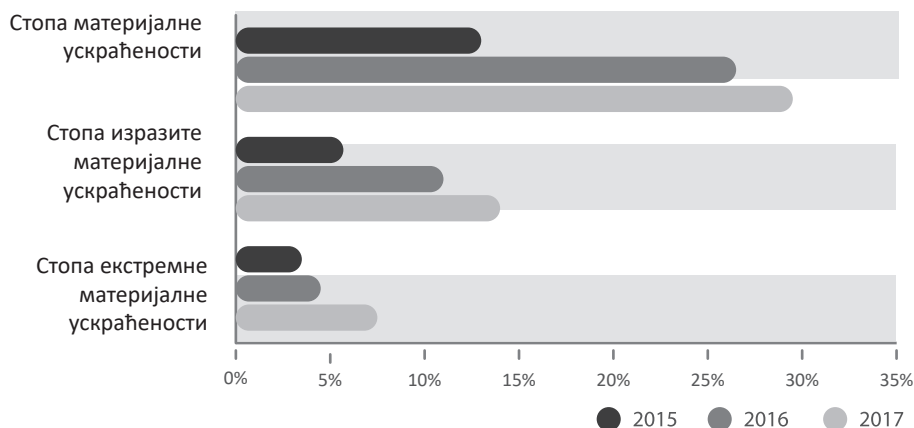
64 Детаљнији приказ стопе материјалне ускраћености према полу дат је у табели 3П6.

Табела 45. Стопа материјалне ускраћености – samozапослени у домаћинству (2015–2017) у %

Ставка	2015	2016	2017
Касни у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита	38,6	34,7	18,0
Не може да приушти недељу дана одмора ван куће	67,4	57,6	47,1
Не може да приушти месо или рибу у оброку сваког другог дана (или њихову вегетаријанску замену)	14,5	12,9	7,8
Не може да приушти неочекивани трошак у износу до 10.000 динара, који би био плаћен из буџета домаћинства	33,0	36,0	25,2
Не може да приушти телефон (укључујући мобилни телефон)	0,6	0,4	0,0
Не може да приушти ТВ у боји	0,9	0,1	0,0
Не може да приушти машину за прање веша	3,5	2,2	1,2
Не може да приушти аутомобил	12,7	8,0	6,4
Не може да приушти адекватно загревање стана	9,0	9,3	7,2

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Графикон 11. Стопа материјалне ускраћености међу носиоцима домаћинства (2015–2017) у %

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Стопа материјалне ускраћености међу носиоцима домаћинства је износила 16,5% у 2017. години, што указује на смањење од 16,8 п. п. у односу на 2015. годину. У периоду од 2015. до 2017. године, смањене су и стопе изразите и екстремне материјалне ускраћености (графикон

11). Међутим, домаћинства у којима је носилац самозапослен више су материјално угрожена од домаћинстава у којима су остали чланови домаћинства самозапослени.

Стопа материјалне ускраћености, у домаћинствима у којима је носилац самозапослен, највиша је код старијих од 65 година, 27% (2017). Међу лицима старости од 25 до 54 године, стопа материјалне ускраћености износила је 13,3% у 2017. години, а међу лицима старости од 55 до 64 године 22,4%. Пад стопе материјалне ускраћености, 2017. године у односу на 2015. годину, забележен је у свим старосним категоријама, а највећи је код самозапослених лица старости од 55 до 64 године – 23,7 п. п. (табела 46).

Табела 46. Стопа материјалне ускраћености – носилац домаћинства према старости и образовању (2015–2017) у %

Карактеристике	2015	2016	2017
Носилац	33,3	26,7	16,5
<i>Старост</i>			
18–24	...	...	...
25–54	26,6	21,8	13,3
55–64	46,1	32,0	22,4
65 и више	46,1	56,9	27,0
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	64,7	61,3	40,8
Средње	32,8	26,2	17,7
Више и високо	20,0	13,1	5,9

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

У домаћинствима у којима је носилац високо образован, најнижа је материјална ускраћеност основних добара, премда је најбржи пад стопе материјалне ускраћености забележен у групи носилаца домаћинства са основним образовањем и без школе – 23,9 п. п. 2017. у односу на 2015. годину. Међутим, у 2017. години, две петине ових домаћинстава није могло себи да приушти неке од основних потрепштина или да покрије редовне или изванредне трошкове домаћинства.⁶⁵

65 Стопе изразите и екстремне материјалне ускраћености за самозапослене носиоце домаћинства према старости и образовању приказане су у табели 4П6.

Према подацима у табели 47, учешће samozапослених, који су носиоци домаћинства, а који касне у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, рате других кредита, опао је са 42,2% (2015) на 20,9% (2017). Такође, значајан пад, у структури домаћинстава са samozапосленим носиоцем, забележен је у периоду од 2015. до 2017., код лица која не могу да приуште недељу дана одмора ван куће. Међутим, када је реч о домаћинствима која не могу дневно да приуште квалитетнију исхрану, да покрију непредвиђене трошкове у висини од 10.000 динара, купе аутомобил или да обезбеде адекватно загревање стамбеног простора, динамика смањења је далеко слабије изражена. То указује на чињеницу да постоји један доста стабилан број домаћинстава који је у стању изразите материјалне депривације коју тешко може да превазиђе са samozапосленим носиоцем.⁶⁶

Табела 47. Стопа материјалне ускраћености – носилац домаћинства (2015–2017) у %

Ставка	2015	2016	2017
Касни у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита	42,2	33,6	20,9
Не може да приушти недељу дана одмора ван куће	66,2	53,8	43,9
Не може да приушти месо или рибу у obroку сваког другог дана (или њихову вегетаријанску замену)	14,8	13,7	7,6
Не може да приушти неочекивани трошак у износу до 10.000 динара, који би био плаћен из буџета домаћинства	37,8	39,9	28,0
Не може да приушти телефон (укључујући мобилни телефон)	0,6	0,4	0,0
Не може да приушти ТВ у боји	1,6	0,2	0,0
Не може да приушти машину за прање веша	3,4	2,5	1,7
Не може да приушти аутомобил	16,6	9,1	7,9
Не може да приушти адекватно загревање стана	9,9	7,5	7,3

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Како међу домаћинствима са samozапосленим носиоцем тако и код домаћинстава у којима су остали чланови samozапослени, у 2017. години није било оних која не могу да приуште телефон или ТВ у боји. Овај податак сам по себи не мора да значи да ће такав тренд да се настави, будући да су у претходне две године анкетом била обухваћена и домаћинства којима је представљало тешкоћу поседовање ових добара, односно плаћање услуга њиховог коришћења.

⁶⁶ Детаљнији приказ стопе материјалне ускраћености према полу и носиоцу домаћинства дат је у табели 5П6.

6.3.3. СТРУКТУРА САМОЗАПОСЛЕНИХ ПРЕМА ПЛАЋЕНИМ ДОПРИНОСИМА

Удео самозапослених лица која плаћају обавезно пензионо и здравствено осигурање расте кроз године, тј. са 38,7% у 2015. години порастао је на 49% у 2017. години (табела 48). У 2015. години, жене су предњачиле у плаћању обавезног пензионог и здравственог осигурања, док је у 2017. години, више мушкараца (49,1%) него жена измиривало ове обавезе (48,6%).

Табела 48. Структура самозапослених према плаћеним доприносима обавезног социјалног осигурања према полу (2015–2017) у %

Плаћање доприноса ОСО	2015	2016	2017
Плаћа пензионо и здравствено осигурање	38,7	45,0	49,0
<i>Мушкарци</i>	37,0	45,0	49,1
<i>Жене</i>	42,9	45,4	48,6
Плаћа само пензионо осигурање	0,5	0,6	1,0
<i>Мушкарци</i>	0,5	0,6	0,9
<i>Жене</i>	0,6	0,5	1,1
Плаћа само здравствено осигурање	5,2	4,6	5,8
<i>Мушкарци</i>	5,6	5,3	6,4
<i>Жене</i>	4,2	2,9	4,4
Не плаћа осигурање	55,6	49,6	44,2
<i>Мушкарци</i>	56,9	49,1	43,5
<i>Жене</i>	52,3	51,2	46,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Такође, смањује се и укупан број лица која имају обавезу, а не плаћају осигурање. Годишња динамика показује да се брже смањује учешће мушкараца који не измирују ове обавезе него жена. У 2017., у односу на 2015. годину, смањено је учешће мушкараца и жена неплатиша за 13,4 п. п. и 6,3 п. п., респективно.

Међу самозапосленим лицима, посматрано према професији коју обављају, у 2017. години 90,9% административних службеника плаћало је пензионо и здравствено осигурање, док су иза њих руководиоци, функционери и законодавци (78,3%), руковоаци машинама и постројењима, монтери и возачи (75,8%), као и самозапослени услужних и трговачких занимања (70,3%) (видети табелу 49).

С друге стране, у 2017. години, 66,9% лица која обављају делатност пољопривреде, шумарства, рибарства и сродних занимања нису плаћала пензионо и здравствено осигурање. Следећу велику групу неплатиша чинила су samozапослена лица која обављају послове у групи једноставних занимања (58%).

У табели 50 је приказана структура samozапослених према плаћеним доприносима и делатности у којој раде, а из ње се види да лица чије су професије везане за сектор услуга чешће плаћају доприносе обавезног социјалног осигурања у односу на лица запослена у другим делатностима. С друге стране, пољопривредници веома ретко плаћају доприносе социјалног осигурања, што их додатно сврстава у категорију лица која су под ризиком од сиромаштва али, исто тако, повећава неизвесност извора дохотка и здравствене заштите у старијој животној доби.

Изложени резултати још једном потврђују закључак да је сиромаштво далеко израженије међу старијим samozапосленим лицима, било да се посматра кроз анализу стопе ризика од сиромаштва или стопе материјалне ускраћености, и то нарочито у оним домаћинствима у којима је носилац домаћинства samozапослено лице.

Табела 49. Структура samozапослених према плаћеним доприносима обавезног социјалног осигурања и занимању (2015–2017) у %

Занимање	2015				2016				2017			
	Плаћа пензионо и здравствено осигурање	Плаћа само пензионо осигурање	Плаћа само здравствено осигурање	Не плаћа осигурање	Плаћа пензионо и здравствено осигурање	Плаћа само пензионо осигурање	Плаћа само здравствено осигурање	Не плаћа осигурање	Плаћа пензионо и здравствено осигурање	Плаћа само пензионо осигурање	Плаћа само здравствено осигурање	Не плаћа осигурање
Руководиоци (директори), функционери и законодавци	75,4	0,0	0,0	24,6	79,9	0,8	0,0	19,3	78,3	1,8	0,0	19,9
Стручњаци и уметници	75,1	0,0	0,0	24,9	57,6	1,0	5,5	35,9	58,6	2,3	1,4	37,7
Инжењери, стручни сарадници и техничари	79,2	0,0	0,0	20,8	59,9	0,0	0,0	40,1	60,0	0,0	0,0	40,0
Административни службеници	63,3	0,0	0,0	36,7	46,5	0,0	0,0	53,5	90,9	0,0	0,0	9,1
Услужна и трговачка занимања	58,1	2,2	0,0	39,7	68,5	0,6	0,9	30,0	70,3	0,0	0,0	29,7
Пољопривредници, шумари, рибари и сродни	16,2	0,6	11,2	72,0	20,0	0,8	9,2	69,9	18,6	1,3	13,3	66,9
Занатлије и сродни	48,4	0,0	0,8	50,9	58,4	0,0	0,0	41,6	64,2	0,9	2,3	32,5
Руководиоци машинама и постројењима, монтери и возачи	65,2	0,0	0,0	34,8	47,7	0,0	0,0	52,3	75,8	0,0	6,2	18,0
Једноставна занимања	12,4	0,0	0,0	87,6	29,7	0,0	8,4	61,9	37,8	0,0	4,2	58,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Табела 50. Структура samozапослених према плаћеним доприносима обавезног социјалног осигурања и делатности (2015–2017) у %

Делатност	2015				2016				2017			
	Плаћа пензионо и здравствено осигурање	Плаћа само пензионо осигурање	Плаћа само здравствено осигурање	Не плаћа осигурање	Плаћа пензионо и здравствено осигурање	Плаћа само пензионо осигурање	Плаћа само здравствено осигурање	Не плаћа осигурање	Плаћа пензионо и здравствено осигурање	Плаћа само пензионо осигурање	Плаћа само здравствено осигурање	Не плаћа осигурање
Пољопривреда	15,7	0,5	10,5	73,3	21,9	0,8	8,7	68,6	21,0	1,2	12,5	65,3
Индустрија	0,0	0,0	0,0	100,0	31,9	0,0	0,0	68,1	0,0	0,0	0,0	100,0
Услуге	63,4	0,6	0,2	35,7	66,7	0,5	0,7	32,1	68,7	0,9	1,6	28,8

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

7. ЗАКЉУЧАК

У фокусу анализе изложене у овој монографији јесте методолошки оквир *SILC*-а са свим његовим предностима и недостацима, како у погледу дефинисања кључних компоненти дохотка домаћинстава и њиховог прикупљања из различитих извора, тако и у погледу израчунавања основних индикатора за праћење стања сиромаштва и неједнакости. Анализа се састоји од неколико поглавља која се према изложеним резултатима могу поделити у два дела. Први део анализе посвећен је изучавању пракси имплементације *SILC*-а у европском контексту, као и поређењу основног инструмента за прикупљање података који се примењује у Србији са инструментима који се користе у неколико релевантних земаља ЕУ. У другом делу анализе, на подацима *SILC*-а за Србију се процењује утицај: (а) промена у методолошком концепту прикупљања података, (б) флексибилности дефинисања укупног (и расположивог) дохотка, (в) као и интервенција у подацима на вредности изабраних индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка. На крају монографије, анализира се сиромаштво samozапослених као хетерогене групе лица за коју је утврђено да постоје значајне методолошке реперкусије на доходак.

У Европској унији *SILC* представља основни инструмент за праћење напретка у остваривању стратешких циљева у областима социјалне укључености и борбе против сиромаштва. Међутим, значај *SILC*-а је одавно превазишао границе ЕУ, будући да су овај концепт прихватиле и европске земље које нису чланице Уније, као и земље кандидати и потенцијални кандидати за чланство у ЕУ. Србија спада у ред земаља које на бази опсежног упитника (за домаћинство и лице) прикупљају све податке потребне за формирање кључних променљивих које се користе у израчунавању индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка.

Основни задатак у овој монографији је био да се процени како методолошке измене у формулацији појединих питања на бази којих се прикупљају подаци који се користе за формирање извора дохотка,

као и интервенције у подацима анкете утичу на смер (повећање или смањење) вредности индикатора. Анализирана су три индикатора за праћење стања сиромаштва (праг ризика од сиромаштва, стопа ризика од сиромаштва и релативни јаз ризика од сиромаштва) и два индикатора за праћење нивоа неједнакости дохотка (*Gini* коефицијент и квинтилни однос ($S80/S20$)). Резултати анализе су показали да проширење базе за израчунавање дохотка, укључивањем ВПСП, смањује почетне вредности свих индикатора за неколико процентних поена. Укључивање ове променљиве се највише одражава на висину дохотка првог квинтила. Замена негативних опсервација са нулом у компонентама дохотка, које се односе на ВПСП и доходак од samozапослености, додатно смањује вредности првобитних индикатора сиромаштва и неједнакости. Такође, искључивање опсервација које се налазе испод, односно изнад првог и 99-перцентила расподеле ових променљивих има сличан ефекат на посматране индикаторе. Методолошке промене су се одразиле на повећање прага ризика од сиромаштва у свим подацима *SILC*-а и утицале су на смањење стопе ризика од сиромаштва у *SILC*-у (2013) са 24,5% на 23,5%, док је у *SILC*-у (2017) стопа промењена са 25,7% на 24,8%. Истовремено, у *SILC*-у (2013) *Gini* коефицијент је смањен за 3,1 поена, те је након промена у подацима износио 34,9, док је у *SILC*-у (2017) вредност коефицијента смањена за 1,4 поена и након промена је износила 36,4. Квинтилни однос ($S80/S20$) је промењен са 9,4 на 8,6 у *SILC*-у (2017), док је најмањи јаз у укупним дохоцима првог и последњег квинтила измерен у подацима *SILC*-а (2014), будући да је након интервенција у подацима квинтилни однос промењен са 9,3 на 8,1. Дакле, промене у подацима највише су утицале на повећање дохотка у првом квинтилу. Пораст просечног месечног еквивалентног расположивог дохотка првог квинтила је био највећи у подацима *SILC*-а (2016) када је износио 16,3%, а најмањи у *SILC*-у (2017) од 7,4%.

Резултати изложене анализе показују да је било оправдано очекивање да ће укључивање ВПСП, као и интервенције на негативним и екстремним опсервацијама кључних променљивих, које у највећој мери и генеришу такве вредности, утицати на промене индикатора. У овој монографији то је и емпиријски потврђено. На основу изложених резултата издваја се неколико основних препорука за унапређење *SILC*-а у Србији, имајући у виду његов значај за доношење и праћење утицаја јавних политика, као и упоредивост са другим земљама у оквиру *EU-SILC*-а:

- Методолошке промене, које воде ка унапређењу *SILC* инструмента, могу утицати на упоредивост *EU-SILC* индикатора

по годинама или међу земљама. Стога се предлаже да се већи значај у извештајима квалитета *SILC*-а у Србији да доследности у сагледавању достигнутог нивоа кохерентности *SILC*-а са другим релевантним изворима података у земљи.

- Потребно је обезбедити континуитет упоредивости података о доходу - како укупном тако и по његовим изворима - са *SILC*-ом из претходне године, са АПД-ом, као и са националним рачунима, а о економској активности и са АРС-ом, као што то раде и друге земље. При томе, треба имати у виду разлике у методолошком концепту мерења дохода у националним рачунима или разлике у питањима на основу којих се прикупљају подаци у АПД-у и АРС-у а тичу се променљивих које представљају изворе дохода.
- За разлику од АПД-а у *SILC*-у су мењана питања којима се обухвата вредност производње пољопривредних производа (хране и пића) који су потрошени за сопствене потребе. Стога се намеће питање конзистентности променљиве ВПСП као извора дохода током посматраног периода спровођења *SILC*-а у Србији. Без обзира што се не укључује у доходак при оцени *EU-SILC* индикатора, *Eurostat* располаже овим подацима за све земље из АПД-а. Поред тога, АПД омогућава потпуније прикупљање података о потрошеним количинама и ценама на бази којих се процењује тржишна вредност производа потрошених за сопствене потребе. Упоредивост ВПСП из *SILC*-а и АПД-а је кључна за релевантност ове променљиве и сагледавање њеног значаја у дохоцима најсиромашнијих у првом квинтилу.
- У секторској структури samozапослених, поред високог учешћа пољопривреде, услужни сектор, с годинама, добија све већи значај. Све су назнаке да ће се у таквом окружењу споро развијати иновативно предузетништво, остављајући велики простор за доминацију предузетништва из нужде, које је у директној корелационој вези са већим ризиком од сиромаштва и често се повезује са приватним пословима који нису регистровани.
- Главнину укупног дохода samozапослених чине зарада предузетника, ортака и власника пословних субјеката, као и зараде пољопривредника. Међутим, осцилације у висини ових извора дохода указују на несигурност и ризик којем су изложена лица којима је то главни извор прихода. Годишње осцилације у висини реалног дохода, с једне стране, резултат су актуелних тржишних услова, а с друге, производ су потцењености у

приказивању стварног дохотка у анкети. Стога, посебну пажњу треба посветити како „испуштању“ samozапослених из анкете, тако и навођењу лица које обавља посао у сопственој режији да понуди што прецизнији опис како посла који обавља тако и висине зараде коју остварује. Једна од алтернатива је праћење стабилности дохотка у неколико година за редом, а друга упаривање података *SILC*-а са подацима пореске администрације, како би се добила прецизнија слика о висини дохотка домаћинстава у којима је носилац или неко од чланова домаћинства samozапослен.

- У *EU-SILC*-у се на јединствен начин третирају недостајући подаци о дохотку – домаћинства са таквим подацима се искључују из анализе. Међутим, *Eurostat* није предложио јединствен начин третмана нултих и негативних вредности дохотка. Стога је најпре потребно утврдити шта генерише нулте и негативне вредности расположивог дохотка, будући да „накнадне“ интервенције у подацима утичу на вредности *EU-SILC* индикатора. Повољно је што се број домаћинстава са нултим и негативним вредностима дохотка у Србији смањује. Томе ће додатно допринети и методолошка унапређења упитника, нарочито у делу евидентирања података о појединим изворима дохотка без могућности бележења губитака (доходак од пољопривреде и ВПСП).
- Посебну пажњу треба обратити на волатилност у подацима која је узрокована екстремно малим или великим вредностима у појединим изворима дохотка. Само за неке компоненте дохотка (нпр. извори дохотка од samozапослености) је омогућено да анкетар, приликом уноса података, изврши проверу валидности у односу на стање из претходног периода. Показатељи неједнакости, а нарочито квинтилни однос, изнимно су осетљиви на екстремне вредности у расподели дохотка.
- *SILC* је свеобухватан инструмент за праћење доходовног сиромаштва и социјалне укључености, међутим, методолошке промене, које се углавном односе на упитник, методе прикупљања података, или узорак, могу да подстакну дискусију о упоредивости индикатора сиромаштва и неједнакости, на националном нивоу, током одређеног временског периода. Изложена анализа у монографији сугерише да је резултате увек добро сагледавати и тумачити у ширем контексту методолошких промена, које могу да утичу на одступања у подацима.

- Наредна препорука се тиче коришћења *SILC*-а за анализе утицаја јавних политика. Имајући у виду да је у првом квинтилу присутан одређени број нула и негативних вредности, који се благо смањује по годинама, остаје отворено питање до које мере су закључци и препоруке изведени из анализе таквих података релевантни. Другим речима, потребно је сагледати у ком правцу би се кретале вредности индикатора ако би подаци верније одражавали висину дохотка ових домаћинстава.
- И док се у Србији искључиво користи анкетни упитник за прикупљање података о изворима дохотка, у већини земаља које су укључене у *EU-SILC*, агрегати дохотка се добијају комбиновањем анкете са административним подацима. Док се не омогући целовитији приступ административним изворима, по узору на неке земље укључене у *EU-SILC*, Србија може да користи ове податке у циљу провере и отклањања грешака у мерењу или приликом третмана недостајућих података, као и нултих, негативних или екстремних вредности у изворима дохотка.

8.

СТАТИСТИЧКИ ДОДАТАК

8.1. ДОДАТАК СТАТИСТИЧКОЈ МЕТОДОЛОГИЈИ

8.1.1. СТАНДАРДНЕ ГРЕШКЕ

Процедуре за израчунавање стандардних грешака (σ) и интервала поверења (CI) за показатеље сиромаштва и неједнакости дохотка из *EU-SILC*-а развијене су у неколико статистичких програма, укључујући SAS, SPSS, Sata и R програм. Ове процедуре се користе да би се стандардне грешке и интервали поверења израчунали применом две групе метода. Прва група метода користи се да би се израчунале аналитичке стандардне грешке, што је омогућено захваљујући техници линеаризације која подразумева да узорак има познату расподелу. На бази ове методе *Osier* (2009) је развио процедуру у SAS-у која омогућава да се израчунају стандардне грешке и интервали поверења за *EU-SILC* индикаторе. Друга група метода, у коју се убрајају *Jackknife* и *bootstrap*, базира се на поновном узорковању из оригиналног узорака да би се израчунала емпиријска расподела узорака, из које се, потом, израчунавају стандардне грешке и интервали поверења. На примеру изабраних *EU-SILC* индикатора, *Goedemé* (2013) је показао да су стандардне грешке значајно потцењене уколико се игнорише дизајн узорака при њиховом израчунавању (тј. стратификација узорака или кластери на нивоу домаћинства). У R програму, *Breidaks et al.* (2020) су развили пакет '*vardpoor*' који подржава метод линеаризације за израчунавање оцена стандардних грешака *EU-SILC* индикатора.

Током израчунавања основних индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка у подацима *SILC*-а за Србију, стандардне грешке и интервали поверења су израчунати применом неколико метода и извршено је њихово поређење на бази извоза из програма SAS и R. Међутим, ни један метод није дао резултате који би довели до различитих

одлука о статистичкој значајности *SILC* индикатора. Код израчунавања стандардних грешака, коришћене су информације о дизајну узорка,⁶⁷ при чему су *SILC* променљиве DB050 и DB060 коришћене за дефинисање стратума, односно кластера домаћинства, респективно.⁶⁸

8.1.2. ИНТЕРВАЛ ПОВЕРЕЊА

Доња и горња граница интервала поверења (CI) се одређују на следећи начин, уколико желимо да израчунао 95%-тни интервал поверења:

$$\begin{aligned} CI_{95\%,LB} &= (EU\ SILC_{indikator} - EU\ SILC_{indikator*}) - \\ &1,96 * \sqrt{(\sigma_{EU\ SILC\ indikator}^2 + \sigma_{EU\ SILC\ indikator*}^2)} \\ CI_{95\%,UB} &= (EU\ SILC_{indikator} - EU\ SILC_{indikator*}) + \\ &1,96 * \sqrt{(\sigma_{EU\ SILC\ indikator}^2 + \sigma_{EU\ SILC\ indikator*}^2)} \end{aligned} \quad (1)$$

где $CI_{(95\%,LB)}$ представља доњу, а $CI_{(95\%,UB)}$ горњу границу интервала поверења, $EU-SILC_{indikator}$ и $EU-SILC_{indikator*}$ су оцене *EU-SILC* индикатора, пре и после промене, респективно, а σ [...] припадајуће стандардне грешке оцена (тј. $\sigma = \sqrt{(\sigma^2)}$). Интервали поверења се могу израчунати применом ових формула, било да је реч о промени у оцени *EU-SILC* индикатора у две изабране године, или се мења вредност основног агрегата (еквивалентни расположиви доходак- EDI_{Hi}) за израчунавање индикатора услед промена у подацима (укључивање нових променљивих - HY170 или едитовање података).

8.1.3. ТЕСТИРАЊЕ ЗНАЧАЈНОСТИ ОЦЕНА ПАРАМЕТАРА

Интервали поверења формиран на основу формуле (1), заједно са оцењеним стандардним грешкама, омогућују нам да тестирамо статистичку значајност промена у оценама вредности индикатора, било да се оне односе на поређење оцена у две различите године, или на поређење оцена без и са укључивањем додатних променљивих у еквивалентни расположиви доходак. Стандардна процедура

67 РЗС користи двоетапни стратификовани узорак у спровођењу *SILC* истраживања.

68 *SILC* променљива DB050 је добијена укрштањем два типа насеља (градско и остало) и четири региона (Београдски, Војводина, Западна Србија и Шумадија и Јужна и Источна Србија), а променљива DB060 матичног броја општине и пописног круга.

статистичког закључивања се спроводи на начин да се проверава да ли интервал поверења укључује 0 или не. У другом случају, тј. када интервал поверења не укључује 0, доноси се одлука да је разлика у оценама статистички значајна при датом нивоу поузданости.

8.1.4. МАРГИНАЛНА ГРЕШКА

Маргинална грешка или маргина грешке (енг. *margin of error* - MoE) резултат је продукта стандардне грешке оцене и вредности нормалне стандардизоване променљиве, при 95%-тном нивоу поузданости:

$$MoE = \sigma * z_{0.975} = \sigma * 1,96 \quad (2)$$

Вредност стандардизоване нормалне променљиве Z за $(1-\alpha/2)=(1-0,05/2)=0,975$ је 1,96.

Маргинална грешка представља проценат одступања вредности индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка од њихових оцена.

У Eurostat-овим методолошким документима, поред маргиналне грешке, уз вредности индикатора и интервале поверења, даје се и релативна маргинална грешка (енг. *relative margin of error* - RMoE) (видети Osier et al., 2013). Формула по којој се израчунава овај статистички показатељ прецизности је:

$$RMoE = \frac{1}{2} CI_{95\%} \times 100 \quad (3)$$

Релативна маргинална грешка представља половину 95%-тног интервала поверења ($CI_{(95\%)}$).

Такође, за дати EU-SILC индикатор, при 95%-тном нивоу поузданости, релативна маргинална грешка се изражава следећом формулом:

$$RMoE = \frac{(\sigma * z_{0.975})}{EU\ SILC\ indikator} \times 100 = \frac{(\sigma * 1,96)}{EU\ SILC\ indikator} \times 100 \quad (4)$$

Ови показатељи прецизности оцена су израчунати и приказани заједно са вредностима индикатора сиромаштва и неједнакости дохотка и процењеним интервалима поверења.

8.2. ПРЕГЛЕД ТАБЕЛА

8.2.1. ТАБЕЛЕ УЗ ПОГЛАВЉЕ 4

Табела 1П4. Одлуке земаља о прикупљању података о ВПСП

Не прикупља се SILC-ом	ВПСП је занемарљиво мала и није укључена у податке	Импутација ВПСП из других анкета (АПД)	Прикупља се SILC-ом	Није расположив податак
Белгија	Холандија	Естонија	Аустрија	Португал
Немачка	Велика Британија	Летонија	Бугарска	
Данска	Норвешка	Румунија	Кипар	
Финска	Швајцарска		Чешка	
Малта			Грчка	
Шведска			Шпанија	
Исланд			Француска	
			Хрватска	
			Мађарска	
			Ирска	
			Италија	
			Литванија	
			Луксембург	
			Пољска	
			Словенија	
			Словачка	
7	4	3	16	1

Извор: Извештаји квалитета, последња расположива година (Eurostat, 2016a).

8.2.2. ТАБЕЛЕ УЗ ПОГЛАВЉЕ 5

Табела 1П5. Статистичка анализа променљивих

2013					
Назив компоненте	Шифра	Н	Н одговора	Минимална вредност одговора	Максимална вредност одговора
Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу	PY010G	12828,00	3704,00	3159,26	6921962,68
Службено возило	PY021G	12828,00	0	-	-
Укупан доходак или губитак у новцу од samozапослености укључујући хонораре	PY050G	12828,00	2204,00	1000,00	8727090,88
Приватне пензије	PY080G	12828,00	6,00	30400,00	180000,00
Накнаде за случај незапослености	PY090G	12828,00	125,00	10989,01	1601255,89
Старосне пензије	PY100G	12828,00	2617,00	1061,50	2040000,00
Породичне пензије	PY110G	12828,00	734,00	12738,00	764280,00
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G	12828,00	33,00	7432,76	597176,35
Инвалидска пензија	PY130G	12828,00	780,00	4000,00	1019040,00
Помоћ у вези са образовањем	PY140G	12828,00	59,00	5000,00	1215000,00
Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом	HY040G	6501,00	293,00	1875,00	2475000,00
Социјална давања и породични додаци	HY050G	6501,00	628,00	2040,00	2573261,54
Остала примања по основу социјалне угрожености неразврстана	HY060G	6501,00	299,00	3000,00	480000,00
Накнаде за становање	HY070G	6501,00	101,00	320,00	96000,00
Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G	6501,00	601,00	1000,00	2262600,00
Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G	6501,00	194,00	187,50	2062500,00
Примања лица млађих од 16 година	HY110G	6501,00	40,00	6000,00	504720,00
Порез на богатство	HY120G	6501,00	000	-	-
Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G	6501,00	454,00	500,00	1320000,00
Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G	6501,00	5778,00	125,00	5380677,49

2014					
Назив компоненте	Шифра	Н	Н одговора	Минимална вредност одговора	Максимална вредност одговора
Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу	PY010G	16220,00	4561,00	1500,00	6902280,00
Службено возило	PY021G	16220,00	0	-	-
Укупан доходак или губитак у новцу од самозапослености укључујући хонораре	PY050G	16220,00	2274,00	- 3300000,00	8210000,00
Приватне пензије	PY080G	16220,00	1,00	456000,00	456000,00
Накнаде за случај незапослености	PY090G	16220,00	139,00	17268,45	2188383,05
Старосне пензије	PY100G	16220,00	3172,00	1486,10	5095200,00
Породичне пензије	PY110G	16220,00	925,00	2547,60	1681416,00
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G	16220,00	55,00	12678,06	596723,65
Инвалидска пензија	PY130G	16220,00	890,00	5095,20	1061500,00
Помоћ у вези са образовањем	PY140G	16220,00	74,00	10000,00	4200000,00
Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом	HY040G	6055,00	245,00	750,00	1250000,00
Социјална давања и породични додаци	HY050G	6055,00	644,00	2000,00	2290655,27
Остала примања по основу социјалне угрожености неразврстана	HY060G	6055,00	362,00	2000,00	450000,00
Накнаде за становање	HY070G	6055,00	95,00	450,00	89448,00
Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G	6055,00	526,00	1000,00	2300000,00
Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G	6055,00	160,00	258,75	1100000,00
Примања лица млађих од 16 година	HY110G	6055,00	27,00	5000,00	397080,00
Порез на богатство	HY120G	6055,00	0	-	-
Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G	6055,00	418,00	1000,00	800000,00
Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G	6055,00	5273,00	63,00	4307157,10

2015					
Назив компоненте	Шифра	Н	Н одговора	Минимална вредност одговора	Максимална вредност одговора
Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу	PY010G	15552,00	4408,00	5000,00	6902280,00
Службено возило	PY021G	15552,00	0	-	-
Укупан доходак или губитак у новцу од samozапослености укључујући хонораре	PY050G	15552,00	2030,00	- 1030000,00	12050000,00
Приватне пензије	PY080G	15552,00	4,00	144000,00	486000,00
Накнаде за случај незапослености	PY090G	15552,00	130,00	15070,64	2135007,85
Старосне пензије	PY100G	15552,00	2911,00	1261,06	2789622,00
Породичне пензије	PY110G	15552,00	878,00	4560,20	713328,00
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G	15552,00	56,00	8002,56	443330,20
Инвалидска пензија	PY130G	15552,00	864,00	6899,75	2547600,00
Помоћ у вези са образовањем	PY140G	15552,00	66,00	6000,00	1200000,00
Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом	HY040G	5680,00	246,00	3750,00	2237500,00
Социјална давања и породични додаци	HY050G	5680,00	584,00	500,00	1005168,39
Остала примања по основу социјалне угрожености неразврстана	HY060G	5680,00	277,00	3000,00	1128000,00
Накнаде за становање	HY070G	5680,00	81,00	1560,00	120000,00
Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G	5680,00	457,00	2500,00	28903200,00
Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G	5680,00	184,00	50,00	1250000,00
Примања лица млађих од 16 година	HY110G	5680,00	30,00	1000,00	370608,00
Порез на богатство	HY120G	5680,00	0	-	-
Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G	5680,00	342,00	300,00	1000000,00
Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G	5680,00	4969,00	73,06	3783192,00

2016					
Назив компоненте	Шифра	Н	Н одговора	Минимална вредност одговора	Максимална вредност одговора
Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу	PY010G	15057,00	4368,00	1,00	9999999,00
Службено возило	PY021G	15057,00	0	-	-
Укупан доходак или губитак у новцу од samozапослености укључујући хонораре	PY050G	15057,00	1977,00	- 3880000,00	4480000,00
Приватне пензије	PY080G	15057,00	2,00	240000,00	300000,00
Накнаде за случај незапослености	PY090G	15057,00	113,00	7849,29	2754317,11
Старосне пензије	PY100G	15057,00	2852,00	13,24	3739170,00
Породичне пензије	PY110G	15057,00	810,00	17648,00	661800,00
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G	15057,00	55,00	13130,77	2990338,75
Инвалидска пензија	PY130G	15057,00	848,00	14420,00	3856320,00
Помоћ у вези са образовањем	PY140G	15057,00	52,00	2400,00	1209600,00
Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом	HY040G	5554,00	195,00	525,00	1387500,00
Социјална давања и породични додаци	HY050G	5554,00	521,00	310,26	2055922,79
Остала примања по основу социјалне угрожености неразврстана	HY060G	5554,00	243,00	2000,00	720000,00
Накнаде за становање	HY070G	5554,00	69,00	700,00	72561,93
Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G	5554,00	439,00	1000,00	48304000,00
Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G	5554,00	70,00	37,50	1800000,00
Примања лица млађих од 16 година	HY110G	5554,00	33,00	2000,00	275750,00
Порез на богатство	HY120G	5554,00	0	-	-
Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G	5554,00	289,00	200,00	1584000,00
Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G	5554,00	4872,00	1,24	3392376,00

2017					
Назив компоненте	Шифра	Н	Н одговора	Минимална вредност одговора	Максимална вредност одговора
Укупна примања запосленог у новцу и друга примања која имају еквивалент у новцу	PY010G	14155,00	4219,00	2000,00	9939283,20
Службено возило	PY021G	14155,00	0	-	-
Укупан доходак или губитак у новцу од самозапослености укључујући хонораре	PY050G	14155,00	1792,00	- 1200000,00	6000000,00
Приватне пензије	PY080G	14155,00	2,00	219600,00	360000,00
Накнаде за случај незапослености	PY090G	14155,00	106,00	11773,94	3924646,78
Старосне пензије	PY100G	14155,00	2797,00	2647,20	3706080,00
Породичне пензије	PY110G	14155,00	736,00	4632,60	2260708,80
Накнаде због привремене онеспособљености за рад (боловање)	PY120G	14155,00	57,00	1197,72	6160969,47
Инвалидска пензија	PY130G	14155,00	735,00	9265,20	1058880,00
Помоћ у вези са образовањем	PY140G	14155,00	53,00	8000,00	1440000,00
Примања од издавања по основу власништва над стварима или земљом	HY040G	5263,00	208,00	1000,00	1500000,00
Социјална давања и породични додаци	HY050G	5263,00	513,00	2000,00	2102838,23
Остала примања по основу социјалне угрожености неразврстана	HY060G	5263,00	299,00	1000,00	312000,00
Накнаде за становање	HY070G	5263,00	64,00	30,00	83440,00
Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G	5263,00	448,00	99,00	2462000,00
Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G	5263,00	102,00	250,00	450000,00
Примања лица млађих од 16 година	HY110G	5263,00	38,00	3000,00	427964,00
Порез на богатство	HY120G	5263,00	0	-	-
Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G	5263,00	258,00	300,00	3600000,00
Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G	5263,00	4628,00	125,00	7436318,80

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Табела 2П5. Домаћинства са нултим, негативним и екстремним опсервацијама променљивих НУ170 и РУ050

Променљива	2013		2014		2015		2016		2017	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
НУ020										
Домаћинства са НУ020 < 0	13	0,2	32	0,5	41	0,7	31	0,6	19	0,4
Домаћинства са НУ020 = 0	96	1,5	103	1,7	118	2,1	119	2,1	107	2,0
НУ170										
Домаћинства са НУ170 < 0	0	0,0	100	1,7	103	1,8	91	1,6	97	1,8
Домаћинства са НУ170 = 0	4552	70,0	4770	78,8	4280	75,4	4277	77,0	4052	77,0
Домаћинства са екстремном вредношћу	40	0,6	29	0,5	32	0,6	38	0,7	45	0,9
РУ050										
Домаћинства са РУ050 < 0	0	0,0	94	1,6	80	1,4	50	0,9	42	0,8
Домаћинства са РУ050 = 0	4411	67,9	4226	69,8	4068	71,6	4041	72,8	3916	74,4
Домаћинства са екстремном вредношћу	42	0,6	39	0,6	34	0,6	37	0,7	28	0,5
Укупан број домаћинстава	6501		6055		5680		5554		5263	

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Табела 3П5. Расподела домаћинстава са нултим, негативним и екстремним вредностима променљивих НУ170 и РУ050 по квинтилима

Променљива	2013					2014					2015				
	Квинтил					Квинтил					Квинтил				
	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
НУ020															
Број домаћинстава са НУ020 < 0	13	0	0	0	0	32	0	0	0	0	41	0	0	0	0
Број домаћинстава са НУ020 = 0	96	0	0	0	0	103	0	0	0	0	118	0	0	0	0
НУ170															
Број домаћинстава са НУ170 < 0	0	0	0	0	0	34	22	24	15	5	31	27	17	19	9
Број домаћинстава са НУ170 = 0	742	846	900	969	1095	843	947	973	959	1048	773	849	909	871	878
Број домаћинстава са екстремном вредношћу	6	11	9	8	6	4	7	7	8	3	10	8	10	1	3
РУ050															
Број домаћинстава са РУ050 < 0	0	0	0	0	0	56	18	7	7	6	53	13	10	2	2
Број домаћинстава са РУ050 = 0	773	877	902	930	929	750	848	916	859	853	751	851	914	818	734
Број домаћинстава са екстремном вредношћу	6	8	2	3	23	5	5	2	2	25	7	4	5	1	17

- наставак -

Променљива	2016					1017				
	Квинтил					Квинтил				
	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
HY020										
Број домаћинстава са HY020 < 0	31	0	0	0	0	19	0	0	0	0
Број домаћинстава са HY020 = 0	119	0	0	0	0	107	0	0	0	0
HY170										
Број домаћинстава са HY170 < 0	28	21	16	19	7	21	29	19	21	7
Број домаћинстава са HY170 = 0	811	846	897	878	845	782	849	824	823	774
Број домаћинстава са екстремном вредношћу	8	11	8	4	7	13	6	9	11	6
PY050										
Број домаћинстава са PY050 < 0	33	5	4	5	3	29	5	5	1	2
Број домаћинстава са PY050 = 0	742	843	872	835	749	761	848	826	805	676
Број домаћинстава са екстремном вредношћу	18	1	1	1	16	4	5	2	3	14

Извор: P3C, SILC 2013-2017. година.

Табела 4П5. Расподела домаћинства са ВПСП по децилима (у %)

Децили	2013		2014		2015		2016		2017	
	Број	Вредност	Број	Вредност	Број	Вредност	Број	Вредност	Број	Вредност
1	14,1	14,4	13,0	11,9	14,6	16,4	12,5	11,8	13,1	13,2
2	14,6	13,5	16,5	16,0	15,1	15,2	14,4	13,0	15,3	15,1
3	13,3	14,1	13,2	13,4	13,2	12,8	14,4	12,5	13,1	11,8
4	12,0	12,1	11,8	11,4	12,4	11,2	11,9	11,5	12,2	11,1
5	10,7	10,6	12,2	12,1	11,4	11,5	10,8	9,8	11,0	8,4
6	9,2	9,7	9,8	8,3	10,0	9,0	9,9	9,8	9,6	9,0
7	9,6	10,0	9,3	12,6	7,8	7,9	9,0	8,4	9,3	8,6
8	6,6	5,5	6,8	7,9	6,7	5,6	7,3	5,2	7,0	7,2
9	5,4	5,9	4,5	4,0	4,5	4,7	5,2	5,0	5,3	9,1
10	4,6	4,1	3,1	2,3	4,2	5,7	4,6	12,9	4,1	6,5
Укупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Табела 5П5. Расподела домаћинстава са дохотком од самозапослености по децилима (у %)

Децили	2013		2014		2015		2016		2017	
	Број	Вредност	Број	Вредност	Број	Вредност	Број	Вредност	Број	Вредност
1	12,9	3,2	11,7	3,5	11,6	2,4	12,4	2,7	10,7	2,9
2	12,4	6,2	12,5	5,9	13,5	5,5	13,9	5,2	14,3	6,4
3	11,7	6,1	11,5	6,9	10,3	4,9	12,1	8,1	12,2	7,6
4	10,4	5,8	11,6	8,3	12,1	7,4	10,6	7,7	11,3	7,8
5	10,1	8,5	10,4	8,7	9,3	7,6	10,0	7,5	10,4	8,2
6	8,4	7,5	8,8	9,2	9,0	7,1	9,3	8,6	8,4	7,6
7	9,2	9,1	8,7	8,6	8,0	6,8	9,5	11,2	9,7	10,7
8	7,8	11,5	8,4	9,8	9,0	9,1	7,5	9,9	7,4	10,8
9	7,8	13,1	7,9	11,6	8,0	12,2	6,6	11,0	8,4	11,9
10	9,4	29,0	8,6	27,4	9,2	36,9	8,1	28,3	7,3	26,2
Укупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Табела 6П5. Извори дохотка домаћинстава у Србији, SILC 2013-2017. година, у 10⁶ РСД

Редни број	Извори	Ознака EU- SILC	2013	2014	2015	2016	2017
	<i>Примања лица</i>						
1	Зараде запослених	PY010G	1.126.900,0	1.223.400,0	1.255.300,0	1.327.700,0	1.446.700,0
2	Службено возило	PY021G	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3	Доходак од samozапослености	PY050G	265.303,3	153.654,3	157.683,6	145.106,4	144.220,0
4	Приватне пензије	PY080G	341,9	386,1	613,6	379,8	425,3
5	Накнаде за незапосленост	PY090G	1.3061,0	10.728,5	13.858,2	14.562,9	12.852,0
6	Старосне пензије	PY100G	352.425,2	367.889,0	365.450,8	382.967,0	409.577,2
7	Породичне пензије	PY110G	74.362,7	77.376,3	73.669,4	75.426,7	70.238,2
8	Накнаде за боловање	PY120G	2.062,4	2.497,7	3.341,3	5.461,8	5.013,4
9	Инвалидска пензија	PY130G	89.049,4	85.793,5	88.121,5	89.260,9	88.875,0
10	Помоћ у вези са образовањем	PY140G	3.887,2	8.262,4	4.468,5	2.948,6	2.387,4
	<i>Примања домаћинстава</i>						
11	Примања од издавања	HY040G	19.477,7	13.219,5	19.109,1	13.256,6	15.801,8
12	Социјална примања и породични додаци	HY050G	22.307,1	27.765,8	23.000,7	22.251,6	25.335,7
13	Остала социјална примања, неразврстана	HY060G	8.083,0	9.417,7	8.859,8	8.204,1	8.535,1
14	Накнаде за становање	HY070G	1.033,1	963,6	751,9	705,3	640,5
15	Трансфери између домаћинстава – примљени	HY080G	30.815,4	30.288,5	42.665,9	57.277,9	27.221,5

Редни број	Извори	Ознака EU- SILC	2013	2014	2015	2016	2017
16	Примања од финансијских трансакција и улагања	HY090G	4.348,5	2.380,6	1.888,3	3.272,0	1.094,2
17	Примања лица млађих од 16 година	HY110G	1.858,4	1.138,1	929,7	1.438,9	1.016,6
18	Вредност производње за сопствену потрошњу	HY170G	45.606,7	12.966,7	14.857,6	15.409,4	17.458,8
19=1+2+...+17	Укупан доходак	HY010	2.015.400,0	2.015.200,0	2.059.700,0	2.150.200,0	2.259.900,0
20	Порез на богатство	HY120G	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21	Трансфери између домаћинстава – плаћени	HY130G	18.952,3	17.858,6	14.609,3	17.500,8	15.859,4
22	Порез на доходак и доприноси социјалног осигурања	HY140G	466.224,9	505.918,6	519.435,0	560.383,6	616.819,4
23=19-20-21-22	Расположиви доходак	HY020	1.530.200,0	1.491.400,0	1.525.700,0	1.572.300,0	1.627.300,0
24=23-5-8-9-10-12-13-14	Расположиви доходак без укључених социјалних трансфера са пензијама	HY022	1.390.700,0	1.346.000,0	1.383.300,0	1.428.934,9	1.483.600,0
25=24-6-7	Расположиви доходак без укључених социјалних трансфера и пензија	HY023	963.917,0	900.737,6	944.179,1	970.541,2	1.003.800,0

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: Променљива HY170G није укључена у укупан доходак.

Табела 7П5. Утицај екстремних и негативних вредности на праг ризика од сиромаштва, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика												
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП	-550	-28	-16911	15811	-184	20	-19422	19054	-267	-14	-31894	31360
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком самозапослених	-550	-28	-16911	15811	-206	21	-18790	18379	-311	-5	-27958	27337
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених	-407	-25	-15778	14964	-163	13	-21873	21548	-127	-18	-34276	34022

- наставак -

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
<i>Објављени индикатори - индикатор са ВПСП</i>	-550	-28	-16911	15811	-184	20	-19422	19054
<i>Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком самозапослених</i>	-550	-28	-16911	15811	-206	21	-18790	18379
<i>Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених</i>	-407	-25	-15778	14964	-163	13	-21873	21548

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 8П5. Утицај екстремних и негативних вредности на стопу ризика од сиромаштва, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика												
Објављени индикатори - индикатор са ВПСР												
Укупно	1,1*	0,00	0,3	2,0	0,5	0,00	-0,4	1,4	0,1	0,00	-0,9	1,1
Пол												
Мушки	1,3	0,01	0,0	2,6	0,4	0,00	-1,1	1,9	0,3	0,00	-1,3	2,0
Женски	0,9	0,00	-0,3	2,2	0,5	0,00	-0,9	1,9	-0,1	0,00	-1,6	1,5
Старост												
0-17	0,2	0,00	-2,8	3,1	0,3	0,00	-3,0	3,6	-0,4	0,00	-4,2	3,4
18-24	0,9	0,01	-3,9	5,7	0,4	0,00	-4,9	5,6	-0,3	-0,01	-6,7	6,1
25-54	1,0	0,01	-0,5	2,5	0,4	0,00	-1,3	2,1	0,2	0,00	-1,7	2,1

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
55-64	2,1	0,03	-0,4	4,7	0,3	0,00	-2,8	3,3	0,2	0,00	-3,4	3,8
65 и више	1,4	0,02	-0,8	3,6	0,9	0,01	-1,8	3,5	0,5	0,01	-2,1	3,1
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком samozапослених												
Укупно	1,1*	0,00	0,3	2,0	0,7	0,00	-0,2	1,6	0,3	0,00	-0,7	1,3
Пол												
Мушки	1,3	0,01	0,0	2,6	0,7	0,00	-0,8	2,1	0,6	0,00	-1,1	2,2
Женски	0,9	0,00	-0,3	2,2	0,7	0,00	-0,7	2,1	0,2	0,00	-1,4	1,7
Старост												
0-17	0,2	0,00	-2,8	3,1	0,5	0,00	-2,8	3,8	0,0	0,00	-3,9	3,8
18-24	0,9	0,01	-3,9	5,7	0,6	0,01	-4,7	5,9	0,0	-0,01	-6,5	6,4
25-54	1,0	0,01	-0,5	2,5	0,6	0,00	-1,0	2,3	0,4	0,00	-1,4	2,3
55-64	2,1	0,03	-0,4	4,7	0,7	0,01	-2,3	3,7	0,4	0,00	-3,2	4,0
65 и више	1,4	0,02	-0,8	3,6	1,0	0,01	-1,6	3,6	0,6	0,01	-2,0	3,3
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Укупно	1,0*	0,00	0,2	1,8	0,7	0,00	-0,2	1,6	0,5	0,00	-0,5	1,6
Пол												
Мушки	1,1	0,01	-0,2	2,4	0,6	0,00	-0,9	2,0	0,7	0,00	-0,9	2,4

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
<i>Женски</i>	0,9	0,00	-0,4	2,1	0,7	0,00	-0,7	2,1	0,4	0,00	-1,1	2,0
Старост												
<i>0-17</i>	0,2	0,00	-2,8	3,1	0,6	0,00	-2,7	3,9	0,3	0,00	-3,5	4,1
<i>18-24</i>	0,7	0,01	-4,1	5,5	0,7	0,01	-4,6	5,9	-0,1	-0,01	-6,5	6,4
<i>25-54</i>	0,7	0,00	-0,8	2,2	0,5	0,00	-1,1	2,2	0,6	0,00	-1,2	2,5
<i>55-64</i>	1,9	0,02	-0,7	4,4	0,6	0,00	-2,4	3,6	0,5	0,00	-3,1	4,0
<i>65 и више</i>	1,6	0,02	-0,6	3,9	1,0	0,01	-1,7	3,6	1,0	0,01	-1,6	3,6

- наставак -

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП								
Укупно	0,4	0,00	-0,6	1,5	0,8	0,00	-0,3	1,8
Пол								
Мушки	0,4	0,00	-1,3	2,2	0,8	0,01	-0,9	2,5
Женски	0,4	0,00	-1,2	2,0	0,7	0,00	-1,1	2,4
Старост								
0-17	0,2	0,00	-3,7	4,2	0,6	0,00	-3,6	4,9
18-24	0,1	-0,01	-7,1	7,3	0,8	0,01	-6,3	7,9
25-54	0,1	0,00	-1,8	2,1	0,7	0,01	-1,4	2,7
55-64	0,7	0,01	-3,1	4,6	0,8	0,01	-2,8	4,3
65 и више	1,0	0,02	-1,5	3,6	0,9	0,01	-1,9	3,7
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком samozапослених								
Укупно	0,6	0,00	-0,4	1,7	1,0	0,00	-0,1	2,1
Пол								
Мушки	0,7	0,00	-1,1	2,4	1,0	0,01	-0,7	2,8
Женски	0,6	0,00	-1,0	2,2	0,8	0,00	-0,9	2,6
Старост								
0-17	0,5	0,00	-3,5	4,4	1,1	0,01	-3,1	5,3

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
18-24	0,3	0,00	-6,9	7,5	0,9	0,01	-6,2	8,0
25-54	0,4	0,00	-1,6	2,3	0,9	0,01	-1,1	2,9
55-64	1,1	0,01	-2,8	4,9	0,9	0,01	-2,7	4,4
65 и више	1,1	0,02	-1,4	3,7	1,0	0,01	-1,8	3,7
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених								
Укупно	0,5	0,00	-0,5	1,6	0,9	0,00	-0,2	2,0
Пол								
Мушки	0,6	0,00	-1,2	2,3	1,0	0,01	-0,8	2,7
Женски	0,5	0,00	-1,2	2,1	0,8	0,01	-0,9	2,5
Старост								
0-17	0,3	0,00	-3,7	4,2	0,9	0,01	-3,3	5,1
18-24	0,2	-0,01	-7,0	7,4	0,7	0,01	-6,5	7,8
25-54	0,3	0,00	-1,7	2,2	0,8	0,01	-1,2	2,9
55-64	0,9	0,01	-3,0	4,7	0,8	0,01	-2,8	4,4
65 и више	1,1	0,02	-1,5	3,6	1,2	0,02	-1,6	3,9

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 9П5. Утицај екстремних и негативних вредности на стопу ризика од сиромаштва према типу домаћинства, 2013-2017.

[illegible]

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
<i>Сва домаћинства без издржаване деце</i>	2,0*	0,02	0,8	3,3	0,8	0,00	-0,7	2,3	0,5	0,00	-1,2	2,2
<i>Једночлано домаћинство без издржаване деце</i>	0,7	0,01	-4,6	6,0	0,6	0,01	-6,5	7,6	-1,9	-0,04	-10,5	6,6
Мушко	0,7	0,01	-12,0	13,4	-0,1	0,00	-15,5	15,3	-1,9	-0,04	-24,1	20,3
Женско	0,8	0,01	-6,5	8,0	1,0	0,01	-9,7	11,6	-2,0	-0,05	-13,2	9,3
До 65 година старости	1,8	0,04	-9,1	12,6	0,0	0,00	-14,2	14,2	-1,2	-0,03	-23,1	20,7
65 година старости и више	-0,1	-0,01	-8,1	7,9	1,0	0,01	-10,3	12,3	-2,5	-0,07	-13,3	8,2
<i>Двочлано домаћинство без издржаване деце</i>	2,4	0,04	-0,2	4,9	1,3	0,02	-1,6	4,1	1,6	0,01	-1,8	5,0
<i>Остала домаћинства без издржаване деце</i>	2,3*	0,03	0,3	4,3	0,5	0,00	-1,9	2,8	0,6	0,01	-1,8	3,1
<i>Сва домаћинства са издржаваном децом</i>	0,3	0,00	-0,9	1,6	0,6	0,00	-0,7	2,0	0,2	0,00	-1,3	1,8
<i>Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце</i>	-1,3	-0,03	-19,1	16,4	-3,1	-0,07	-25,9	19,8	-1,1	-0,02	-27,8	25,5
<i>Два члана са једним издржаваним дететом</i>	0,0	0,00	-5,4	5,5	0,7	0,02	-5,2	6,6	-0,3	0,00	-7,8	7,2
<i>Два члана са двоје издржаване деце</i>	-1,1	-0,02	-4,9	2,6	0,3	0,00	-4,2	4,7	0,3	0,00	-4,9	5,4
<i>Два члана са троје и више издржаване деце</i>	0,4	0,00	-11,3	12,1	0,0	0,00	-12,6	12,6	-0,6	-0,06	-15,6	14,5
<i>Остала домаћинства са издржаваном децом</i>	1,2	0,01	-0,5	2,9	1,1	0,01	-0,7	2,9	0,6	0,00	-1,4	2,5
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
<i>Сва домаћинства без издржаване деце</i>	2,0*	0,02	0,7	3,3	0,7	0,00	-0,9	2,2	0,7	0,00	-1,0	2,4
<i>Једночлано домаћинство без издржаване деце</i>	1,0	0,01	-4,3	6,3	0,6	0,01	-6,5	7,6	-1,6	-0,03	-10,1	6,9
Мушко	0,7	0,01	-12,0	13,4	-0,1	0,00	-15,5	15,3	-1,4	-0,04	-23,5	20,8
Женско	1,1	0,02	-6,1	8,4	1,0	0,01	-9,7	11,6	-1,7	-0,05	-13,0	9,5

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
До 65 година старости	2,1	0,05	-8,7	12,9	0,0	0,00	-14,2	14,2	-0,8	-0,02	-22,7	21,0
65 година старости и више	0,1	0,00	-7,9	8,1	1,0	0,01	-10,3	12,3	-2,2	-0,07	-12,9	8,5
Двочлано домаћинство без издржаване деце	2,4	0,03	-0,2	4,9	1,3	0,02	-1,5	4,2	1,7	0,02	-1,7	5,0
Остала домаћинства без издржаване деце	2,1*	0,03	0,1	4,1	0,1	0,00	-2,2	2,5	0,8	0,01	-1,6	3,3
Сва домаћинства са издржаваном децом	0,1	0,00	-1,1	1,4	0,6	0,00	-0,7	2,0	0,5	0,00	-1,1	2,0
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	-0,6	-0,01	-18,2	17,0	-0,5	-0,01	-22,6	21,7	-0,5	-0,01	-27,0	26,0
Два члана са једним издржаваним дететом	-0,2	0,00	-5,7	5,3	0,8	0,01	-5,2	6,7	0,0	0,00	-7,5	7,6
Два члана са двоје издржаване деце	-1,0	-0,01	-4,8	2,7	0,5	0,01	-3,9	5,0	-0,2	0,00	-5,4	5,0
Два члана са троје и више издржаване деце	-0,3	0,00	-12,0	11,4	0,0	0,00	-12,6	12,6	1,2	0,02	-13,1	15,5
Остала домаћинства са издржаваном децом	0,9	0,00	-0,8	2,6	0,8	0,01	-1,0	2,6	0,9	0,00	-1,0	2,8

- наставак

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП								
Сва домаћинства без издржаване деце	0,7	0,00	-1,0	2,5	0,7	0,01	-1,0	2,4
Једночлано домаћинство без издржаване деце	0,3	0,00	-9,6	10,3	0,8	0,01	-7,9	9,6
Мушко	-0,4	-0,01	-26,0	25,2	0,6	0,01	-18,3	19,5
Женско	0,8	0,01	-12,1	13,8	0,9	0,01	-12,2	14,1
До 65 година старости	-0,3	0,00	-27,9	27,3	0,9	0,01	-23,8	25,7
65 година старости и више	0,8	0,02	-9,8	11,4	0,7	0,01	-10,1	11,6
Двочлано домаћинство без издржаване деце	1,0	0,02	-2,3	4,3	0,8	0,01	-2,7	4,3
Остала домаћинства без издржаване деце	0,6	0,01	-1,8	3,1	0,6	0,01	-1,9	3,0
Сва домаћинства са издржаваном децом	0,2	0,00	-1,4	1,8	0,7	0,00	-0,9	2,4
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	0,0	0,00	-31,5	31,5	-1,1	-0,02	-33,2	30,9
Два члана са једним издржаваним дететом	-0,6	-0,04	-8,0	6,8	0,7	0,01	-9,2	10,5
Два члана са двоје издржаване деце	-0,1	-0,01	-5,1	4,8	0,2	0,00	-5,4	5,7
Два члана са троје и више издржаване деце	0,4	0,00	-17,0	17,9	2,0	-0,02	-13,0	17,1
Остала домаћинства са издржаваном децом	0,5	0,00	-1,4	2,5	1,0	0,01	-1,0	2,9
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком samozапослених								
Сва домаћинства без издржаване деце	0,9	0,01	-0,8	2,7	0,8	0,01	-0,9	2,6
Једночлано домаћинство без издржаване деце	0,5	0,00	-9,4	10,4	0,9	0,01	-7,9	9,6

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Мушко	-0,2	-0,01	-25,8	25,3	0,8	0,02	-18,1	19,7
Женско	1,0	0,01	-12,0	13,9	0,9	0,01	-12,2	14,1
До 65 година старости	0,0	-0,01	-27,6	27,7	0,9	0,01	-23,8	25,7
65 година старости и више	0,8	0,02	-9,8	11,4	0,8	0,01	-10,0	11,6
Двочлано домаћинство без издржаване деце	1,1	0,02	-2,2	4,4	0,8	0,01	-2,7	4,3
Остала домаћинства без издржаване деце	1,0	0,01	-1,5	3,4	0,9	0,01	-1,6	3,3
Сва домаћинства са издржаваном децом	0,4	0,00	-1,2	2,0	1,0	0,01	-0,6	2,7
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	0,0	0,00	-31,5	31,5	-1,1	-0,02	-33,2	30,9
Два члана са једним издржаваним дететом	-0,6	-0,04	-8,0	6,8	0,9	0,01	-8,9	10,8
Два члана са двоје издржаване деце	0,5	0,01	-4,4	5,4	0,4	0,01	-5,1	6,0
Два члана са троје и више издржаване деце	0,4	0,00	-17,0	17,9	3,4	-0,03	-11,7	18,5
Остала домаћинства са издржаваном децом	0,7	0,00	-1,3	2,6	1,2	0,01	-0,8	3,1
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених								
Сва домаћинства без издржаване деце	0,9	0,01	-0,9	2,6	0,9	0,01	-0,8	2,7
Једночлано домаћинство без издржаване деце	0,5	0,00	-9,4	10,4	1,0	0,01	-7,8	9,7
Мушко	-0,2	-0,01	-25,8	25,3	0,8	0,02	-18,1	19,7
Женско	1,0	0,01	-12,0	13,9	1,1	0,01	-12,1	14,3
До 65 година старости	0,0	-0,01	-27,6	27,7	0,9	0,01	-23,8	25,7
65 година старости и више	0,8	0,02	-9,8	11,4	1,0	0,02	-9,8	11,8
Двочлано домаћинство без издржаване деце	1,0	0,02	-2,3	4,3	1,0	0,02	-2,5	4,4

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Остала домаћинства без издржаване деце	0,9	0,01	-1,5	3,4	0,9	0,01	-1,6	3,4
Сва домаћинства са издржаваном децом	0,2	0,00	-1,4	1,8	0,9	0,00	-0,8	2,5
Самохрани родитељ са једним или више издржаване деце	0,0	0,00	-31,5	31,5	-1,1	-0,02	-33,2	30,9
Два члана са једним издржаваним дететом	-1,1	-0,05	-8,5	6,4	0,6	0,01	-9,3	10,5
Два члана са двоје издржаване деце	0,5	0,01	-4,4	5,4	0,3	0,01	-5,2	5,9
Два члана са троје и више издржаване деце	0,4	0,00	-17,0	17,9	3,4	-0,03	-11,7	18,5
Остала домаћинства са издржаваном децом	0,4	0,00	-1,6	2,4	1,0	0,01	-1,0	2,9

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 10П5. Утицај екстремних и негативних вредности на стопу ризика од сиромаштва према статусу на тржишту рада, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика												
Објављени индикатори - индикатор са ВПСР												
Раде	1,7*	0,02	0,5	3,0	0,3	0,00	-1,1	1,8	0,0	0,00	-1,6	1,6
Код послодавца	0,0	0,00	-1,0	1,0	0,2	0,00	-1,0	1,4	-0,1	0,00	-1,5	1,3
Самозапослени	6,6*	0,05	1,6	11,6	0,9	0,01	-5,9	7,7	0,5	0,00	-8,9	9,9
Не раде	1,1	0,00	-0,3	2,5	0,5	0,00	-1,0	2,0	0,4	0,00	-1,3	2,0
Незапослени	1,1	0,00	-2,9	5,0	0,4	0,00	-3,5	4,2	0,1	0,00	-3,9	4,1
Пензионери	1,0	0,01	-0,6	2,6	0,7	0,01	-1,3	2,6	0,2	0,00	-1,8	2,2
Остали неактивни	1,1	0,01	-2,7	4,9	0,5	0,00	-3,8	4,8	1,1	0,01	-4,0	6,2
Објављени индикатори - индикатор са ВПСР и негативним дохотком самозапослених												
Раде	1,7*	0,02	0,5	3,0	0,6	0,01	-0,8	1,9	0,3	0,00	-1,3	1,8
Код послодавца	0,0	0,00	-1,0	1,0	0,4	0,00	-0,8	5,2	0,1	0,00	-1,3	1,5
Самозапослени	6,6*	0,05	1,6	11,6	1,5	0,01	-5,3	4,8	1,2	0,01	-8,2	10,5
Не раде	1,1	0,00	-0,3	2,5	0,8	0,00	-0,7	3,7	0,5	0,00	-1,1	2,2
Незапослени	1,1	0,00	-2,9	5,0	0,6	0,00	-3,2	3,3	0,3	0,00	-3,7	4,3
Пензионери	1,0	0,01	-0,6	2,6	0,9	0,01	-1,0	4,3	0,4	0,00	-1,6	2,4
Остали неактивни	1,1	0,01	-2,7	4,9	0,7	0,00	-3,6	2,8	1,2	0,01	-3,9	6,3
Објављени индикатори - индикатор са ВПСР без екстремних и негативних вредности ВПСР и дохотка самозапослених												
Раде	1,3*	0,01	0,0	1,3	0,5	0,00	-1,0	2,0	0,3	0,00	-1,3	1,9

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
<i>Код послодавца</i>	-0,2	-0,01	-1,2	0,8	0,5	0,01	-0,7	1,7	0,2	0,00	-1,2	1,6
<i>Самозапослени</i>	5,4*	0,04	0,3	10,4	0,7	0,00	-6,1	7,5	0,7	0,00	-8,7	10,0
Не раде	1,1	0,00	-0,3	2,5	0,7	0,00	-0,8	2,2	0,8	0,00	-0,9	2,4
<i>Незапослени</i>	1,2	0,00	-2,7	5,2	0,6	0,00	-3,3	4,4	0,8	0,00	-3,2	4,8
<i>Пензионери</i>	1,1	0,02	-0,5	2,8	0,9	0,01	-1,1	2,9	0,7	0,01	-1,3	2,7
<i>Остали неактивни</i>	0,9	0,01	-2,9	4,6	0,6	0,00	-3,7	4,9	1,0	0,01	-4,2	6,1

- наставак -

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП								
Раде	0,2	0,00	-1,5	1,9	0,4	0,01	-1,1	1,6
Код послодавца	0,0	0,00	-1,4	1,5	0,4	0,01	-1,0	1,7
Самозапослени	1,3	0,01	-10,9	13,6	0,7	0,01	-11,5	12,9
Не раде	0,6	0,00	-1,1	2,3	0,9	0,00	-0,9	2,6
Незапослени	0,3	0,00	-3,8	4,4	1,0	0,00	-3,2	5,2

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Пензионери	0,9	0,01	-1,1	2,9	0,9	0,01	-1,2	3,1
Остали неактивни	0,4	0,00	-5,4	6,1	0,8	0,01	-5,2	6,9
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком самозапослених								
Раде	0,4	0,00	-1,3	2,1	0,7	0,01	-0,9	1,6
Код послодавца	0,1	0,00	-1,3	1,6	0,5	0,02	-0,8	1,8
Самозапослени	1,6	0,01	-10,6	13,9	1,6	0,02	-10,5	13,7
Не раде	0,8	0,00	-0,9	2,6	1,0	0,00	-0,8	2,8
Незапослени	0,8	0,00	-3,3	4,9	1,1	0,00	-3,1	5,3
Пензионери	1,0	0,02	-1,0	3,0	1,0	0,01	-1,1	3,2
Остали неактивни	0,6	0,00	-5,1	6,3	0,9	0,01	-5,1	7,0
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка самозапослених								
Раде	0,2	0,00	-1,5	1,9	0,5	0,01	-1,1	1,6
Код послодавца	0,1	-0,06	-1,5	1,7	0,5	0,02	-0,8	1,8
Самозапослени	0,5	0,00	-11,8	12,8	0,5	0,01	-11,7	12,6
Не раде	0,8	0,00	-1,0	2,5	1,1	0,00	-0,7	2,8
Незапослени	0,7	0,00	-3,4	4,8	1,1	0,00	-3,1	5,3
Пензионери	1,0	0,02	-1,0	3,0	1,2	0,02	-1,0	3,3
Остали неактивни	0,4	0,00	-5,3	6,2	0,9	0,01	-5,1	7,0

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 11П5. Утицај екстремних и негативних вредности на релативни јаз ризика од сиромаштва, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика												
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП												
Укупно	2,7*	-0,1	0,5	4,9	1,6	0,1	-2,1	5,3	1,6	0,2	-1,3	4,5
Пол												
Мушки	3,1	0,1	-0,8	7,1	1,9	-0,1	-4,6	8,4	1,0	-0,1	-4,4	6,4
Женски	3,3	-0,2	-1,5	6,4	0,4	0,2	-5,9	6,7	1,4	0,2	-3,0	5,8
Старост												
0-17	3,9	-0,1	-4,8	8,7	1,5	-0,2	-7,4	10,4	1,4	-0,3	-9,6	12,5
18-24	5,1	0,0	-14,3	20,1	0,7	-0,1	-23,5	25,0	1,8	0,6	-11,0	14,7
25-54	2,8	0,0	-1,7	6,4	0,7	-0,2	-4,6	6,0	0,8	-0,3	-5,8	7,3
55-64	2,4	0,1	-5,3	9,1	1,6	0,2	-11,8	15,0	0,8	0,0	-9,7	11,2
65 и више	1,9	-0,1	-3,0	6,7	1,2	0,1	-4,1	6,5	-0,1	-0,3	-6,1	5,8
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком samozапослених												
Укупно	2,7*	-0,1	0,5	4,9	2,6	0,2	-0,8	5,9	1,7	0,3	-1,0	4,4
Пол												
Мушки	3,1	0,1	-0,8	7,1	3,4	0,0	-2,5	9,3	1,8	0,1	-3,0	6,6
Женски	3,3	-0,2	-1,5	6,4	2,0	0,2	-4,0	8,0	1,6	0,3	-2,5	5,8
Старост												
0-17	3,9	-0,1	-4,8	8,7	1,6	0,0	-6,5	9,6	2,6	-0,3	-8,8	14,0
18-24	5,1	0,0	-14,3	20,1	4,4	-0,2	-21,4	30,1	1,8	0,8	-9,4	13,0
25-54	2,8	0,0	-1,7	6,4	1,4	-0,6	-6,4	9,2	1,5	-0,4	-5,3	8,3

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
55-64	2,4	0,1	-5,3	9,1	2,5	-0,2	-14,5	19,4	1,5	-0,1	-10,0	13,0
65 и више	1,9	-0,1	-3,0	6,7	1,1	0,2	-3,8	5,9	0,2	-0,4	-6,4	6,8
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених												
Укупно	2,1	-0,1	-0,3	4,4	2,3	0,2	-1,1	5,7	1,8	0,3	-0,9	4,5
Пол												
Мушки	2,1	0,0	-2,2	6,4	3,3	-0,2	-3,5	10,1	1,6	0,0	-3,4	6,6
Женски	2,4	-0,3	-1,7	6,5	1,5	0,3	-4,3	7,3	1,3	0,3	-2,7	5,4
Старост												
0-17	2,9	-0,1	-3,9	9,7	1,4	-0,2	-7,5	10,3	1,2	-0,4	-10,5	12,9
18-24	3,3	-0,2	-16,3	23,0	4,1	-0,2	-22,0	30,2	2,2	0,6	-10,6	15,1
25-54	1,4	0,1	-2,6	5,4	1,2	-0,5	-5,6	8,0	0,7	-0,3	-5,8	7,2
55-64	2,5	0,1	-4,5	9,6	2,3	-0,2	-14,3	18,9	2,0	-0,1	-9,3	13,2
65 и више	2,6	-0,2	-2,3	7,6	1,3	0,0	-4,1	6,7	0,5	-0,3	-5,6	6,5

- наставак -

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
Објављени индикатори - индикатор са ВПСР								
Укупно	0,9	-0,2	-2,3	4,1	0,3	-0,1	-2,6	3,2
Пол								
Мушки	0,6	-0,1	-4,8	6,1	0,9	0,0	-3,7	5,6
Женски	1,3	-0,3	-4,9	7,4	0,9	0,1	-3,1	5,0
Старост								
0-17	1,0	-0,1	-18,5	20,6	0,2	0,1	-12,1	12,6
18-24	1,7	-0,2	-23,7	27,2	-0,8	0,5	-19,1	17,6
25-54	1,4	0,0	-6,0	8,8	0,4	0,1	-6,3	7,1
55-64	1,5	-0,4	-23,2	26,3	1,7	0,2	-13,0	16,4
65 и више	-0,4	0,0	-4,3	3,4	0,2	0,0	-8,0	8,4
Објављени индикатори - индикатор са ВПСР и негативним дохотком samozапослених								
Укупно	1,5	-0,3	-1,9	4,9	1,0	-0,1	-1,9	3,9
Пол								
Мушки	1,1	-0,1	-4,3	6,6	1,2	0,0	-3,5	5,8
Женски	1,6	-0,3	-4,3	7,6	0,8	0,1	-3,1	4,7
Старост								
0-17	1,2	0,1	-15,4	17,9	1,0	0,3	-10,3	12,3
18-24	2,4	0,0	-20,0	24,8	-0,9	0,1	-23,2	21,4

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
25-54	1,9	0,1	-4,9	8,7	0,7	0,2	-5,6	7,0
55-64	2,2	0,0	-18,3	22,6	1,6	0,2	-13,4	16,5
65 и више	0,1	-0,1	-4,2	4,4	0,5	-0,1	-8,4	9,4
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozапослених								
Укупно	1,3	-0,2	-1,7	4,4	0,6	-0,1	-2,1	3,3
Пол								
Мушки	1,2	-0,1	-4,1	6,5	1,1	0,0	-3,5	5,8
Женски	1,4	-0,2	-4,1	6,8	1,0	0,1	-3,1	5,1
Старост								
0-17	1,3	0,2	-15,0	17,6	0,8	0,2	-10,9	12,5
18-24	2,4	0,0	-19,7	24,6	-0,6	0,2	-21,9	20,7
25-54	1,6	0,0	-5,3	8,4	0,5	0,1	-6,2	7,2
55-64	1,7	-0,3	-22,1	25,6	1,5	0,2	-13,4	16,3
65 и више	0,1	-0,1	-3,9	4,2	0,5	0,0	-7,7	8,7

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 12П5. Утицај екстремних и негативних вредности на *Gini* коефицијент, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика												
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП	1,7*	0,00	1,1	2,3	0,5	0,00	-0,3	1,4	0,6	0,00	-0,7	1,9
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним доходом самозапослених	1,7*	0,00	1,1	2,3	1,3*	0,02	1,1	1,4	1,2*	0,00	0,8	1,6
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохода самозапослених	3,1*	-0,06	2,4	3,8	2,0*	0,04	1,2	2,8	2,5*	0,03	1,3	3,8

- наставак

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП	0,5	0,01	-1,8	2,7	0,5	0,00	-0,4	1,4
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним доходом самозапослених	1,2	0,04	-0,9	2,0	0,9*	0,01	0,7	1,1
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохода самозапослених	1,7	0,04	-0,4	3,8	1,4*	0,01	0,5	2,3

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 13П5. Утицај екстремних и негативних вредности на квинтилни однос S80/S20, 2013-2017.

Индикатор (опис)	2013				2014				2015			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика												
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП												
Први	-17,2	...	...	...	-4,0	...	...	...	-5,8	...	...	...
Други	-18,2	...	...	...	-5,5	...	...	...	-5,3	...	...	...
Трећи	-14,9	...	...	...	-4,8	...	...	...	-4,5	...	...	...
Четврти	-13,5	...	...	...	-3,8	...	...	...	-4,7	...	...	...
Пети	-8,0	...	...	...	-2,1	...	...	...	-2,7	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	1,0*	0,00	0,8	1,3	0,3	0,02	-0,2	0,9	0,6	-0,02	-0,3	1,5
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком samozaposlenih												
Први	-17,2	...	...	...	-14,2	...	...	...	-12,5	...	...	...
Други	-18,2	...	...	...	-7,4	...	...	...	-8,2	...	...	...
Трећи	-14,9	...	...	...	-6,9	...	...	...	-5,8	...	...	...
Четврти	-13,5	...	...	...	-4,9	...	...	...	-4,6	...	...	...
Пети	-8,0	...	...	...	-2,6	...	...	...	-3,5	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	1,0*	0,00	0,8	1,3	1,1*	0,10	0,6	1,6	1,2*	0,04	0,4	2,0
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozaposlenih												
Први	8,8	...	...	...	-12,7	...	...	...	-12,7	...	...	...
Други	-8,1	...	...	...	-5,9	...	...	...	-5,2	...	...	...
Трећи	-18,9	...	...	...	-4,5	...	...	...	-2,1	...	...	...
Четврти	-7,2	...	...	...	-1,5	...	...	...	-1,0	...	...	...
Пети	16,2	...	...	...	19,4	...	...	...	45,8	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	-0,5	-0,20	-1,0	-0,1	1,2*	0,11	0,7	1,7	1,7*	0,05	0,8	2,5

- наставак -

Индикатор (опис)	2016				2017			
	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења		Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
			Доња граница	Горња граница			Доња граница	Горња граница
Значајност разлика								
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП								
Први	-4,5	...	...	...	-5,2	...	...	...
Други	-2,3	...	...	...	-7,1	...	...	...
Трећи	-6,4	...	...	...	-4,9	...	...	...
Четврти	-5,5	...	...	...	-5,4	...	...	...
Пети	-4,7	...	...	...	-4,6	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	0,4	0,40	-1,2	2,1	0,4	0,00	-0,1	0,8
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП и негативним дохотком samozaposlenih								
Први	-17,7	...	...	...	-9,9	...	...	...
Други	-3,4	...	...	...	-8,3	...	...	...
Трећи	-7,6	...	...	...	-4,9	...	...	...
Четврти	-5,2	...	...	...	-5,5	...	...	...
Пети	-5,8	...	...	...	-6,5	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	1,7*	0,24	0,3	3,0	0,7*	0,03	0,3	1,1
Објављени индикатори - индикатор са ВПСП без екстремних и негативних вредности ВПСП и дохотка samozaposlenih								
Први	-15,8	...	...	...	-8,4	...	...	...
Други	-2,1	...	...	...	-9,1	...	...	...
Трећи	-6,4	...	...	...	-2,0	...	...	...
Четврти	-2,3	...	...	...	-1,2	...	...	...
Пети	10,8	...	...	...	13,4	...	...	...
Квинтилни однос S80/S20	1,6*	0,22	0,3	3,0	0,8*	0,03	0,3	1,2

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%.

Табела 14П5. Промене у материјалној ускраћености између 2013. и 2017. године

Индикатор (опис)	Материјална ускраћеност 2013 (%)	Материјална ускраћеност 2017 (%)	Разлика	Стандардна грешка	95% интервал поверења	
					Доња граница	Горња граница
<i>Стопа материјалне ускраћености</i>	44,3	30,7	13,6*	-0,05	12,5	14,7
<i>Стопа изразите материјалне ускраћености</i>	26,9	17,4	9,4*	-0,01	8,5	10,3
<i>Стопа екстремне материјалне ускраћености</i>	14,2	8,1	6,1*	0,01	5,5	6,7

Извор: РЗС, SILC 2013-2017. година.

Напомена: * Статистички значајно на нивоу поузданости од 95%

8.2.3. ТАБЕЛЕ УЗ ПОГЛАВЉЕ 6

Табела 1П6. Стопа ризика од сиромаштва запослених, samozапослених и незапослених (18 и више година) (2015–2017) у %

Карактеристике	2015	2016	2017
Укупна популација	25,8	25,0	24,7
<i>Пол</i>			
Мушкарци	26,7	25,4	24,1
Жене	25,1	24,6	25,2
<i>Старост</i>			
18–24	31,3	32,6	29,7
25–54	27,0	25,4	24,9
55–64	25,7	25,4	25,8
65 и више	20,8	20,5	21,3
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	47,2	46,1	49,0
Средње	27,3	26,4	25,7
Више и високо	8,6	9,8	9,1
Запослени за плату	8,0	7,8	6,8
<i>Пол</i>			
Мушкарци	8,7	8,9	6,5
Жене	7,3	6,7	7,2
<i>Старост</i>			
18–24	9,8	10,2	6,9
25–54	8,2	7,4	7,1
55–64	5,9	9,2	5,1
65 и више	4,8	21,8	6,4
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	47,8	44,8	49,1
Средње	11,0	10,2	9,0
Више и високо	1,6	2,7	1,6
Samozапослени	38,9	34,4	35,5
<i>Пол</i>			

Карактеристике	2015	2016	2017
Мушкарци	40,8	35,0	38,4
Жене	34,3	33,1	28,6
<i>Старост</i>			
18–24	43,3	34,9	23,1
25–54	36,5	33,0	33,5
55–64	45,5	36,5	41,1
65 и више	41,2	48,8	56,2
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	55,0	50,0	62,3
Средње	39,9	33,8	37,0
Више и високо	24,2	30,7	23,0
Незапослени	50,1	49,6	50,7
<i>Пол</i>			
Мушкарци	53,6	52,5	52,3
Жене	46,2	46,3	48,7
<i>Старост</i>			
18–24	46,8	51,3	51,2
25–54	49,4	48,6	49,6
55–64	54,9	52,5	53,6
65 и више	72,1	55,7	62,3
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	86,3	86,6	80,1
Средње	52,0	50,7	51,5
Више и високо	28,2	32,5	34,3

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

Табела 2П6. Стопе изразите и екстремне материјалне ускраћености – сви samozапослени према старости и образовању (2015–2017) у %

Карактеристике	2015	2016	2017
Стопа изразите материјалне ускраћености	13,7	11,1	5,7
<i>Старост</i>			
18–24	16,7	18,8	5,1
25–54	10,9	8,8	4,2
55–64	22,0	16,7	10,0
65 и више	13,6	17,8	7,9
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	36,3	25,6	17,4
Средње	12,7	11,0	6,3
Више и високо	5,4	5,4	0,0
Стопа екстремне материјалне ускраћености	5,8	4,1	2,7
<i>Старост</i>			
18–24	14,9	8,0	0,0
25–54	4,1	2,8	1,3
55–64	9,9	7,1	6,9
65 и више	6,1	6,8	5,2
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	13,4	12,0	14,8
Средње	5,5	4,0	2,6
Више и високо	2,8	0,9	0,0

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

**Табела 3П6. Стопа материјалне ускраћености према полу – сви
самозапослени (2015–2017) у %**

Ставка	2015		2016		2017	
	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене
Касни у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита	38,9	38,0	33,8	36,6	18,1	17,9
Не може да приушти недељу дана одмора ван куће	67,3	67,5	56,2	60,7	45,5	50,9
Не може да приушти месо или рибу у оброку сваког другог дана (или њихову вегетаријанску замену)	14,6	14,2	11,7	15,6	7,3	9,0
Не може да приушти неочекивани трошак у износу до 10.000 динара, који би био плаћен из буџета домаћинства	33,8	31,1	35,7	36,5	27,9	18,6
Не може да приушти телефон (укључујући мобилни телефон)	0,6	0,5	0,6	0,0	0,0	0,0
Не може да приушти ТВ у боји	1,1	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0
Не може да приушти машину за прање веша	3,7	2,9	2,7	1,2	1,2	1,2
Не може да приушти аутомобил	13,9	9,6	8,6	6,6	6,0	7,3
Не може да приушти адекватно загревање стана	8,5	10,2	8,7	10,5	6,8	8,0
Стопа материјалне ускраћености (не може да приушти три и више ставки од наведених девет)	13,9	13,2	10,7	12,1	5,8	5,3
Стопа изразите материјалне ускраћености (не може да приушти четири и више ставки од наведених девет)	30,0	28,5	25,2	28,7	13,8	12,4
Стопа екстремне материјалне ускраћености (не може да приушти пет и више ставки од наведених девет)	6,9	3,0	4,1	3,9	2,3	3,6

Извор: P3C, SILC 2015–2017.

Табела 4П6. Стопа изразите и екстремне материјалне ускраћености – носилац домаћинства према старости и образовању (2015–2017) у %

Карактеристике	2015	2016	2017
Стопа изразите материјалне ускраћености	16,0	11,0	7,3
<i>Старост</i>			
18–24	...	...	...
25–54	12,5	7,9	4,9
55–64	23,2	16,2	12,5
65 и више	17,1	20,1	9,2
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	36,6	30,0	18,8
Средње	15,9	10,7	8,5
Више и високо	5,9	3,6	...
Стопа екстремне материјалне ускраћености	7,3	4,3	3,5
<i>Старост</i>			
18–24	...	...	...
25–54	5,4	2,2	1,2
55–64	11,1	7,6	8,3
65 и више	10,2	9,6	6,1
<i>Образовање</i>			
Основно и ниже	14,8	16,7	16,8
Средње	7,2	4,0	3,5
Више и високо	4,1	...	...

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

**Табела 5П6. Стопа материјалне ускраћености према полу – носилац
домаћинства (2015–2017) у %**

Ставка	2015		2016		2017	
	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене
Касни у отплати хипотеке, станарине, рачуна за комуналне услуге, или рате других кредита	40,9	56,8	34,9	23,2	19,9	28,4
Не може да приушти недељу дана одмора ван куће	66,5	62,8	55,0	43,6	44,1	42,5
Не може да приушти месо или рибу у оброку сваког другог дана (или њихову вегетаријанску замену)	14,8	14,6	12,9	18,9	7,6	7,6
Не може да приушти неочекивани трошак у износу до 10.000 динара, који би био плаћен из буџета домаћинства	37,1	45,7	39,7	40,9	30,4	8,8
Не може да приушти телефон (укључујући мобилни телефон)	0,7	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Не може да приушти ТВ у боји	1,7	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Не може да приушти машину за прање веша	3,5	2,5	2,5	2,3	1,9	0,0
Не може да приушти аутомобил	15,7	26,2	9,5	5,7	6,4	19,1
Не може да приушти адекватно загревање стана	10,0	8,9	8,1	3,0	7,6	5,4
Стопа материјалне ускраћености (не може да приушти три и више ставки од наведених девет)	32,3	44,9	26,6	27,2	7,8	3,5
Стопа изразите материјалне ускраћености (не може да приушти четири и више ставки од наведених девет)	14,9	27,7	11,0	11,2	16,1	19,5
Стопа екстремне материјалне ускраћености (не може да приушти пет и више ставки од наведених девет)	8,0	0,0	4,8	0,0	3,5	3,5

Извор: РЗС, SILC 2015–2017.

9.

ЛИТЕРАТУРА

Alvaredo, F., Chancel, L., Picketty, L., Saez, E., Yucman, G., *et al.* (2017). *World Inequality Report 2018*. World Inequality Lab, <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>

Atkinson, A. (2015). *Inequality: What Can Be Done?* London and Cambridge (Mass.): Harvard University Press.

Atkinson, A., Marlier, E. (2010). *Income and Living Conditions, Eurostat Statistics Book*, Eurostat. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/Eurostat/documents/3217494/5722557/KS-31-10-555-EN.PDF>

Atkinson, A., Guio, A., Marlier, E. (2017). Monitoring social inclusion in Europe, Statistical Book, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8031566/KS-05-14-075-EN-N.pdf/c3a33007-6cf2-4d86-9b9e-d39fd3e5420c>

Арандаренко, М., Крстић, Г., Жарковић Ракић, Ј. (2017). Доходна неједнакост у Србији – од податка до политике. Радни материјал, Fridrich Ebert Stiftung, Београд. Доступно на: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/13936.pdf>

Арандаренко, М., Крстић, Г., Жарковић Ракић, Ј. (2019). Неједнакост у Србији да ли је проблем у мерењу или у политикама. Економске идеје и пракса, бр. 32, стр. 89-96. Доступно на: <http://www.ekof.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2014/04/Ek-Ideje-i-Praksa-32.pdf>

Bakker, B.F.M. (2011). Micro-Integration: State of the Art. In: Report on WP1 State of the art on statistical methodologies for data integration. ESSnet on Data Integration. Доступно на: https://www.istat.it/it/files/2013/12/FinalReport_WP1.pdf

Бобић, Д., Медић, П. (2020). Income of the Poorest Deciles of Serbia's Population, Focus on Agricultural Activities. Social Inclusion and Poverty Reduction Unit of the Government of the Republic of Serbia, Belgrade. Доступно на: http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/07/Income_of_the_Poorest_Deciles_of_Serbias_Population_Focus_on_Agricultural_Activities.pdf

Breidaks, J., Liberts, M., Ivanova, C. (2020). Package 'vardpoor': Variance Estimation for Sample Surveys by the Ultimate Cluster Method. Вер. 0.20.0 од 20.05.2020. Доступно на: <https://cran.r-project.org/web/packages/wardpoor/wardpoor.pdf>

Burricand, C. (2013). Transition from Survey Data to Registers in the French SILC Survey. In: *The Use of Registers in the Context of EU-SILC: Challenges and Opportunities*, Jäntti, M., Törmälehto, V.-M. and Marlier, E. (eds.), Eurostat working paper. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856365/KS-TC-13-004-EN.PDF>

Central Statistics Office of Ireland. (2018). Standard Report on Methods and Quality for the 2017 Survey on Income and Living Conditions, unpublished document. Доступно на: <https://www.cso.ie/en/silc/methodology/>

Consolini, P. (2018). Micro (Survey) – Macro (NA): Comparison, Reconciliation and Issues. The World Bank C4D2 Training: *Measuring Income and Wealth through Household Surveys for Welfare Monitoring*, December 10-14, Perugia, Italy. Доступно на: http://surveys.worldbank.org/sites/default/files/files/C4D2-T/C4D2-T3/C4D2-T3_PPTS_1/2_4_ISTAT_MICRO_MACRO_RECONCILIATION.pdf

Di Meglio, E., Dupre, D., Montaigne, F. (2013). Registers, Timeliness and Comparability: Experiences from EU-SILC. In: *The Use of Registers in the Context of EU-SILC: Challenges and Opportunities*, Jäntti, M., Törmälehto, V.-M. and Marlier, E. (eds.), Eurostat working paper. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856365/KS-TC-13-004-EN.PDF>

Di Meglio, E., Dupre, D., Montaigne, F., Wolff, P. (2017). Investing in Statistics: EU-SILC. In: *Income and Living Conditions in Europe*, Atkinson, A., Marlier, E. (eds.). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8031566/KS-05-14-075-EN-N.pdf/c3a33007-6cf2-4d86-9b9e-d39fd3e5420c>

Domnisoru, C. (2014). The Largest Drop in Income Inequality in the European Union during the Great Recession: Romania's Puzzling Case, *Conditions of Work and Employment Series No. 51*. Geneva: International Labour Office, Inclusive Labour Markets, Labour Relations and Working Conditions Branch. Доступно на: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_313840.pdf

Динкић, М., Огњеновић, К. (2003). Unemployment and Social Inclusion in Serbia and Montenegro. In: *Understanding Social Inclusion in a Larger Europe*, Förster, M.F., Maas, F. and Marin, B. (eds.). *Eurosocijal*, св. 71, стр. 69-78.

Динкић, М., Огњеновић, К., Бранковић, А. (2011). *Ученичке задруге и проширена делатност школа у циљу повећања квалитета образовања и веће социјалне укључености школске деце у Републици Србији: Србија, земље ЕУ и земље у окружењу*. Београд: Институт економских наука.

European Commission. (2003). Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC), *Official Journal of the EU* L163/1.

European Commission. (2010). Europe 2020 - A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. Доступно на: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

European Commission. (2012). Regulation EU 62/2012: implementing Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC) as regards the 2013 list of target secondary variables on well-being, *Official Journal of the EU* L22/9.

European Commission. (2013). Regulation EU 112/2013: implementing Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC) as regards the 2014 list of target secondary variables on material deprivation, *Official Journal of the EU* L37/2.

European Commission. (2014). Regulation EU 67/2014: implementing Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC) as regards the 2015 list of target secondary variables on social and cultural participation and material deprivation, *Official Journal of the EU* L23/1.

European Commission. (2015). Regulation EU 245/2015: implementing Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC) as regards the 2016 list of target secondary variables on access to services, *Official Journal of the EU* L41/11.

European Commission. (2016). Regulation EU 114/2016: implementing Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC) as regards the 2017 list of target secondary variables on health and children's health, *Official Journal of the EU* L23/40.

Eurostat. (2007). Comparative EU Statistics on Income and Living Conditions: Issues and Challenges Proceedings of the EU-SILC Conference (Helsinki, 6-8 November, 2006). Доступно на: <https://circabc.europa.eu/sd/a/bb3d0281-bfe1-4907-afbc-8ebc790d68b3/SILC.pdf>

Eurostat. (2010). EU-SILC Document 065, Description of target variables: Cross-sectional and Longitudinal. 2010 operation. Dated February 2010. Доступно на: <https://circabc.europa.eu/sd/a/8da47ac0-7d02-47bc-b5d4-f58b84584098/0.%20Description%20of%20Datasets%20on%20Income%20and%20Living%20Conditions.pdf>

Eurostat. (2013-2016a). Comparative EU-SILC Quality Reports. Доступно на: <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

Eurostat. (2013-2016b). Methodological Guidelines and Description of EU-SILC Target Variables: EU-SILC 065 operations for respective years. Доступно на: <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

Eurostat. (2014). Working paper with the description of the Income and living conditions dataset. Доступно на: <https://circabc.europa.eu/sd/a/2aa6257f-0e3c-4f1c-947f-76ae7b275cfe/DOCSILC065%20operation%202014%20VERSION%20reconciliated%20and%20early%20transmission%20October%202014.pdf>

Eurostat. (2016a). EU-SILC National Quality Reports. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

Eurostat. (2016b). EU-SILC Questionnaires: Bulgaria, Croatia, Ireland, Romania, and Slovenia. Доступно на: <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

Eurostat. (2017). Methodological Guidelines and Description of EU-SILC Target Variables: DocSILC065 (2017 operation). Доступно на: https://circabc.europa.eu/webdav/CircaBC/ESTAT/eusilc/Library/guidelines_questionnaire/2017%20Operation%20Guidelines/DOCSILC065%20operation%202017-%2022-05-2017.pdf

Eurostat. (2018a). Living Conditions in Europe: 2018 Edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/Eurostat/documents/3217494/9079352/KS-DZ-18-001-EN-N.pdf/884f6fec-2450-430a-b68d-f12c3012f4d0>

Eurostat. (2018b). Methodological Note Comparison of Household Income: European Union Statistics on Income and Living Conditions and National Accounts, unpublished document. Доступно на: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7894008/9077550/Methodological_note.pdf

Eurostat. (2018b). TF SILC Revision: Quality Reporting, Doc. LC-LEGAL/12/18/EN од 24-25. септембар 2018. Доступно на: https://circabc.europa.eu/sd/a/4b80dede-142b-42b8-a049-abd1f0b76963/LC-LEGAL%2011-18_Quality_reporting.pdf

Filairo, S. (2018). *The EU-Wide Income Distribution: Inequality Levels and Decompositions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Доступно на: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/97058bfe-62f6-11e8-ab9c-01aa75ed71a1/language-en>

Goedemé, T. (2013). How much Confidence can we have in EU-SILC? Complex Sample Designs and the Standard Error of the Europe 2020 Poverty Indicators. *Social Indicators Research*, св. 110, бр. 1, стр. 89–110. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9918-2>

Inglič, R.T. (2013). EU-SILC and Register in Slovenia. In: *The Use of Registers in the Context of EU-SILC: Challenges and Opportunities*, Jäntti, M., Törmälehto, V.-M. and Marlier, E. (eds.), Eurostat working paper. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856365/KS-TC-13-004-EN.PDF>

Jäntti, M., Törmälehto, V.-M., Marlier, E. (eds.) (2013). *The Use of Registers in the Context of EU-SILC: Challenges and Opportunities*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856365/KS-TC-13-004-EN.PDF>

Krstić, G. (2016). Why income inequality is so high in Serbia: Empirical evidence and a measurement of the key factor. *Economic Annals*, св. LXI, бр. 210, стр. 23-46.

Manero, A. (2017). The limitations of negative incomes in the Gini coefficient decomposition by source. *Applied Economic Letters*, св. 20, бр. 14, стр. 977-681, <http://dx.doi.org/10.1080/13504851.2016.1245828>

Milanović, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.

Матковић, Г., Крстић, Г., Мијатовић, Б. (2015). Србија: Приходи и услови живота 2013, Републички завод за статистику. Доступно на: http://media.popispoljoprivrede.stat.rs/2014/12/Prihodi_i_uslovi_zivota_2013.pdf

Младеновић, Б. (2017). Сиромаштво у Републици Србији 2006-2016. године – ревидирани и нови подаци, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије. Доступно на: http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2017/09/Siromastvo_u_Republici_Srbiji_2006-2016_godine_revidirani_i_novi_podaci.pdf

National Institute of Statistics of Romania. (2017). EU-SILC Quality Report, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

National Statistical Institute of Bulgaria. (2016). EU-SILC Quality Report, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

OECD. (2011). OECD Project on Income Distribution and Poverty. Доступно

на: <http://www.oecd.org/social/inequality.htm>

Osier, G. (2009). Variance estimation for complex indicators of poverty and inequality using linearization techniques. *Survey Research Methods*, св. 3, бр. 3, стр. 167-195, <https://doi.org/10.18148/srm/2009.v3i3.369>

Osier, G., Berger, Y., Goedeme, T. (2013). *Standard Error Estimation for the EU-SILC Indicators of Poverty and Social Exclusion*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5855973/KS-RA-13-024-EN.PDF>

Огњеновић, К. (2014). Економски аспекти одрживе потрошње у домаћинствима у Србији. *Ecologica*, св. 21, бр. 75, стр. 427-431.

Огњеновић, К. (2016). Water supply in households and conditions for tourism development in Serbia. *Bulletin of the Serbian Geographical Society*, св. 96, бр. 1, стр. 105-126, <https://doi.org/10.2298/GSGD1601105O>

Огњеновић, К., Павловић, Д., Бодрожа, Д. (2021). Are the self-employed at a higher poverty risk: Empirical evidence from Serbian SILC data (у штампи).

Paats, M., Tiit, E.-M. (2010). Income from own-consumption. In: *Income and Living Conditions in Europe*, Atkinson, A., Marlier, E. (eds.). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/Eurostat/documents/3217494/5722557/KS-31-10-555-EN.PDF>

Piketty, T. (2016). *The Economics of Inequality*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.

Павловић, Д., Зубовић, Ј., Здравковић, А. (2016). Youth expectation in job search in Serbia, *Industry*, Economic Institute, Belgrade, Serbia, св. 42, стр. 3-15, <https://doi.org/10.5937/industrija44-12784>

Павловић, Д., Љумовић, И. (2016). Competitiveness Index Analysis: Is Investing in Young People Important for Achieving National Competitiveness?, *Economic Analysis*, св. 49, бр. 1-2, стр. 24-35, http://www.iien.bg.ac.rs/images/stories/Izdavastvo/Economic%20analysis/2016/2016_1-23.pdf

Павловић, Д., Бјелица, Д. Домазет, И. (2019). What Characteristics in the Youth Labour Market of Serbia Are Likely to Result in Employment?. *Становништво*, св. 57, бр. 2, стр. 35-47. <https://doi.org/10.2298/STNV190823006P>

Павловић, Д., Огњеновић, К. (2020). Perspectives on poverty by gender within the Republic of Serbia. *Journal of Women's Entrepreneurship and Education*, св. 12, бр. 1-2, стр. 37-52. <https://doi.org/10.28934/jwee20.12.pp37-52>

Петрушевић, М., Вукмировић, А. (2015). Утицај прихода од производње добара за сопствене потребе на стопу ризика од сиромаштва и неједнакост у Републици Србији. У: Секундарне анализе података добијених кроз

истраживање Анкета о приходима и условима живота (SILC) – Програм подршке развоју истраживачких кадрова из области друштвених наука. Београд: Тим за социјално укључивање и смањење од сиромаштва Владе Републике Србије и UNDP.

Републички завод за статистику Србије. (2013-2017а). Саопштење ПД10 - Анкета о приходима и условима живота. Доступно на: <http://www.stat.gov.rs/oblasti/potrosnja-prihodi-i-uslovi-zivota/>

Републички завод за статистику Србије. (2013-2017б). Саопштење ЛП11 - Распожива средства и лична потрошња домаћинства у Републици Србији. Доступно на: <http://www.stat.gov.rs/publikacije/?a=01&s=&d=1&r=>

Републички завод за статистику Србије. (2013-2017в). Анкета о приходима и условима живота: упитник за домаћинство. Необјављени документ, РЗС.

Републички завод за статистику Србије. (2013-2017г). Анкета о приходима и условима живота: упитник за лице. Необјављени документ, РЗС.

Републички завод за статистику Србије. (2013а). Анкета о приходима и условима живота: Методолошко и организационо упутство за анкетаре, вође тима и контролоре. Необјављени документ, РЗС.

Републички завод за статистику Србије. (2013б). Анкета о приходима и условима живота: скраћена методологија. Доступно на: <http://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201320057.pdf>

Републички завод за статистику. (2017). Анкета о потрошњи домаћинства. Образац АПД-1.

Републички завод за статистику. (2018). Билтен Анкете о потрошњи домаћинства. Доступно на: <http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20185639.pdf>

Републички завод за статистику. (2019). Анкета о приходима и условима живота: упитници за домаћинство и лице. Необјављени документ, РЗС.

Републички завод за статистику. Базе података: SILC (2013-2017. година), АПД (2013-2017. година).

Statistical Office of Serbia. (2013-2016). Quality Reports EU-SILC Serbia, unpublished documents.

Statistical Office of the Republic of Slovenia. (2016). EU-SILC Quality Report, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

Statistics Austria. (2017). EU-SILC Quality Report, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

Statistics Finland. (2017). EU-SILC Quality Report, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

Törmälehto, V.M. (2017). High Incomes and Affluence: Evidence from EU-SILC. In: *Monitoring Social Inclusion in Europe*, Atkinson, A., Guio, A.-C. and Marlier, E. (eds.). Statistical Book, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8031566/KS-05-14-075-EN-N.pdf/c3a33007-6cf2-4d86-9b9e-d39fd3e5420c>

Törmälehto, V.M. (2019). *Reconciliation of EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) Data and National Accounts*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/9959642/KS-TC-19-004-EN-N.pdf/cd90cd0f-ebcf-43b6-ab4b-c28bcdda4f46>

Törmälehto, V.M., Jäntti, M. (2013). Combining Sample Surveys and Registers - An Overview in the Context of EU-SILC. In: *The Use of Registers in the Context of EU-SILC: Challenges and Opportunities*, Jäntti, M., Törmälehto, V.-M. and Marlier, E. (eds.), Eurostat working paper. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856365/KS-TC-13-004-EN.PDF>

Törmälehto, V.M., Jäntti, M., Marlier, E. (2017). The Use of Registers in the Context of EU-SILC. In: *Monitoring Social Inclusion in Europe*, Atkinson, A., Guio, A.-C. and Marlier, E. (eds.). Statistical Book, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8031566/KS-05-14-075-EN-N.pdf/c3a33007-6cf2-4d86-9b9e-d39fd3e5420c>

Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије и Програм Уједињених нација за развој. (2016). Секундарне анализе података добијених кроз истраживање Анкете о приходима и условима живота. Програм подршке развоју истраживачких кадрова из области друштвених наука, Београд. Доступно на: <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/секундарне-анализе-података-добијен/>

Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије. (2018). Трећи национални извештај о социјалном укључивању и смањењу од сиромаштва. Доступно на: http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2017/10/Pracenje_socijalne_ukljucenosti_u_Republici_Srbiji_trece_dopunjeno_izdanje_Indikatori_siromastva_i_nejednakosti.pdf

UK Office for National Statistics. (2016). EU-SILC Quality Report, Eurostat. Доступно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality/eu-and-national-quality-reports>

UNDP. (2018). Студија о хуманом развоју посвећена посвећена

доходовној неједнакости у Републици Србији: смањење неједнакости као саставни део Агенде одрживог развоја. Доступно на: https://www.undp.org/content/dam/serbia/Publications%20and%20reports/Serbian/HumaniRazvoj/UNDP_SRB_Studija%20o%20humanom%20razvoju

Zhang, L.C. (2012). Topics of statistical theory for register-based statistics and data integration. *Statistica Neerlandica* св. 66, бр. 1, стр. 41-63.

Зубовић, Ј., Здравковић, А. Павловић, Д. (2015). Effects of Regulation on Youth Unemployment: Evidence from European Countries. *Industry*, св. 43, бр. 2, стр. 129-144.

БИОГРАФИЈЕ АУТОРА

ДР КОСОВКА ОГЊЕНОВИЋ

Научни сарадник

Др Косовка Огњеновић је научни сарадник у Институту економских наука. Докторирала је на Економском факултету Универзитета у Београду на којем је завршила магистарске и основне студије. Објавила је већи број научних радова. Своје радове је излагала на неколико домаћих и међународних конференција. Учествовала је у наставним активностима у својству сарадника у настави, али и у изван наставним едукативним активностима, у својству инструктора на летњим школама и курсевима. Била је инструктор на 'Летњој школи економетрије' коју је организовао Институт економских наука. Један је од коаутора књига 'Ученичке задруге и проширена делатност школа у циљу повећања квалитета образовања и веће социјалне укључености школске деце у Републици Србији' и 'Labour Market Analysis and Forecasting Labour Market Needs in the Republic of Serbia', и аутор уноса у енциклопедију 'The Global Encyclopaedia of Informality: Understanding Social and Cultural Complexity, Volume 2'. Учествовала је у више домаћих и међународних пројеката. Рецензент је научних радова у неколико домаћих и међународних часописа. Члан је Научног друштва економиста Србије.

ДР ДЕЈАНА ПАВЛОВИЋ

Научни сарадник

Др Дејана Павловић рођена је 30. децембра 1985. године у Тузли. У Београду је завршила основну школу и Десету београдску гимназију „Михајло Пупин“. Дипломирала је у новембру 2008. године на Факултету организационих наука, Универзитета у Београду, на Одсеку за менаџмент. Била је стипендиста Универзитета у Београду Фонда Милана Стевановића Смедеревца и супруге Даринке, односно корисник стипендије најбољих студената основних академских студија Универзитета у Београду за 2006. и 2007. годину. Мастер студије на Факултету организационих наука на смеру Организација пословних система уписала је 2009. године, и успешно одбранила мастер рад у јануару 2011. године са просечном оценом 9,23. Школске 2018/2019. докторирала је на матичном факултету на Одсеку за информационе системе и менаџмент на тему „Модел стратешког управљања економијом тржишта рада младих“ под менторством др Владимира Обрадовића.

Од јануара 2013. године до јуна 2015. године била је ангажована на Економском институту, где је стекла звање истраживач сарадник. Од јуна 2015. године ради на Институту економских наука у Београду, као научни сарадник.

Од 2018. године ангажована је као секретар научног часописа Института економских наука, Женско предузетништво и образовање.

Од 2020. именована је за координатора департмана Института економских наука - Економија благостања.

Објавила је више од 50 научних радова, учествовала на неколико домаћих и међународних конференција, летњих школа у Барселони, Шпанији и Сарајеву, Босни и Херцеговини.

Руководилац је пројекта Фонда за науку под називом *Impact of ICT on Unemployment Factors in Spain and Serbia - a Comparative Analysis for Practical Recommendations*. У својој досадашњој каријери, била је ангажована на неколико пројеката на тему оцене јавних политика у сектору запошљавања.

Члан је Научног друштва економиста Србије.

Прелом и дизајн:
Драгана Илић

Штампа и лектура:
Донат Граф д.о.о. Београд

Тираж:
200 примерака

Место и година издања:
Београд, 2021.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.344(497.11)“2013/2017”(083.41)

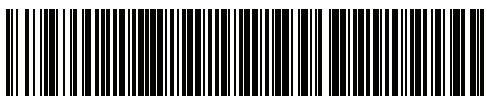
ОГЊЕНОВИЋ, Косовка, 1969-
SILC у Републици Србији: методолошки оквир и анализа изабраних
показатеља сиромаштва и неједнакости / Косовка Огњеновић, Дејана
Павловић. - Београд: Институт економских наука, 2021 (Београд : Донат
Граф). - 238 стр. : граф. прикази, табеле ; 25 cm

Слике аутора. - Тираж 200. - Биографије аутора: стр. 235-237. - Напомене и
библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 225-233.

ISBN 978-86-89465-62-4

1. Павловић, Дејана, 1985- [аутор]
а) Србија -- Становништво -- Друштвено-економски положај -- 2013-2017
-- Статистика

COBISS.SR-ID 54128649

ISBN 978-86-89465-62-4